

TÆR BYGDU LAND

20 kvinnusøgur um gerandislívið í 20. øld

Tær bygdu land

– 20 kvinnusøgur um gerandislívið í 20. øld

Útgevandi: Forlagið Tjørnustova, 2017

Høvundur: Óli Jacobsen, olijacobsen@olivant.fo, www.olijacobsen.com

Umbróting: Spf. Heildin

Prentgerð: Spf. Føroyaprent

Perma: Føroysk hetja, 2002, 100 x 80,
Sigrun Gunnarsdóttir, www.sigrungunnarsdottir.com
Málningurin „Føroysk hetja“ varð handaður Hennara Hátign
Drotning Margrethu II í sambandi við framsýning í Hanstholm 2002.

ISBN: 978-99918-837-5-5

Óli Jacobsen

TÆR BYGDU LAND

20 kvinnusögur um gerandislívið í 20. öld

Forlagið Tjörnustova

Innihaldsyvirlit

Fororð.	6
Mathilda Jacobsen úr Kaldbak (1890 – 1982) Gjòrdist mamma at 500 børnum	8
Lisa Jacobsen (1899 – 1992) Tá ið sjúkrahús var í Mikladali	15
Anna Askham (1901 – 2005) Gjòrdist 104 ára gomul	27
Johanna Mathea Skaale (1906 – 2008) Av Trøllanesi at vera „first lady“ í Havn	38
Dora Nielsen (1911 – 2009) Keypmansdóttir í Leirvík	46
Hanna í Pálshúsi (1913 – 2008) Visti í áravís ikki, um drongurin var livandi ella deyður	72
Brynhild Absalonsen (1916 – 2013) Sá jólaskipið søkka	79
Marin Skipanes (1916 – 2011) Ímyndin av bardaganum móti tuberklum	96
Dinnafía Ferjá (1917 – 2008) Vanlukkan umborð á Acorn var ræðulig	106
Ása Michelsen (1918 –) Havt týska vinkonu í meira enn 80 ár	128

Hensia Jacobsen (1919 –)	
Fiskimansdóttirin í Streymnesi	
gjørðist bóndakona í Gøtu	134
Anna á Váli (1920 – 2016)	
Varð leidd til Norðradals fyra ára gomul	170
Mathilda Jacobsen av Eiði (1920 –)	
Misti tveir brøður við Nólsoy í 1934.	181
Gerda Einarsson (1922 – 2010)	
Av kapitalista- og sosialistaætt á Tvøroyri	197
Jonny Lamhauge (1926 –)	
Ein hugtakandi søga um umsorgan	225
Ásla Kjærbæk (1926 –)	
Bretski hermaðurin fekk minnið aftur, tá ið hann sá Áslu	235
Naena Danielsen (1927 – 2012)	
Góður barndómur við missión, skúla og herseting	240
Maria Hansen (1928 –)	
Høvdu hervalðið sum grannar	252
Jovina Højgaard (1931 –)	
Deyðsboðini, sum ikki komu	267
Hervør Djurhuus (1932 –)	
Misti foreldur og systkin	287

Fororð

Hóast tað ikki hevur verið tilætlað, so havi eg í míni søguskriving eisini havt nógvar frásagnir um lívið hjá føroyskum kvinnum.

Tvær bókur hava verið kvinnusøgur burturav. Tær eru bøkurnar um Elsu Jacobsen, trúboðara í Etiopia, og Onnu Evensen, sum var gift við próstinum Jens Christian Evensen.

Bókin *Havið tók teir* er eisini um umstøðurnar hjá teimum, sum sótu eftir, tá ið menninir gingu burtur. Tískil er henda bók fyri ein stóran part kvinnusøga, sum lýsti, hvussu væl kvinnurnar megnaðu gerandisdagin og fingubørnini undan, tá ið maðurin var fallin frá. Tað vóru umframt menninar út móti 40 kvinnur, sum vóru keldur til hesa bók.

Umframt hetta havi eg havt nógvar greinir og frásagnir um kvinnur fyrst í FF-blaðnum og síðani í Sosialinum.

Her er talan um „vanligar“ kvinnur, sum ikki hava gjørt vart við seg alment, men sum tó hava havt sín virkna leiklut í samfelagnum.

Íblásturin til heitið á hesi bók er sangurin hjá Hans Andreas Djurhuus Tit sum í fjøru fóru, har tað vóru „tit sum við ár í hendi“, sum „bygdu hetta land.“ Hetta er tískil ein fagnaður av monnunum.

Tað eru eisini nógvar bókur skrivaðar um kendar menn, men her er ein bók um „ókendur kvinnur“.

Hon hevur havt ein ógvuliga stóran týdning í samfelagnum. Mennirnir vóru til skips ella høvdu annað útiarbeiði. Konurnar vóru heima og høvdu ábyrgdina av húsarhaldinum. Hetta var í sær sjálvum ein stór avbjóðing, ikki minst sum tíðirnar hava verið fyrr. Tað hevur eisini verið hugtakandi at hoyra frá kvinnunum sjálvum, hvørjar avbjóðingar tær høvdu.

Havi ofta verið spurdur, um eg fór at geva út í bók tað tilfar, eg havi havt í bløðunum.

Hetta gav hugskotið at geva út hesa bók við kvinnusøgum. Tær eru skrivaðar frá 2002 til 2017 fyrst í FF-blaðnum og síðan í Sosialinum.

Í bókini eru 20 frásagnir um „vanligar“ kvinnur, sum eru føddar frá 1890 til 1932, og sum hava livað í eini tíð, sum er søga hjá vaksandi parti av fólkinum.

Tær flestu havi eg tosað beinleiðis við. Men í nøkrum førum er talan um niðurskrivaðar frásagnir, sum eg havi redigerað og havt í nevndu bløðum.

Bókin er merkt av, at talan um greinir, sum eru skrivaðar yvir eitt longri tíðarskeið. Eisini er hon merkt av, at í nøkrum førum er frásøgnin í fyrsta persóni og í øðrum í triðja persóni.

Men bókin spennir vítt. Her er talan um kvinnur frá stórt sæð øllum pørtum av landinum. Tær eru frá størsta plássinum, Havnini, til eina ta minstu bygdina, Trøllanes. Hesar kvinnur hava ymiskar bakgrundir bæði andaliga og verðsliga. Hetta er tískil teirra søga og lýsir eitt tíðarskeið, sum er farið í søguna. Her er sum so ikki bara talan um kvinnusøgu. Umrøddir eru sjálvsagt eisini menn í teirra lívi sum hjúnaðslagar, pápar og brøður.

Endamálið við hesi bók er tískil at varðveita søguna um hetta tíðarskeið fyri eftirtíðina.

Tey eru mong, sum hava verið til hjálpar í hesum arbeiði. Eg skal fyrst nevna synir mínar, Óli Jákup og Tróndur, sum hava rættlisið og eru komnir við góðum ráðum.

Amy Tausen hevur rættlisið meginpartin av handritinum, avvarðandi hava rættlisið nakrar partar. Hetta kann merkja, at stíllurin ikki er heilt tann sami í øllum pørtum.

Árni Absalonsen hevur eisini givið sítt íkast við rættlesing og hevur verið góður í ráðum.

Hanna Vang hevur gjørt endaliga rættlesturin. Palli Skorheim hevur sett bókina upp.

Sigrun Gunnarsdóttir hevur víst ta vælvild at geva loyvi til at nýta eina av sínum kendu kvinnumyndum sum permumynd. Øllum verður eitt ein hjartans tókk fyri vælvild.

Vónandi kann henda bók gerast ein partur av minnisvarða yvir allar okkara kvinnur, sum eisini bygdu hetta land.

*Í Tjørnustovu, Norðragøtu,
14. oktober 2017*

Óli Jacobsen

Mathilda Jacobsen úr Kaldbak **Gjòrdist mamma at 500 børnum**

Matilda varð fødd í Kaldbak í 1890. Hóast hon var ógift og barnleys, komu børn at vera hennara lív. Hon kom at arbeiða á barnaheimi í Aarhus og endaði við at gerast leiðari. Hon gjòrði tað, hon kundi fyri børnini sum at skaffa teimum arbeiði. Tað var ikki nóg mikið hjá henni at biðja um arbeiði. Hon kravdi av arbeiðsgevarum, at teir góvu hennara børnum arbeiði!

Dánjal J. Bærentsen, gamli djóralæknin, greiddi frá mostur síni Mathildu, sum gjørdist leiðari á donskum barnaheimi.

Aftaná hesa umrøðu fekst kunnleiki til eitt 100 ára minningarrit fyri Kong Chr. IX's Børnehjem í Århus, sum varð sett á stovn í 1909. Tað var her Mathilda starvaðist, og hennara leiklutur fyllir ein stóran part av ritinum. Tí kunnu vit her geva eitt íkast til søguna hjá Mathildu.

Lívsstarvið gjørdist at ansa børnum

Mathilda Jacobsen varð fødd í 1890. Foreldrini vóru Tummas í Heimistovu við Á (Thomas Christian Frederik Jacobsen), og Petrine Sophie, f. Nolsøe. Mathilda misti tíðliga foreldrini. Saman við eini vinkonu fór hon til Danmarkar í 1911, og tað var skjótt, at hon kom inn í barnaforsorgina í Danmark.

Hon fekk starv í 1917 á umrødda barnaheiminum. Í fyrsta umfari skuldi hon bara ráðgeva leiðaranum, N. K. Thomassen, sum hevði mist konuna tvey ár frammanundan. Hetta var ein stórus missur, tí konan átti sjálvandi sín stóra leiklut á einum slíkum barnaheimi.

Tað varð skjótt, at Mathilda gjørdist høgri hond hjá Thomassen, soleiðis sum sagt verður í minningarritinum:

„Børnehjemmet havde fået endnu en ildsjæl, der „tog sig selv“ med på arbejde. Det var hende, der frem for nogen, fik aflivet myten om, at det var „synd“ for børnehjemsbørnene. De skulle bo i et hjem, og i et hjem var der regler, tryghed og inspiration. Og én ting mere. Et hjem er noget, man er stolt over at komme fra, også hvis der skulde falde nogen „uheldige bemærkninger“ ude i byen.“

Sum frá leið høvdu Mathilda og Thomassen leiðsluna í felag.

At fara á barnaheim tá í tíðini var ikki gamansleikur. Barnaheim høvdu ofta ringt orð á sær. Ein genta hevur seinni greitt frá, at tá ið hon fór á hetta barnaheimið, væntaði hon, at tað vóru rimar fyri vindeyguni, og at „det ville være hæsligt at bo på et børnehjem.“ Men hon sá skjótt, at soleiðis var tað ikki. Har var gott at vera, og har vóru nógv fitt vaksni og børn.

Dagurin var skipaður. Eina fasta tíð skulu lesast upp á tað, sum tey høvdu fyri í skúlanum, so skuldu sokkar stoppast. Hetta skuldi gerast ordiligt, tí annars mátti tað gerast umaftur. Kl. 18 var nátturði, kl. 19.30 kvøldsangur og kl. 20 var songartíð.

Um morgunin skuldi farast upp kl. 7, kl. 7.30 var morgunmatur og morgunandakt, og kl. 8 skuldu børnini vera komin í skúla, og tá ráddi um ikki at verða ov seinur.

Eingin líkamlig revsing

Á barnaheiminum var einki, sum æt líkamlig revsing. Nógvir av dreingjunum vóru bukaðir í skúlanum ella aðrastaðni. Sagt verður í minnisgreinini, at tá ið hugsað verður um, hvussu illa viðfarin „vanlig“ børn kundu verða til dømis í 1930-árunum, so er tað merkisvert, hvussu Thomassen og Mathilda vóru før fyri at verja „síni“ børn fyri slíkum.

Men tá var ikki so nógvur ansur fyri sálarligari happing sum nú, sum tað verður sagt:

„Dengang var psykisk mobning ikke noget man talte om og næppe heller vidste så meget om. Men det virker som om det bl.a. var på den måde, at man fastholdt ro og orden blandt børnene.

N.K. Thomassen kunne være grov i sine irettesættelser, ikke mindst når han viste prominente gæster rundt på hjemmet og Mathilde Jacobsen brød sig bestemt ikke om, at nogen af de ældste piger „havde en lige stor barm som hende selv“. Det kunne pigerne næppe selv lastes for, lige som Thomassen og Matilde næppe kan lastes for ikke at kende til vor egen tids skelnen mellem skæld-ud og „åndelige grumsomheder.“

Mathilda vildi geva børnunum ein góðan barndóm

Í 1943 doyði Thomassen brádliga, og tað var skjótt at „mor“, Mathilda, var til reiðar at taka við eftir hann.

Tað var ein hvøkkur, at Thomassen var deyður, men Mathilda tók skjótt við leiðsluni og helt fram á sama hátt. Nú hevði hon einsamøll ábyrgdina av 70 børnum hvønn dag, sjálvandi saman við sínum starvsfólkum.

Heilt fram til 1960 var tað vanligt, at starvsfólkini vóru ógiftar kvinnur, ið sum ein partur av lónini sluppu at búgva á heiminum. Tær vóru neyvan tær fyrstu at siga høgt mettu fyristøðukvinnuni ímóti.

Royndi eisini at tryggja børnunum eina framtíð

Tað var skjótt greitt, at Mathilda ikki bara vildi geva børnunum ein góðan og tryggan barndóm. Hon vildi eisini fáa teimum arbeiði, tá ið tey fóru av barnaheiminum. Hon tók ikki eitt nei fyri eitt svar, tá ið hon gekk runt í býnum at útvega lærupláss til børnini, sum høvdu aldur at fara av heiminum. Fleiri søgur eru um, hvussu hon, so stórlig hon var, bara bleiv standandi á skrivstovuni og „gentog kravet (ikke spørgsmålet) om lærepladsen“.

Og so verður hildið fram:

„De yngre børn holdt hun i en kort snor, også med hensyn til skolearbejdet. Hvis børnene før anbringelsen på hjemmet var startet i en anden skole, skønnede man, at de havde bedst af at fortsætte i samme skole.“

Børnini hjá Mathildu skuldu klára seg væl, og fram um alt máttu ikki koma kærur um tey. Tað skuldi lesast uppá hvønn dag. Børnini máttu ikki vera ov sein í skúla, neglirnar skuldu vera reinar, og tey skuldu vera „pæne í tøj“.

„Men selve begrebet „pæn i tøj“ var jo en variabel størrelse, noget afhængig af, om man er en dreng eller pige i puberteten eller en voksen kvinde med rod i den færøske fangerkultur.“

Viðvíkjandi klæðum hevði Mathilda fastar reglur, og øll skuldu vera líka fyrri. Genturnar áttu triggjar kjólar, ein gerandiskjóla, ein skúlakjóla og ein sunnudagskjóla.

Tær eldru genturnar fingju nýggj klæði, og tær yngru arvaðu klæðini hjá teimum eldru.

Mathilda hevði ein kassa við klæðum uppi á loftinum. Hon fekk eisini eina játtan til nýggj klæði, men hon setti eina æru í ikki at brúka alla játtanina. Tað, sum leyp av, varð galdið aftur ella nýtt til onnur endamál.

Tað var fastur politikkur á heiminum ikki at skilja systkin sundur, men Mathilda kundi gera mun á systkjum. Ein drongur segði, at Mathilda var lagalig við hann, tí hann dugdi væl í skúlanum. Men beiggi hansara, sum dugdi minni væl, kundi ikki siga tað sama. Hann fekk at vita, at hann kundi taka sær um reiggj og vera eins og beiggin. Men riggaði hetta ikki, varð hann sendur í song eftir skúlatíð.

Børnini sluppu eisini á legu, Kongsleiren uttan fyrri Árhús, og hevði hetta stóran týdning fyrri tey. Undir krígunum var ikki lætt at sleppa tann 42 km langa teinin út til leguna. Børnini vórðu stúvað í ein bil, sum annars varð brúktur til at koyra vaskiklæði hjá kommununi.

Sagt var, at „helt lovligt var det ikke, men Matilde fik børnene frem til lejren“.

Mathilda hevði tann greiða politikkin, at øll skuldu føla seg vælkomn á heiminum, eisini børn, sum vóru blivin vaksin, og sum vóru flutt av heiminum.

„Det havde hun med sig fra Færøerne, hvor gæstfrihed var en selvfølge. Det skulle ikke være et børnehjem men et hjem for børn“.

Tey vóru eisini vælkomn á leguni. Ofta var trongt. Tað kundu vera upp til 180 luttakarar á legunum. Javnan máttu tey sova tvey í somu song, og sengur stóðu allastaðni í húsinum. Men Mathilda fór ongantið til songar fyrr enn øll høvdu fingið song.

Dreingirnir voru í mótstöðurørsluni

Dánjal Bærentsen greiddi frá, at í Kaldbak gingu tey ikki í skúla, tá ið Mathilda var barn. Har kom skúli ikki fyrr enn í 1911. Pápin lærði tey at lesa og skriva og so sjálvsagt barnalærdómin.

Tá ið Mathilda doyði, tók Dánjal sær av skiftinum. Tá fann hann 21 brøv frá mammu síni til mostrina, og tey voru skrivað á donskum. Mostirin vildi fegin hava børnini fram í verðini, og fleiri blivu akademikarar. Dánjal glósaði eina ferð mostrina við, hví hon endiliga vildi hava børnini at fara undir lesnað, tá hon sjálv kundi klára seg so væl við ongari skúlagongd yvirhøvær. Mostirin legði eina við, at hetta máttu børnini ikki fáa at vita, tí so kundu børnini missa virðingina fyri henni. Sjálv vildi hon tó læra, og hon gekk á háskúla í tvey summar.

Fleiri av dreingjunum á barnaheiminum voru við í mótstöðurørsluni móti týskarum undir hersetingini. Sjálv segði hon seg einki vita. Men okkurt ánilsi mundi hon hava, tí hon fór ikki til songar, fyrr enn allir voru heima aftur, og tað kundi stundum vera leingi at bíða.

Kravdi lærupláss

Ein drongur greiddi frá, at hann í 1956 var komin at tæna á einum staði, har hann hevði kamar í einum svínastalli. Tað var so ótætt, at kavin um veturin lá oman á dýnuni, tá ið hann vaknaði. Men so ringdi hann til Mathildu og segði, at um hon ikki útvegaði honum eitt lærupláss, so stakk hann av.

Mathilda læt seg so í frakkan og sín reyða hatt og møtti upp á Århus Maskinfabrik.

„Jeg har en dreng, der gerne vil i lære hos Dem.“ Leiðarin, Bonde Nielsen, hugdi forfardur upp á hana og vísti henni stóra stakkin av umsóknum, hann hevði liggjandi. „Ja, men så må De lægge ham øverst i bunken.“ Og soleiðis bleiv tað. Drongurin fekk sveinabræv sum maskinarbeiðari fyra ár seinni.

Tað er ikki so løgið, at Mathilda í 40 ára ritinum hjá barnaheiminum í 1949 kundi skriva: „Jeg føler mig som en lykkelig mor, når jeg ser tilbage på den ungdom, som fandt et hjem her.“

Sagt verður í ritinum, at tað er stórur munur á, hvussu barnaheim verða rikin nú og í tíðini hjá Matilde og Thomassen, men í báðum førum er talan um eina trongd at hjálpa børnum í neyð.

Við nútímans frøði um barnauppaling, kann spurnartekin setast við hættirnar tá í tíðini, men fleiri av hennara gomlu børnum staðfestu: „Vi var altid bange for hende, men gæv, det var hun altså.“

Ella sum ein sigur frá:

„Ja, hun var en færøsk klippe med en jernhård vilje og tro på Gud, men absolut ikke uden humor. For som hun en anden gang udtrykte det: „Uden humor havde jeg aldrig klaret ansvaret for de mange børn gemmem årene, i med- og modgang.““

Jólini vóru serlig

Øll tey, sum hava verið á barnaheiminum, minnst jólini serliga væl. Mathilda vildi ikki lova nøkrum av børnunum heim jólaaftan, hóast nógv høvdu foreldur at fara til. Munur skuldi ikki gerast á børnunum. Heldur ikki, tá ið talan var um gávur. Øll børnini fingur tvær gávur, eina frá foreldrunum og eina frá barnaheiminum. Foreldraleys fingur tvær gávur frá barnaheiminum. Fingur onkur av børnunum dýrar gávur í mun til onnur, sendi Mathilda onkran í býin at býta tær um við meira hóskaði gávur.

Borðreitt var við øllum góðum og livandi ljósum á borðinum. Mathilda bað borðbøn, og øll sungu við. Síðan varð dansað um jólatræið við tendraðum ljósum. At træið var endurnýtsla frá einum skúla nærindis, vistu børnini einki um.

Gávurnar máttu bíða til Mathilda hevði hildið sína jólaprædiku, sum børnini hildu vera ivaleysa langa. So varð komið til gávurnar, soleiðis sum eitt av børnunum minnst afturá:

„Endelig oprandt så tidspunktet, hvor vi skulle have vores julegaver. De lå inde i en granhytte, der var lavet til formålet. Først skulle Mathilde dog med sindige skridt hen til hytten, hvorefter hun tog sig god tid til at få sine briller på, men så kom gaverne også i en lind strøm. Vi fik hver en godtepose med frugt og godter. Netop Mathildes stædige fastholdelse af ikke at skynde sig, men tage sig god tid, gøre tingene ordentligt, gjorde julen på hjemmet noget særligt, og jeg har hverken før eller siden haft så god og hyggelig jul.“

Ein serlig hending var eisini konfirmatióin. Ein drongur greiddi frá, at hann var ikki barnadoyptur, men hetta fekk Mathilda greitt dagin fyri. Hann hevði ein beiggja á heiminum. So var at finna fram til, hvørji ið skuldu koma við til konfirmatióinina. Tað bar bara til at finna fram til átta ættarfólk. Tá ið tey komu, segði Mathilda teimum greitt:

„Her eru tveir dreingir, sum hava mist bæði síni foreldur, og so vitja tit tey ikki. Tit skuldu skamma tykkum.“

Hetta hjálpti, og brøðurnir fingur nógv meira vitjan eftir hetta.

Mathilda fylti 70 ár í 1960 og legði tá frá sær. Tann 1. august fekk hon sær fyri seinastu ferð ein bita av skerpikjøti á heiminum og pakkaði so saman.

Mathilda fekk 43 ár á hesum barnaheiminum, og hesa tíðina kom hon var vera sum ein mamma hjá um 500 børnum.

Men hon hevði hugsað um børnini og hevði fyri egnan pening keypt eina grund niðri við sjóvarmálan. Her bygdu „gomul børn“ eitt summarhús, og Mathilda rindaði tilfarið. Summarhúsið bleiv kallað Okkara. Nú er tað ogn hjá einum grunni, hvørs endamál er at hýsa hennara „børnum“ við familju.

Mathilda doyði í 1982, 92 ár gomul. Sigast kann, at hon er ein av teimum, sum hevur verið eitt gott umboð fyri Føroyar í Danmark.

Tekning: Frithjof Joensen

Lisa Jacobsen Tá ið sjúkrahús var í Mikladali

Lisa Jacobsen varð fødd í 1899. Hon visti nógv forkunnugt. Hon greiddi frá handilshúsi og sjúkrahúsi í Mikladali. Hon giftist við Eliseus Jacobsen av Syðradali. Tey máttu bíða hvør eftir øðrum í fleiri ár vegna sjúku. Tað ógvusligastu hjá teimum báðum var, tá ið Ernestina gekk burtur í 1930. Tá stóð nógv á, sjálvt um Eliseus kom frá tí við lívinum.

Maud Heinesen vaks upp hjá Lisu og Eliseusi Jacobsen. Í 1976 hevði hon eina bandaða samrøðu við Lisu, sum var kend sum ein sera vitandi kvinna. Í 2004 varð avrátt við Maud at endurgeva hesa samrøðu í FF-blaðnum. Hetta var í tøkum tíma, tí stutt eftir gjørdist Maud sjúk. Hon doyði longu í 2005.

Maud greiðir frá: Lisa var merkisfólk

Lisa, fødd Toftegaard, varð fødd 6. juni 1899 í Fuglafirði.

Mamman doyði frá eini eldri systur og Lisu, sum var ein mánað gomul. Systirin varð verandi í Fuglafirði, men mamma fór til ommusystur sína í Mikladali at vera. Har búði hon uppi í Tungu hjá Marini og Peturi (Heinesen).

Tá ið Lisa var seks ár, doyði Marin, og hon fór til Leirvíkar til fostursystur sína, Olevinu, gift við Jógvan Samuelson við Keldu. Har vaks hon upp millum hini systkini í húsinum. Yngsta systirin var Anna, sum var biologiska mamma mín.

Mamma bleiv trúlovað við Eliseusi Jacobsen av Syðradali á Kalsoynni, tá ið hon var um 20 ára gomul. Tey fingu eingi børn sjálvi, men tóku tvey til fosturs, Jógvan Tróndheim, sonur elstu mostur mína, og meg.

Lisa var framúr at siga frá. Tað lá raðið fyri hjá henni, og sera gott minni hevði hon. Eisini dugdi hon væl at taka til. Í útvarpinum hevur hon verið tvær ferðir, og mong eru tey orð og máliskur, eg havi skrivað upp eftir henni og latið orðasavninum á Føroyamálsdeildini. Sjálvt á gamalsaldrinum dugdi hon at siga frá ættarviðurskiftum langt aftur í 1800 talið, og hon kundi nevna øll hesi ymisku fólkinum við navni. Søgur, hon hevði hoyrt ella lisið sum barn og ung, kundi hon taka upp aftur orð fyri orð.

Vísindin gav Lisu úr Leirvík viðhald – aftaná 85 ár

Í FF-blaðnum 29. november 2001 var henda frásøgn hjá Símuni Johan Wolles:

Hendan søgan er frá fyrra heimsbardaga. Mamma mín, Elsebeth Samuelson, og Lisa Toftegaard, sum tær itu sum gentur, tæntu í Jógvanstovu í Leirvík. Tað var nógvur útróður bæði við árabátum og motorbátum. Sámál í Jógvanstovu leigaði motorbátar aðrastaðni frá at rógva út við um várið. Sum tíðin leið bleiv oljutrot. Teir fóru tá at brúka lýsi til motorarnar, men hetta var ikki uttan trupulleikar. Tað hevði við sær, at lýsið sótaði so illa heysin á motorinum, at hann varð forsteinaður innan. Tískil fekst motorurin ikki í gongd aftur uttan at taka hann sundur og reinsa hann. Hetta var vituligt eitt skitligt arbeiði.

Andreas Andreassen, Andrias á Oyrarbakka, var motorpassari á einum báti.

Eitt kvældið, sum Andrias kom aftur, skitin sum hann altíð var av sóti, sigur Lisa: „Tað mátti borið til at vaskað motorin við landi“. Tað var kent, at land var besta sápa, sum var til.

Tá fekk Andrias eitt hugskot, sum kom honum væl við, og sum hjálpti mongum øðrum eisini. Andrias fann uppá at geva motorinum nakrar innspræningar av landi, áðrenn hann steðgaði honum, tá ið teir komu at landi, og til bar. Heysurin var gullreinur, tá hann varð steðgaður. Hetta var teimum eitt hent hugskot, sum royndu at klára seg við lýsi.

Í nútíðini hevur vísindin kannað seg fram til, at Lisa hevði rætt: Land kann eisini reinsa motorar.

Frásøgnin hjá Lisu

Her verða endurgivnir partar av frásøgnin hjá Lisu.

Jóhan Petersen, stórmaðurin í Mikladali

Johan Petersen var ein framúrskarandi maður tá í tíðini. Hann dugdi alt og hevði góðar hendur. Hann smíðaði sínar knívar, hann smíðaði sínar hakar, hann smíðaði tað, sum honum tørvaði.

Tá á døgum vóru so ógvuliga góð viðurskifti í Mikladali. Tað vóru tríggar góðar jarnsmiðjur. Norðnastovumenninir smíðaðu liggjar fyri meginpartin av øllum Føroyum. Líka suðuri úr Sumba komu boð til Mikladals, tí teir høvdu sovorðið egið stál. Tað meintu teir, teir høvdu fingið ígjøgnum ein mann á Trøllanesi, sum sigldi uttanlands. [Hetta er helst Johannes í Innistovu, sum var ein av teimum, sum stóð aftanfyri Caprice, eina ta fyrstu skipaætlanina í Norðoyggjum]. Hann kom onkuntíð heim ímillum, og so plagdu teir at biðja hann forverva sær stál. Hetta stálið skuldi vera so sera hvast.

Handilshús fyri allar Norðoyggjar

Johan bygdi sær eitt hús niðan fyri bakkan, har hann tók ímóti øllum fiski og goymdi allar vørur uppi á loftinum. Sum fráleið innrættaði hann eina deild av húsunum, har hann hevði handil. Hann hevði eisini allar vørur. Tað var ofta, at fólk komu aðrasteðs frá at keypa eitt og annað, sum Jóhan Petersen lá inni við.

Einaferð skuldi hann fáa so óalmindiliga nógv toy. Tað skuldi vera 200 metrar. Tá helt kona hansara, at hann mundi hava skrivað eitt null for nógv.

Tað frættist um allar Norðuroyggjar um hetta deiliga toy, sum Johan Petersen hevði fingið. Tað var skjótt, at Jóhan Petersen hevði selt alt toyið.

Tá ið primussurin kom

Johan hevði tógv, hann hevði øll smávegis ting, sum hann kundi hava, og hann keypti tær troyggjur, sum keypast kundu.

Hann helt útlendsk bløð. Eina ferð sær hann eina lýsing fyri ein primus, sum hann bíleggur. Hann fer til Klaksvíkar, har hann hevur fingið vøru, og kemur so norður aftur. Nú sigur kona hansara við hann: „Góði, hvat er hatta, tú ert komin við nú?“ „Tig nú“, sigur hann. Hann setir hetta á borðið, koyrir spritt á skálina, og so tendrar hann. Nú blívur eldurin so ógvuliga høgur, og hon rópar: „Jesus náði tú meg, nú kemur eldur í alt“. „Sit tigandi“, sigur hann. Sum rímligt, nú dampar hetta niður aftur. So fer hann at pumpa, men tá ið hann hevði pumpað og sett ketilin útá, og tað fór at kóka, tá var gamla í góðum lag.

Fólk fortaldu, at Jóhan hevði fingið nakað nú, sum tey kundu kóka drekka við í einum ketli á borðinum. Tað komu boð bæði úr eysturi og vesturi at biðja hann bestilla sær primusar.

Petur Heinesen kemur til Mikladals

Petur var ættaður úr Elduvík. Hann kom sum húskallur í bóndahúsið í Innistovu. Bóndin æt Ziska. Sum húskallur fekk Petur 10 kr. um árið. Men hann hevði so góðar hendur. Hann fór so at hjálpa Jóhan Petersen, sum er umrøddur omanfyri.

Hann smíðaði jarn, og Petur hevði altíð friðheit at koma inn í smiðjuna hjá Johan.

Fyrst bygdu teir eitt pakkhús niðan fyri bakkan, sum hann skuldi hava at handla í. Har arbeiddi Petur fyri átta oyru um tíman, so hann mátti arbeiða leingi, um hann skuldi forvinna eina krónu. Men so varð hann biðin til at vera uppsýnsmaður og hava eyga við, tá ið brim kom, at bátarnir blivu drignir upp í rættari tíð. Fyri tað fekk hann tann størsta fiskin í bátinum.

Hann var seytjan ár, tá ið hann kom til Mikladals. Sum 24 ára gamal giftist hann við Marin, sum var 10 ár eldri enn hann. Tá bygdi hann sær hús uppi í Tungu. Tað var ikki stórt. Har var ein roykstova, sum hevði tvær seingjarlongdir, og ein lítil stova.

Kjallarin var ikki stórur, men Petur var ein sovorðin arbeiðsrót. Hann slapp at giftast tá í tíðini, tí kona hansara átti tvær gyllin, sum vóru hildnar at hava nógv virði, tí so nógvur seyður gekk á hvørja gyllin. Sama árið legði hann

sær eina trøð inn, og hann setti kálv við. Hann fekk ein kálv úr Útistovu, og hann gekk líka norður í Djúpadal at sláa tey fyrstu árini, til hann hevði velt so frægt, at hann kundi grasa. Men so hevði hann eitt sindur av jørð í hondum hjá øðrum fyri at fáa gras. Soleiðis kláraði hann seg.

Í eini bygd eru eisini nakrar heimrustir, har man kann hava seyð ella kálv standandi. Men lendið uppi í Tungu fekk Petur úr Útistovu, tí tey áttu tað stykkið. Hann bygdi húsini sama árið, sum hann giftist. Tey grinu at tí, at kjallarin skuldi vera so lítil, at hann bara rúmaði tveimum hønum. Hann fór so at høgga út, og hann høgdi út, til hann hevði bæði kúgv og seyð inni í kjallaranum. So tað var ein arbeidssamur maður.

Petur arbeiddi mest við húsabygging. Heini, sonurin, kastaði seg meira út yvir bátabygging. Heini bygdi altíð bátar sum ungur maður. Hann riggaði ikki so væl at byggja hús, tí hann hevði stívt bein. Men ein bát kundi hann altíð byggja.

Sessur á báti

Tá ið Petur kom til Mikladals, átti hann ongan part í nøkrum báti. Hann var tí roknaður fyri at vera fátækur maður. Tó var hann ofta tiltaksmaður. Tað vóru tveir bátar, sum gingu út frá bygdini. Um ein maður manglaði, bleiv Petur tikin. Hann segði, at árið eftir sum hann giftist, ætlaði hann sær at fara burtur onkustaðni at smíða og arbeiða, men tað lá soleiðis fyri, at á sunnara bátinum, har Jóhan Petersen átti fyra sessir, bleiv ein maður sjúkur. Hann fór at svølla, og Marin uppi í Tungu fór at røkta hondina. Petur slapp tí inn á bátin, og róði so út alt várið, meðan maðurin var sjúkur. Ómannaðir kundu teir ikki vera á sovorðnum stað.

Men árið eftir fór Petur og aðrir, sum ikki áttu fastan sess á báti, sjálvir at gera sær ein bát. Hann varð kallaður Avlopsbáturin. Tað vóru Petur og aðrir, ið heldur ikki høvdu fastan sess. Tískil vóru teir fyra menn av Trøllanesi, og tveir vóru úr Mikladali, sum áttu í hesum bátinum. Teir bóðu sær menn aðrastaðni frá at rógva út um várarnar.

Petur var helst ongantíð til skips. Men hann róði út, tá ið várróðurin var fyri, og annars var hann burturi og smíðaði ymsastaðni. Hann var við at smíða háskúlan í Føgrulið, og hann var við at byggja amtmanshúsini í Havn. Hann var við, tá ið teir bygdu kirkjuna í Svínøi, og saman við Johan Petersen var hann á Viðareiði, tá ið teir bygdu kirkjuna har.

Lisa fór til Leirvíkar

Marin uppi í Tungu var systir ommu mína, sum var gift í Fuglafirði við einum manni, sum æt Líggjas. Hann doyði nokk so ungur maður. Hon átti bara ein einasta son, sum æt Andrass.

Men mamma mín doyði so ung, og eg fór so norður til Mikladals, tá ið eg var ein mánað gomul. Har var eg, til eg var seks ár. Tá doyði mamma, sum eg kallaði hana, Marin uppi í Tungu.

So fór eg yvir til Leirvíkar. Teir báðir, Petur og Heini uppi í Tungu, komu yvir til Leirvíkar at smíða kirkjuna, og teir høvdu meg við. So omma Maud í Leirvík hevði Jóhan Petersen og Petur uppi í Tungu og Heina í kost og logi tað summarið, tá ið teir arbeiddu kirkjuna. Og eg var tað fjórða. Tá átti hon Mariu, sama árið sum eg fylti sjei ár. Sámal Martin var hálvannað ár eldri, so tað var nógv at gera.

Petur uppi Tungu doyði ikki, fyrrenn hann var 83 ár, so hann livdi langt eftir, at Marin doyði. Hon doyði 68 ára gomul. Tá var hann bara 58 ár. Hann varð búgvandi uppi í Tungu í Mikladali, og har giftist Heini, sonurin, inn.

Marin hevði sjúkrahús sjálv

Marin hevði síni ríku evni, og tað var læknavísind. Hon lekti fólk so undurfult. Hon hevði fólk liggjandi uppi hjá sær sjálvari, tá ið hon var eldri kvinna og ikki orkaði so væl at ganga. Tey, sum vóru lamin, tók hon niðan til sín.

Marin hevði eitt vár tveir menn liggjandi heima hjá sær. Annar hevði verið so óheppin, at hann hevði stungið seg í beinið, einaferð hann var útrógvin. Hin svall í einari tá. Tað, hon lekti við, var fyri tað mesta urtir og fruktir.

Norðuri í Mikladali høvdu tey slíkt álit á Marini, at tey hildu, at um hon ikki kundi lekja sjúklingarnar, so var einki at gera. Heini hevði høgt seg í knæið í Syðradali. Fólk vóru sannførd um, at høvdu teir farið til Mikladals eftir Marini, so hevði Heini ikki fingið stívt bein.

Teir vóru í staðin farnir inn til Klaksvíkar við honum. Doktorin bant bara knæið til og legði tað stívt. Tá ið Marin fekk at vita tað, var beinið illa hovnað. Hon helt vakt yvir honum í fleiri mánaðir og royndi at lekja sárini, men bruni var komin í alt beinið, so har var einki at gera.

Eg kann minnst sum smágenta, at tá ið teir fóru á fjall, tók Marin nakað av nýrumørinum. Hon smeltaði tað upp á sín máta og koyrði nakað í, sum hon hevði fingið frá apotekinum, fyri at tað ikki skuldi trána. Hetta var helst borsýra. So koyrði hon tað í smáar krukkur, og altíð hevði hon roð útyvir. Tað bleiv sett upp í erva á eina hill í hjallinum, har var kalt.

Jarðarsiv hevði hon at koyra upp á fyrri eksem, tá ið fólk høvdu útbrot. Hon leitaði eftir tí í bønnum ella haganum, og so traktaði hon tað. Hon læt tað liggja so og so leingi. So sílaði hon tað og goymdi tað.

Eitt, sum hon brúkti heilt nógv, var rómi. Hon hevði feskan róma til sumt og súran til annað. Tá ið tað var ein hond, sum bleiv hovin, so bant hon silkitráð um skøvningin. So bleiv hon við, tá ið nú hol var á, at dríva tað omaneftir. Hon gníggjaði hondina við hesum rómanum. So legði hon blátt papír uppá. Hetta fekk hon úr pakkum við tubbakinum blákardús, sum nógvir menn royktu. Hetta bláa pappírið goymdi hon.

Tað vísti seg eisini, at sjúkan fór undan hesum, so hvørt viðgerðin fór fram. Fingrarnir kundu vera, sum eg veit ikki hvat, men tað galt um ikki at lata tað sjúka koma niðan eftir. Og so manereraðist hon aftur og fram, streyk og masseraði. Á henda hátt grøddi hon svullir og slíkt. Um várarnar var so vanligt, at menninir komu frá bátunum við hovnum hondum. So fór hon at massera og strúka, og tað hjálpti.

Bjargaði eyganum á Stellu Pól

Marin var ikki sterk kvinna, tí hon leið av astmu. Tað bleiv nógv lagt fyrri hana, tá ið sjúka kom fyrri. Tað var altíð heitt á hana.

Eg minnst sum smágenta, at Stellu Pól og eg fóru gangandi eftir vegnum. Tá stendur ein hundur á einari trappu. Hann æt Kammur. Eg fór til hansara, hann stóð so blíður og blinkaði, sum hundar ofta standa, og eg streyk niður eftir honum. Eg hugsaði, sum Kamm er fittur í dag. Eg fór so framvið. Stellu Pól var aftanfyrri, og knappliga skar hann í eitt gallróp. Nú hevði hundurin høgt annað eygað niður frá á honum. Eg sigi: „Oy-Jesus, Pól! Nú doyði tú!“. „Ja, eygað kom út“, sigur Pól, „hundurin beit meg“.

Eg leypandi niðan í Tungu eftir Marini og bað hana vælsignaða koma at hjálpa Pól, tí eygað var dottið út. So kom hon við stavinum omaneftir. Eg minnst, at hon segði við Pól, tá ið eg komi inn: „Pól, hvat hevur tú gjørt? Eg røri teg ikki, fyrr enn tú sigur mær, hvat tú hevur gjørt við hundin“. „Jú, eg klípti hann í oyrað“.

So legði hon Pól niður og fór at vaska við hesum ymiska, hon hevði fyrri hondina. Hon hevði alt í einum lumma, eisini ein saks og ein lítlan spretti-knív. Hon seymaði hetta uppaftur ímóti eygnalippuni við nál og tráð. Men eyga bleiv í ordan. Har kom einki annað til. Hann skuldi liggja, og hon sat og skifti á eyganum, so tað ikki skuldi hovna. Eygað á Pól bleiv í ordan. Men hann bar merki, inntil hann doyði.

Kundi lekja mest sum alt

Tú trýrt ekki, hvat tey settu hana útfyri. Ein kona hevði stúrtning. Tey sendu boð eftir Marini, og hon royndi alt hon kundi, og so fóru teir at enda inn til Klaksvíkar til doktarin, men ov seint var, konan doyði.

Men hvat hon lekti, var ótrúligt. Ein kona kom av Húsum og legði seg norður til Mikladals til Marina at passa sær ein fingur, tí hann var bólгнаður so nógv. Fingurin bleiv frískur sum frá leið.

Læknin Zachariasen var óførur móti Marini at senda henni eitt og annað, sum hann hevði á goymslu. Hetta var slíkt, sum hon kundi brúka til forbindingar. Í Mikladali var annars einki í gomlum døgum uttan tað, sum tey funnu uppá sjálvi.

Ikki bara at siga tað at fáa lækna

Lækni kom ekki til Klaksvíkar fyrr enn í 1870-unum. Frammanundan skuldu tey til Havnar.

Eg var stódd í Mikladali, tá ið ein smágenta varð fødd í 1906. Tá fóru teir úr Mikladali til Klaksvíkar eftir doktara. Tá ið teir komu til Klaksvíkar, nú er eingin doktari, hann er staddur í Havn. Teir frættu so, at leirvíkingar høvdu verið í Havn eftir læknanum. So leggja teir á fjørðin yvir til Leirvíkar. Tað bleiv ódn á landsynningi, men teir komu fram í øllum góðum. Nú frætta teir har, at tað var Jóan Petur, ættaður úr Hússtovu í Mikladali, sum hevði verið eftir doktaranum í Havn. Hann segði, at hann fór ikki norður fyri bjørg við árabáti. Tað tordi hann snøgt sagt ikki. Men tað var so heppið, at ein trolari lá á redini í Havn. Hann fekk so hendan trolarin at koma norður við sær.

Nú teir komu norður til Leirvíkar, lá báturin úr Kalsoynni fyri teimum og biðaði eftir doktaranum. Men hann mátti fyrst forloysa hesa konuna í Leirvík. Tá kundu teir føra læknan til Húsar. Tað var myrkt, og eg minnst tann dagin, teir komu norður eftir oyggj til Mikladals í ódnarveðri við doktaranum við tveimum lyktum. Tá ið teir komu til hús, nú liggur konan í andaleypi. Nú kemur doktarin inn, og hann hyggur rundan um seg, ein neyðars lampa undir loftinum.

Læknin var dani og var ein nokk so trivaligur maður. Bað geva sær gott kaffi og eina breyðflís við kjøti uppiá. Hann royndi at stappa niður í seg, meðan hetta neyðardýrið lá í andaleypi. Og so bleiv lagt á borðið. Tá var hon so langt niðurkomin, at læknin tordi ikki at doyva hana. Hann bað teir frægastu menninar í bygdini koma at hjálpa sær. Petur uppi í Tungu var annar maðurin, og Andrass í Útistovu var hin. Læknin setti á, spretti, og barnið kom í verðina í øllum góðum. Tað segði hann, tað hevði hann ikki væntað. Men mamman kláraði tað. Hon segði fyri mær, at tað var í langa tíð, hon

royndi at sleppa undan at mæta Peturi og Andrass, tí hon visti, at teir hövdu hildið henni, tá ið hon fœddi.

Dámdi ikki at skera

Marin kundi gera nógv, men ikki dámdi henni at skera. Tá ið tað kom til tað, so mátti maðurin hjálpa henni. Einaferð var ein kona har norðuri, sum hevði fingið ilt í bróstið. Tað var blivið sum tvey til støddar. So sigur hon soleiðis: „Nú heldur hon ikki út longur. Góði, gakk tú og sker hol á. Lat meg ikki síggja, meðan tú skerst. Eg skal leypa til, tá ið hol er komið á“.

Petur setti knívin á, har sum hann helt vera frægast. Hann segði, at hann hevði ikki sæð soverðið. Hann hevði eina spølkummu og setti hana undir. Bæði blóð og materia komu út úr. Marin bleiv so spakuliga við at strúka. Hon kom fyri seg aftur.

Tað var einki við doyving. Marin hevði tað soleiðis, at hon mátti sita uppi yvir konuni og royndu at vaska og halda sárið reint, so hvørt sum materian rann, so tað stóð nógv á henni. Í so máta var Petur ógvuliga hjálpsamur. Tá var jú einki pensillin.

Sonurin hevði somu evni

Ein sonur Marina var Poul Andreas. Tað segðist, at hann hevði nakað líknandi evni sum pápin. Jógvan á Trøllanesi hevur greitt frá, tá ið Rosenmeyer Wolles á Trøllanesi datt oman í 1911 og breyt lærið. Tað vóru ikki líkindi hjá lækna at koma í oynna, so tað var Poul Andreas, sum setti tað so væl saman aftur, at tá ið læknin kom, var einki meira hjá honum at gera. Rosenmeyer kom seg fullkomiliga.

Poul Andreas hevur skrivað eina bók um ymisk viðurskipti í Mikladali, eisini um læknakynstur.

Lisa møtti Eliseus

Eg var norðuri í Mikladali sum ung genta og tænti. Tað várið, sum eg fylti 18 ár um summarið, var eg har norðuri og búði suðuri í Húsi. Tað var nokk so nógv at gera har tað árið, tí vit vóru so nógv fólk.

Nú var tað, at oyggjafólk komu norður at dansa. Tað plagdi at vera gamalt, at vit fóru heim, og tey komu norður. Tað mundi vera onkuntíð í atventini ella líka aftan á nýggjár. Tey komu av Húsum og Syðradali við báti, og kunoyingar komu eisini. Vit blivu nógv fólk, og avbygðarfólkið búði í ymiskum húsum. Tá ið nú dansurin kom fyri, fóru tey at bjóða inn.

Har kom eitt borðhald fyri og annað eftir, og ymiskir dreingir komu inn, harímillum Eliseus. Tað tonkti eg kanska ikki stórt meira uppá. Eg dekaði

so fyrri teimum, og tá ið borðhaldið var liðugt, skundaði eg mær at taka av borðinum og vaska upp. So slepti eg mær heim í Uttarstovu, har var dansurin var. Tá ið eg komi út í tún, stóð Eliseus har. Hann spurdi meg, hvar ið eg ætlaði mær. Eg segði, at eg ætlaði mær í dans.

Vit fylgdust so heim í dansistovuna, men tá ið vit komu í túnið, hvarv Eliseus.

Soleiðis gekk náttin, so har komu vit einki saman. Nú var tað avgjørt, tá ið tey fóru av stað, at vit skuldu heim á oyggj at dansa sunnudagin eftir.

Vit fara oman í fjøru, tá ið teir fóru, og teir vóru sera galantir og blíðir. Eliseus spurdi meg: „So kemur tú við?“ Eg svaraði: „Ja, tað komi eg. Tað er ikki meiri fornøjlisi í Mikladali enn so“. „Ja, so hittast vit tá“, segði hann. Eg svaraði: „Sjálvandi síggjast vit, um vit fara at dansa“. So tonkti eg ikki meira upp á tað. Men hendan dagin, sum vit skuldu fara at dansa, er ódnarveður, so vit fóru ongantíð.

Nú kom bræv

Einar fjúrtan dagar ella tríggjar vikur aftaná – tað hevur verið eftir jól – nú fekk eg eitt bræv. Tað er frá Eliseusi, har ið hann skrivaði, at hann hevði lovað seg til skips, og at hann fór. Nú bleiv tað avsligið við okkara dansiferð. Tá hevði hann ætlað at fáa fatur í mær.

Eg var 18 ár, fylti 19 tað summarið. Hann var 25 ár. So skrivaði eg nakrar reglur. Ja, eg hevði fingið eitt bræv frá honum, men tað mátti tíðin vísa, nær vit kundu hittast aftur. Sovorðið fór man ikki at svara upp á standandi fót. So bleiv einki meira um tað.

Várið gekk. Hetta summarið var eg í Leirvík. Nú var fólkafundur á Eiðinum (Gøtueiði). Nú møti eg Eliseusi í Syðrugøtutúni. Hann segði við meg, at hann hevði nakað at snakka við meg um. Vit fóru so avsíðis og prátaðu eina løtu. Hvat eg meinti og so og so. Nú fóru teir avstað til skips. Hann bað meg skriva sær eitt bræv yvir á Eysturlandið og segði mær adressuna, tí teir blivu ikki aftur fyrrenn í september-oktober. So skrivaði eg, at tað kundi vera, at tað blivu vit bæði, men tað fingi vit at síggja, tá ið teir komu aftur í heyst. Men eg fekk so eitt bræv frá honum, meðan hann var á Eysturlandinum, og hann segði, at hann roknaði við tí, sum vit høvdu snakkað um, at tað var í ordan, tá ið hann kom aftur í heyst. Tá kom hann norður at vitja meg.

Soleiðis var. Hann kom aftur við skipinum, og tá ið hann var afturkomin – eingin telefon var til Mikladals – tá kom hann til Mikladals at snakka við meg um hesi her tingini. Soleiðis komu vit saman.

Forlovað í sjey ár

Vit hildu saman leingi. Hetta var um 1919-20, og í 1922 gjördu vit av, at vit skuldu giftast. Eg fór suður til Havnar í januar mánað, sum vit ætlaðu at giftast aftur um heystið. Tá var tað, eg bleiv sjúk av tuberkulum. Eg var sjúk í trý ár og fekk strangt forboð, at eg einki skuldi gera, so tað var einki at hugsa um at fara og taka nakað hús upp á seg. Eg lá á Sanatoriinum inntil 1925, men í 1927 giftust vit. Tað var eitt langt forlovilsí, longri enn vit ætlaðu. Vit tóku ring uppá longu í 1920.

Í grundini var tað møtimikið at fara at giftast inn í eitt hús, har ein 70 ára gomul kona lá við heilabløðing, og ein maður upp á 80 ár gekk í túninum. Men okkurt var at gera. Tá hevði Eliseus hildið út við mær í 8 ár, so eg mátti royna.

Julianna, vermóðir, doyði árið eftir, sum vit giftust. Hon lá eitt ár í seingini. Tá blivu tey ikki koyrd á sjúkrahús. Men Símun Pauli, verfaðir, var nokk so raskur maður og hjálpti mær øgiliga væl um summarið, tá ið Eliseus var burtur.

Ánaði vanlukkuna við Ernestinu

Tað ringasta av øllum var, tá ið so Eliseus forlisti oman á tað heila. Í 1930 fór hann yvir á Suðurlandið og forlissir við Ernestinu og kom aftur sum eitt vrak.

Eg kann ikki siga, at eg nakrantíð havi verið varskógvað, men eg havi altíð verið plágað av dreymum gjøgnum alt mítt lív. Soleiðis var tað eisini tá. Eg droymdi aðru náttina fyri, sum hetta hendi, at vit bæði Eliseus skuldu fara heim til Húsar í kirkju. Eg veit ikki, hvussu eg var klødd, men eg helt hann vera so fínan. Tá ið vit komu heim til tey fyrstu húsini á Húsum, nú stóð garðurin í einum veldigum blóma við reyðum rósum. Eg segði við hann: „Merkverdugt, sum gróðurin kemur tíðliga í ár“. Tá ið vit komu longur heim og skulu fara oman í kirkjuna, nú er hann vekk. Ein á rennur oman við kirkjuní, og eg fór út ímóti ánni. Nú rópti eitt: „Tú Lisa, um tú skalt redda tær træið, skal tað gerast nú“. Eg hugdi runt um meg. Nú sá eg, at áin leyp. Hon kom brølandi omaneftir. Eg boraði føturnar niður í sandin og kastaði meg út eftir einum træi, sum kom rullandi í ánni. Eg tók stammuna upp og sigi við meg sjálva: „Ja, træið havi eg fingið, men tað er eisini so bara, so bara, ikki eitt blað á tí.“ Tá ið eg vaknaði, reistust hárini á høvðinum á mær, eg visti ikki, hvat tað var.

Tíðindini komu

Annan dagin eftir, nú frættu vit um, hvat var hent Ernestinu.

Armgaard, kona Dáva í Gerðum, sum var skipari, ringdi yvir og segði, at hon hevði fingið telegramm um, at Ernestina var forlist, og teir vóru átta, sum vóru deyðir, men Eliseus livdi.

Teir vistu, hvørjir vóru deyðir tá. So fekk eg aftur telefonboð seinni um dagin. Armgaard segði, at nú var ein maður deyður afturat.

Teir komu heim við Drotningini. Armgaard segði við meg: „Nú mást tú royna at taka teg saman og koma til Klaksvíkar, so vit kunnu taka ímóti teimum, tá ið teir koma, tí tú veitst, hvussu illa teir eru komnir“.

Tað kvøldið teir komu at landi, tá kom hetta træið fram fyri meg. Eliseus var komin, men hann var ikki í einum klodda av tí, sum eg hevði givið honum við. Alt var nýtt, sum hann var í, so stammuna hevði eg fingið, men heldur einki annað.

Man trýr ikki, hvussu langt niðri hann var í langar, langar tíðir. Hann svav ikki og át ikki. Nýra og alt var fyrigingið. Hann segði eisini altíð, at beinið var stívt og fylgdi ikki við, tí hann hevði ligið undir bátinum. Teir fingi ein sjógv, og bjargingarbáturin holvdist út yvir fleiri, og hann var ein av teimum. Teir skuldu royna at draga hann fram ímóti gronini. Men ein fylling kom, og hann holvdist út yvir teir og brotnaði sundur.

Tá hevði Eliseus fingið ein stoyt, tí hann segði, at tað var sum alt doyði. Altíð var hann ísakaldur sum gler, og tað var allan vegin ígjøgnum heilt upp undir herðarnar.

Tosaði einki um hendingina

At begynna við segði hann einki, og bað meg vælsignaðan ikki snakka við seg um hetta. Hann hoyrði enn neyðarrópini frá monnunum, sum fóru í havið.

Hann mátti siga, tað var ofta soleiðis, at tá ið ein tagnaði, vóru teir glaðir yvir, at so hoyrdu teir ikki tað skríggið.

So tú kanst ætla, at tað hevur verið ein forferdilig neyð, teir hava verið í. Tað var so leingi, frá klokkan tíggju um kvøldið, og ikki komu teir til fólks fyrr enn klokkan tvey dagin eftir við ongum bita og ísakaldir.

Øll søgan um Ernestinu, eisini tann hjá Eliseusi, er í bókini *Havið tók teir*. Lisa doyði í 1992.

Anna Askham Gjòrdist 104 ára gomul

Anna Askham varð fødd í Havn í 1901. Hon bleiv 104 ára gomul. Tá ið hon varð fødd, búðu 16-1700 fólk í Havn. Hon mintist søguligar persónar sum gamla Sloan og amtmannin Svenning Rytter. Tá ið hon fór til Kollafjarðar, var tað við árabáti framvið Hoyvíkshólm. Eisini mintist hon Halley kometina í 1910, tá ið fólk óttaðust dómadag. Hon giftist við Símoni Askham.

Henda frásøgnin byggir á eina samrøðu við hana, tá ið hon var 102 ára gomul. Hon upplivdi stórt sæð alla menning, sum yvirhøvur hevur verið í Føroyum. Nærum tað einasta, sum hon ikki upplivdi, var, at húsini finga vatn innlagt. Hetta hendi í Havn í 1898.

Tá ið Anna varð fødd, búðu 15.230 fólk í Føroyum, og í Havn vóru tey 1.656 fólk, ið øll kendu hvør annan.

Anna var javngomul við William Heinesen og Jørgen Frantz Jacobsen, sum hon tí kendi væl. Hon mintist eisini gamla Sloan, tá ið hann plagdi at ganga í býnum, og hann legði hondina á høvdið á børnunum og segði „Tro på Jesus“.

Foreldrini hjá Onnu

Pápi Onnu var Jákup Christian Mørkøre, ættaður úr Leirvík. Hann kom til Havnar sum 17 ára gamal at læra til snikkara hjá Glyvrasnikkaranum, Petur Jacob Hansen.

Mamma Onnu var Johanna Sofía fødd Niclassen, ættað úr Kollafirði. Hon fór eisini ung til Havnar. Tó fór hon fyrst til Nólsoyar at vera, haðan mamma hennara var ættað. Síðan fór hon til Kaldbaks og haðan til Havnar, og har hon hitti Jákup.

Rytter var kanska ikki so galin kortini

Tey bæði giftust so í 1896, og tey búsettust í C. Pløyersgøtu. Hetta er beint við tað gamla dómhúsið, so tey hava búð mitt í Havn. Tey finga níggju børn, seks gentur og tríggjar dreingir, har Anna var triðja barnið. Øll børnini búsettust í Havn, og tað var allar dagar gott samanhold teirra millum. Tey gingu fast túr og skiftust so at fara inn hjá hvør øðrum.

Pápin var snikkari, og her hevði hann gott til at bregða, tí pápi hansara var kendur sum góður timburmaður. Jákup hevði verkstað í kjallaranum. Tað at vera snikkari, var veruliga at gera alt millum himmal og jørð.

Til dømis arbeiddi Jákup nógv fyri amtmannin. Hetta gjørdi, at familjan kom nógv í samband við donsku embætismenninar. Ein kundi trúð, at her var stórus stættarmunur, men soleiðis mintist Anna tað ikki. Tey spældu við embætismannabørnini sum við hini børnini. Donsku børnini lærdu eisini skjótt føroyskt.

Anna mintist væl frá sínum barnaárum Svenning Rytter, sum var amtmaður 1911-1918. Hann hevur nú ikki fingið tað besta eftirmæli í Føroyum. Men Anna hevði góð persónlig minni um Rytter. Hon mintist, at tey plagdu

at fáa jólapakkar frá Rytter. Anna mintist til dæmis serliga væl, at jólapakkin var innpakkaður í jólapappír, sum tá var púra ókent!

Børnini hjá Rytter vóru Karin, Margretha og Arne.

Anna mintist eisini sorinskrivaran Helms, sum búði í Føroyum 1902-1912. Tey høvdu ein sera vakran urtagarð, sum eisini varð nýttur um kvældarnar til veitslur, og tá vórðu lyktir hongdar upp í trøini.

Hanna hjá Vága Kristoffuri var einaferð, eftir at tey vóru farin av landinum, og vitjaði tey í Danmark.

Tað fyrsta, børnini bænaðu hana um, var at fara at baka drýl, tí tað høvdu tey saknað, síðan tey komu til Danmarkar aftur.

Seymaði madrassar til Sanatoriið

Hóast tey nógvu børnini, so hjálpti mamma Onnu eisini til í virkseminum hjá pápanum. Mamman polstraði til dæmis møblar. Hetta var eisini eitt umfandi øki, tí her skuldi bæði gerast úr nýggjum og gomlum. Ein uppgáva hjá mammuni var, at hon seymaði madrassar til Sanatoriið. Tá ið madrassurnar fingu nýggjar eigarar, blivu tær „ovnaðar“, sum Anna tók til. Tær vórðu hitaðar upp, so tær vórðu sterilar. Hetta var sjálvsagt neyðugt fyri at fyribýrgja smittu. Hetta varð tó gjørt uppi á Sanatoriinum, áðrenn tær komu oman á verkstaðin.

Men uppgávan hjá teimum var at seyma uttanum madrassurnar, so hvørt tær slitust.

Jákup arbeiddi eisini nógv við máling. Hetta var eisini eitt kynstur sum at fáa teir røttu litirnar. Jákup lærði frá sær til Poul í Geil, sum hann eisini samstarvaði nógv við. Poul í Geil, sum var sonur Djóna í Geil, gjørdist stóri málingahandilsmaðurin í Havn. Anna mintist, hvussu pápin plagdi at blanda málingapulvur av ymsum litum fyri júst at fáa tann litin, hann vildi hava.

Jákup var eisini skúlatænari í nýggja Realskúlanum beint við kommunuskúlan í Tróndargøtu. Hetta kundi eisini geva nógv arbeiði. Tað fasta var, at hann skuldi kyka, áðrenn børnini komu í skúla, og á vetri var kavarudding ein av hansara uppgávum. Her skuldi ofta farast tíðliga upp.

Keyptu mjólk og skóru torv

Heima hjá Onnu høvdu tey ikki kúgv, sum annars var vanligt í Havn tá. Fyri at hava kúgv var neyðugt at hava trøð, og tað høvdu tey ikki. Annars var ikki heldur pláss fyri kúgv, tí verkstaður var í kjallaranum. Tað kann eisini sigast, at við tí fulltíðararbeiði, sum Jákup hevði, var ikki eins neyðugt hjá honum

at hava tröð sum hjá teimum, sum ikki høvdu so fasta inntøku. Tey høvdu tó hønur. Mjólk fingi tey frá Óla á Kák og seinni av meiarinum.

Men teirra húski var tó merkt av „stórbýnum“, soleiðis at nógv varð keypt. „Teirra“ handil var hjá Jóan Petur Evensen.

Tí varð eisini keypt fitt av døgurðamati. Men Anna mintist tó, at tey fingi blóðpylsu. Pápin plagdi at fletta fyri apotekaran Djurhuus, og aftur fyri fekk hann avroðini og blóðið. Tað varð goymt á verkstaðnum, har borsýra varð koyrd í fyri at varðveita tað.

Tey plagdu eisini at fáa nátar frá ættini í Nólsoy. Tá ið skyldfólkini í Nólsoy komu til Havnar, plagdu tey at hava seið og mjólk við sær. Serliga mintist Anna ommubeiggjan, Jóhan í Garði, sum var kendur bátasmiður.

Eins og tað var vanligt hjá havnarfólki, plagdi pápin at fara oman í Vágsbotn at keypa fisk til døgurða.

Tey skóru torv uppi á Hálsi. Tað var fast, at byrjað varð við torvskurði grundlógardagin. Henda dagin kyndu tey eisini eld í haganum og hugnaðu sær.

Bygdargentur vaskaðu hárið í landi

Havnin var so framkomin, at her fekst sápa. Men Anna mintist, at ein vestmannagenta búði eitt skifti hjá teimum, og hon hevði eina systur í Havn. Aðruhvørja viku vaskaðu tær hvørji aðrari í høvðinum í landi. Anna mintist hvussu hárið glansaði!

Landið skuldi standa eina tíð. Tað skuldu bara dropar í sjálvan løgin, og aftaná varð vaskað við sápu.

Gøtuljósini vóru petroliumslampur

Fram til ravmagnið kom, var vanligt at brúka petroliumslampur, men undir fyrra heimsbardaga, tá ið petrolium ikki fekst, máttu fólk nýta lýsilampur, sum dálkaðu illa. Men sum frá leið fingust lampur, sum minkaðu dálkingina. Ein teirra, sum framleiddi eina slíka lampu var Nyholm Debes.

Anna vildi vera við, at Amalia, kona Grønlands Johan, var komin við hesum modellinum úr Grønlandi, har Johan hevði verið kolonistjóri.

Annars helt Anna, at kúlulýsi av grindahvali var tað besta sum brenni til hesar lampur.

Tað fyrsta, Anna mintist til gøtuljós, vóru petroliumslampur hongdar í steýrar fram við gøtuni. Tær munnu meira hava verið ætlaðar at vísa, hvar vegurin var, heldur enn at lýsa. Men hetta var eisini ein framúr nytta. Seinni var tað stormking, sum var ein meira framkomin lampa, sum virkaði sum ein primus, sum skuldi pumpast upp. Hetta var eitt stórt framstig. Lampur-

nar skuldu bæði tendrast og slökkjast, og tann sum, hevði hetta arbeiðið, var Demmus á Jagri. Munurin er stórur, nú á døgum tendra og slokna tær av sær sjálvum.

Tá ið kongsins føðingardagur kundi elvt til bardaga

Anna gekk í skúla í tí tá nýggja og framvegis stásiliga kommunuskúlanum, sum nú er umsiting hjá býráðnum. Tað vóru seks flokkar. Lærarar, sum Anna mintist, vóru Poul Jensen, sum var skúlastjóri, Hans Kamban, Jógvan Waagstein, sum eisini var kendur listamaður og tónleikasmiður, og so Maria hjá Konrad. Anna tók til, hvussu væl hon dugdi at læra frá sær. Maria kom seinni í skúlasøguna, tí hon mátti fara frá sum lærari, tí hon gjørdist „baptist“.

Tað varð annars ikki lært eitt føroyskt orð í skúlanum, men hetta gjørdi tó, at børnini kláraðu seg væl í donskum.

Ein skúladag mintist Anna betur enn aðrar, og var hann í 1914. Tað var fastur siður, at kongsins føðingardag, 26. september, varð farið út á skansan at skjóta fyri kongi við kanónunum, sum enn standa har. Marsjerað varð út á skansan við flaggbera á odda. Kommunuskúlabørnini gingu undan, og so komu realskúlabørnini. Hetta var beint øvut tí, sum annars varð roknað fyri at vera „tignin“, har realskúlabørnini vóru tey „finaru“. Tann, sum skeyt, var politisturin Sámal á Krákusteini.

Men í 1914 var fyrri heimsbardagi júst brostin á fyrst í august. Og tað vildi ikki øðrvísi til, at júst meðan tey skjóta fyri kongi, kemur ein enskur krússari, sum hevði hoyrt skotini, í Nólsoyarfjørð. Umborð har var tað ikki fjart at hugsa, at týskarar høvdu tikið Føroyar, og at hetta var eitt figgindaálop, sum var í gongd. So her var ikki annað at gera enn at fara at rigga til mótálop. Men so langt kom tað tó ikki. Bretski konsulin, Valdemar Lützen, fór umborð at greiða frá støðuni, so henda diplomatiska kreppan fekk ein friðarligan enda.

Tíðindini vóru sligin upp á Restorffs portur

Annars helt Anna ikki, at fyrri heimsbardagi hevði ta stóru ávirkan á dagligdagin. Men tað fekst ikki korn, og tá fóru føroyingar aftur undir at velta korn.

Anna kundi greiða frá tíðindaflutninginum tá í tíðini.

Undir 1. heimsbardaga fór tíðindaflutningurin fram á tann hátt, at telegramminni við tíðindum frá krígunum vórðu sligin upp á Restorffs portur. Hetta var portrið inn í garðin hjá Johan Restorff, son gamla Restorff.

So bar til at skriva av og taka tíðindini heim við sær.

Hesi húsini stóðu, har sum Hotel Hafnia er.

Tá ið fólk ikki torðu í song fyri dómadegi

Anna mintist Halleys komet í 1910, sum fekk fólk at óttast fyri, at nú var dómadagur komin. Halastjørnan var sum at síggja dreka við eldi aftur úr sær. Anna var ikki sjálv rædd, men hon mintist, at fólk óttaðust fyri, hvat ið fór at henda, tá ið sjálvur halin rakti jørðina. Ta náttina, sum hetta skuldi henda, torðu fólk ikki at fara í song. Men einki stórvegis hendi.

Plantasjan sum partafelag

Anna upplivdi plantasjuna í Havn verða plantaða. Hon var fimm ára gomul, tá Óli í Króki setti tað fyrsta træið niður. Tað vóru privatfólk, sum tóku stig til plantasjuna, og hon var upprunaliga eitt partafelag. Vermamma Onnu var ein teirra, sum átti eitt partabræv. Plantasjan varð stongd um náttina, so eitt „summarkvöld í plantasjuni“ bar ikki til tá uttan hjá partaeigarum! Teir høvdu lykil til plantasjuna, so teir sluppu altíð kvøldtúr.

Tað var ikki fyrr enn seinni í tíðini, at plantasjan gjørdist almenn.

Við róðrabáti til Kollafjarðar

Sum børn komu tey nógv til Kollafjarðar, har tey hildu til hjá Niclasi mameigiganum, gubba Onnu. Anna var so sera góð við hann og hekk altíð uppi í honum.

Omman tók Onnu nógv til Kollafjarðar, tí Anna hevði eingilska sjúku. Hetta var ein ring influensa, sum gjørdi nógv um seg. Í Kollafirði skuldi hon gøðast, sum var einasta viðgerð fyri sjúkuni. Her fekk hon serliga nógva mjólk og spik. Spiki fekk hon so nógv av, at hon seinni í lívinum ikki kundi torga spik.

Men tað áhugaverda er munurin á, hvussu Anna upplivdi ferðingarmøguleikarnar til Kollafjarðar, har tað nú er eitt korter í bili úr Havn. Í 1908 kom Ruth, nýggja stásiliga farið hjá Mjólkarforsýningi, sum var eitt rættiligt fram-brot í ferðamøguleikunum, eisini inn á Skálafjørðin.

Men fyrstu árin, tá ið Anna fór til Kollafjarðar at ferðast, var tað við árabáti! Hon mátti passa sær fart, tá ið bátur fór kortini, og so biðja um at sleppa við.

Anna mintist, hvussu óslætt tað kundi vera við Hoyvíkshólmin. Vanliga varð farið við Oyrareingjarbátinum. Mammubeiggin, Niclas, búði á Heyggi. Hetta var á leiðini, so Anna kundi verða sett av har. Niclas varð kallaður „oljukongurin“, tí hann seldi petrolíum og olju í Føroya fyrstu oljuhavn, sum var á Langasandi í Kollafirði. Hetta hevur tó ikki verið tað stóra, tí goymslan var í tunnum.

Kona Niclas var ættað úr Horni í Havn. Hon kallaðist Katrina, og var systir Dánjal í Horni. Tá ið tey komu til Havnar, búðu tey í Horni, har tey føldu seg heima.

Katrina hevði postin og var kanska tann, sum førði seg mest fram av hjún-unum. Hon var kend fyri „altíð“ at vera í Havn. Tað kundi enntá henda, at hon var sædd at fara til Kollafjarðar ein dag við Ruth, eftir at hava verið ørindini í Havn, og so kundi hon aftur síggjast í Havn dagin eftir. Slíkt var óhoyrt tá á døgum. Men tá ið tað hendi, frættist tað eisini.

Tvey samdøgur við Smirli frá Gjógv til Havnar

Anna átti ein mammubeiggja, Dánjal, sum búði við Gjógv. Einaferð fóru Anna og mostir hennara, Súsanna, sum tænti hjá apotekaranum, Jóhannesi Djurhuus, til Gjáar at ferðast.

Norðureftir fóru tær við Ruth til Oyrar. Haðan varð gingið til Gjáar. Á ferðini vóru tær í fylgi við eini skipsmanning, sum skuldi sama veg.

Heim aftur skuldu tær fara eitt fríggjakvöld við Smirli. Tað var so ringt veður, at Smiril kundi ikki leggja at, so tær vórðu fardar umborð við báti.

Men tað var einki sum æt at fara beinleiðis til Havnar. Nú gekk rutan til Eiðis og síðan til Víkar. Farmur var nógvur, og alt tók sína tíð. Tað bøtti heldur ikki um, at veðrið var ringt. Anna mintist, at tey tosaðu um, at veðrið var so ringt, at skrívan javnan kom upp úr sjónum. Av Vík varð farið til Klaksvíkar, hagar tey komu mánamorgun, og loksins varð kósinn sett móti Havnini, hagar tær komu eftir ferð í tvey samdøgur. Tað tók tískil longri frá Gjógv til Havnar, enn tað tekur til Danmarkar við Norrønu. Jógvan Næsaa var kokkur, og hann syrgdi í hvussu er fyri, at tað fekst nóg mikið at eta.

Útferð við Tom

Annars kundi familjan eisini loyva sær eitt sindur av stuttleika tá á døgum. Einaferð leigaðu tey Tom, sum jú var ein kendur ferjumaður, norður til Kollafjarðar á útferð. Tom bíðaði eftir teimum og so aftur til Havnar. Henda útferðin kostaði 20 kr.

Vóru limir í Avhaldinum

Pápi Onnu hevði eina greiða støðu viðvíkjandi rúsdrekka. Tað hevði Anna eisini. Jákup var alt sítt lív trúfastur limur í Havnar Avhaldsfelag, tó við undantaki av einum degi. Tað sigst, at hann vildi fegin skeinkja í brúdleypinum hjá sær. So hann meldaði seg úr Avhaldsfelagnum dagin fyri og inn aftur dagin eftir brúdleypið.

Avhaldshúsið, sum stóð við Hotel Hafnia, var ein miðdepil fyri nógv mentanarligt virksemi í Havnini. Millum annað var jólahald har. Í fyrra heimsbardaga bar tó ikki til at útvega jólatræ. Jólatræið mátti so smíðast av tilfari, sum kundi útvegast, og tað varð pyntað við mosa.

Til hesi jólahald stákaðust tey í fleiri vikur frammanundan at klippa jóla-pynt og annað. Eftir jólahaldið fingu tey pyntið heim við sær. Dreingirnir fingu vanliga fløggini, og genturnar tær kliptu rósumar saman við onkrum tinganesti.

Tey hjá Onnu høvdu eisini jólatræ heima, men tað sluppu tey ikki at síggja, fyrr enn pápin var liðugur at pynta tað.

Annars plagdu tey eisini at hava samanskotsgildi í Avhaldshúsinum. Har var eisini bókasavn. So Avhaldsfelagið hevði eitt sera fjølbroytt virksemi.

Anna gerst vaksni

Tann 11. apríl 1915 varð Anna konfirmerað av Jákupi Dahl, prósti. Konfirmationin var tá framvegis á donskum. Tey vóru bara 18 konfirmantar. Vanliga vóru fleiri konfirmantar á heysti enn á vári.

Tað vóru bara genturnar úr Nólsoy, sum vóru í hvítum. Tær úr Kirkjubø vóru í stakki.

Fyrsta arbeiðið hjá Onnu var hjá Lauridsen, yvirlærara í Realskúlanum, at vera morgungenta. Hetta merkti, at hon arbeiddi frá kl. 8 á morgni til kl. 1 seinnapartin. Lønin var nú ikki tann heilt stóra, 5 kr. um mánaðin. Ein av uppgávunum var at bera morgunmat í skúlan til Lauridsen. Her kom Anna at arbeiða saman við pápa sínum, sum var skúlatænari. Tað, at tey arbeiddu saman, merkti eisini, at tey hjálptu hvør øðrum.

Høggijarn mátti brúkast til sukrið

So fór Anna at arbeiða hjá Poul Restorff. Hetta hevur neyvan verið heilt tilvildarligt. Mamma Onnu tænti sum ung hjá Restorff, og tað hevur verið eitt tætt samband millum familjurnar. Besta prógvið fyri hesum var, at Martha, systir Onnu, var uppkallað eftir Martini, beiggja Poul Restorff, sum doyði ungur. Martin var eins og ættarfólkini eisini kendur fyri sínar tónleikagávur.

Breyðprísirnir vóru 40 oyru fyri rugbreyð og 20 oyru fyri fransbreyð.

Tá kundu fáast sukurtoppar. Teir vóru kanska dupult so stórir sum eitt krúss, og teir máttu høggast við høggijarni.

Anna sum fotografur

Anna hevði fyrri eina unga gentu tá í tíðini havt ein sjáldsaman áhuga fyrri at fotografera.

Oluffa, systir Onnu, arbeiddi í Gamla Bókhandlinum, og har keypti Anna eitt kassafototól fyrri 18 kr.

Anna keypti so eisini framkallaratól, og hon keypti løgin til at framkalla myndirnar í bókhandlinum. So dró hon gardinurnar fyrri, og tá var kamarið hjá henni eitt myrkakamar, og hon kundi framkalla myndirnar. Í myrkakamarinum hevði hon petroliumslampu við reyðum lampuglasi.

Fór niður á handarbeiðsskúla

Sum frá leið mátti Anna gevast at arbeiða úti. Mamman mátti hava hjálp, so hvørt fleiri systkin komu. Tískil mátti Anna heim at hjálpa til.

Anna varð forlovað heilt ung. Hon vildi sleppa at royna okkurt annað, áðrenn hon bant seg. So í 1924 fór hon niður á Husflidsskolen í Keypmannahavn. Anna var sera fitt í hondunum og hevði hug at fáa sær eitt slag av útbúgving á hesum øki. Hon hevði sjálv spart sær saman til skúlan. Tvey pláss vóru til føroyingar á hesum skúla hvørt ár. Hin, sum fór niður hetta árið, var Tulla, dóttir Ludvig Poulsen, blikkinsláara. Tulla giftist seinni við Ísaki Petersen, skómakara.

Tær fóru niður við Sleipner hjá DFDS. Á vegnum niður varð lagt at í Leith. Skúlin vardi fimm mánaðir. Her lærdu tær ymiskt handarbeiði til dømis at knipla og brodera. Aftaná skúlan fór Anna upp aftur við Sleipnir.

Anna hevur bundið nógv, og hon sat framvegis og bant fleiri og 100 ára gomul.

Nú var tíðin komin at giftast

Nú var Anna komin í giftingaraldur. Hon hevði upplivað mangt og hvat og var búgvin at binda seg. Hon og Símun høvdu gingið saman í 8 ár. Tískil var hon bara 16 ár, tá ið tey funnu saman. Hetta var sera ungt, men kanska ikki heilt óvanligt. Tá var einki við at flyta saman. Tey ungu fóru svermitúrar oman eftir Áarvegunum og niðan gjøgnum Amtmannsbrekkuni. Bara hendingaferð varð farið út á Skansan.

Nú á døgum bjóða dreingirnir gentuni ein biltúr. Hetta bar ikki til tá í tíðini. Símun var tó ikki fyrri ongum. Hann bjóðaði Onnu ein siglingartúr til Kollafjarðar at vitja familjuna hjá henni. Tey bæði fóru við deksbátinum Rosu hjá Carl á Lag. Sum tann gentlemaður, Símun var, læt hann gentuna sleppa at stýra. Hon gjørði ikki vandari enn at sigla millum Hoyvíkshólm og land.

Hetta var vanlig leið hjá smáum færum. Hesa leiðina sigldi hon jú, tá ið hon fór til Kollafjarðar at ferðast við teirri rutu, sum tá var.

Giftust meðan fótbóltsdystur var

Tey giftust 26. juli 1925 í Havnar Kirkju. Tað var Jákup Dahl, sum gifti tey, og framvegis bar bara til at verða giftur á donskum. Tey høvdu ikki ætlað, at nógv skuldu vita av, at tey giftust, so víglsan var samstundis sum fótbóltsdysturin undan ólavsøku. Men slíkt frættist altíð, so tað var fitt av fólki í kirkjuni.

Brúðleypið varð hildið heima hjá Jóan Jakku skómakaranum, svági Onnu. Tað var ikki nógv gjørt burturúr tá. Tey høvdu afturfyri stórt silvurbrúðleyp.

Væl er komið burturúr

Tey búðu fyrstu árin við Landavegin, men tey fluttu á Tinghúsvegin í 1936. Símun doyði í 1967, 71 ára gamal.

Anna var virkin í andligum virksemini. Hon var í nógv ár í Ytra Missiónsringi, eins og var í Sjómanskvinnuringi. Her var systir hennara Poulina, gift við Jóan Jakku skómakaranum, formaður. Ein onnur í hesum ringum var Jona Henriksen. Hon gav Onnu tað ummæli, at hon hevur verið eitt vælsignað menniskja.

Væl kom burturúr hjá Onnu og Símoni. Tey áttu átta børn, og av hesum komu tey seks undan.

Dóttirin, Bergtóra, segði eisini, at mamman var so røsk, at tað gjørdi henni ikki mun, um hon ikki slapp til songar eina nátt. Hetta kundi ofta henda í einum húsi, har nógv var at gera, og náttin mátti takast til nýtslu. Hon helt áfram við sínum arbeiði dagin eftir, sum um einki var hent.

Askham og smiðjan

Smiðjuna hjá Askham høvdu beiggjarnir Símun, mannin hjá Onnu, Thorstein og Thomas Juul, kallaður Ullaba. Ullaba fór seinni burturúr og byrjaði smiðju fyri seg sjálfvan.

Teir høvdu eisini sveinar og rættiliga nógv læringar. Her var nóg mikið at gera, og hetta var serliga, tá ið skipini fóru avstað um várarnar. Bretskutrolarnir góvu eisini nógv arbeiði.

Símun arbeiddi eisini sum kavari. Hetta kundi geva serligar uppgávur undir krígnum. Ein av teimum var, tá ið hann varð sendur niður eftir kodubókini hjá Lincoln City, sum varð bumbaður og søktur á Havnarvág í 1942.

Tá mátti Símun fara fram við tí deyða telegrafistinum fyri at fáa gjørt síni ørindi, sum eisini eydnaðust.

Símun arbeiddi eisini umborð á Caroline Torden, eitt finskt ferðamanna-skip, sum varð bumbað av týskarum. Hann bøtti so frægt um skipið, at tað kundi sleipast norður í Sundalagið og setast uppá land á hvalvíksoyrini. Her varð hol sett á hana, so eldurin endiliga kundi slökkjast.

Eftir kríggið arbeiddi Símun eisini sum kavari, tá ið nýggja kaiin í Norðragøtu varð bygd. Tá búði hann hjá Kristinu og Eyða á Fløtti. Børnini plagdu ofta at fara til Gøtu at ferðast, og onkuntíð var Anna við. Hvussu var og ikki, fyrst í 50-árunum giftist elsti sonur Onnu, Thorleif, Marjuni, dóttur tey bæði Kristinu og Eyða Gøthe í Norðragøtu.

Anna doyði í 2005, 104 ára gomul. Hon upplivdi, at øll børnini blivu fólkapensjonistar.

Johanna Mathea Skaale **Av Trøllanesi at vera „first lady“ í Havn**

Johanna Mathea varð fødd í 1906 í Innistovu á Trøllanesi. Hon vaks upp í eini teirri fjarastu bygdum í Føroyum. Men hon fekk eisini roynt stóru verð. Hon seymaði á fínari seymistovu í Keypmannahavn, sum seinni seymaði kjóla til Ingrid drotning. Seinni bleiv hon borgmeistarakona í Havn. Maðurin var Sigfred Skaale. Stóri hvøkkurin var, tá ið beiggin, Johannes, datt oman.

Foreldur Johannu Matheu voru Marin Malena og Jógvan Joensen, ættaður av Syðradali. Tey voru sjei systkin, Mikkjal, sum gjørdist bóndi í Innistovu, Johanna Mathea, Poul, Jóna, Hjørdís, Thorstein og Johannes.

Máttu klára seg sjálv

Tey á Trøllanesi máttu fyrst og fremst klára seg við tí, sum kundi fáast til vega í bygdini, oynni og úr sjónum.

Skuldi farast til Mikladals, mátti farast yvir fjøll. Víst er henda ferð eitt stórsligið upplivisi ein góðan summardag, men tey máttu ofta fara í ringastu líkindum, tá tað kundi vera lívshættisligt at fara millum bygdir. Í kava og frosti máttu tey høgga hvørt spor á leiðini, og at koma til Mikladals var ofta bara tann stytsti teinurin. Skuldi farast suður eftir oyggj, mátti farast um trý fjøll afturat til Húsar. Men meira enn so hendi, at tað gingu vikur, at tað hvørki var farandi ella komandi.

Tey vóvu og tóttu síni egnu klæði. Mjólkin varð kirnað til smør og eisini til ost.

Onkrar vørur máttu sjálvsagt bíleggjast úr Klaksvík. Eina ferð bóðu Johanna Mathea og systrarnar pápan um at bíleggja eitt sindur av margarini, sum var betur egnað at baka við enn smør. Men pápin visti ikki, hvat margarin var.

Útfluttu ull og fjøður

Ullin kom øll til sættis. Ein partur varð spunnin til tógv, sum so varð antin vovið ella bundið til klæði.

Jógvan bóndi hevur eisini verið eitt sindur av einum røttum handilsmanni. Hann hevði gott samband við íslenskar handilsmenn í Danmark, og hann gjørdi avtalu við teir um at keypa ull og lundafjøður. Hetta var eitt gott ískoyti til húsarhaldið. Annars er lundafjøður best hugsandi fylla til dýnur.

Postur sum ørindi

Fyrsta Johanna Mathea mintist, kom postur ikki til Trøllanesar. Hann kom ikki longur enn til Mikladals. Men hetta var eitt gott høvi hjá monnum í Mikladali, sum ikki voru so væl fyri fíggarliga, at gera sær ørindi til Trøllanesar við postinum. Teir fingu í minsta lagi tað burturúr, at teir fingu ein góðan bita og kanska onkuntið eitt oyra eisini.

Tá var eingin telefon yvirhøvur. Eina ferð, tá ið Johanna Mathea var barn, var eitt stórt brúðleyp á Húsum, har øll oyggin var boðin. Fólk fóru eisini av Trøllanesi. Men reiðiliga farnir avstað, brast á við illveðri og kavaroki, og heima á Trøllanesi frættu tey einki aftur í átta dagar. So tað var ikki lægið,

at tey, sum vóru eftir í bygdini, vóru um at ganga til av ótta fyri, um nakað kundi vera hent teimum, sum vóru farin í brúdleyp.

Ein dagin boðaði abbin, Mikkjal, frá, at hann fór burtur í haga. Hetta hevði hann als ikki farið undir vanligum umstøðum, men veruliga fór hann til Mikladals at vita, hvussu vorðið var. Hann kundi koma heim við teimum góðu boðunum, at øllum visti væl við.

Avmarkað skúlagongd

Skúlagongdin var ikki tann stóra sæð við nútíðar eygum. Tað var bara ein lærari, sum hevði ábyrgdina av øllum skúlunum í Kalsoynni. Húsar og Mikladalur vóru stórbygdin í oynni. Umfarið var, at fyrst var lærarin 10 dagar á Syðradali, síðan 20 dagar fyrst á Húsum og so 20 dagar í Mikladali. So var lærarin 10 dagar á Trøllanesi. Skúlabygningur var eingin, so skift varð millum Útistovu og Innistovu at undirvísa í. Hetta merkir, at Trøllanes hevði eitt 1/6 lærarastarv. Tey hava roknað seg fram til, at skúlagongdin hjá hvørjum næmingi í bygdini hevur verið eitt ár. Men søgan sigur einki um, at tey á Trøllanesi kláraðu seg verri enn onnur fyri tað.

Fyrsti lærarin, Johanna Mathea mintist, var Stefania, sum giftist við Trond Hansen í Havn. Seinni kom Johanna Joensen, mamma Salomon Joensen prest. Ein annar lærari var Julianna Petersen av Húsum, sum var lærari frá 1913-53.

Í 1926 fingi Trøllanes og Mikladalur sín egna lærara, Marius Johannesen. Hann giftist við Jónu í Innistovu, systur Johannu Matheu. Marius var lærari fram til 1953, tá ið hann bleiv stjóri á Háskúlanum. Undan Stefaniu var Maria hjá Conradi. Hon varð seinni koyrd sum lærari í Tórshavn, tí hon gjørdist „baptist“. Maria giftist við Johannesi, bróðursyni gamla Mikkjal. Hann var fosturbeiggi Johonnu Matheu.

Eingin kirkja og lítið av kirkjufólki

Trøllanes var ein av fáu bygdunum í Føroyum, har tað ikki hevur verið kirkja. Nú kann tað hava verið av tilvild, men tvey av teimum trimum húsunum í bygdini komu rættiliga tíðliga í Brøðrasamkomuna. Og tað sama var galdandi fyri mostrina í Innistovu, Onnu Sofiu. Eina ferð spurdi prestur Marius Johannesen, sum tá var lærari í Kalsoynni, hví „baptistarnir“ høvdu fingið slíkt fótafesti á Trøllanesi. Marius svaraði aftur, at kanska var orsøkin tann, at prest sóu tey so ongantíð har norðuri.

Hjördis met í at royta lunda

Tann yngsta systirin, Hjördis, giftist við Alexanderi Jacobsen av Húsum, beiggja Onnu hjá Mikkjali. Hjördis var sera skjótfør, og eina ferð tey kappaðust, hevði hon met í at royta fugl á Nesi. Hon sat við 30. lundanum, tá ið tímin var úti. Men tað var ikki bara ein dag, at lundi varð royttur. Hetta kundi vera átta vikur upp í røkur. Konufólkini fingi rættiliga roynt seg.

Nógv vitjan

Johanna Mathea mintist annars, at hóast fólk kundu halda tað, búðu tey als ikki í einsemi á Trøllanesi. Her kom altíð nógv ferðafólk, eisini á vetri, og blíðskapurin á Trøllanesi hevur altíð verið framúr heilt til henda dag. Nógv fólk og eisini útlendingar komu ár um ár. Ein av gestunum, tá ið Johanna Mathea var lítil, var ein gomul gøtukona við einum dreingi, sum helst hevur verið ommusonur. Hann kallaðist Hans Jakku. Hetta hevur verið Hans Jakku Havstreym, sum seinni gjørdist formaður í Føroya Fiskimannafelagi.

Gott samanhald

Tað var eisini gott samanhald á Trøllanesi. Johanna Mathea hevði til vana hvørt tað einasta kvøld at fara inn á gólvið í hinum húsunum at siga góða nátt. Ein morgun gav Katrina, sum búði í Útistovu, ilt av sær: „Eg sat alt gjárkvøldið og bíðaði eftir tær.“ „Men eg kundi ikki koma, tí tvær kýr kálvaðu í gjárkvøldið.“ Hetta sigur eitt sindur um uppgávnar hjá teimum ungu tá í tíðini. Tey kundu tó eisini spæla. Óluva í Útistovu hevur greitt frá, at tær báðar Johanna Mathea spældu við dukkur heilt upp í 18 ára aldur.

Katrina í Útistovu var eisini eitt gott umboð fyri mentanina á Trøllanesi. Hon umboðaði handalagið og hegnið, sum framvegis er eitt eyðkenni fyri tey í Útistovu. Hon gav út bók um plantuliting, sum var hennara serfrøði úr heimbygdini.

Katrina var eisini av ídnastu loysingarfólkum. Og tað segðist, at hon var so hugtikin av formanninum í Tjóðveldsflokkinum, Erlendi Paturssoni, sum eisini var formaður í Føroya Fiskimannafelag, at hon sum einasta konufólk rindaði limagjald til felagið.

Seinasti kossur

Ein annar sermerktur persónur á Nesi tá í tíðini var Óli Wolles í Uppistovu. Ofta var á sumri tørvur á fólki til mannfólkaarbeiði, men Óli fekk lokkað Johannu Matheu at koma á fjall, hóast rættiliga illgongt var. Hetta var avgjørt ikki konufólkaarbeiði, men tað riggaði væl. Seinastu ferð tey hittust, segði Óli við hana: „Kom og gev mær ein síðsta koss.“ Hon skilti ikki rættiliga

henda málburðin, tí Óli sá ekki øðrvísi út, enn hann var vanur. Men hann fekk kossin, og tey sóust ekki aftur, tí stutt eftir var Óli deyður.

Hevði útlongsil

Johanna Mathea hevði útlongsil sum nógvar aðrar gentur. Hon visti eisini, at Trøllanes kundi ikki gerast hennara framtíð, so hon fór á háskúla 19 ára gomul. Men hon steðgaði ikki har, tí aftaná fór hon niður til Danmarkar.

Fyrstu tíðina arbeiddi hon hjá einum bónda í Norður-Sælandi. Síðan fór hon at arbeiða hjá einum bakara.

Johanna Mathea var fyrst niðri í tvey ár. Hon kom heim aftur til Trøllanes í eitt ár og fór síðan niður aftur í tvey ár.

Í fínan klædnahandil

Nú fekk hon arbeiði at seyma í einum fínum klædnahandli í Keypmannahavn, kallaður Jack Olsen. Her var rættiliga stíllur í. Her varð eisini seymað til tey kongligu. Leiðarin á seymistovuni fór fyra ferðir um árið til París at kanna mótan!

Og her kom tað rættiliga til sín rætt, sum Johanna Mathea hevði lært í „lívsins skúla“ á Trøllanesi, har neyvan nakað plagg varð keypt. Johanna Mathea segði, at tann, sum fyrst og fremst lærði seg upp á hesum økinum, var mostirin, Anna Sofia. Hon var allar sínar dagar í Innistovu. Eftir at yngsti beiggin, Johannes, var føddur, gjørdist mamman ógvuliga sjúk og lá leingi í songini, til hon doyði bara 43 ára gomul. Tá kom Anna Sofia at taka sær av húsarhaldinum.

Vanlukkan, tá ið Johannes datt oman

Tann 2. august 1935 hendi ein ræðulig vanlukka á Trøllanesi. Yngsti beiggi Johonnu Matheu, tann 18 ára gamli Johannes, fór at fleyga. Hann var áhaldsin og datt oman.

Hetta var ein øgiligur hvøkkur fyri eina so lítla bygd. Hvøkkurin kom at merkja bygdina í langa tíð. Absalon í Útistovu sat í einum sessi longri niðri, og hann sá Jóhannes detta fram við sær. Hann hevði marruna langa tíð eftir hetta. Kona hansara, Asta, var komin til at eiga. Hon merkti einki til lív eftir henda dag og fekk eina deyðfødða gentu. 14. august átti Elspa, kona Óla Wolles, eina dóttur, sum varð uppkallað eftir Johannesi. Eingin jarðarmóðir var í bygdini og „mostir“, sum hon varð kallað, var í hennara stað.

Tá ið hetta hendi, var Johanna Mathea stødd í Keypmannahavn. Hon var knapt 16 ára gomul í 1922, tá ið mamma hennara doyði, so hon hevði passað Johannes nógv sum barn, eisini áðrenn mamman doyði. Johanna Mathea var

tískil ógvuliga góð við hann. Hon uppkallaði eisini fyrsta sonin eftir beig-gjanum.

Hevði ánils

Hóast stódd í Danmark, kendi Johanna Mathea á sær, at okkurt var hent.

Hon greiddi soleiðis frá:

„Eg droymdi, at mamma kom til mín og bað meg geva sær tað besta eg átti, og eg svaraði: „Nei, tú fært einki.“ Men so tók eg afturíftur: „Tú skalt fáa hasa vøkru dukkuna, sum eg havi fingið frá tveimum gubbum.“

Mamma svaraði: „Eitt skalt tú vita, at tað, sum tú gevur mær, fært tú ongantíð aftur.“ Eg síggi mammu enn fyri mær, tá ið hon fór avstað við dukkuni. Í dreymsi fór eg út í tún at vita, um eg sá mammu, og tá sá eg hana sita á einum skýggi so glað við dukkuni í føvninginum. Tá vaknaði eg.

Tíðliga morgunin eftir fekk eg fjarrit úr Føroyum, at bróðirinn var deyður. Men áðrenn eg breyt fjarritið upp, visti eg, hvat hent var.“

Tvær aðrar ferðir upplivdi hon nakað, sum boðaði frá ófrættum:

„Báðar ferðirnar var eg stódd einsamøll inni hjá dóttur míni og sat við køksborðið og las við bakinum móti úthurðini. Tá kom eitt konufólk inn í gangin og spurdi, um hon kundi læna telefonina. „Ger so væl, hon hongur á bróstinum,“ svaraði eg, men vendi mær ikki á. Tað gekk ein løta, men einki hendi, og eg snúði mær nú á at vita, hví hon ikki ringdi, men tá var eingin har.

Stutt eftir hendi tað sama aftur, men hesa ferðina kendi eg tað, sum at onkur fór fram við mær. Men tá ið eg hugdi upp, var eingin har. Í báðum førum doyðu vinkonur hjá mær stutt eftir, so eg haldi, tær eru komnar at biðja farvæl.“

Mostir tók um endan

Mamma Johonnu Matheu doyði ung. Tá mátti mostirin, Anna Sofía, rættiliga taka um endan í húsarhaldinum. Hon var ein merkiskvinna. Hon hevði ætlað sær at læra til jarðarmóður, men pápi hennara segði við hana: „Hugsar tú als ikki um systur tína.“

Tískil settist hon aftur. Anna Sofía hevði ein slíkan myndugleika, at tað varð sagt, at hennara orð vóru lóg, og at eingin vildi siga henni ímóti.

Anna Sofia kom í móður stað, tá ið mamman var deyð. Hon var lamin frá sumri 1906 eftir eina miseydnaða skurðviðgerð. Hon var tá 27 ára gomul. Hon gekk við hækjum ta fyrstu tíðina, og seinni við stavi alt lívið.

Mostir, sum hon var kallað av næsta ættarliðnum, var á sjúkrahúsinum, tá ið Johanna Mathea var fødd. Hon helt seg ikki kunna verast fyri uttan á Trøllanesi. Barnakonur lógu so leingi á song tá, so hon fór norður at passa konu og barn. Hon læt at, at hon orkaði ógvuliga illa, men tað mátti gerast, og hon gjørði tað.

Hon hevði ómetaliga nógv at gera, tí øll hesi fólkinu skuldu hava klæði, og tað mesta skuldi loysast úr lagdi, eisini vevast og seymast. Mamman og mostirin høvdu báðar verið í Havn og lært at seyma hjá einari, ið æt Anna Dam. Pápi teirra hevði keypt teimum seymimaskinu. Tíðliga kom eisini bindimaskina í húsið. Hana keyptu pápin og mostirin. Báðar hesar maskinur eru til enn.

Mostir var so lærumeistarin, sum gjørði Johannu Matheu skikkaða til at seyma fyri tey finu í Keypmannahavn. Hon var millum teirra, sum seymaðu kjólan hjá Alexandrinu drotning, ommu Margretu, sum hon nýtti til trúlovingarveitsluna hjá Fríðriki og Ingrid í 1935.

Hetta kom so sanniliga eisini til nytta, tá ið hon sjálv fekk sítt heim, har hon seymaði og bant upp á síni. Hetta hevði ikki minst týdning undir krígnum, tá ið tørvur var á nógvum. Hon seymaði hvørja mansjett til skjúrturnar hjá manninum, Sigfredi. Væl dugdi hon at húsast, tí hon keypti fleiri metrar í senn av tí tilfari, sum skuldi nýtast.

Kom til Havnar

Johanna Mathea kom heim aftur og fór at seyma fyri fólk í Havn. Og nú kom hon at kenna Sigfred, son Onnu og Tom Nicolajsen. Tey bæði giftust í 1937, og nú byrjar eitt nýtt kapittul í lívinum hjá Johonnu Matheu.

Sigfred var ein ógvuliga virkin persónur. Hann arbeiddi á Fútaskrivstovuni, men umframt hevði hann nógv álitisstørv. Hann var grannskoðari og roknskaparhaldari nógvastaðni, eisini úti á bygd. Hann var ein av teimum, sum fólk heitti á, til dømis, tá ið sjálvuppgávan skuldi skrivast.

Sigfred hevði eisini politisk álitisstørv, fyrst og fremst í býráðnum, har hann var limur frá 1957-1972, og formaður var hann árinum 1958-67. Umframt hetta var hann eisini eitt skifti løgtingsmaður fyri Fólkaflokkinn.

„Ver nú so góður við Jonu!“

Jona Henriksen greiddi frá eini fittari sögu um Johnnu Matheu. Jona var eitt skeið einsamalt konufólk í býráðnum, og helst hava hinir býráðslimirnir verið nakað forhánisligir um kvinnur í politikki. Kanska hevur Sigfred ikki verið friur fyri tað heldur. Jona fortaldi, at tá ið Sigfred plagdi at fara á býráðsfund, fylgdi Johanna Mathea honum út á trappuna og segði við hann: „Ver nú so góður við Jonu.“

Johanna Mathea hevði nóg mikið at gera

Johanna Mathea hitti Sigfred hjá Tom í brúdleypinum hjá Dánjali á Dul og Elspu Wolles úr Uppistovu á Trøllanesi í 1932. Johanna Mathea seymaði tá í Havn. Tá rann saman teirra millum.

Tey giftust á vári 1937 og fingu seks børn. Eftir tað var hon ikki úti til arbeiðis aftur, men hon var heima og passaði húsið og børnini. Í nógv ár seymaði hon øll klæðini hjá teimum

Tey búðu í Tvørgøtu 4. Tað var eitt heim, ið hevði nógv vitjandi. Komu fólk av bygd ørindi til Havnar, máttu tey vanliga liggja nátt. Tað var serliga um várarnar, tá ið sjómenn skuldu suður á bróstsjúkrahúsið at kannast, at tað bleiv ein ordilig innrás. Tað munnu vera fáir kalsoyingar í teirra ættarliði, sum ikki hava verið inn á gólvið í Tvørgøtu 4, og nógv hava eisini gist har. Eisini hýstu tey nógvum úr Klaksvík, har Johanna Mathea hevði nógv systkinabørn. Av familjuni hjá Sigfred komu eisini nógv. Tey komu úr Kvívík, av Strøndum og aðrastaðni.

Tey høvdu torvheiðar í Havnardali, og hetta gav sítt stríð.

Tí máttu tey eisini hava arbeiðskonur, og tær vórðu tiknar við sum partur av familjuni, sum tey høvdu umsorgan fyri alt lívið.

Havnin var lítil, men ikki Trøllanes!

Hóast havnarfólk næstan alt lívið, var Johanna Mathea framvegis eins nógv trøllanesfólk. Hon segði, at tá ið hon kom úr Keypmannahavn til Havnar, helt hon Havnina vera sera lítla í mun til Keypmannahavn. Men hesa kensluna hevði hon ongantið á Trøllanesi!

Tey bæði Sigfred fingu børnini Jóannes, Maritu, Annfinn, Torgerð, Jógvan Asbjørn og Vígdís. Børnini bóru henni, at hon var ein sterk kvinna við myndugleika. Hon arbeiðdi altíð, og hetta var hon eisini von við heimanífrá. Og ongantið hoyrdu tey hana geva ilt av sær.

Johanna Mathea doyði í 2008, 101 ára gomul.

Dora Nielsen Keypmansdóttir í Leirvík

Dora varð född í 1911, dóttir ein reiðara og keypmann. Hon upplivdi, at pápin turkaði fisk inni í stovuni. Dora var í fleiri umföllum í Danmark, til hon giftist við Dánjali Nielsen. Fyrst búðu tey í Klaksvík, men undir krígunum búðu tey á Skála. Eftir kríggið fluttu tey til Vatnsoyrar, har Dora hevði handil. Tá fekk hon eisini nakað so sjáldsamt fyri eitt konufólk sum koyrikort.

Dora Nielsen varð född í Leirvík, men hon búði största partin av lívinum í Vatnsoyrum. Tá ið hon í 1989 breyt mjødnina, setti hon seg at skriva um sítt lív. Her verður endurgivin partur av hesi frásøgn.

Heimið og barnadagar

Vit vuku upp í einum valaheimi. Pápi var skipari. Hann átti skipini Kristionnu og Arizonu og tveir motorbátar Doru og Honnu. Vit høvdu handil, sum hevði vanligar handilsvørur, alt slag av matvørum, klæðnavørur, meturvørur, steintoy, skótoy, oljuklæði og alla skipsútgerð.

Fyrst eg minnst var altíð ein ungur drongur ella genta í handlinum.

Eg minnst best Lamba Elspu, sum vit kallaðu hana. Hon giftist í Leirvík við Tummasi Justinussen, vanligu nevndur Garða-Tummas. Hon var so góð við meg.

Eg var í Lamba og ferðaðist við henni eitt summar í trýggjar vikur. Mamma var ættað av Kinn í Lamba, so eg átti ommu og nógv skyldfólk har. Eg haldi, at Elspa var í handlinum hjá okkum, til hon giftist.

Mamma hevði alt bókhaldið. Tað var serliga nógv skrivligt arbeiði í handlum tá á døgum. Pengum var lítið og einki av. Alt skuldi skrivast.

Húsini hjá okkum vórðu bygd í 1906. Tey vóru 12 x 14 alin við kjallara og miðhædd og lofti við vanligari reising. Seinni bleiv handilin bygdur uppí suðureftir 9 x 12 alin. Tá bleiv kjallarin á handilsbygninginum gjørdur hægri enn á sethúsunum, tí pápi hugsaði mest um at hava fiskagoymslu har, bæði frá skipunum og motorbátunum.

Stór broyting at fáa vatn innlagt

Vit vóru fimm systkin, tveir dreingir og trýggjar gentur. Dreingirnir vóru elst og yngst. Eg var miðlingurin.

Eg minnst tað stóra framstigið, tá ið vatnið bleiv innlagt í húsini. Nyholm Debes úr Havn kom norð at gera tað. Hann búði hjá okkum. Eg minnst, hvussu stuttligt tað var at skrúva kranan frá. Vit fingu krana í køkin, tveir í fiskakjallaran og ein í fjósið.

Eg minnst eisini tað stóra neystið ella Koksið, sum pápi hevði latið bygt til at turka fisk í. Húsið var í tveimum hæddum. Gólv var bara lagt í ovaru helvt, annars bara bjálkar og bretti at ganga eftir. Har varð fiskur hongdur at turka. Har vóru fyra ella seks koksovnar.

Manning og handilsvörur

Tá ið skipini skuldu avstað á Suðurlandið á vári í februar/mars, kom alt skipsfólkið, sum skuldi við báðum skipunum. Tá var serliga nógv at gera. Selt varð alt tað, teir sjálvir skuldu hava við av klædnapløggum, oljuklæði, gummistivlar, tubbak, skrá, kavendish, eitt slag av tubbakki.

Umframt skuldi keypast tað sum húsarhaldini hjá avbygðarmonnum skuldu hava, meðan menninir vóru burtur, bæði matvørur, klæði, skógvar o.a. Hetta skuldi sendast heimunum.

Hesir menn komu ymsastaðni frá. Serliga vóru nógvir sandoyingar við fyrst eg minnst. Seinni, tá ið Kristian morbróðir, vanliga nevndur Lamba Kristian og sum búði í Klaksvík, fór at føra Kristionnu, vóru tað mest kalsoyingar við honum. Hann hevði konu úr Mikladali. Har skuldu so eisini vørurnar sendast norð til Syðradals, Húsar, Mikladals og Kunoyar.

Tað var ikki tá sum nú við innpakningi. Her var talan um heilar sekkir. Vit kundu senda ein sekk av rugmjøli, ein ella tveir sekkir av hveitimjøli. Síðan bleiv alt hitt vígað og pakkað niður í kassar. Hetta kundi vera stoytt sukur, putursukur, sukurmolar, havragrýn, rís, te og kaffi. Kaffi var altíð ómálið. Summi vildu heldur hava óbrent kaffi, tí tað var bíligari. Tey hildu eisini, at tað smakkaði betur, tá ið tey sjálvi brendu tað. Óbrent kaffi kostaði 90 oyru pundið, og tað brenda kostaði 111,5 oyru. Margarin og smør var í dunkum og skuldi eisini vígast.

Alt hetta bleiv ført umborð í Smiril ella „Postbátin“, sum sigldi millum Fuglafjørð og Klaksvík og síðan sent víðari.

Ja, tað var ofta nokk so stuttligt at fáa brøv, hvar konur bóðu senda sær hetta og hitt, bæði av matvørum og klæðnavørum. Telefonin bleiv ikki brúkt til slíkt, tí tað var bara ein telefon í hvørjari av teim smáu bygdunum.

Tað vóru tó flest leirvíkingar við skipunum. Tað vóru umleið 40 mans við báðum skipunum til samans. Teir skuldu keypa tað, teir sjálvir skuldu hava við sær. Hitt var dagligt keyp. Øll vanlig vøra var í leysari vekt. Mjøl bleiv oftast vígað upp í blikkkassar til tey, sum ikki keyptu heilar sekkir. Annars bleiv kramarhús gjørt til alt annað, sukur, grýn, kaffi, te, kryddari og mangt annað. Grønsápu, siroppur og petrolíum høvdu øll altíð ílat við til.

Siroppur og petrolíum kom í stórum tunnum, meðan grønsápa og margarin var í smáum dunkum.

Eg minnst tað stóra framstigið, tá ið vit fingu petrolíumpumpu. Hon bleiv hongd upp á veginn uttan fyri skivuna. Ein stórir petrolíumstangi lá við síðuna av trappuni. Nú var bara at pumpa ein litur í senn. Oftast vóru tað 4 liturs dunkar, ið keypt varð uppí.

Útróðrarbátarnir

Pápi keypti eisini fisk frá útróðrarbátum. Ein balansuvekt var niðan fyri húsin, sum fiskurin bleiv vígaður á. Eitt 200-punds lodd stóð á vektini, og høvdu vit øll tey smáu loddini til at taka til. Tá ið fiskurin var vígaður, komu allir menninir í handilin, hvussu seint tað enn var, at fáa seðilin heim við. Nú skuldi alt roknast út, hvat hvør skuldi hava.

Býtið var soleiðis, at hjá fýramannaførunum skuldi peningurin býtast í fimm partar, ein partur til bátin og ein partur til hvønn mannin. Fiskurin kostaði bara 4 oyru pundið tað fyrsta, eg minnst. Seinni varð prísurin 4½ oyra ella 9 oyru kg. Skjótt skuldi ganga fyri seg, tí menninir vóru ótolnir. Teir skuldu skunda sær heim at sova, men seðilin vildu teir hava við heim.

Motorbátarnir Hanna og Dora róðu út um várið. Hjá teimum bleiv annarleiðis býtt. Teir menninir høvdu kontrabók og keyptu sínar vørur í handlinum hjá okkum.

Pápi leigaði eisini ein motorbát úr Vági, sum æt Slangan.

Hart lív hjá útróðrarmonnum

Eg minnst níggju motorbátar liggja á Buginum í senn um várarnar. Seks av teimum vóru hjá S.P. Petersen í Fuglafirði. Teir hevði Sámál Joensen uppsýni yvir. Í nøkur ár handlaði hann fyri S.P. Petersen í Leirvík. Bátarnir høvdu nøvnini eftir synunum hjá Sámál Peturi: Olaf, Hilmar, Sigurð, Jákup, Erhard og Erik.

Var so ringt veður, at bátarnir ikki kundu liggja á Leirvík, mátti stimast til Fuglafjarðar, eftir at fiskurin var ferdur við árabáti og kastaður upp á land, tí eingin brúgv var. Ein ella tveir mans fóru til Fuglafjarðar við bátinum og máttu síðan ganga aftur til Leirvíkar. Eingin vegur var at ganga eftir, og ljósið var ein flagermúslykt, sum var ein innilokað petrolíumslykt, og seinni lummarykt. Var útróðrarveður dagin eftir, mátti farast aftur eftir bátinum, so tað var eitt hart lív.

Eg minnst báðar bátarnar hjá pápa slíta teym og reka á land. Dora fór heilt illa og mátti á beding. Seinni fór hon á land í Fuglafirði, og eg haldi ikki, at hon bleiv út aftur tikin. Hanna sakk á Leirvík seinni í 1933.

Fyrsta bátabrúgvin

Pápi stríddist leingi við at fáa eina brúgv gjørda, so motorbátarnir kundu leggja at, men studningur fekst ikki, og pengar vóru eingir ella lítillir. Men hann byrjaði álíkavæl og fekk gjørt so mikið, at motorbátur kundi leggja at á flóð.

Tá ið skipini komu heim, varð allur fiskurin førdur í land við róðrabátum. Hann varð borin niðanfrá á børum og stakkaður ovast í fjøruni og niðan á fiskastykkini. Tá var altíð nógv fólk og arbeiddi, tímalønin var 25 oyru hjá konufólki og 50 oyru hjá mannfólki.

Nú skuldi fiskurin vaskast, og tað var fyri akkord. Konufólkini vaskaðu fiskin. Tær finga 1,75 kr. fyri 100 av stórum toski, og 1,50 kr. fyri millumfisk. Við dagslok taldu vit saman, hvussu nógv fiskar hvør hevði vaskað.

So varð stakkað og saltað aftur um kvøldið. Tað varð gjørt fyri tímaløn. Vit arbeiddu eisini sjálv í fiski, bæði at breiða fiskin og taka saman aftur.

Misti mamma

Í 1922 doyði mamma, 46 ára gomul. Tá var eg 11, Georg var 15, Andrea 13, Hanna 8 og Kristian var 7 ár.

Tað var ein so stór sorg og broyting í okkara heimi. Mamma hevði verið lærarinna á ungum dögum. Hon hevði havt Fuglafjørð, Hellurnar og Leirvík frá 1899 til 1905, tá ið tað bleiv sundurbýtt. Tá tók hon við starvinum í Leirvík, til hon varð gift í 1905. Hon var so bara lærari í seks ár til summarfrítíðina í 1911. Tá gjørdist Andrias Joensen frá Gjógv lærari í Leirvík.

Eg fór í skúla, tá ið eg var seks ár. Tað vóru um 80 børn. Vit gingu annanhvønn dag í skúla. Vit høvdu trýggjar flokkar. Tey elstu børnini gingu mánadag, mikudag og fríggjadag frá kl. 8 til kl. 2. Fyrsti og annar flokkur gingu týsdag, hósdag og leygardag. Annar flokkur frá kl. 8 til kl. 12 og fyrsti flokkur frá kl. 12 til kl. 2.

Í 1922 skuldi Andrias Joensen til Danmarkar á ársskeið. Hann bað mammu vera lærara fyri seg hetta árið. Hesum játtaði hon.

Men tá gjørdist mamma sjúk. Kristian skuldi eisini fara í skúla tann dagin. Har var einki at gera. Sjúkan var álvarsom. Mamma lá heima nakrar dagar. Læknin kom nakrar ferðir; men so fór hon á sjúkrahúsið í Klaksvík. Hon doyði longu 22. september.

Tummas Nygaard kom so til Leirvíkar at vera lærari tað skúlaárið. Tá ið Andrias Joensen kom heimaftur, broyttist skúlatíðin. Børnini blivu fleiri, um 90. Tískil blivu fyra flokkar og ein lærari kom afturat. Fía í Fjósi úr Havn kom at vera lærarinna. Tað var framvegis bara ein skúlastova. Tí máttu eisini gangast í skúla um kvøldið.

Tað var ofta illfýsið í stormi og kava ella myrkri og regni. Eg hevði ikki so langan veg, og nógv vóru vit í fylgi. Men tey, sum búðu longst burtur, vóru verri fyri. Ofta kundu vit mæta onkrum, sum kom við lykt (flagermús) eftir sínum børnum.

Árið eftir, sum eg var farin úr skúlanum, bleiv tað broytt. Ein stova bleiv leigað afturat frá Óla hjá Guttormi, so nú sluppu børnini undan at ganga í skúla um kvøldið.

Skúlabarnaferð til Danmarkar í 1925

Í 1925 boðaði amtmaðurin frá, at 100 skúlabørn kundu sleppa niður til Danmarkar við nýggja Tjaldrinum. Vit fóru í tveimum holdum, eg fór við tí seinna.

Vit fóru avstað 24. juli. Tom Skaale var fergumaður. Hann róði okkum umborð.

Vit komu umborð á Tjaldrið. Heilsaðu á hvør annan, vit vóru jú úr øllum ættum. Veðrið var gott, meðan vit sigldu niður. Vit blivu øll koyrd niður í lastina á Tjaldrinum. Vit vóru 25 gentur og 25 dreingir. Eitt forhang var hongt upp, sum skilarúm ímillum, so tað virkaði sum tvey rúm. Einkin wc ella vask var har, so vit máttu upp gjøgnum leytaran, tá ið tað skuldi orðnast.

Hetta gjørdist mær ein ógloymandi ferja. Vertirnir vóru allir komnir at taka ímóti okkum, tá ið vit komu fram. Eg kom at bígva hjá eini vælhavandi familju, einum bókhandlara. Hetta vóru ung fólk við tveimum børnum, trý og fimm ára gomul.

Tey høvdu bil. Tá var tað ikki hvørs mans ogn í Danmark heldur enn her hjá okkum.

Vit skuldu bígva tríggjar dagar í Keyptmannahavn. Vit vóru millum annað í Zoologiska hava. Tað var ómetaliga áhugavert, veðrið var so gott og ógvuliga heitt. At síggja øll hesi ymisku djórini. Serliga vóru tað elefanturin og apurnar, sum eg helt vera áhugaverdast.

Vit vóru í slottum og kirkjum og sóu nógv áhugavert. Hvønn morgun møttust vit kl. 9 og blivu avheintað kl. 5 allar tríggjar dagarnar. Um kvøldið vóru vit saman við teimum, vit búðu hjá. Míni vertsfólk vildu gera alt, tey kundu fyri meg. Eitt kvøld vóru vit í Tivoli. Hetta var alt so ófatiligt at síggja. Eg var eisini í rusjibananum – tá var eg bangin.

Eitt annað kvøld vóru vit í sirkus. Har var so nógv at síggja. Ein tráður ella jarnstong var spent eitt langt strekki, har tveir mans gingu eftir. Teir møttust á hálvum vegi so ómetaliga høgt uppi. So seinni fóru teir í kurvar at ganga í og møttust. Tað sá øtligt út at sita niðriundur. Eisini sóu vit hestar dansa eftir musikki, og gentur í ringum sveiggja í leysari luft.

Í Juelsminde

Nú skuldu vit aðra staðni enn í Keypmannahav. Eg skuldi til Juelsminde, og það var ein langur teinur við toki.

Klokkan var fyra, tá ið eg kom til Juelsminde, og tá var eingin at taka ímóti mær. Eg aftur at spyrja: Hvat nú? Øll fóru sín veg. Tá var eg bangin, og eg fór til hesar høgu harrar at vita, hvat eg skuldi gera. Eg vísti teimum adressuna hjá mínum vertum. Konduktørurin rópti so á eitt ferðafólk og bað tað fylgja mær. Vit komu inn í eina bakaraforrætning. Eg segði, hvør eg var, og bleiv væl móttikin. Tey skiltu ikki, hví tey ikki høvdu fingið at vita, nær eg skuldi koma. Ja, tey vóru so góð við meg og kedd um, at eingin hevði verið móti mær.

Heimaftur í ringasta veðri

Vit skuldu heimaftur við Tjaldrinum 26. august, og það var av ringasta veðri.

Vit ótu fyrstu máltíðina uppi á salongini og tosaðu saman um tað, sum vit høvdu upplivað. So niður í lastina at leggja okkum, og vit lógu í koyggjuni allan túrin og spýðu.

Leiðararnir høvdu úr at gera at taka spýggjubakkar og at bera okkum eitt sindur at eta. Ein morgun kom ein av leiðarunum og bað okkum royna at koma upp. Eg aktaði og fór upp, læt meg í og kláraði upp á dekkið, og so út móti lúnningina at spýggja. Tá kom ein brotasjógvur og oysti inn yvir dekkið. Eg helt mær fast, væntaði næstan, at eg fór at skola fyri borð, men tá kom leiðarin mær til hjálpar. Hann leiddi meg niðrundir og fekk meg úr teim vátu klæðunum og so aftur í koyggjuna. Eg lá so har fyri túrin. Tjaldrið hevði næstan fimm samdøgur um ferðina.

Tom Skaale var nú aftur eftir okkum og róði okkum í land. Tá vóru Mortan Mørk og kona hansara ímóti mær. Eg var tvær nætur har, so norður við Smirli, sum tá sigldi til Klaksvíkar og Fuglafjarðar. Smiril legði stilt út fyri Leirvík, har róðrabátur kom við og eftir vørum og fólki. Tá slapp eg endiliga til hús.

Gekk at lesa í Fuglafirði

Komin aftur til Leirvíkar fyrst í september fóru vit í skúla dagin eftir. Vit høvdu Danmarkarsøgu tann dagin, og skuldi eg so greiða frá hesum túri. Við eini linjál skuldi eg peika og nevna allar býirnar, sum eg hevði ferðast ígjøgnum, og eg skuldi vísa, hvussu vit høvdu koyrt við toki og siglt við ferjum.

Fyrst í oktober fór eg til Fuglafjarðar at ganga at lesa. Vit vóru seks úr Leirvík.

Eg búði á posthúsinum hjá Hans Jacobi Petersen. Mamma hevði búð har tey fimm árin, hon var lærarinna í Fuglafirði og í Leirvík.

Arbeiðslívið byrjaði

Ja, nú byrjaði arbeiðsdagurin av álvara. Eingin skúlatíð, eingin lesing ella spæl meira. Eg hevði verið í handlinum og eisini hjálpt til í húsinum tey seinastu skúlaárin, tí systkini Andrea og Georg vóru einsamøll um alt, nú mamma var deyð.

Hanna búði hjá John, pápabeiggja. Har búðu Hansina fastir og abbi eisini. Kristian var í Gøtu hjá Petru fastur, sum helt hús hjá Petur Hans Joensen. Hann var ógiftur og handlaði í Norðragøtu. Hann doyði veturin 1925, og tá komu Petra og Kristian til okkara at vera.

Eg var tá mest í handlinum. Andrea var ógvuliga arbeiðssom, og alt fall henni so lætt. Eisini dugdi hon væl at seyma. Eg minnst einaferð, hon hevði seymað mær eitt fyríklæði, sum lá klárt at fara í, tá ið eg kom upp at fara í skúla. Eg minnst, hvussu glað eg var. Vit vóru altíð so góðar, og vit hjálptust at sum frægast.

Í januar í 1926 var fyrsta húsarhaldsskeiðið hjá Nainu Scharlu, og tað skeiðið var Andrea á.

Minnist meg rætt, vóru 11 næmingar. Andrea var nógv yngst. Hetta vóru alt tilkomnar gentur, sum skjótt skuldu giftast. Skeiðið var triggjar mánaðir, so nú bleiv Andrea so dugnalig til matgerð eisini. Hon varð seinni høvuðskokkur í mongum brúdleypum.

Petra passaði neytini og gjørdi mangt annað. Nógv var at takast við. Tað var torv, eplavelta, hoygging og fiskaarbeiði, sum var tað stóra.

Hjá Haraldsen í Fuglafirði

Í mai mánaði 1927 kom Jacob Haraldsen ein dag inn til okkara. Hann var altíð inni hjá okkum, tá ið hann kom til Leirvíkar. Jacob Haraldsen var systkinabarn mammu.

Hann spurdi, um eg ikki vildi koma til Fuglafjarðar í handilin hjá sær. Eg skuldi fáa 40 kr. um mánaðin tað summarið og 30 kr. um veturin.

Tá var fiskaarbeiðið av, og tí var ikki so nógv at gera um veturin. Hetta ljóðaði at vera so ótrúliga góð løn. Pápi helt, at eg skuldi fara.

Mær dámði sera væl í Fuglafirði. Tá vóru tey flutt í tey nýggju húsin, sum vóru stór og flott. Tey høvdu arbeiðsgentu, og var hon Olga Klein frá Gjógv. Vit høvdu sama kamar og blivu vinkonur. Hon var forlovað við bóndanum í Toftum í Fuglafirði. Tey giftust eitt ár seinni og bjóðaðu mær í brúdleyp.

Vinkona hennara var Karin hjá Líggjasi, nú vermóðir Marjuna, dóttur okkara. Hon var seks ár eldri enn eg, so tað vóru nakað eldri vinkonur eg hevði.

Arbeiðið í handlinum hjá Jacobi Haraldsen var ógvuliga líkt hjá okkum sjálvum. Hann hevði skip og motorbátar. Smábátarnir avreiddu eisini har, og alt var upp á sama hátt. Pengar vóru eingir, og alt varð skrivað.

Tá ið sólin kom upp um morgunin, varð tað hvíta flaggið vundið upp, og so stormaði fólkið til. Handilin bleiv stongdur, til fiskurin var breiddur. Tað skuldi ganga skjótt fyri seg. Ja, tað var strævið, tí dagurin gjørdist so langur. Øll skuldu keypa heim aftur við sær. Lønarseðilin skuldu tey eisini hava við sær um kvøldið.

Um veturin var nógv minni at gera. Eg var bara eina ferð í Leirvík ta tíðina, eg arbeiddi í Fuglafirði, tí fartur var bara mitt í viku, og vegur var eingin.

Lá triggjar mánaðir á brettum

Í januar 1928 mátti eg koma aftur til Leirvíkar, tí Andrea var sjúk. Hesa tíðina datt eg og fekk skaða í ryggjin.

Eg bleiv lögð á bretti, sum tá var vanligt, tá ið skaðin var í rygginum. Eg lá í triggjar mánaðir í song við træbotni og tunnari madrassu og einum tunnum kodka. Eg reisti meg ongantið upp, drakk av tútakoppi.

Tá ið henda tíðin var lokin, var ryggurin ikki blivin góður og bleiv eg tí gipsað. 21 gipsbind blivu so vavd um meg, og eg lá á einum borði við tveimum stúttum, meðan gipsið tornaði. Eg gekk soleiðis sum ein gipsfigurur í triggjar mánaðir.

Eg fór aftur í handilin hjá okkum. Eg vandi meg at bukka meg í knønum í staðin fyri í rygginum, tá ið eg skuldi fylla mjøl og annað úr teimum niðastu skuffunum. Annað arbeiði fekk eg væl gjørt, meðan eg gekk í gipsbandasju.

Georg, beiggi, fór niður á handilsskúla og fekk so kontórpláss í Keypmannahavn. Tí varð so nógv meiri hjá okkum at gera, serliga tá ið fiskaarbeiði var fyri. Eg plagdi at vera á fiskastykkjunum og tekna upp, nær fólkið kom og fór bæði um morgunin og kvøldið.

Turkaðu fiskin í stovuni

Tað vóru tey summur, tá ið fiskurin ikki fekst turrur. Fiskurin var seldur og mátti avstað, so hann bleiv fult turkaður og pakkaður í húsunum hjá okkum.

Bond blivu negld upp undir loftið bæði í køkinum og báðum stovunum, og so blivu triggir ella fyra toskar hongdir upp í hvørt band. Varmin var komfýrurin, ovnamar í stovunum og fleiri primussar. Hetta vardi vist í tvey ár.

Seinni keypti pápi tað gamla handilshúsið hjá Óla bónda á Toftanes. Hetta bleiv so gjørt til nútímans turkarí við hita og við tremmum at leggja fískin á. Vilhelm Nielsen úr Havn kom at gera hitan.

Aftur til Danmarkar

Í 1930 fór eg niður til Danmarkar at ferðast til tey, sum eg hevði búð hjá, tá ið eg var niðri sum skúlabarn. Tey í Juelsminde høvdu fleiri ferðir bjóðað mær, men tað helt eg meg ongantið hava ráð ella stundir til.

Nú tók eg mær um reiggj. Eg var sloppin úr gipsbandasjuni og føldi meg væl. Eg fór inn til Fuglafjarðar við postbátinum og inn til Jacob Haraldsen at klára upp. Eg var jú farin so knappliga avstað haðan. Jú, eg var vælkomin. Eg segði míni ørindi, og at eg ætlaði mær niður til Danmarkar. Eg átti tá gott 100 kr. eftir av lönini, og eg fekk tær. Tað vanliga var annars at keypa vørur fyri lönina. Men vit høvdu handil sjálv, so eg hevði ikki so nógv at keypa.

Hetta kom sera væl við, og eg fekk meiri enn fyri ferðina. Eg kom í øllum góðum til Juelsminde og var sera væl móttikin. Eg ætlaði bara at vera ein mánað, men tey bóðu meg vera í handlinum hjá sær, tá ið frítíðin var liðug. Eg var so í handlinum, men vildi heldur fingið húspláss.

Vit hugdu í Jyllandsposten eftir arbeiði. Frú Christensen, sum eg kallaði hana, ringdi so til okkurt telefonnummar og segði, at hon hevði eina unga gentu úr Føroyum, sum ynskti sær húspláss. So ótrúligt tað ljóðaði, so segði henda frúan: „Hende vil jeg gerne se, vi har nemlig boet på Færøerne i fem år og havde den samme pige hele tiden.“

So fór eg frá húsum dagin eftir at leita hesi fólk upp. Hetta var uttan fyri Horsens í einum býarparti, sum kallaðist Bækkelund, so eg skuldi bæði í tok og buss. Jú, komin inn føldi eg tað so heimligt. Her vóru fleiri málningar úr Føroyum, bæði av Havnini, Kollafirði og Miðvági.

Nú vísti tað seg, at hetta var verkfrøðingurin, sum hevði verið í Havn og gjørt kaiina har. Hann hevði eisini verið við til at gera kaiina í Miðvági. Arbeiðsgentan, ið verið hevði hjá teimum, var kona Carl August Jensen í Kollafirði, sum var arbeiðsformaður hjá hesi fyrítøkuni. Hann bleiv handilsmaður í Kollafirði.

Eg fekk plássíð og skuldi byrja 1. oktober. Lønin var 50 kr. um mánaðin, so tað var góð løn.

Hjúnini høvdu tvey børn, ein drongur, sum var 14 ára gamal, og ein genta, sum var seks ár.

Strævið var tað. Tað var ikki ravmagn. Eg skuldi upp kl. 6 um morgunin at kynda upp í komfýrinum í spísistovuni. Í dagligstovuni var ein stórir brenni-

ovnur, sum hitaði stovuna og kontórið. Hann skuldi fyllast við koksi hvønn dag. Komfýrurin og hin ovnurin brendu kol. Brennið skuldi berast úr kjallar- anum. Eingin trappa var innandura, so tað var útum, hvussu veðrið enn var.

Tey hongdu klæðini og settu skógvarnar uttan fyri hurðina, har tey svóvu. Hesir skuldu bustast og setast aftur hvønn morgun. Tríggir matpakkar skuldu smyrjast. Tað skuldi eisini borðreiðast áðrenn tey komu upp kl. 7.30, tí børn- ini skuldu vera í skúla og maðurin á arbeiðsplássinum kl. 8.

Eg fór ofta upp áðrenn kl. 6. Tað dámdi mær væl, tí eg havi altíð verið morgunløtt. Eg skuldi seta matin inn á stovuborðið og át so sjálv í køkinum. Tað dámdi mær eisini væl. Mær dámdi heilt væl, men nógv var at gera. Frúan kom ongantið í køkin. Eg fekk bara ein seðil, hvat eg skuldi gera, og so upp- skriftir til matin.

Eg hevði frí annan hvønn sunnudag og ein seinnapart um vikuna.

Hevði lært at seyma hjá fastrini

Hjúnini Bækkgaard søgdu, at arbeiðsformaðurin í umrøddu fyrirtøku hevði føroyska konu, sum hann var komin at kenna, meðan hann var í Føroyum. Tey góvu mær adressuna, og eg helt tað kundi verið stuttligt at heilsa upp á hana.

Eg fór so ein mikudag og fann húsini.

Eg segði, at „eg var arbeiðsgenta hjá ingenjör Bækkgaard. Tey høvdu giv- ið mær adressuna hjá tykkum, tí tygum eru føroyingar“. Jú, tað var heilt stuttligt. Hon segði, at hon var av Strondum og hevði eina fastur í Leirvík. Har hevði hon verið í tríggjar mánaðir og lært at seyma hjá einari gentu, sum hevði næmingar. Hon æt Hansina Johannesen. Tað var altso Hansina fastir.

Hetta haldi eg var nokk so sjáldsamt, at eg bæði kom at búgva hjá ingenjör Bækkgaard, sum hevði verið í Føroyum og nú hitta hesa konu, sum hevði lært at seyma hjá Hansinu gummu.

Eg bleiv so har til 1. januar. Tey høvdu tá longu søkt mær eitt annað pláss hjá einum einligum hjúnum, Toft Legind, í eini nútímans íbúð í Horsens.

Eg var har í hálvtt annað ár, og mær dámdi væl. Eg hevði støðu sum ein í familjuni, so eg bæði át saman við teimum og sat saman við teimum, tá ið eg tímdi.

Á møti og andaliga vakt

Eg hevði sett mær fyri, áðrenn eg fór til Danmarkar, at eg ikki skuldi ganga til nakað útsvevils ella koma í ringt selskap.

Ein dag segði frú Legind við meg, at hetta bleiv mær alt ov keðiligt. Hon kendi nakrar ungar gentur, sum gingu í K.F.U.K. Har hevði hon eisini gingið, tá ið hon var ung.

Ja, so var, mikukvøldið eftir komu tvær ungar gentur at biðja meg koma á møti í K.F.U.K., tað var hugnaligt. Her bleiv eg andliga vakt og umvend.

Aftur til Føroya

Eg kom heim aftur til Føroya 2. august 1932. Tann 4. august varð ein summar-lega í skúlanum í Leirvík, hvar nógv ung komu úr ymsum bygdum.

Eg varð biðin til kokk saman við øðrum. Tað vóru 14 stuttligir dagar. Leiðarar vóru Alfred Petersen, Ingrid hjá Grækarisi úr Klaksvík og Andrea, systir Kjølbro. Eg arbeiddi so heima trýggjar mánaðir og gekk í missiónshúsi. Fleiri ung vitnaðu á tí fyrsta møtinum, eg var á, og tað gjørdi eg so eisini.

Komi at kenna Dánjal

Eg fekk húspláss hjá læknanum í Vestmanna í 1932. Har kom eg at kenna Dánjal. Hann var í arbeiði hjá fastur síni, Marionnu Nielsen, ættað úr Sandavági. Hon hevði stóran handil, skip og motorbátar. Millum skipini, hon átti, var Docea.

Marianna kom í 1913 til Vestmanna saman við beiggjanum, Zachariasi Nielsen, sýslumanni. Hon fekk handilsloyvi í 1915 og handlaði fyrst í kjallaranum undir sýslumanshúsunum. Seinni bygdi hon handilshús sjálv. Marianna var ein merkiskvinna, sum skapti nógv virksemi í bygdini. Hon man vera ein av fyrstu og fáu kvinnuligu reiðarunum í Føroyum.

Dánjal var í Leith við einum av skipunum hjá fastrini, tá ið eg kom til Vestmanna 1. oktober. Ein sunnudagin fór eg á basar. Tá ið eg fór heim hetta kvøldið, kom Dánjal, sum eg hevði sæð frammanundan, aftan á mær. Hann var ógvuliga fyrikomandi og tosaði um ymiskt. Vit gjørdust góð og sóust nakrar ferðir, meðan eg var í Vestmanna.

Í Klaksvík í 1933

Árið eftir fór eg til Leirvíkar. Eg var heima í eitt hálvt ár og hjálpti til í handlinum og við hús.

So fór eg til Klaksvíkar í handilin hjá Johannesi úr Hvalvík. Hanna, systir, var í Klaksvík hjá Mariu, systur Thorstein Petersen. Hon var hálvan dagin í handlinum og hálvan dagin heima. Hon hevði verið eitt gott ár har og gekk á møti í Betesda. Tá komu vit so at fylgjast á møti.

Dánjal sum kavari

Dánjal var komin til Klaksvíkar 15 ára gamal í 1928 at læra til húsasmið hjá Jóhannesi úr Hvalvík. Seinni gjørdist hann lærlingur á bedingini í Klaksvík.

Tað var um hesa tíðina, at Dánjal fyrstu ferð fekk seg royndan sum kavarara. Eitt av skipunum hjá Marionnu Nielsen, Wilhelmina, sum lá fyri teymi á Skálafjørðinum, sleit eina illveðursnátt á vári í 1933, og hon rak á land og sakk. Kavarar fóru niður fyri at fáa skipið upp aftur. Eftir fleiri dagar uttan úrslit góvust teir og boðaðu frá, at uppgávan var ómøgulig, tí skipið hevði fingið ov stóran skaða.

Dánjal, sum tá bara var 19 ára gamal, fekk hug at royna, um skipið kortini ikki kundi bjargast.

Mostir Dánjal, Karin, var gift við Jógvani F. Kjølbro, sum hevði stórt reiðaravirksemi. Dánjal fekk loyvi at læna kavarautgerð frá virkinum hjá honum. Kavaradraktin var nakað lítil til Dánjal, sum var av størstu monnum. Men verri var við kavaraskónum, sum hann als ikki slapp í. Hann læt seg í staðin í einar góðar arbeidsskógvar. Hann festi søkk í teir, so teir vórðu líka tungir sum rættir kavaraskógvar.

Eftir nakrar strævnar dagar eydnaðist tað at tetta skipið við timbri og segldúki. Tað fekst so á flot og varð pumpað lens, og síðan varð tað sleipað á Skála, kom upp á beding og varð umvælt. Tað sigldi nógv ár eftir hetta.

Tað var tó ikki fyrr enn í 1938, at Dánjal frá Ministeriet for Handel, Industri og Søfart fekk „Dykkerbevis af 1.Klasse“, sum gav honum rætt til at arbeiða á øllum dýpum. So hann var sjálvlærdur um nakar.

Dánjal arbeiddi sum kavari í eini 40 ár. Hansara seinasta uppgáva var, tá ið hann í 1974 sum 61 ára gamal var kavari og arbeidsformaður at byggja bátahylin í Sandavági. Júst í hesum plássi var ógvuliga trupult at arbeiða, tí her er so nógv brim.

Munur á at ferðast tá og nú

Tá var ikki so lætt at ferðast. Fyrstu ferð, Dánjal kom til Leirvíkar, var á páskum í 1933. Hann hevði siglt av Vestmanna til Kvívíkar, gingið til Hósvíkar, leiga bát til Selatraðar, gingið um fjallið til Skála, leigað bát til Skipanes og gingið til Leirvíkar um Leirvíksfjall.

Fyrstu ferð eg var í Vatnsørum, var á sumri 1933. Tað bar soleiðis til:

Klaksvíkingar høvdu leigað Kvikk til Vágar eitt vikuskifti og nógv fólk skuldu við. Eg var tá í handlinum hjá Jóhannusi úr Hvalvík. Eg skuldi norður á Stengur eitt ørindi. Tá ið eg kom súkklandi fram við handlinum hjá Kjølbro, rópti Jenny, systir Dánjal, á meg og bað meg koma vestur við Kvikki. Jóhannis Gaard og hon skuldu við umframt fleiri ungar gentur, sum eg kendi.

Jóhannis Gaard hevði ongantíð verið í Vatnsoyrum, so nú skuldu vit bæði presenterast fyri verfamiljuni. Vit sigldu kl. 4 um náttina og vóru á Miðvági kl. 7. Jenny hevði ringt til Zakaris, bróður sín, um at koma eftir okkum. Hann hevði ein lastbil, sum hann hevði gjørt sær hús á við rútum og beinkjum. Fólkið fór í ymsar ættir. Nøkur fóru til Sandavágs, og nøkur blivu í Miðvági og onkur til Sørvágs, men vit vóru nógv, sum fóru av hjá Stóra Martini í Vatnsoyrum. Dánjal kom úr Vestmanna. Blíðskapurin var stórur, og vit blivu boðin til borðs til fint dekkjað borð við alskyns góðum morgunmati.

So fóru vit á morgunmøti, sum henda sunnudagin skuldi vera hjá Suðuroyar Dánjali. Fleiri fólk vóru komin úr Sørvági og onkur úr Miðvági á møtið, og so eisini øll, sum plagdu at vera úr Vatnsoyrum. Dánjal presenteraði gentu sína, so øll at ynskja okkum til lukku.

Niður at fáa viðgerð

Eg var heima og hjálpti til í handlinum og heima við hús, til eg bleiv sjúk í 1937. Tá var ein danskur lækni í Klaksvík. Hann meinti, at tað var liðagikt og segði, at eg skuldi niður til Danmarkar at fáa hjálp. Hann hevði verið lækni á Kuranstaltini Hald í Jyllandi, har hundræðtals sjúklingar fingu viðgerð fyri gikt.

Læknin segði, at eg skuldi fara alt fyri eitt. Men eg bíðaði til Dánjal var afturkomin á heysti. Hann var í Grønlandi við Støllu Mariu.

Vit høvdu ætlað at giftast, tá ið hann kom aftur, tí nú vóru húsini liðug. Dánjal var farin til skips, tí hann sum skipstimburmaður vildi sleppa at uppliva lívið og umstøðurnar umborð á einum skipi.

Eg fór so niður í oktober við Tjaldrinum. Tað árið komu serliga nógv niður, sum høvdu fingið barnalammilsí. Ja, ein sá nógv har, sum vóru illa fyri. Her vóru ymiskar viðgerðir. Eg skuldi sita við fitiborðið, onnur við klænkiborðið og aftur onnur við sukursjúkuborðið.

Har á Hald var heilt nýtt anlegg komið úr Svøríki við so nógvum maskinum, har vit annan hvønn dag skuldu gera ymiskan fimleik. Síðan vóru ymisk sløg av ljósviðgerð. Her var massasja fyri bæði armar og bein. Ein viðgerð var at liggja í saltbaði í 10 minuttir annan hvønn dag.

Eg var á Hald í eitt hálvt ár. Eg varð útskrivað síðst í mars. Ein lækni segði við meg, at hevði eg nú verið verandi í Danmark summarið av og notið sólna, so hevði tað verið betri, tí í Føroyum var so ráligt veðurlag. Hetta skrivaði eg til Dánjal, og tað hevði hann einki ímóti.

Húspláss í Charlottenlund

Eg sókti og fekk eitt húspláss í Charlottenlund. Lønin var 75 kr. um mánaðin. Eg hevði frí seinnapart hósdag og annan hvønn sunnudag. Tá var eg altíð í Keypmannahavn. Hóskvøld var møti í Brøðrasamkomuni í Thorsgade 40 á Nørrebro. Har komu so nógvar føroyskar gentur, og annars nógvir føroyingar yvirhøvur.

Georg, beiggi mín, hevði tikið hægri handilsskúla í Keypmannahavn og hevði skrivstovupláss har, so vit sóust eisini ofta. Mær dámdi væl í plássinum. Tað var sera fínt. Eg skuldi vera í ljósabláum kjóla og hvítum fyrriklæði og kappa á høvðinum fyrrapartin, og í svørtum kjóla og fyrriklæði og pyntikappa á høvðinum seinnapartin. Tey vóru bara trý fólk í húsi. Tey vóru Arthur Jensen, stjóri, konan og dóttirin, Birgit, sum var 12 ár. Arthur Jensen hevði verið apotekari í Amerika sum ungur. Tey tosaðu altíð enskt sínamilum, so tað var ikki nógv prát við meg.

Eg skrivaði til Dánjal hvørja ferð Tjaldrið fór til Føroya og fekk eisini bræv hvørja ferð við sama farti niðuraftur. Eg plagdi at vera saman við Elisu úr Leirvík, sum var trúlovað við Issa Hammer av Eiði. Vit høvdu brøvini við, tá ið vit fóru á møti og so umborð á Tjaldrið við teimum. Tað tók tað mesta av einum tíma at ganga frá Nørrebro, har sum møtini vóru, og oman hagar, Tjaldrið lá. Men ofta gingu ella runnu vit heldur enn at fara í bussin. Tá spardu vit tey 25 oyruni, sum tað kostaði at fara við sporvogni. Tað var stuttligt at síggja so nógvar føroyingar á kaiini, ofta kendu vit fleiri.

Eg byrjaði í plássinum 1. apríl og segði upp til 1. august. Dánjal kavaði tá í Klaksvík og fekk 20 kr. um dagin. Meiningin var, at vit skuldu giftast beinanvegin, tá ið eg kom aftur.

Heim at giftast

Eg fór heim við Tjaldrinum, og tá ið eg kom, var Dánjal á kaiini í Havn. Gleðin var stór, tá ið vit sóust aftur.

Dánjal búði hjá Jenny, systur síni, gift við Johannesi Gaard. Systirin Frida varð gift við Jákup Andreasi Heinesen, skipara á Pride. Hon hevði seymistovu á loftinum.

Dánjal hevði keypt møblar til kamarið og stovuna. Nú var at gera klárt til brúðleypið, men tað bleiv ikki fyrr enn fjøllini vóru gingin, tí kjøt var einki at fáa fyrr enn tá. Vit giftust tískil 22. oktober í 1938.

Nýtt lív sum húsmóðir

Nú byrjar gerandisdagurin. Dánjal fór aftur til arbeiðis eftir at hava havt frí eina viku.

Arbeiddsdagurinn var t  roknaður til 10 tímar frá kl. 7 til kl. 7   kv l i. Ein tími var til d gur a, og tv er ferðir hálvur tími var til drekka. Lønin var 80 oyru um t man. Leygardag varð eisinni arbeiðt, so tað blivu 60 tímar um vikuna. Seinni varð arbei st  in broytt til 48 tímar um vikuna frá kl. 8 til kl. 17, og l nin varð hækkað upp   eina krónu um t man. Lønin varð tann sama, 48 kr. um vikuna, hóast tímatalið lækkaði.

Dánjal f r aftur   bedingina, og seinni um summarið bleiv hann biðin at koma vestur til Sørvágs at kava. T  gleddu vit okkum til at fáa fyrsta barnið, so Dánjal f r ikki vestur, fyrr enn eg hevði  tt. Kirstin varð f dd 4. august 1939. Eg hevði fingið eina 16 ára gamla gentu at passa meg upp. T  l gu konur   songini   10 dagar eftir at hava  tt.

Eg hevði tað fittligt ta tíðina, sp ka i við barnavogni og vitjaði fólk og hevði ofta vitjan. Vit skiftust um at fara   m ti   Betesda sunnudag, mikukv ld og m nakv ld. Annað okkara m tti j  vera inni hjá Kirstini.

  Vatnsoyrum   1939

Leygardagin 26. august kom Martin, verfaðir, norður til Klaksvíkar eftir m r. Dánjal vildi hava meg vestur, n  hann arbeiðdi har.

M namorgunin 28. august fóru vit við Pride kl. 7 til Havnar, bi a u har ein tíma, meðan teir lossa u, og so vestur.

Dánjal b  i   Sørvági hjá S rini, pápabeiggja sínum, t  eingin bilur var t    Vatnsoyrum. Tað var ov langt at ganga báðar vegir umframt at skula kava   8 tímar.

Til Sands   1940

Um várið, áðrenn skipini fóru   Suðurlandið, varð ofta arbeiðt seint um kv l i . T  bar eg alt i Dánjali drekka um 6 tíðina, við Kirstini   vogni. Tað var ein góður t rur norð   bedingina, t  ið veðrið var gott.

Seinni um várið, t  ið skipini vóru farin, var ikki so nógv at gera   bedingini. T  arbeiðdi Dánjal   Varpinum og ymiskt annað. T  ið skipini komu aftur, var alt i nógv bedingsarbei i, inntil tey fóru   Eysturlandið   juni mánaði.   1940 varð Dánjal biðin at koma til Sands at kava.

Hann f r 1. juli. Eg f r so til Leirvíkar við Kirstini og ætlaði at vera har nakrar dagar, men Dánjal sendi skjótt boð eftir m r. Hann vildi hava meg at koma til Sands. Tað l  ikki so væl fyri hjá m r at ferðast so langt við lítlum barni, t  eg var ring av sj verki.

Men so ein dagin fekk eg at vita, at Vi anes skuldi til Havnar. Br  urnir, Lias og Klæmint   Leirvík áttu tað skipið. Lias var skipari. Eg bað hann lova m r við, og tað var alt í lagi. Vit fóru 28. juli tíðliga   morgni, og var tað so

heppið, at fartur var til Skopunar sama dag. Eg kom í øllum góðum til Sands ólavsøkuaftan.

Dánjal búði hjá Rudolfi Jensen, sum eisini arbeiddi við havnabyggingini. Hann og konan vóru um miðan aldur, nøkur og 40 ár. Tey áttu tvær døtur, tann eldra búði heima. Hin yngra dóttirin var í Havn og tænti. Eg var har suðuri allan august mánað. Rudolf bleiv 100 ára gamal.

Húsið fult av norskum flóttafólki

Meðan eg var á Sandi, komu norsk flóttafólk at búgva í húsunum hjá okkum í Klaksvík. Tískil var frægast, at eg í fyrsta umfari fór til Leirvíkar at vera. Fyrst fór eg at tosa við hesi fólk og beyð teimum at hava húsini, til Dánjal var liðugur á Sandi. Tað vóru tey sera takksom fyri. Hetta vóru ógvuliga fyri-komandi og fitt fólk.

Tað vóru tvey skip úr Ålesund, Smaragd og Juvel, sum vóru komin til Klaksvíkar fullsett av flóttafólki stutt eftir at týskarar tóku Noreg í apríl 1940. Klaksvíkingar tóku væl ímóti teimum. Í okkara húsum búði ein keyp-maður við konu og tveimum børnum. Hetta vóru helst Jonas Kragset við húski. Afturat teimum var ein kona, har maðurin sigldi við Juvel. Manningin á báðum skipunum sigldi við fiski til Bretlands.

Summi fóru nokk so skjótt til Onglands, onnur búsettust og giftust í Klaksvík.

Knud Brandal giftist við dóttur Johannes úr Hvalvík.

Esther Støylen, sum kom higar við Juvel, giftist við Jens Sofusi Isaksen.

Eg kom eisini at kenna Julius Ekkremvík, sum kom eitt sindur seinni við sínum egna skipi, og hann búði eisini hjá okkum. Hann giftist við Oliviu, einkjuni eftir Óla Joensen, skiparan á Fossanesi.

Tá ið Dánjal kom aftur av Sandi, fingi vit húsini aftur.

Á Skála

Dánjal fór beinanvegin á bedingina at arbeiða. Tá ið skipini vóru farin, varð hann biðin at fara til Skála sum kavari. Har vóru eini tóms hús at búgva í, so vit báðar, Kirstin og eg, fóru við beinanvegin og høvdu nakað av innbúgvi við okkum. Vit skuldu vera í slakar tveir mánaðir.

Tá ið hetta arbeiðið var liðugt, varð Dánjal biðin at vera arbeiðsformaður á Skála, og játtaði hann hesum. Frederik Hansen, svágur, sum hevði verið línuhaldari hjá Dánjali, varð eisini biðin at halda fram við hesum arbeiðinum. Línuhaldarin var tann, sum hevði sambandið við kavarán, tá ið hann var niðri á botni. Hann skuldi alla tíðina halda í línuna, sum gekk niður til kavarán. Tá ið kavarin rykti í línuna eitt avtalað tal av ferðum, so visti línuhaldarin,

hvørji boðini vóru. Línuhaldarin var so týðningarmikil, at hann fylgdi við, tá ið kavari fór um landið til tey ymisku arbeiðini. Seinni fingu kavarar telefon, men kortini hildu teir fast um línumannin.

Annars var nógv kaving. Ofta komu trolarar inn á Skála við veiri um skrávuna, og tá var brúk fyri kavarum.

Kúgvín varð leidd úr Leirvík til Skála

Vit høvdu nú gjørt av at verða verandi á Skála. Vit fingu okkum bát. John, pápabeiggi, gav okkum eina kúgv. Hann kom sjálvur við henni til gongu allan vegin úr Leirvík til Skála. Kjølbroyði átti stórt jarðarstykki, har vit búðu, so kúgvín stóð á beiti alt summarið, og vit keyptu hoyggj til vetrarfóður. Hetta kom væl við, tí annars høvdu vit skulað gingið út á Gjaranes eftir mjólk.

Dánjal og Frederik fóru til Klaksvíkar eftir øllum, sum eftir var í húsinum. Eitt skip, sum skuldi koma á skipasmiðjuna, skuldi taka tað við.

Robert Joensen, sum skuldi giftast, ringdi beinanvegin, tá ið húsin vóru tóm, og bað okkum leiga sær tey. Seinni seldu vit honum húsin.

Nú áttu vit pengar at keypa grundstykki fyri, bæði til hús og neyst. Neystið bleiv stoypt við høgari reising til tveir bátar, og loftið varð innrættað til ymisk goymslurúm.

Eg hevði viðhvørt eina unga gentu at hjálpa mær. Esther hjá Peri í Søldarfirði var hjá mær, tá ið eg fekk Karl Jóhan í 1942, og Signhild av Strøndum var hjá mær, tá ið Jórún varð fødd í 1945.

Vit hava nógv minni av Skála tey fyra árin, vit búðu har. Vit høvdu gott grannalag hesa tíðina.

Okkara næstu grannar vóru Ingrid og Karl. Ingrid og eg høvdu sitið saman á skúlabonki í sjey ár, og vit vóru vinkonur.

Bjargingin av týska flogfarinum

Tann 20. februar 1941 neyðlendi eitt týskt flogfar á Gøtuvík. Tað sakk á níggju metra dýpi.

Bretska hermegin vildi ikki lata flogfarið liggja á havsins botni. Boð vórðu send eftir Dánjali at fáa flogfarið upp.

Dánjal fekk av bretunum boð um at leggja veir ella reip runt báðar motorarnar og velið á flogfarinum. Síðan varð flogfarið hivað upp undir Poppy, sum tá var eitt skip hjá bretska hervaldinum, so tað hekk vatnrætt í sjónum. Dánjal ráddi frá, at gjørt varð á henda hátt, men tað varð ikki lurtað eftir honum. Tað vísti seg eisini, at tá ið Poppy kom út í opnan sjógv við rulli, skræddi annar motorurin seg leysan, og flogfarið sakk á 48 metra dýpi úti á Gøtuvík.

Hetta sá rættiliga vónleyst út, tí nevnda dýpi er á markinum fyri tí, sum vanligir kavara kunnu arbeiða. Men Dánjal vildi tó ikki geva skarvin yvir, tá ið hann skilti, at tað kundu vera týðningarmiklar upplýsingar í flogfarinum.

Hann fyrireikaði seg væl og gjørdi millum annað ein stiga úr ketu, og har trinini vóru úr timbri. Tað var so djúpt, at tað máttu tvey lið við seks monnum á hvørjum teirra skiftast um at pumpa luft niður á botn til Dánjal. Pumpan var annars ætlað til kaving á hægst 24 metra dýpi, og tá kravdust heldur ikki so nógvir mans til at pumpa. Fyri at geva pláss fyri teimum seks monnunum, mátti Dánjal gera aðrar longri armar á kastið, sum varð nýtt til at vinda pumpuna.

Dánjal mátti enn einaferð gera fast á flogfarið. Hjá einum kavara er umráðandi ikki at koma ov skjótt upp í sjógvin fyri at sleppa undan kavarasjúku, sum kann vera deyðilig. Tíðin, kavara skulu nýta at koma upp, valdast bæði dýpið, og hvussu leingi, teir høvdu verið á botni. Hon kundi tí vera úr hálvum til tveir tímar.

Tá ið Dánjal fór upp í stigan, ansaði hann eftir at steðga á fyri hvørt trin, hann tók. Hann taldi til eitt vist, áðrenn hann tók enn eitt trin. Men hetta gekk av besta slag.

Ein trolari hivaði flogfarið upp, so tað hesa ferð hekk loddrætt við øðrum veinginum fram við skipssíðuni. Síðan varð flogfarið sleipað til Klaksvíkar og varð sent við farmaskipinum Lanrick til Leith í Skotlandi.

Dánjal gjørdi annars nógv annað arbeiði fyri bretska herin, millum annað tá ið flúgvarabedingin á Leitisvatni varð bygd.

Krígssárin

Krígssárin vóru ein døpur tíð. Ofta hoyrdu vit luftávaring. Bretsk og russisk herskip lógu á Skálafjørðinum. Týsk bumbuflogfør komu inn eftir fjørðinum og sleptu bumbum. Tá bleiv skotið bæði av Toftum og av Skála eftir hesum flogførum. Vit runnu oman í kjallaran, tá ið vit hoyrdu ávaringina. Seinni bleiv eitt bumbuskýli gjørt til bedingsfólkið, so tá fóru vit eisini hagar. Viðhvørt fingi skip skaða av hesi bumbing, og Dánjal kavaði, tá ið okkurt herskip hevði fingið leka. Um vetrarnar, tá alt var myrkalagt, og vit vaknaðu upp á nátt, var tað, sum alt stóð í ljósum loga av flúgvarum, sum kastaðu bumbur niður, og frá skotunum av landi ímóti hesum flogførum.

Sorgin rakti familju okkara

Eitt av skipunum hjá pápa var Kristianna, uppkallað eftir mammu.

Pápi fórði hana fyrstu árin og aftur í 1936-38. Annars vóru nógvir góðir menn skiparar á henni.

Knud Lambaa, ítalskur konsul og keypmaður í Havn, leigaði Kristionnu í 1941 at sigla við ísfiski.

Skipari var Hálvdan Joensen í Skopun. Teir gjørdur tveir túrar hetta árið. Tann seinna túrin mynstraðu teir 28. juli. Tá fara teir yvir á Siglufjørðin at keypa fisk.

Teir fingu skjótt upp í lastina, men tað frættist einki frá teimum aftur. Pápi og Kristian beiggi vóru eisini við henda túrin. Hann var ein framfúsin drongur, sum hevði bæði lært til motorpassara og skipara.

Pápi var farin til Havnar at heilsa upp á Kristian, áðrenn teir fóru til Íslands, tí Kristian slapp ikki til Leirvíkar av teirri orsök, at skipið mátti sigla beinanvegin. Tað var ólavsøkuaftan. Ikki allir menninir fóru við aftur, so pápi ringdi norður og segði, at hann mátti fara við.

Hann hevði ikki verið til skips í nøkur ár, men hevði annars altíð siglt sum skipari. Tað einasta, vit vita frá teimum, er, at teir fóru úr Íslandi 9. august.

Hjá okkum var tað sum hjá so mongum. Tað varð bíðað og bíðað, men vónin minkaði fyri hvønn dag. Ein dag mátti bara staðfestast, at her kom eingin aftur. Sorgin hevði nú eisini rakt familju okkara, sum so mangar aðrar hesi ár.

Við báti á møti

Tað er tó ikki at gloyma tey góðu minnini á Skála. Dánjal fekk ein mann at gera sær eitt fýramannafar. Hann gjørdi sjálvur stýrhús á og fekk motor í. Vit stímaðu um fjørðin sunnumorgnar til Søldarfjarðar á morgunmøti. Vit vóru so har allan dagin. Vit ótu døgurða hjá Andreu og Frederiki, og onkuntíð hjá Peri uppi í Toft.

Seinni komu J.J. Adam, skotskur trúboðari, og konan, Amalia, til Skála at vera eina tíð. Tá vóru mæti í stovuni hjá okkum sunnumorgun og sunnukvøld.

Seinni komu Victor Danielsen og aðrir at hava mæti í losjuni.

Adam og konan komu inn til okkara hvønn dag fyri at lurta eftir teimum ensku tíðindunum, tey høvdu einki radio sjálv. Tey ferðaðust nógv, serliga til Havnar, har Adam hevði mætir fyri bretunum.

Verforeldrini vilja aftur til Vatnsøyrar

Undir krígunum vórðu øll fólkin í Vatnsøyrum flutt úr bygdini eftir kravboðum frá bretska hervaldinum. Verforeldrini fóru til Klaksvíkar, har fleiri av børnunum búðu.

Ein dagin seinast undir krígunum kom verfaðir úr Klaksvík til Skála og segði, at hann og vermóðir vildu so fegin sleppa aftur til Vatnsøyrar.

Men tey settu seg ikki før fyri at fara, nú tey bæði vóru blivin gomul og veik.

Dánjal segði, at hetta skuldu vit hugsa um. Men tað var ikki bara at siga tað at flyta frá góðum arbeiði og góðum umstøðum.

Endin var kortini, at vit gjørdur av at flyta aftur í Vatnsoyrar, og glaður var verfaðir. Dánjal og William, beiggi hansara, arbeiddu so upp á húsini um summarið. Reistu ovaru hædd upp og lögdu slætt tak á, so meiri pláss fekst á loftinum. Vit skuldu vera triggjar familjur undir sama taki. Umframt verforeldrini vóru tað vit og tey hjá Williami, beiggja Dánjal.

Dánjal umvældi skip

Komin vestur fór Dánjal at arbeiða í Sørvági at væla um gomul skip saman við Suðuroyar Dánjali. Eingin bilur var í Vatnsoyrum. Dánjal ringdi til Charles Mauritzen at fáa ein bil, men bíðitíðin var so long, og peningurin skuldi greiðast fyrst. Pengarnir blivu orðnaðir beinanvegin, men bilin fekk hann ikki fyrr enn í februar í 1946, so hann noyddist at keypa sær eina súkklu fyrst.

Bilurin var ein ¼ tons Austin vørubilur og kostaði 5.500 kr. Dánjal gjørdi beinanvegin beinkir í bilin, so nú kundu fleiri fólks sita í aftan. William keypti sær eisini bil, so øll, sum fóru á morgunmøti í Sørvági sunnumorgun, sluppu við bilinum og kundu so koma oman aftur.

Dánjal arbeiddi sum kavari við kaiina á Strondum í 1946, og seinni arbeiddi hann í Funningi. Hann varð eisini biðin at arbeiða har tann veturin. Um summarið í 1947 kavaði hann við byggingina av kaiini á Eiði.

Tók koyrikort í 1947

Zacharis, bróðir Dánjal, sum búði í Klaksvík, var her vesturi og vitjaði foreldrini um heystið í 1946, meðan Dánjal var á Strondum og kavaði. Eg bað hann koma at læra meg at koyra bilin, sum stóð her í túninum. Hann so gjørdi.

Zacharis koyrði niðan á flúgvarabedingina og niðan á flogvøllin. Har slapp eg so at læra meg at koyra. Har var rúmligt at venda. Onkuntið eftir tað, at Zacharis var farin avstað aftur, royndi eg sjálv at koyra. Tað gekk væl.

Í mai í 1947 fór eg til Havnar við yngstu dótturini, sum skuldi á sjúkrahúsið. Eg búði hjá Frits og Sigrid, systur Frederik Hansen. Eg bað Frits skaffa mær nakrar koyritímar, nú eg skuldi vera í Havn nakrar dagar.

Tað gekk sera væl. Dóttirin varð útskrivað eftir trýggjar dagar, og eg fekk koyrikort. Tímarnir kostaðu 20 kr. og blivu fimm til samans, so prísurin var 100 kr.

Dánjal byggir hús

Dánjal fór í holt við at byggja okkum hús, og vit fluttu í tey á vári í 1948.

Dánjal arbeiddi nú aftur í Sørvági frá januar 1947. Albin Jacobsen var tá eisini farin at arbeiða saman við honum. Dánjal hevði eisini aðrar menn í arbeiði.

Hann spurdi ein dagin Albin, um hann ikki kundi skaffa okkum eina arbeiðsgentu úr Sørvági, tí eg kendi jú ongan. Jú genta hansara, Signhild, vildi gjarna koma.

Hon kom so tað várið og var hjá okkum um eitt ár. Hon passaði meg, meðan eg lá á song, tá ið eg fekk Marjuna í 1947.

Børnini í skúla

Skúli hevði verið í Vatnsørum fyri kríggið, men nú var eingin skúli. Dánjal fór nú til Sørvágs at tosa við Daniel læraran, kendur sum DD, og spurdi, um Kirstin kundi sleppa í skúla har. Jú, tað var gaman í. Hon var átta ár og fór í 2. flokk. Martin, sonur William, ið hevði gingið í Sandavági, kom nú aftur og fór eisini í 2. flokk.

Eingin skúlakoyring var. Onkuntíð súkklaðu tey, men tað var so strævið við stórari súkklu at ganga niðan mótbrekkuna. Ofta gingu tey, og bilførarnir vóru ógvuliga beinasamir at taka tey uppí. Tá ið Dánjal í 1951 hevði fingið snikkaramaskinur í Sørvági og koyrði til arbeiðis um morgnarnar, tók hann børnini við. William, sum var telefonmontørur, tók tey við, tá ið tað passaði við arbeiðið hjá honum. Hann arbeiddi upp á telefon í øllum bygdunum í Vágum. Eg koyrði viðhvørt, tá ið Dánjal var burtur og kavaði.

Nú vaks skúlabarnatalið so líðandi, og tá kom ein onnur skipan. Í 1961 kom skúlin á Giljanesi, har tað eisini var preliminariskúli. Tá kom tann skipan, at øll børnini í Vatnsørum fóru á Giljanes í skúla, og skúlabussur koyrði. Í 1970-árunum vóru onkuntíð yvir 30 skúlabørn í Vatnsørum.

Neytahald

Kúnna høvdu vit havt við okkum av Skála. Tað var tann stóra reyða, sum vit fingu úr Leirvík frá John pápabeiggja, og kálvin høvdu vit sett við. Seinni høvdu vit tvær kýr og seldu mjólk til Norðurstovuhandilin í Sørvági. Dánjal

keypti tveir mjólkardunkar úr Havn, sum tóku 10 og 15 litrar. Dánjal tók mjólkina við, tá ið hann fór til arbeiðis í Sørvági.

Vit finga 60 oyru fyri liturin ta fyrstu tíðina, men áðrenn vit góvust at selja mjólk, var prísurin komin upp á 1 kr.

Viðhvørt var ov nógv mjólk. Tá kom eg at hugsa um, at ein lítill sentrifuga stóð uppi á loftinum hjá okkum í Leirvík. Hana hevði pápi keypt í Íslandi, og eg fekk hana vestur. Nú fór eg at sentrifugera mjólkina og selja eitt sindur av róma. Tá kundi eg geva kálvinum ta avskúmaðu mjólkina saman við Kipp, sum var pulvurmjólk. Róman, sum eg seldi, fekk eg 5 kr. fyri liturin. Eg fekk ein litur av róma úr 10 litrum av mjólk. Tað var altíð gravgangur eftir róma, bæði í handlinum í Norðristovu og privat.

Kálvarnir blivu altíð settir við eina tíð. Summir vórðu slaktaðir sum gøðingarkálvar og aðrir, tá ið teir blivu størri sum oksar. Vit seldu eisini eitt sindur av kjøti.

Tá vóru ongar frystiboksir, men elektrisitet høvdu vit. Tað finga vit í 1949-50.

Vatnsøyramenn høvdu keypt ein elmotor, sum bleiv vundin í gongd, tá ið tað fór at skýma, og hann bleiv so slæktur aftur kl. 12 á kvøldi.

Í 1958 bygdi Dánjal nýtt fjós við seks básum, súrhoyggjabrunn, landkassa og rúm til ymiskt annað.

Seinni bygdi hann eina hædd omaná til snikkaðverkstað. Hann hevði síðan havt 1951 havt snikkaramaskinurnar í kjallaranum í Kedron, salinum í Sørvági. Nú flutti hann tær oman í Vatnsøyra.

Seinni keypti versonurin, Elmar, bygningin og byrjaði Vatnsøyra Snikkaðaravirki.

Dánjal hevði nøkur ár frammanundan keypt sær ein traktor til at velta burtur úr nýggjum, sláa gras og at hoyggja við. Hann velti nakað hjá okkum, og eisini nógv í Miðvági. Fleiri miðvingar høvdu søkt um at fáa traðir innlagdar og finga studning frá Jarðarráðnum.

Fór at handla

So skjótt húsini vóru liðug og trappan var gjørd, fór eg at bíleggja vørur úr Danmark og fór at handla í stovuni. Matvørurnar bílegði eg frá Balslev & Goos og frá Havsten. Steintoy og ymiskar hvítvørur komu frá Møllers Enke og Baad & Winther, alt í Keypmannahavn.

Við tað, at eg hevði bil, lá tað væl fyri at koyra niðan til sýslumannin við fakturunum og betala tollin. So út á Bakka til Niclassen við pappírnum. Teir koyrdu vøruna oman, ofta sama dag.

Dánjal hevði riggað stovuna til við hillum, einum diskum og petrolíumspumpu aftan fyri hurðina.

Tað var altíð hugnaligt, tá ið onkur kom at keypa. Serliga vóru tað Bina og Mourentza, sum høvdu góða tíð. Tær kundu seta seg eina løtu í køkin at práta. Annars keypti øll bygdin her.

Um várið og út á summarið komu nógv fólk úr bygdunum higar at arbeiða í torvi norðan fyri bygdina, og kundi tað vera hugnaligt at síggja allar torveldarnar, har fólk fingu sær okkurt til matna.

Tað hendi seg eisini, at avbygðarfólk komu at keypa, serliga í torvtíðini, tí eg hevði altíð eitt sindur av góðgæti og súreplum til børnini.

Fiskaturking á flúgvarabedingini

Kjallarin varð brúktur til turkíhús eina tíð, meðan eg handlaði í stovuni.

Vatnsøyramenn høvdu keypt eina slupp, gomlu Acorn. Hon fekk navnið Sílið.

John Poulsen, skraddarin, var reiðari.

Fiskurin bleiv koyrdur í Íshúsið, stakkaður og saltaður. Nú skuldi vaskast, so fiskaarbeiði bleiv tað sama sum í øðrum bygdum. Eg minnst øll tey stóru skúlabørnini, sum arbeiddu fisk í summarfrítíðini. Tað var stuttligt hjá teimum at tjena nøkur oyrur.

Fiskurin bleiv koyrdur á flúgvarabedingina at turka. Teir høvdu spent hegn niður á høgur okar, so hegnið lá eina sponn upp frá betonginum. Har varð fiskurin lagdur á. Var fiskurin ikki nóg væl turkaður úti, varð hann liðugt turkaður í kjallaranum hjá okkum. Fiskurin bleiv lagdur á tremmur og turkaður av tveimum elektriskum blásarum. Hetta vardi í fyra ár.

Handilin fluttur í kjallaran

Nú bleiv handilin fluttur oman í kjallaran. Dánjal smíðaði hillar og diskin ella skivuna, sum vit kallaðu tað, við skuffum. Seinni gjørdi Dánjal bókstavir og setti upp eitt skelti, Vørubúðin, so øll sóu, at her var handil. Vit høvdu millum annað bakaravørur, mjólk og nógv sløg av viðskera, ís og døgurðamat. Eisini høvdu vit tógv, stokkar, undirklæðir og sokkar.

Vit høvdu eina klokku í køkinum, sum ringdi, tá ið onkur kom í handilin.

Seymaði madrassur

Eg seymaði eisini madrassur á loftinum. Tað hevði eg fingist eitt sindur við, tá eg var í handlinum hjá Jóhannesi úr Hvalvík. Eg bílegði hessian og træull úr Keypmannahavn. Tað vísti seg at ganga væl at selja. Serliga vóru tað

skipsmadrassur, ið eg seymaði í hópatali. Tá máttu allir sjómenn sjálvir hava madrassu við til skips. Tær vóru einkult seymaðar, og tilfarið var ikki dýrasta slag av hessiani.

Aðrar madrassur vóru av besta slag av hessiani ella av bolstur, seymaðar við kantum báðummegin og væl stappaðar.

Bíleggingar vóru nógvar bæði hiðan úr oynni og nógvum øðrum bygdum.

Málini vóru ógvuliga ymisk, bæði breiddir og longdir, og prísurin var har-eftir. Eg bílegði altíð fimm ballur av træull í senn og 50 metrar av hvørjum slagi av hessiani. Tá ið bilur kom við tí, tók Dánjal vindeygad úr á loftinum og hongdi eina talju upp og taljaði ballurnar upp tann vegin. Har seymaði eg madrassurnar. Tá kundi tað vera nóg so langur vegur at renna niður, tá ið tað ringdi í handlinum, men eg seymaði sjáldan madrassur í handilstíð.

Um vetrarnar høvdu vit bindiklubb í bygdini. Øll húsini skiftust um at hava hann. Menninir komu eisini við, tá ið teir vóru lidnir at mjólka. Teir hugnaðu sær við talvi, bobbspæli, práti og øðrum.

Í 1971 keypti Dánjal gamla húsið, sum var partur av studentaskúlanum við Skansavegin, tók tað niður og bygdi tað upp aftur í Vatnsoyrum. Her fór hann at smíða bátar, stórar og smáar, tó mest stórar. Hann hevur smíðað 84 bátar.

Zarepta og Brynleif

Í januar í 1965 komu Elsa og Brynleif Hansen, sum búðu í Danmark, til Føroya.

Hann leitaði eftir hóskaði plássi at byggja eitt leguhús til børn. Brynleif hevði fyrr verið her og vitjað. Hann helt, at plássið her var sera væl egnað til barnalegur. Seinni kom hann vestur at tosa við Dánjal og biðja hann standa fyri arbeiðinum. Tað játtaði hann. Brynleif hevði nógv um at vera.

Hann skuldi skipa fyri summarleguni við Áir. Hann hevði fingið húsið har norðuri til leigu og skuldu summarlegurnar byrja so skjótt, sum børnini finga summarfrí. Hann hevði fingið játtað at fáa húsið tvey summur.

Brynleif kom vestur at tosa nærri um bygging av Zarepta. Hann segði, at tað mátti verða liðugt til summarið 1967. Grundstykkið varð síðan keypt. Húsið skuldi rúma 70 børnum umframt starvsfólki. Eisini skuldi vera mótisalur, matarhøll, stova, spælirúm, baðirúm o.a.

Dánjal fór so til Miðvágs at biðja nakrar mans at grava av og stoypa. Tað var serliga nógv frost tann veturin, so tað gekk ikki so skjótt at stoypa. Men nógvir mans vóru til arbeiðis, tá ið veðrið var til vildar.

Tá ið Zarepta var innilokað, komu fleiri mans vestur at arbeiða og búðu hjá fólki her í bygdini.

Tað eydnaðist eisini sum ætlað at taka húsið í brúk í summarfrítíðini 1967.

Um heystið í 1965 komu Kirstin og Elmar vestur. Dánjal hevði biðið Elmar komið at arbeiða við í Zarepta.

Tíðin, sum Dánjal arbeiddi við Zarepta, var ein signingarrík tíð fyri okkum. Her er virksemið eisini vaksið til nógv meira, enn nakar hevði droymt um tá.

Sum heild kann eg siga, at eg havi havt eitt ríkt lív.

Dora doyði í 2007.

Hanna í Pálshúsi
**Visti í áravís ekki,
um drongurin var
livandi ella deyður**

Johanna í Pállshúsi varð fødd í 1913. Sum blaðung arbeiddi hon á tí tá nýggja Dr. Alexandrines Hospital. Seinni fór hon niður og arbeiddi á sjómansskúlanum í Svendborg. Her hitti hon og giftist við Petur Jacobsen úr Hvalvík, sum fór út at sigla undir krígunum. Hann hvarv í Leníngrad, tá ið týskarar lögdu á Sovjet. Í fimm ár visti Hanna ikki, um hann var livandi ella deyður. Hon bíðaði trúliga, og í 1946 funnu tey saman aftur.

Jóhanna Jacobsen, vanliga kallað Hanna, varð fødd í 1913 á Eiði. Mamman, Jacobina, gjørdist 102 ára gomul. Pápin var Jóhan í Pálshúsi. Tey vóru níggu systkin.

Lívið hjá Honnu byrjaði sum hjá so nógvum øðrum gentum. Hon vaks upp saman við sínum foreldrum og systkjum, gekk í skúla og fór 14 ára gomul úr skúlanum.

Tá ið Hanna var 15 ára gomul ringdi Sunneva, systkinabarn mammuna. Hon var sjúkrasystir á Dronning Alexandrines hospitali. Hon spyr eftir eini eldri systur, um hon hevur hug at koma at arbeiða á hospitalinum sum gongsgenta. Nei, henda systirin var farin til Suðuroyar at arbeiða í fiski. Um so onkur onnur systir kundi koma? Hetta dāmdi mammuni einki, tí nóg mikið var at gera heima. Men mamman játtaði tó, at Hanna kundi koma í 14 dagar. Hetta gjørdist tó til trý ár, har hon fyrst arbeiddi sum gongsgenta og seinni í køkinum.

Hjalmar Heerup var yvirlækni fyrstu tíðina, men seinni varð hann avloysur av Paula Dahl.

Mamman gjørdist sjúk, og Hanna mátti fara aftur til Eiðis at hjálpa til heima. Tá ringir Anna, kona Poul Hansen, sum eisini var systkinabarn mammuna, ættað av Eiði. Hon spyr, um tey høvdu eina gentu, sum kundi koma í húsið hjá teimum. Mamman hevði ongan huga at lata Honnu fara avstað aftur so skjótt, men sjálv tímdi Hanna illa at vera á Eiði eftir at hava „smakkað“ býarlívið í Havn, so hon fór og var trý ár í húsinum hjá Poul Hansen.

So til Danmarkar

Men Hanna hevði eisini hug at royna eitt sindur meira av verðini. Sum nógvar aðrar gentur tá í tíðini fór hon til Danmarkar.

Her var hon so heppin at hava fólk at koma til. Ein fastir, Maria, var leiðari á einum sjómansheimi í Nakskov. Her arbeiddi Hanna fyrstu tíðina.

Men eftir eina tíð fekk Hanna aftur hug at royna okkurt nýtt og gjørdist hetta í Svendborg. Her búði ein pápabeiggi, sum hevði nógv samband við sjómansskúlan í býnum.

Higar kom Hanna so at arbeiða í 1936, og her vóru – sum rímligt er – nógvir vakrir sjeikar, sum vóru næmingar. Í 1937 kom á skúlan ein føroyskur drongur, sum hon bleiv góð við. Hetta var tann 24 ára gamli Petur Vilhelm Jacobsen úr Hvalvík. Tey vóru javngomul. Hann var komin niður í 1933 og hevði tikið tað vanliga tríggjar mánaðar langa sjómansskúlaskeiðið í Svendborg. Hann hevði upprunaliga siglt við føroyskum fiskiskipum, men hevði nú hug til at royna okkurt annað. Hann hevði spart so mikið saman, at hann

kundi fara niður á umrødda skeið. Síðan hevði hann siglt, og nú kom hann aftur at fáa sær navigatørútbúgving.

Tað rann skjótt saman teirra millum, og tey byrjaðu at ganga saman. Men tað, at ein næmingur og ein genta, sum bæði búðu á skúlanum, fóru at fjasast, var ikki væl dámt. Tí gjørdi Hanna av at fáa sær eitt annað pláss í Svendborg, so leingi Petur gekk á skúlanum. Eitt skifti var hon arbeiðsgenta hjá amtmaninum í Svendborg, men her dámdi Honnu einki serligt. Har var alt so fínt og stórfingið, at tað var einki fyri eina bygdargentu úr Føroyum.

Petur var liðugur við skúlan í 1940, og tá fluttu tey bæði til Keypmannahavnar.

Hanna fekk fyrst arbeiði á missiónshotellinum á Skt. Annæplads beint við Amalienborg. So fór hon á missiónshotellið Ansgar beint við Høvuðsjarnbreytastøðina.

Seinasta lívstekin úr Leningrad

Petur royndi so at fáa kjans at sigla úti. Ymiskar umstøður gjørdur hetta trupult. Ein var, at vetrarnir vóru so ótrúliga kaldir, og sjógvurin frysti. Hetta tarnaði nógv siglingina og harvið móguleikarnar at sleppa at sigla.

Tann 9. apríl 1940 varð Danmark hertikið av týskarum. Tá varð Petur innkallaður í herin, og var hann í sjóverjuni í seks mánaðir.

Tey tosaðu um at giftast, men hetta var ikki sum at siga tað uttan at hava fast arbeiði og fasta inntøku.

Men so fekk Petur kjans við Axel Carl hjá reiðarínum Heimdal, og hann fór avstað í apríl 1941. Hetta var mestsum sigling á „heimaleiðum“, so tað mundi neyvan fara at verða so leingi, til tey hittust aftur. Men so skuldi ikki vera.

Tann 20. juni sama ár lógu teir inni í Leningrad og lossaðu. Hanna fekk feriu henda dagin og fór eitt legg til Svendborg at vitja pápabeiggjan og onnur fólk, hon kendi.

Longu tá varð tosað um, at Russland neyvan var besta staðið at liggja í teimum døgum, og tann 22. juni legði Týskland á Sovjetsamveldið. Sum eitt danskt skip – partvíst undir týskum ræði – varð Axel Carl roknað sum eitt fíggindaskip, og myndugleikarnir lögdu hald á skipið.

Hetta fekk Hanna eisini boð um, og var hetta eisini tað seinasta, hon frætti frá Peturi í hálv fimta ár.

Ræðuferðin gjøgnum Russland

Ikki fyrr enn eftir kríggið frættist, hvat ið var hent manningini. Í meira enn eitt ár búleikaðust teir á ymiskum støðum í Russlandi sum fangar. Eisini var

neyðugt at fara undan hermótinum, so hvørt týskarar tóku seg fram. Tað var ikki fyrr enn fyrst í 1943, at teir komu til Alexandria í Egyptalandi, og teir gjørdust fríir menn. Tá var hálvt annað ár farið.

Edmund Petersen var yngsti maður umborð. Hann hevur greitt frá, at hann mintist væl Petur, sum var 2. stýrimaður. Hann læt sera væl at Peturi at vera saman við. Edmund segði, at Petur var „stille og rolig“ og at „alle kunde lide ham“.

Søgan hjá Edmundi var tann sama sum tann hjá Peturi. Hann greiddi frá einum dømi um umstøðurnar. Hetta var ein tokferð, sum varði í 20 dagar í meira enn 40 kuldastigum. Her vóru eingir hentleikar. Um dagin máttu teir sita á dúrkinum í tokvogninum. Um náttina máttu teir leggja seg á bert dúrk at sova. Men hjá Peturi bilaði tað ikki, tí hann var so ungur. Men hjá teimum eldru var tað ikki so lætt. Hvønn morgun steðgaði tókið, og so vóru tey, sum vóru deyð síðan seinasta steðg, tikin úr tokenum, og spannis við mati og vatni vórðu settar inn. Onkuntíð noyddust tey út í øllum kuldunum og kavaronum, meðan vognurin varð ruddaður.

Endamálið við allari hesi ferðingini var at sleppa undan hermótinum, og onkuntíð vóru teir so mikið nær, at teir hoyrdu dunini frá týskarunum.

Onkuntíð vóru teir um at ganga av verðini av lús í klæðunum. Men at beina fyri teimum var rættiliga lætt. Klæðini skuldu bara leggjast útum í øllum kuldunum, og tá frystu lýsnar í hel.

Tá ið teir skuldi hjálpa sær sjálvum, var tað í einum holi uttanfyri í hesum kuldunum. Tá ið holið var fult, skuldi innihaldið beinast av vegnum. Tá var tað fryst sum ein blokkur, og gjørdi hetta arbeiðið munandi nossligari.

Annars læt Edmund hampiliga væl at viðferðini, teir fingu frá russum. Eftir umstøðunum kundi hon væl saktans ikki vera øðrvísi.

Hanna segði annars, at í Føroyum høvdu tey frætt, at Petur var horvin í Russlandi, so tað var eisini við bivan, at tey bíðaðu eftir, at hann skuldi koma afturíftur.

Hóast allar ræðuleikarnar, sum manningin upplivdi at verða flutt úr staði í stað, so var tað hóast alt frægari enn at verða verandi í Leningrad. Tí seinni sama ár varð býurin kringsettur av týskarum, og hildu teir hann hersettan í 900 dagar. Fólkið leið hungur og hall, og stórir partur av fólkinum doyði.

Úr Alexandria fór Petur til Amerika við amerikanskum skipi. Teir sigldu við krígsútgerð til amerikansku hermenninar, sum bardust móti Japan. Hann upplivdi at síggja onnur skip verða torpederað og søkt við mann og mús. Men sjálvur varð hann spardur fyri fleiri slíkar ræðuleikar.

Alt hetta visti Hanna einki um, tí einki samband var við gentuna, sum bíðaði í Danmark.

Hanna frætti tó í tíðindunum um hetta ræðuliga kríggið í Russlandi, har nógv fólk lógu eftirá, og har hvørgin parturin fór fram við mýkindum. Tað var einki hugaligt at eiga ein kæran á hesum leiðum.

Óhugaligt og kalt í Danmark

Hanna helt fram at arbeiða á missiónshotelli í Keyptmannahavn. Hetta var ein ógvuliga trupul tíð. Á hotellið kom ein hópur av týskarum, eins og tað sjálvsagt eisini komu nógvir danir, eisini slíkir sum kundu vera við í mótstøðuarbeiðinum móti týskarum. Nógvir av týskarunum komu úr marknaðinum millum Danmark og Týskland og skiltu danskt. Tí var neyðugt at ansa eftir hvørjum orði, ið sagt varð. Afturat hesum kom, at krígsvetrarnir vóru so óvanliga kaldir. Genturnar kundu ikki lata seg í eftir kuldanum. Tær skuldu bara vera í sínum vanliga búna, kuldi ella ei, og hetta elvdi til krím og tað, sum verri var.

Tað var ikki bara tað, at einki frættist frá Petur. Hanna hevði eins og aðrir føroyingar í Danmark heldur einki samband við familjuna í Føroyum.

Hinvegin hildu føroyingar í Keyptmannahavn væl saman. Teir hittust javnan til fundir í „Mílafelagnum“. Hetta var Kristiligt Ungmannafelag við Emil Joensen, presti, sum formanni. Men her kundi trupulleikin vera, at tað viðhvørt var útgongubann á kvøldi, og tá slapst so ongan veg.

Heim til Føroya

Tá kríggið var av, fór Hanna heim aftur til Eiðis. Hetta var í oktober 1945 og framvegis visti hon einki frá Peturi. Hann kom aftur til Danmarkar í januar 1946. Tað fyrsta, hann gjørði, var at fregnast hjá pápabeiggja hennara í Svendborg, hvussu tað mundi vera vorðið við Honnu, „um hon var gift ella forlovað“. „Nei, hvørki annað ella annað“ var tað hugaliga svarið hann fekk.

Petur tók so fyrsta fart til Føroya, og hann kom á Havnina 4. februar 1946 við Drotningini. Hanna visti av, at hann kom og var farin til Havnar at taka ímóti. Tað var ein rørandi og kensluborin løta at hittast aftur eftir øll hesi ár.

Petur var sjálvsagt broyttur og vorðin ein annar maður eftir so nógv ár. Alt tað, sum hann hevði upplivað, hevði sett síni spor. So ringt var tað, at sjálvft fyri henni fortaldi hann ongantið um síni upplivilsir. Tí eru keldurnar til henda partin av søguni hansara skipsfelagar.

Hann hevði – eins og hinir fangarnir – svøltað í langar tíðir.

Av hesum fekk hann ymsar sjúkur og fekk eisini frostskaðar í beinini. Fyri onkrum øðrum nevndi hann, at einaferð, teir vóru innibyrgrdir í eini kirkju, sóu teir javnan, tá ið lík vórðu beind av vegnum.

Men tá tey nú høvdu funnið hvørt annað aftur, gjørdur tey skjótt av og gift-ust 18. apríl 1946 í Hvalvíkar kirkju.

Aftur at sigla

Tey fóru so niður aftur til Danmarkar í juli mánaði sama ár. Petur hevði hug at fara aftur til Amerika at sigla, men hetta hevði Hanna ongan hug til. Og soleiðis varð tað. Tey fluttu tó til Danmarkar.

Petur søkti so kjans í Danmark og fekk kjans við skipi hjá reiðarínum Progress. Fyrsti sigldi hann í Miðalhavinum, men so fekk reiðarið til arbeiðis at sigla við kryoliti úr Ivigtut í Suðurgrønlandi til Danmarkar. Reiðarið helt, at sum føroyingur visti Petur betur um Grønland enn flestu danir, so hann varð spurður, um hann kundi vera skipari. Tað var gaman í.

Hesa farleið sigldi hann í átta ár, og her vóru eisini mangar ringar ferðir á vetri. Hanna var eisini við onkran túr, tá ið teir sigldu heilt norður til Umanak. Tað var eisini eitt stórt upplivlsi at síggja Grønland.

Síðan bygdi reiðarið eitt kemikaliuskip í Belgíu, og Petur hevði frá fyrsta degi eftirlit við byggingina, og hann førði skipið í fleiri ár. Petur var fyrsti skipari yvirhøvdur í Danmark, sum sigldi við kemikalium. Hetta var ógvuliga vandamikið og var ikki sørt fyri at vera ein nervapirrandi sigling.

At sigla tá var ikki tað sama sum at sigla nú. Tá var fast at vera úti 18 mánaðir í senn. Hetta gav so móguleika hjá familjuni at sigla við, og kundi tað eisini vera áhugavert.

Men sjálvt eftir so langa tíð burtur, var tað als ikki vist, at ein slapp í land. Fríloyvi valdaðist, um avloysari kundi finnast.

Eina ferð høvdu tey lagt ætlanir um at fara til Føroya at ferðast við børnunum, tá Petur eftir ætlan skuldi hava frí. Tá gav reiðarið boð um, at hann slapp kortini ikki av, tí teir høvdu ikki funnið ein avloysara. Men tá gjørdist Hanna stív. Nú høvdu tey lagt ætlanir um at fara til Føroya, og Petur skuldi í land. Annars segði hann bara upp í stundini og stakk í sekkin. Tá gingu bara tveir dagar, og teir høvdu funnið ein norskan avloysara.

Aftur til Føroya

Petur gavst at sigla 15. november 1971, tá var hann 59 ára gamal. Hann var so merktur av sínum upplivingum undir krígnum, at hann kundi ikki sigla longur. Men tá varð skipið eisini selt, og hann var við til at rigga tað av.

Petur hevði altíð sagt, at tá ið hann gavst at sigla, vildi hann sleppa aftur til Føroyar at búgva. Tey fluttu eisini bæði heim aftur. Fyrstu árinu búðu tey í Havn. So fingu tey hug at fara til Hvalvíkar, men her var ikki lætt at fáa grundstykki. Tað fingu tey á Eiði og bygdu Úti á Bø. Petur doyði í 1993, 80 ára gamal. Tey bæði fingu tilsamans trý børn, Lis fødd 1947, Leif, føddur 1949, og Ivan føddur 1950.

Hanna doyði í 2008.

Brynhild Absalonsen **Sá jólaskipið sökka**

Brynhild varð fœdd í 1916. Hon greiðir væl frá barndóminum á Viðar-eiði, eisini um tá ið tað var so vanligt at „bestilla frá Paris“. 12 ára gomul misti hon mammuna. Hon giftist við Steffan, sum sigldi undir krígunum. Tey bæði kundu úr sínum loftsvindeygga eygleiða, tá ið „jólaskipið“ fórst í Fugloyarfirði í 1941, og øll manningin doyðu. Eisini greiðir hon frá Sea King, har øll mettu manningina vera deyða, tá ið teir kortini komu aftur.

Mamma Brynhild æt Sára og var av Skælingi. Pápin var Olaf Joensen av Viðareiði. Mamma hennara kom til Viðareiðis, tí hon átti eina systur, Anna, sum var gift har.

Anna, ið var fyra ár eldri enn Sára, kom til Viðareiðis at vera arbeiðskona hjá Dánjal Jákup Petersen, ið var ættaður av Miðgerði í Kollafirði.

Brynhild greiddi frá, at tey vóru seks systkin, trýggir beiggjar og trýggjar systrar. Tveir beiggjar vóru eldri, Halldor og Arni. Arni doyði av lungnabruna í Keypmannahavn í 1936, bara 22 ára gamal. Trý systkin vóru yngri enn Brynhild: Herborg, Solveig og Heini.

Brynhild: Pápi burtur um summarið og heima um veturin

Pápi var fiskimaður. Í 1926 var hann bestimaður við einum skipi, sum kallaðist Kristianna. Tá fór Halldor til skips 14 ára gamal við honum.

Tá vóru menninir burtur um summarið og heima um veturin. Tað var nógv arbeiði við at gera skipsmenninar til. Øll klæðir máttu gerast upp á teir. Troyggjur og undirklæði skuldu bindast, buksur seymast, men tilfarið til buksurnar bleiv keypt. Skjúrtur vórðu eisini seymaðar. Onkur hevði bindimaskinu. Tað lætti nógv um. Tað skuldu nógv pør av vøttum til. Eg var lítill, tá ið eg byrjaði at binda skipsvøttir. Sjálvt oljuklæðini vórðu gjørd heima. Pápi vildi hava oljudansarnar seymaðar úr tunnum stóti, tí tað var nógv liðiligari at vera í. So ferniseraði hann teir sjálvur.

Dýnur máttu eisini gerast. Á Viðareiði kom nógur fuglur upp á land, og fjøðurin var høgt í metum. Í dag verður hon koyrd burtur. Tað var serliga lundafjøður, sum var góð til dýnur. Tey vildu ikki blanda lundafjøður saman við lomvigafjøður.

Tá ið skipsmenninir vóru farnir, var tómligt í bygdini. Av mannfólki vóru mest smádreingir og gamlir menn eftir. Tá ið teir komu heim um summarið, skuldi aftur gerast klárt til næsta tús. Nú skuldu skipsklæðini vaskast.

Vaskimaskina var eingin. Steðgurin heima var ofta stuttur, áðrenn farið varð avstað aftur á Eysturlandið ella til Grønlands. Bar illa á við terra, kundi tað vera nokk so nógur stríð at fáa klæðini turr, til teir fóru avstað aftur.

Tá ið pápi var burtur, høvdu beiggjarnir hjá mær nógv at gera heima. Tá ið menninir vóru heima millum túrarnar, var nógv, teir skuldu fáa frá hondini.

Torvið skuldi skerast, og eplini fáast í jørðina. Børnini plagdu at saksa veltuna, áðrenn teir komu. Torv varð skorið inni í Dølum. Hjá børnum vísti hetta seg at vera langt at ganga, men tað, sum eg minnst, var vegur, so tað var gott at ganga.

Viðareiði er brimpláss. Tað kom fyri, tá teir komu og fóru, at tað var ikki lendandi á Helluni, sum var tann lendingin, ið vanliga varð brúkt. Tá høvdu

teir eitt lendingarpláss millum Hvannasund og Viðareiði, sum varð kallað undir Leiti. So máttu teir til gongu inn hagar fyri at sleppa av oynni.

Tá máttu teir biðja fólk til at bera viðførið. Tað var ofta ilsligt veður, tá ið teir fóru avstað. Eg minnst, at teir plagdu at hava ein oljudans, sum teir settu niður í klæðsekkkin, og so koyrdu teir dýnuna í hendan oljudansin, fyri at hon skuldi ikki blíva vát av sjóroki.

Tá ið menninir vóru heima um veturin, plagdu teir at velta og fáa torvið til húsa. Teir høvdu hondvognar, sum teir plagdu at koyra tað á. Aðrir brúktu hestavogn. Teir fyltu torvið í sekkir og bóðu so hendan, sum hevði hestavogn, fara eftir tí, og man betalti eitt sindur fyri tað.

Fýrstað minnst eg einki til. Komfýrur var í hvørjum húsi, og øll brúktu torv til brenni. Tað er ikki fyrr enn í síðstu tíðini hjá mær á Viðareiði, at onkur brúkti kol.

At ganga til neyta

Vit høvdu kúgv, og pápi velti trøðna, sum vit búðu á. Tað mundi næstan vera hvørt hús, sum hevði kúgv. Tá ið hoyggingin var fyri, vóru menninir burtur, so hetta máttu konur og børn klára. Tað vóru onkrir menn, sum kundu sláa, og teir høvdu nógva at gera. Tað var strævið arbeiði eisini.

Nú skal tað vera javnstøða við øllum, men tá var nakað, sum tey kallaðu mannfólkaarbeiði. Eg visti einki um, at konufólk plagdu at sláa.

Tað varð gingið til neyta á Viðareiði. Mamma var ofta sjúk, og eg plagdi at fara við fyri at bera spannina. Eg var eisini lítil, tá ið eg dugdi at mjólka. Tað varð farið til neyta tvær ferðir um dagin, morgun og kvøld.

Tá ið kúgvín var slept, plagdu vit at keypa ein dropa av mjólk, men tað var ikki nógva, tí tað vóru ikki nógvir pengar. Vit gleddu okkum til, at kúgvín kálvaði. Mær dámdi so væl ketilost.

Vár mjørki, kundi vera ringt at finna neytini. Tey gingu í Ónagerðishaganum.

Vit plagdu at spyrja fólk, sum vit møttu, um tey høvdu sæð nakað til neytini. Altíð funnu vit tey, men eg minnst serliga ein morgunin, tá ið vit leitaðu leingi. Hetta var ein jóansøkumorgun við sólskini. Vit vistu, at tey skuldu verið inni í Dølum, men tá ið vit komu inn hagar, vóru eingi neyt at síggja. So gingu vit heimaftur, líka heim á Vål, men eingi neyt vóru at síggja. So allan vegin inn aftur í Dalar, men sóu tey ongastaðni. Tá helt ein seg síggja í ryggin á eini kúgv langt niðri við ána. Tá lógu tey í einum gili við Dalá. Tey høvdu helst ligið á bóli, fyrru ferð vit vóru inni í Dølum.

Tað kundi vera ógvuliga ótýdligt at ganga til neyta. Eg minnst ein slíkan dag. Tá lógu neytini undir Fossunum, tí har er so veðurgott. Tað var av mesta áarføri. Ein neytakona mundi farið við streyminum, tá ið vit skuldu um ána.

Neytini kundu flyta seg langt frá morgni til kvølds. Men tað nógva av gongdini hjá okkum var eftir vegnum, so tað var ikki so tungt. Onkuntíð lógu tey tó omanfyri Tvørhálsar. Har er tungt at koma niðan.

Arbeiði á vetri

Inntøkukeldan um veturin var útróður. Tað er fyri mær, sum tað var nógv virksemi í Eiðsvík. Hetta er tann eystara lendingin, har sum teir plagdu at rógva út. Har vóru trý fiskahús, men eg minnst bara tvey av teimum at vera brúkt.

Tá vóru viðurskiptini í Eiðsvík heilt øðrvísi enn í dag, nú rættilig lending er gjørd. Høvdu teir fiskað nakað, var nógv stríð at fáa fiskin niðan í fiskahúsið. Eg plagdi at fara eystur við drekka til pápa, tá ið teir komu aftur.

Lutherus var fastur flekjari í fiskahúsinum hjá handlinum á Brekkumørk. Tá ið teir komu aftur av útróðri, fór hann at flekja. Múlamenn plagdu at koma til Viðareiðis at avreiða. Men teir avreiddu vestanfyri á Bakkanum.

Har hevði Tróndur Fuglø eitt fiskahús. Hann plagdi at turka fisk á Helluni fyri Jens Klæmint Isaksen. Í Eiðsvík var eisini fiskastykki.

Tað stóra fiskahúsið í Eiðsvík hoyrði til handilin á Brekkumørk. Eg minnst, at í hesum húsi vóru so tjúkkir grótveggir. Tey plagdu at snakka um tað, at tað var so gott grót í teimum veggjunum har. Eg haldi, at tað hevur verið bygt, tá ið úthandilin var. Handilin á Brekkumørk var upprunaliga ein úthandil, men tað eg minnst, var tað Michael Matras, sum hevði handilin. Fyri mína tíð hevði ein úr Havn, sum tey kallaðu Andreas á Brekkumørk, rikið handilin. Konan var eisini úr Havn, tey kallaðu hana Elsa á Brekkumørk. Nyholm Debes var sonur teirra.

Postsamband og samskipti

Alt tað, eg minnst, sigldi postbátur millum Klaksvík og Viðareiði. Hetta var Immanuel hjá Olafi á Stongunum. Tá ið eg var smágenta, sigldi hann tvær ferðir um vikuna, týsdag og fríggjadag, men seinni fór hann at sigla trígjar ferðir, mánadag, mikudag og fríggjadag. Hann kom úr Klaksvík fyrst til Múla og Viðareiðis, so inn í Hvannasund, síðani til Svínøyar og Fugloyar. So kom hann aftur til Viðareiðis og síðan til Klaksvíkar.

Men onkuntíð, tá líkindi ikki vóru at fara fyri Múlan, plagdi hann at fara suðurfyri, suður um Borðoyнна og norður gjøgnum Leirvíksfjørð. Hetta er ein langur túrur.

Til Klaksvíkar varð oftast bara farið, tá ið ørindi vóru. Tað kostaði eina krónu fyri børn hvønn vegin og 2 kr. fyri vaksin. Tað var so lítið av peningi, so tað bleiv ikki nógv ferðast bara til stuttleika.

Eg minnst einaferð, at tað var liggjandi illveður, og eingin vøra kom upp á land. Teir fingu okkurt upp á land undir Leiti og inni í Sundi eisini.

Vit kundu bestilla ein mjølsekk úr Klaksvík og kundu fáa hann upp á land undir Leiti, og so varð hann borin út til Viðareiðis. Men so manglaði petrolium, sum plagdi at koma í tunnum. Tað bar ikki til at lossa petrolium í ringum líkindum. So minnst eg ein morgun, at pápi fór inn í Sund at keypa petrolium. Hann setti ein stóran dunk upp í ein leyp, tá ið hann fór avstað. Hetta var beint fyri jól. Mamma segði við okkum, at vit fingu ikki tendrað, fyrr enn pápi kom aftur. Eg gloymi ikki, hvussu spent eg gekk og hugdi, tá ið tað leið til tíðina, at hann skuldi koma aftur. Tá ið fólk komu til gongu tann vegin, dagaðu tey upp móti luftini, tá ið tey komu undan uppi á Váli. So rakti eg við einaferð, at hann kom. Tað var hugaligt, tí nú kundu vit tendra lampuna.

Øll vøra kom upp á land á Helluni, so varð tað knossað niðan. Alt, sum fólk skuldu hava til hús, mátti berast. Seinni fóru teir at nýta ross og vogn. Tað var ein góð hjálp.

Tað er ikki nógv, eg veit um, at tað varð róð millum oyggjarnar. Einaferð havi eg verið í Fugloy. Tað var ein vakran sunnudag, og tann báturin hevði páhangara. Í 1926 var eg í Klaksvík, tá kongur var og vitjaði. Tá meini eg, at róð varð allan vegin. Tað var eitt satt upplivisi. Eg sat uppi á loftinum í skúlanum saman við ommu og hugdi at kongi. Christian 10. var ógvuliga stórur. Hann var størri enn øll onnur, sum vóru har. Borðhald var fyri kongi í eini skúlastovu.

Tað, eg minnst, hevur altíð verið telefon. Eitt hús hevði telefonstøðina, og so vóru nøkur fá hús, sum høvdu telefonina inni. Tey gomlu tosaðu ofta um, hvussu væl tað kom við, tá ið telefonin kom.

Fleyging

Um summarið fleygaðu teir nógvan fugl. Summum dámði hetta so væl, at teir kundu leggja seg heima um summarið. Tað var nógv at gera við at royta, og hetta var konufólkaarbeiði.

Um tær kýttu seg, havi eg hoyrt, at tær skjótastu roytingarkonurnar kundu royta upp í 30 lundar um tíman. Men einar 25 lundar um tíman var ikki óvan-

ligt. Lundi er nógv lættari at royta enn lomvigi. Lønin fyri at royta plagdi at vera, at roytingarkonan fekk triðja hvønn fugl, hon roytti, í sín part.

Tað vóru mest ávísir menn, sum plagdu at fleyga. Pápi fleygaði ongantíð, men eitt summarið róði hann niðan í Urðar. Hann hevði bát, og hann róði fleygamenninar niðan í Urðar og fór aftur eftir teimum. So fekk hann part afturfyri.

Nógvur lundi varð seldur til Klaksvíkar. Tað vóru tey flestu, sum vildu hava hann royttan. Farið varð ofta tíðliga upp um morgunin at royta so nógv sum møguligt, áðrenn postbáturin fór.

Fuglurin var góður matur, og tá var tað soleiðis, at man át sesongmat. Man át nógvan fugl um summarið. Men hann varð eisini saltaður at hava til veturin. Eg veit einki um, at hann varð turkaður, men eg havi hoyrt, at hetta varð gjørt fyrr. Men tað var jú eingin annar máti at goyma tað uppá.

Tað vóru bøndurnir, sum høvdu rættin til at fleyga lunda. Men tað plagdi at verða farið við snerru undir oynni eftir lomviga. Her plagdi pápi at vera við. Teir høvdu hestafaks til at gera buktir burtúr til snerrurnar.

Fjøðurin

Tað vóru jú bøndurnir sum áttu fjøðurina, so tað var neyðugt at keypa hana frá teimum. Fjøðurin var nógv verd, so eg plagdi at keypa óroyttan lunda, tá fylgdi fjøðurin við, og hon kom jú væl við. Fjøðurin kundi brúkast, sum hon var. Hon var so rein, at tað var óneyðugt at gera meira við hana.

Tað var sera nógv arbeiði mangan at sita og fleyga. Undarligt er tað, eg minnst, tað er ikki so langt síðan, at ein maður fleygaði umleið 1200 lundar í Settorvu ein dag. Nú er lítil lundi. Tann eina dagin, teir vóru í Settorvu, fingur teir ongan, ikki so mikið sum ein.

Maturin

Seyð áttu vit ongan, men okkurt lamb varð keypt. Eitt lamb kostaði um 18-20 kr. Viðskeri annars var eingin. Men vit høvdu so mjólk, og onkuntíð gjørdi mamma smør. Vit høvdu eisini hønur, so vit fingur egg, men egg vórðu ikki keypt.

Vanligasti døgurðamaturin var fiskur, og serliga var tað saltmatur sum saltlippur og saltkjálkar, sum pápi hevði heim við frá skipi. Saltmaturin varð vatnaður út og smakkaði væl. Tá ið teir so róðu út, hevði man feskan og ræstan fisk. Tá ið pápi var heima og kundi fara á flot, var nóg mikið av feskum fiski. Men á sumri, tá ið hann var burtur, mátti fiskur keypast. Fiskur var nú bíligur, tað fingust 10 pund fyri 50 oyru.

Í Hvannasundi fekst nógvur seiður, og haðani kom nógvur seiður til Viðareiðis. Seiðurin varð bæði turkaður og saltaður, og hetta smakkaði eisini væl. Viðingar vóru onkuntíð inni í Sundi og læntu nót frá sundamonnum. Tá kundu teir koma aftur við ógvuliga nógvum seiði. Tey plagdu at flenna at einari konu við Fossá, sum kom til Viðareiðis at ferðast. Tey spurdu hana, hvat hon plagdi at eta. Hon svaraði aftur, at tey ótu turran seið til morgunmatar, ræstan seið til døgurða og feskan seið til nátturða.

Grind visti eg lítið um í mínum uppvøkstri. Tað komu fáar grindir har um okkara leiðir tá. Ein grind doyði í Funningsfirði í 1926, og tað var ein øgilig frøi um hesa grindina. Men tá komu teir aftur við sponsku sjúku. Tað er fyrstu ferð, at eg minnst, at eg smakkaði grind. Men vit fingi stórhvalatvøst. Norðmenn høvdu eina hvalastøð á Kópagørðum, millum Fossá og Norðdepil. Í 1920 var pápi skipari á einum norskum hvalabáti, sum æt Linga.

Eplir høvdu vit nógv, men summarið var ring eplatið, so tað strekti ikki árið runt. Tað var ein tíð um summarið, at vit ikki áttu eplir. Tá kom fuglurin væl við. Tá fingi vit fyltan fugl. Hann varð nokk fyltur, tí eingi epli vóru. Men tað vóru eisini nógv, sum dámdu ófyltan fugl, um ikki epli vóru til. Øll gleddu seg nógv til at fara at taka upp eplir.

Annars høvdu vit rabarbur, og røtur veltu vit eisini.

Bestiltu úr París

Hetta var í teirri tíðini, tá ið nógv hús í Føroyum bestiltu vørur úr París. Frankurin var lágur, og tí vóru vørurnar sera bíligar. Príslistar komu frá vøruhúsunum Printemps og Samaritaine. Teir vóru á fronskum, so tað var ikki nógv nytta í tekstinum, men tað kundi tó gangast út frá myndunum. Teksturin kundi kanska vera eitt sindur vegleiðandi, men viðhvørt kundi hann vera villleiðandi, sum tá onkur helt seg hava keypt blankar skógvar uttan at vita, at á fronskum merkir „blanc“ hvítt. So teir blonku skógvarnir vóru hvítir.

Tað sást aftur í bygdini, tá ið pakki kom úr París, tí klæðini haðani vóru sjálvsagt munandi øðrvísi enn tey, sum fólk vanligu gingu í. Summi brúktu eisini myndirnar í príslistunum til modell at seyma eftir.

Hesin handilin helt uppat av onkrum valutaforðingum, sum komu í vegin.

Í skúla

Eg hevði bara ein lærara øll tey sjei árin, eg gekk í skúla. Tað var Poul Enok Hansen, so tað, sum eg dugi, hevur hann lært meg. Poul Enok var ættaður úr Norðragøtu. Tá ið eg fór í skúla vóru tríggir klassar, elsti klassi, mittklassin og yngsti klassi. Vit gingu annanhvønn dag í skúla. Yngsti og elsti klassi vóru

sama dag. Elsti klassi var frá kl. 8 til kl. 2 seinnapartin, og yngsti klassi frá kl. 12 til 2. Mittasti klassi var so einsamallur annanhvønn dag frá kl. 8 til 2.

Seinni varð tað broytt til, at vit gingu í skúla hvønn dag, og tað blivu tveir klassar, eldri klassi og yngri klassi. Tá eg fór í skúla í yngsta klassa, vóru umframt meg fimm gentur og tveir dreingir í klassanum. Genturnar vóru: Mina hjá Dánjal Jákupi, Stina hjá Sivari, Sigrid hjá Jóannes í Innistovu, Hanna hjá Juliusi og Stina á Oksakletti. Dreingirnir vóru Absalon á Løkini og Andrias hjá Jakki (á Grømma).

Vit lærdu føroyskt í skúlanum, og tað var ikki nøkur sjálvfylgja tá. Tað vóru mong, sum ikki vóru nógv eldri enn eg, ið ongantið høvdu lært føroyskt. Tað vóru tey vanligu fakini, vit lærdu, sum danskt, føroyskt, skrivning og rokning. Vit høvdu danmarkarsøgu og bíbliusøgu at lesa uttanat.

Føroyasøgu plagdi lærarin at lesa fyri okkum, og onkuntið las hann okkurt annað fyri okkum. Og vit sungu nógv. Vit høvdu ikki svimjing, men dreingirnir høvdu fimleik eina ferð um vikuna. Tann tíman høvdu genturnar frí. Hetta plagdi at vera síðsti tími leygardag. Eg minnist, at tá ið veðrið var gott, plagdu teir at fara marserjandi eftir vegnum, sum gekk runt bygdina.

Tá ið eg gekk í skúla, átti eg ta fyrstu Perbókina í skúlanum. Eg las fyrst ta donsku ABC bókina, og tá ið eg var liðug við hana, skuldi eg fara í ta føroysku, sum æt Stavingarbókin. Eg brúkti somu bók, sum beiggjarnir høvdu havt undan mær, men hon var so illa farin. Tá pápi so fór til Havnar, skuldi hann keypa mær eina nýggja. Tá ið hann kom aftur, segði hann, at hon var ikki at fáa, men tað var ein nýggj akkurát útkomin, Barnabókin hjá Hans Andreas Djurhuus. Pápi fór so at spyrja læraran, um eg ikki kundi nýta hana. Tað helt hann vera í lagi, tí eg dugdi so væl at lesa.

So eg var fyrsti næmingur, sum hevði hana í Viðareiðis skúla. Hendan var minni enn tær seinnu útgávnar, sum høvdu fleiri søgur. Í hesi bók vóru søgur, sum Per átti ein hund, sum æt Snar, ið nógv ættarlið av børnum kenna frá somu bók.

Eg minnist, at mamma plagdi at grína at søgunum í bókini. Hon kendi væl Hans Andreas, tey vóru javngomul, og hon helt søgurnar vera so stuttligar, tí Hans Andreas hevði sovorðið hugflog. Ein av hesum søgum var um huldumannin, sum dansaði uttan fyri vindeygad í grønum koti. Nú eru kotini komin aftur í aftur í ymsum litum, men einki grønt havi eg sæð enn.

Mamma doyði ung

Mamma doyði í 1928. Hon bleiv sjúk, og læknin kom til hana. Tann 2. august, dagin fyri sum eg fylti 12 ár, fór hon við læknabátinum til Klaks-

víkar á sjúkrahús. Ein mánað seinni kom hon norður aftur í kistu. Hon var fyrsta fólk, sum fór til gravar úr salinum hjá Brøðrasamkomuni á Viðareiði.

Tá var eingin almannastova. Pápi bleiv sjúkur hetta sama árið, og hann varð innlagdur í Vestmannaoyggjum. Hann hevði fingið blóðeitran í hondina, og eg havi ofta hugsað um, hvussu vit livdu. Eg dugi ikki at skilja tað. Eg haldi ikki, at hann var arbeiðsførur aftur tað árið. Men hann fór so til skips árið eftir, og tá var so ein genta at vera hjá okkum. Hon æt Hanna og var úr Oyndarfirði. Hon var ógvuliga góð við okkum. Hon giftist á Viðareiði og bleiv verandi har.

Solveig, systir mín, fór saman við mammu til Klaksvíkar við læknabátinum, og hon var hjá pápabeiggja okkara har. Meiningin var, at hon bara skuldi vera har, meðan mamma var á sjúkrahúsinum, men hon kom ongantíð norður aftur at búgva fast. Báðar systrarnar hjá mær vuku sostatt upp uttan fyri heimið. Eg var einsamøll eftir við pápa og beiggjunum.

Herborg fór til Vágs

Hin systurin, Herborg, vaks upp í Vági hjá fastrini, Juliu, og manninum Havna-Jørgin. Hann var beiggi Jacob Danielsen í Havn, eisini kallaður G. Jørgin og Julia vóru barnleys. Tað byrjaði við, at Herborg fór mestsum suður at ferðast, men hon bleiv so verandi.

Í dag er stórt sæð eingin munur á, hvar í landinum tú býrt. Men tað var øðrvísi tá í tíðini. At fara av Viðareiði til Vágs var næstan sum at fara av landinum. Eg var fyrstu ferð í Vági og ferðaðist stutt eftir, at eg var farin úr skúlanum.

Sum vanligt var tá, fór eg 14 ára gomul úr skúlanum. Eg bleiv verandi heima. Mamma var jú deyð, so tað var brúk fyri einum konufólki í húsinum, og tað var nærmast ein sjálvfylgja, at tað bleiv eg.

Steffan kemur inn í myndina

Tað kom at renna saman millum Brynhild og Steffan Absalonsen.

Meðan Brynhild ikki hevur beinleiðis ættarrøtur av Viðareiði, kann hetta ikki sigast um Steffan. Hansara ætt á Viðareiði gongur í hvussu er 400 ár aftur, og tað sama ger Absalonnavníð. Hann varð føddur 2. júlادag, og er hann uppkallaður eftir degnum, Stefanus, sum stavar frá tí fyrsta kristna blóðvitninum.

Steffan misti pápan á ein sera syrgiligan hátt. Pápi hansara, Absalon, gekk burtur saman við tveimum synum, Símoni og Johannesi, tann 17. august 1919. Teir høvdu verið á vitjan við Gjógv, haðani mamma Steffan var ættað.

Hon sat eftir við átta börnum. Hóast Absalon var tryggjaður, fekk einkjan einki útgoldið, tí ferðin var ekki vinnulig.

Tá ið hetta hendi, var elsti sonurin, Niels, til skips við King Arthur. Tá ið teir umleið ein mánað seinni komu á Havnina, fekk hann hesi syrgiligu boðini frá einum manni, sum hann møtti í Havn. Tað má hava verið ein ræðuligur hvøkkur hjá einum ungum dreingi at fáa slík boð.

Giftist inn

Vit giftust 16. november í 1939 hjá sýslumanninum í Klaksvík. Vit fóru við postbátinum til Klaksvíkar dagin fyri. Veðrið var hampiliga gott.

Vit giftust á sýsluskrivstovuni kl. 11. Tað var Hákun Hansen, sum gifti okkum.

Vit leigaðu okkum so bát aftur til Viðareiðis. Vit høvdu eitt sindur av brúðleypi. Vit bjóðaðu onkrum, og onkur kom at gratulera okkum.

Vit giftust inn hjá pápa, og hann fylgdi eisini seinni við, tá ið vit fluttu til Klaksvíkar. Pápi doyði í 1973, 88 ára gamal.

Eg fekk trý børn, meðan vit búðu á Viðareiði, og trý eftir at vit vóru flutt til Klaksvíkar. Tá var jarðamóður á Viðareiði. Hon æt Kristianna og var ættað úr Hvalba. Fyrri maður hennara fórst í skaðagrindini í Sandvík í 1915. Hon átti tá eitt barn og fór niður at læra til jarðamóður. Tá ið hon kom upp aftur, fekk hon pláss á Viðareiði og giftist við Jákup Johannes Matras í Uppistovu. Tey finga trý børn saman.

Tað var mangan strævið hjá henni. Ikki minst tá ið tað var illveður. Hon fór mangan ringan túrin. Hon hevði eisini Árnafjørð sum øki. Tað varð mangantosað um illveðrið, sum var, tá ið ein bróðurdóttir Steffan varð fødd. Jarðarmóðirin var stódd inni í Sundi. Tað var ódnarveður og kavarok. Tveir menn komu við henni til gongu. Tað hevur verið stríggð.

Tá ið eg var ung, var ikki vegur inn í Sund. Tann vegurin er ikki komin, fyrr enn eftir at vit eru flutt til Klaksvíkar. Vegur var bara komin inn undir Leitið, lendingina teir brúktu, tá tað var ókyrt á Helluni. Tað var jú so ofta, at tað var liggjandi brim. Tað er ræðuligt, sum tað kundi vera nógv brim á Helluni. Tað var ofta verri her enn í Eiðsvík. Brim er nakað, sum eg ræðist. Summi halda tað vera so stuttligt at hyggja at brimi. Tað geri eg ikki, og hetta man stava frá royndunum á Viðareiði.

Var brúk fyri bráðfeingis lækna hjálp, mátti hon koma úr Klaksvík. Har var lækna bátur, sum kom norður. So máttu teir skjóta bát at fara umborð eftir læknanum. Í góðum veðri hendi tað, at postbáturin legði at, men tað var sjáldan, at tað var so kyrt.

Samband inn í Sund

Tað var nógv samband inn í Sund. Tá ið útróður var, plagdu teir at fara inn hagar eftir agni. Sundamenn fiskaðu agn og seldu tað. Steffan hevur tosað um, at hann sum stórir skúladrongur plagdi at fara inn í Sund at keypa agn. Beiggjarnir hjá honum róðu út. Viðhvørt var einki agn at fáa í Hvannasundi. Tá máttu teir fáa fart yvir um sundið til Norðdepils. Agnið, teir fingu, var øða og gággur.

Eg minnst, at Tjaldrið kom norður til Viðareiðis Kristi Himmalferðardag í 1927. Tá var tað fyrri at flyta ferðagóðsið hjá Folkvard presti. Ferðagóðsið hjá honum varð borið oman á Kirkjugjógv og haðani ført umborð.

Gingu á møti

Gingið varð regluliga á møti og sunnudagsskúla. Tað var eitt gott andaligt lív í bygðini, tá ið eg vaks upp. Millum teir, sum vóru á odda í Brøðrasamkomuni, var Julius Jacobsen, kendur sum Julius á Viðareiði. Jacob á Grømma plagdi eisini at hava orðið; hann flutti seinni til Klaksvíkar. Og so var tað Jústi í Eiðsvík. Ofta kom vitjan aðra staðni frá sum til dømis Andrew Sloan og Victor Danielsen. Tá ið teir komu, steðgaðu teir á. Teir plagdu at vera eina viku. So tá var tað mestsum høgtíð hjá okkum, og tá var møti hvørt kvøld. Tað gekk nógv fólk á møti tá.

Kirkjubýgd

Viðareiði hevur altíð verið prestabygd, og fyrst eg minnst, var presturin í Ónagerði einasti prestur í Norðoyggjum.

Prestagarðurin var tá ein „stór-fyritøka“ við nógvum fólki, sum búðu og virkaðu her. Her er eisini nógv broytt. Nú er tað bara prestur sjálvur við familju.

Fyrsti prestur, eg minnst æt Folkvard. Kona hansara var so sjúk, og tað sást ikki nógv til teirra. Men tá ið hann flutti, kom meira lív í í Ónagerð.

Nýggi presturin var Knudsen. Hann og konan gjørdu nógv fyri tey ungu.

Tey bjóðaðu teimum inn til ymsar samkomur, og tey plagdu at hava møtir.

Nógv jørð hoyrði til prestagarðin, 16 merkur av teimum 48 mörkunum á Viðareiði. Prestajørðin bleiv seinni býtt sundur í fyra 4-markagarðar.

Tað, sum eg minnst var, at presturin hevði uppsitara. Tað vóru tvinni hús, sum vóru uppsitarar, og tey gingu í Ónagerð annan hvønn dag at passa neytini. Tey vóru meira at kalla tænaufólk hjá presti. Eitt fjós hoyrði til prestagarðin, og tað er enn. Knudsen hevði eina tíð ein húskall. Hann var úr Fugloy og æt Óla Jákup, men á Viðareiði bleiv hann kallaður Prestakarl. So var tað, at prestur fekk ein forpaktara til garðin. Tað var ein kunoyingur, Niels Petur

Michaelsen, sum hevði verið í Noreg og fingið útbúgving innan landbúnað. Hann hevði norska konu. Hann varð bara kallaður forpaktarin, og hann tók so garðin upp á seg. Niels Petur var so har, til garðurin varð býttur sundur, og hann var ein av teimum, sum tá fekk fyra merkur av garðinum.

Í einum gomlum leksikon, sum eg havi, stendur í eini grein um Føroyar, at á Viðareiði er „Danmarks barskeste præstebolig“. Tað man hava verið strævið at vera einsamallur prestur í Norðoyggjum, serliga hjá einum eldri manni. Eina tíð var sonur Folkvard á Viðareiði sum hjálparprestur hjá pápanum. Umleið 1930 kom eisini prestur í Klaksvík.

Dansistova

Ítróttur var eingin á Viðareiði, men dansistova var. Dansihugurin var óførur. Dansistovan, sum eg minnst, bleiv niðurbrotin. Hon var annars eitt gott hús. Men teir, sum áttu hana, blivu gamlir og høvdu ikki sama áhugan fyri upprunaliga endamálinum. Dansistovan varð ofta leigað út til fundir og slíkt. Seinni bygdu teir eina nýggja dansistovu, men hon var so lítil. Á trettanda plagdu teir at fara út til Fugloyar at dansa. Var veðrið gott, kundu teir rógva, men annars fóru teir við postbátinum. Tað var jú beinleiðis samband bæði til Fugloyar og Svínøyar. Men eg minnst ikki til, at Viðareiði hevur verið nøkur høgtíðsbygð á sama hátt. Okkurt kundi tó vera á nýggjárinum. Annars varð farið til Múla á Kyndilsmessu, og hetta dāmði teimum øgiliga væl.

Støðugur ótti undir krígunum

Steffan var fiskimaður. Hann fór fyrstu ferð til skips við einum skipi hjá Hans Petur Weihe í Søldarfirði, Bjørn Ólason, við Jens í Árnafirði sum skipara. Ein fyra ár eldri beiggja hansara, Sámal, var eisini við. Árið eftir fór Steffan við Sementu úr Fuglafirði, og tað var sami skipari. Hesi skip høvdu motor, so Steffan hevur ikki verið við deyðsiglara. So fór hann við Fugloynni. Undir krígunum var hann við Svínøynni. Teir fiskaðu og sigldu niður við fiskinum. Skipari var Johan Purkhús, sum var versonur reiðaran, Jens Klæmint Isaksen. Steffan upplivdi ikki nakra serliga vandastøðu í hesi sigling.

Men hjá teimum, sum vóru heima, var ein støðugur ótti fyri, hvat ið kundi henda. Tað vóru javnan týsk flogfør, sum flugu yvir bygdini, og stutt var millum boðini um, at skip vóru farin, ofta saman við manningini ella parti av henni. Álvarsemið merktist eisini hjá teimum, sum sigldu.

Einaferð Steffan sat og las bókina Víkingasynir, sum var um lagnuna hjá føroyskum sjófólki undir krígunum og við myndum av teimum, sum lótu lív, helt hann fyri, at her kundi hansara navn eins væl staðið! Hann hevði jú verið saman við fleiri av teimum, sum fórust.

Sá tá ið jólaskipið fór

Eg minnst sera væl til, tá ið jólaskipið fór. Tað var sunnudagin 7. desember 1941. Hetta man vera ringasta veður, eg havi upplivað. Tað var mangan nóg-vur vindur, tí á Viðareiði er harðført, men hetta var ein minnilig nátt.

Tað var so sera gott veður leygardagin. Sjógvurin var so penur og slættur. Tað varð snakkað um tað, at tvey skip vóru komin inn móti Eiðsvík. Eingin dugdi at skilja hetta, og onkur var eitt sindur bangin. Minnst meg rætt, var annað skipið litað sum krígsskip. Tað hevur helst verið eitt fylgiskip.

Onkur helt, at teir mundu ikki hava nakað gott í ætlan. Teir vóru komnir har, og veðurlíkindini vóru ring. Tað brast á og gjørdist eitt øgiligt illveður tað leygarkvøldið. Knappliga skifti hann ætt. Tá varð tað so nógvur vindur og regn, hann lá fyrst í tað vestara vindeygað. Tað skifti so knappliga, og vindurin kom inn í vindeygað eystanfyri. Tá ið ljóst var morgunin eftir, sóu vit, hvussu skipið lá og bóltaði í Fugloyarfirði. Tað var syndarligt at síggja. Avstandurin er sjálvsagt nakað stórur, men tað var ógvusligt at síggja. So sigi eg einaferð, at nú misti eg tað úr eygsjón. Tá minnst eg, at Steffan segði, at nú helt hann, at tað sakk.

Tíðindini um vanlukkuna frættust skjótt. Nógv fólk høvdu sæð, og telefon var jú tá. Á telefonstöðini vóru tískil eisini altíð tíðindi at frætta.

Minan brast

Annars merktist ikki nógv til kríggið á Viðareiði, men týskir flúgvarar flugu ofta uppi yvir. Ein flúgvari rendi einaferð á inni í Viðvík, og vrakið av honum hevur ligið har. Onkur av synunum hjá mær hava havt okkurt petti av vrakinum heim við. Ein mina brast einaferð eysturi í Eiðsvík.

Hetta var, eftir at kríggið var av. Tað var ein ræðuligur brestur. Steffan var akkurát farin frá húsum. Hann skuldi á fjall inni í Vík. Eg bleiv so forferdilig kløkk. Teir plagdu ofta at fara við báti, men henda dagin skuldu teir til gongu orsakað av veðrinum. Teir høvdu verið á veg á fjall frammanundan, men vandaðu veður, og teir høvdu sett onkra útgerð frá sær í einum neysti í Eiðsvík fyri at sleppa frá at bera tað til hús. Onkur av fjallmonnunum var á veg oman í neystið, tá ið minan brast. Tann minan gjørdi skaða á hús í Eiðsvík, og grótið í mølini var burtur, har hon hevði borið við. Tá ið teir veltu, kundu teir finna pettir av minuni í bønnum.

Annars vóru ikki hermenn á Viðareiði. Onkur kom onkuntíð, men teir búðu ikki har. Tað skal tó sigast, at tað komu fleiri „flóttafólk“ til Viðareiðis úr Klaksvík, sum var eitt meira upplagt bumbumál hjá týskarum.

Fyri mær var øll krígstíðin sera óhugnalig, tað kann eg siga. Tað vóru nøkur hús, sum høvdu radio. Inni har flokkaðust fólk fyri at hoyra tíðindini.

Prestur plagdi at vera tíðindaberari. Tað var Carlson, hann var dani. Eg minnst, at presturin, sum var undan honum, var ofta niðri á postbátinum við lutum, sum hann sendi til Klaksvíkar, og sum hann so fekk aftur seinni. Eg spekuleraði ofta uppá, hvat hetta kundi vera. Seinni kom eg eftir, at hetta vóru akkumulatorar, sum hann sendi til Klaksvíkar at lada upp. So tað var ikki so heilt ómakaleyst at hava radio.

Sea King: Vóru roknaðir fyrri at vera deyðir

Einaferð hildu tey Fríðrik, beiggja Steffan, vera burturgingnan undir krígunum.

Fólkið heima bíðaði og bíðaði eftir Sea King, til øll at enda mistu mótið. Sea King var ikki komin aftur í aftur aftaná fyra vikur á einum túri, sum vanliga tók eina viku. So her var øll møguleg orsök til at óttast tað ringasta.

Tað var eitt rættiligt upplivisi, at Fríðrik kom afturíftur. Sea King var farin niður at selja. Teir høvdu tikið fisk her í Føroyum. Hetta var fyrst í 1942 beint eftir nýggjár. Teir vóru ongantíð komnir fram til Onglands, har fiskurin skuldi seljast. Beiggi Fríðrik, Marius, skrivar um hetta í bókini *Teir bóru boð í bý*. Niels Juel Arge hevur eisini greitt frá hesi hending í *Stríðsárunum*. Tað bleiv so leingi, man frætti einki, og kríggj var, og tað var einki hop um nakað. Rikka, konan, var á Viðareiði. Fríðrik hevði annars hús í Klaksvík, men flutti til Viðareiðis, tá ið kríggið kom. Her var tryggari. Tey áttu trý børn. Tey vóru at vera hjá foreldrunum hjá Rikku, Juliusi og Sannu Margretu.

Rikka hevði púra mist mótið um, at teir fóru at koma aftur. Eg minnst, at Steffan segði hendan morgunin, at „eg havi nú væntað, at teir fóru at koma aftur. Men nú haldi eg, at tað er býtt at blíva við at rokna við, at tað hendir“. Hann hevði droymt okkurt, sum fekk hann at halda, at teir vóru til.

Tað vísti seg, at skipið hevði fingið ein stóran sjógv, og sjógvur var komin í maskinrúmið, so motorurin var steðgaður, og teir høvdu rikið fyrri vág og vind í ringum illveðri. Teir lógu har og róku og vistu ikki, hvar teir vóru. Har vóru bæði minur og flogfør. Eingin hevði gjørt teimum nakað.

Teir komu einaferð so nær, at teir sóu land. Og tá vóru teir norðan fyrri Føroyar, og teir kendu Mýling. Teir komu so á Vestmanna.

Steffan og eg fóru eini ørindi hetta kvældið. Tá møttu vit konuni, sum hevði telefonstöðina. Hon steðgaði á og segði, at nú fór hon eystur til Rikku at siga henni, at Sea King var komin á Vestmanna. Hetta vóru góð boð.

Men vit stóðu sum negld. Hetta var sum at fáa boð um, at onkur var risin upp frá deyðum. Mamma hansara plagdi seinni at taka til: „Tað var hina ferð Fríðrik var deyður“. Soleiðis føldi hon tað.

Jóannes hjá Gynnu hevði givið tey boðini norð, at teir vóru komnir á Vestmanna, og tað stóð væl til hjá teimum øllum.

Vit fóru so oman til mammu hansara at siga henni frá. Hon vildi ikki trúgva tí, hon var meira at kalla illfør, tá hon segði: „Tit mugu ikki koma at fortelja tíðindi, sum ikki passa“. Eg minnst, at hon tveitti seg á síni knø at biðja um, at hesi tíðindi vóru røtt. Absalon, tann yngsti beiggin, var inni. Hann var altíð so stillur í tí. Hann segði seinni, at hetta ljóðaði eisini ógvuliga ótrúligt fyri sær. Vit fóru ørindi heim á Brekkumørk og fóru so inn aftur, tá vit komu eysturaftur. Tá sat Rikka har. Hon hevði fingið telegramm frá Fríðriki og var komin heim til vermammuna at siga frá. Tá segði Absalon: „Ikki trúði eg tí, fyrr enn eg sá telegrammið: „Komnir á Vestmanna. Hava tað allir gott“.“

Tað var ein merkilig hending. Fríðrik segði seinni, at kokkurin stúrði so fyri, at maturin fór at ganga undan.

Kríggið endaði nakrar tímar ov tíðliga!

Teir forvunnu nógv við siglingini undir krígunum. Summir túrar vóru serliga góðir. Eg minnst, at tá ið kríggið helt uppat, var Svínoyggin farin niður at selja. Tað var góður marknaður, teir komu til, og teir roknaðu við einum góðum túri, tí teir høvdu fiskað skjótt. Teir vóru byrjaðir at selja, men júst tá kom fráboðan um, at týskarar høvdu yvirgivið seg. Tá gjørdist ein slík frøi á fólki, at alt steðgaði upp, og prísurin gjørdist meira at kalla vánaligur. Hevði bardagin vart bara nakrar tímar afturat, hevði túrurin verið nógv betri.

Eitt summarið var Steffan uppi á Norðlandinum í Íslandi til sildafiskarí við Svínoynni. Hetta var í 1944, og hann var burtur alt summarið. Hetta var eitt gott ár. Hann var eisini tveir túrar við gamla Skálabergi. Gamli Mortan førði hann tann fyrra túrin og Kaj tann seinna.

Vandamikil fjalltúrur

Tað var einaferð ein sera vandafullur fjalltúrur inni í Viðvík í 1942. Steffan var ikki á fjalli hendan dagin, men beiggi hansara, Jóan Carl. Teir vóru far-nir við báti, barometrið bóltaði niður, og líkindini vóru ring. So einaferð nú komu bátarnir, men tá kom hann av landnyrðingi. Tá ið bátarnir komu aftur á Eiðsvík, var longu nógv brim, og tað slapst ikki burtur haðani.

Tað vóru tveir bátar. 5-mannafarið var fyrri báturin at koma. Teir royndu at skjóta at, men tað bar ikki til, og so vórðu teir bidnir um at rógva bátin inn í mølina. Har vóru nógvir menn komnir saman, og í somu løtu báturin bar við land, var ein manngarður um hann og bar hann niðanfrá við øllum, sum var

í honum. Men tá øtlaði so nógv, at tað sá ikki væl út fyri 8-mannafarinum, sum nú var komið á vikina.

Báturin var so tungur og sjógvur gekk á, so teir bóru ótta fyri, at hann sakk. Tað var einki mót um, at hetta skuldi spæla væl av. Steffan segði, at tað var so sjáldsamt. Tað kom ein fylling, og teir róðu av allari kraft inn í mølina. Báturin kom langt niðan, og tá ið tað súgaði út aftur, stóð hann rimmar fastur. Allur seyðurin var eisini í behold. Annars hevði tað verið náttúrligt, at báturin fylgdi við út aftur eisini, men hann stóð. Menninir vóru sera illa komnir.

Fluttu til Klaksvíkar

Vit fluttu til Klaksvíkar í 1948. Steffan var fiskimaður burturav, og tá var tað høgligari at búgva í Klaksvík. Vit høvdu flutt fyrr, um kríggið ikki kom. Tað var ikki so lætt at byggja undir krígunum, og tá var tað annars tryggari at búgva á Viðareiði enn í Klaksvík.

Ein stórir munur var, at í Klaksvík var ravmagn. Tað hevði nógv at siga. Men tað er sjálvsagt stórir munur at vera á Viðareiði í dag, og tá ið vit fluttu.

Tað vóru ikki nógvar pengar. Vit fóru í húsini so skjótt tað var møguligt, um ikki alt var liðugt. Steffan gjørdi so húsini liðug so við og við.

Aftaná kríggið var Steffan við Sjúrdarbergi, frá tí hann kom. Skipari var Kaj Johannesen. Steffan gjørdist tískil trolaramaður, og hetta dámdi honum væl. Undan tí var hann sum sagt nakrar túrar við fyrsta Skálabergi.

Hann var eisini við Nólsoyar Páll, sum var systurskip hjá Jóannes Patursson, og við Dragaberg. So fór hann við Sjúrdarbergi, og hetta var seinasta skip, hann var við.

Í bókini hjá Marius, beiggja Steffan, *Teir bóru boð í bý*, verður greitt frá einum tilburði, sum fór fram, tá ið Steffan var við.

Sjúrdarberg var á veg heim við fullari last. Teir vóru komnir eystur um Kappan og fylgdust við einum íslenskum trolara. Veðrið var av tí besta. Men knappliga føldi skiparin, Kaj, ein ekka á sær og gav boð um at venda við. Róðursmaðurin undraðist og aktaði ikki, fyrr enn hann fekk boðini aðru ferð. Tá ið teir komu undir land aftur, brast á av ringasta illveðri, og hesin óforklárligi ekkinn bjargaði teimum undan hesum veðrinum og kanska tí, sum verri var.

Tvey ár smíðaði Steffan fyri Nordafar yviri í Føroyingahavnini. Hetta gav góða inntøku. Hetta var, meðan teir bygdu støðina.

Steffan var eins og pápi sín hegnigur og dugdi væl at smíða. Hann var raskur og sterkur upp í høgan aldur. Men beint eftir diamantbrúðleypið doyði hann knappliga 87 ára gamal. Hann var tiltikin gongumaður á fjalli.

Tað innasta fjallið móti Svínöynni kallast Talvborð. Haruppi hevði hann onkuntið verið fleiri ferðir ein fjalldag. Men tá var hann eisini móður, tá ið hann kom aftur.

Vit bæði fingu seks børn: Jóhannes, Árne, Sára, Elsa, Olav og Símun. Jóhannes og Sára doyðu í góðum aldri.

Brynhild búði síni seinastu ár í Havn, har øll børnini búgva.

Brynhild doyði í 2013.

Marin Skipanes Ímyndin av bardaganum móti tuberklum

Marin Skipanes, vanliga nevnd Pirkan, varð fødd í 1916. Hon fekk tuberklar 14 ára gomul, og hon misti eina 12 ára gamla systur av somu sjúku. Hon hevði hug at læra til sjúkrasystur. Hon fór niður til Danmarkar, men slapp ikki heim aftur fyrr enn eftir kríggið. Í 1946 gjørdist Marin hjálparfólk hjá Magnussen, tuberkulalækninum. Tey ferðaðust kring landið at koppseta fólk. Tað var ikki bara sum at siga tað. Marin giftist við Andreas Skipanes.

Tuberkularnir eru ein døkkur partur av okkara lagnusøgu. Tað vóru eisini kvinnur, sum áttu sín part í stríðnum fyri at berja hesa sótt niður. Fyrst í øldini varð skipað fyri eini fundarrøð, har Marin Skipanes og Katrin Dahl, sum eisini var ein partur av hesi søgu, greiddu frá sínum royndum.

Her skal fyrst sigast eitt sindur um tuberkularnar. Teir fóru rættiliga at gera um seg, tá ið vit koma fram til 20. øld.

Tuberkularnir vóru ein deyðilig sjúka og fjórði hvør av teimum, sum fingi sjúkuna, doyðu. Talið á teimum, sum fingi tuberkularnar lá árliga, omanfyri 100 fólk.

Upprunaliga varð hildið, at tuberkularnir vóru arvaligir. Men so kom fram, at teir smittaðu av sambandi manna millum. Hetta skapti so aftur ein serligan ótta millum fólk.

Fyrsta rættiliga stigið at basa tuberkulunum varð tikið í 1908, tá sanatorium varð bygt í Hoydølum.

Eitt annað týðningarmikið stig varð tikið í 1924, tá ið *Føroya felag móti tuberkulasjúku* varð stovnað.

Endamálið hjá felagnum var at útvega teimum tuberkulasjúku møguleika at koma í viðgerð skjótast gjørligt og annars at geva fólk upplýsingar um sjúkuna og soleiðis royna at avmarka smittuvandan.

Úrslitini av hesum arbeiði vóru ein tuberkuladeild á Dr. Alexandrines Hospitali umframt tuberkulastøðin í Hoydølum. Hetta hevði so tann týðning, at ábyrgdin fyri tuberkulunum varð lögð út til ein lækna ella stovn.

Pirkingin

Eitt stig at forða fyri at tuberkularnir breiddu seg, var at royna at finna smittukeldurnar. Hetta varð gjørt við at fara kring landið at pirka. Tá kundi ofta finnast fram til, hvør ið hevði smittuna. Tað ráddi eisini um at fáa staðfest, hvaðani smittan var komin. Hetta kundi saktans vera onkur, sum ikki enn var sjónliga sjúkur av tuberkulum.

Men varð funnið fram til hesi, vóru tey noydd at fara á Sanatoriið at fáa viðgerð, eisini fyri at fyribyrja, at enn fleiri vórðu smittað. Her fingi tey so ta viðgerð, sum tá fanst, og høvdu møguleika at gerast frísk aftur.

Eitt annað munandi stig at basa tuberkulunum var kanningin av skipsmonnum, sum varð ásett við lóg í 1939.

Serkunnleikin kom eisini til ta niðurstøðu, at tað var neyðugt at koppseta fyri tuberkular fyri at basa sjúkuni skjótari, enn annars var møguligt.

Vit kundu ikki fáa koppingarevni til Føroya fyrr enn eftir kríggið, og nú er tað, at okkara søga byrjar.

Fremstur í minnunum í sambandi við hesa søgu stendur læknin Vilhelm Magnussen. Ein teirra, sum eisini átti ein stóran leiklut, var Marin Skipanes av Skipanesi.

Marin fekk sjálv tuberkclar

Marin var ættað úr Kvívík. Foreldrini vóru Marianna og Jóhan Thomassen hjá Jardussi.

Sum heilt ung, 14 ára gomul, fekk Marin sjálv tuberkclar. Hon misti eina 12 ára gamla systur av somu sjúku. Tá var Vilhelm Magnussen kommunulækni í Vestmanna, og Marin var fyrsti sjúklingur, sum hann legði inn á Sanatoriið.

Hon kundi tó ikki verða innløgð beinanvegin, tí hon hevði fepur. Sjúklingar vórðu ikki lagdir inn, fyrr enn teir vóru fepurfríir.

Marin gjørdist frísk aftur og fór beint fyri kríggið til Danmarkar. Hon hevði ætlað at læra til sjúkrasystur í Føroyum, men hetta kravdi, at hon hevði royndir frá at vera í húsplássi. Tað hevði hon ikki, hon hevði „bert“ verið í handli hjá Hans Iversen í Kvívík. Marin fekk tey ráðini at fara niður til Danmarkar á forskúla. Hon var júst komin niður, tá ið Danmark varð hersett av týskum, og tað bar ikki til at sleppa heim aftur. Tískil lærði hon til sjúkrasystur í Danmark og fekk arbeiði á Sct. Lukas Stiftelsen.

Marin slapp heim við fyrsta farti úr Danmark eftir kríggið. Hetta var við Aarhus í august 1945. Hon søkti og fekk starv sum sjúkrasystur á Sanatoriiinum, har hon arbeiddi saman við Vilhelm Magnussen, sum tá var yvirlækni har.

Tað var í sambandi við hetta arbeiðið, at hon kom at kenna sjúklingin, Andreas av Skipanesi, sum gjørdist maður hennara.

Pirkan

Í apríl 1946 varð byrjað at koppa móti tuberkklum. Eftir at hava verið í Vágum fór tann fyrsta pirkan, Malvina, ættað úr Klaksvík, frá. Magnussen spurdi Marina, um hon kundi taka við, og hon játtaði. Hon var í hesum starvi fram til 1948, tá ið hon giftist og búsettist á Skipanesi.

Koppingin móti tuberkklum, tann sokallaða calmetta vaccinatióin, byrjaði 9. apríl í 1946. Í fyrsta umfari var málið at rækka allar bygdir í landinum.

Hetta mál varð longu rokkið í desember sama ár. Hetta var í sær sjálvum eitt stórt avrik, tá ið hugsað verður um samferðslumøguleikarnar tá.

Fyrst skuldi staðfestast, um fólk høvdu verið útsett fyri tuberkklum. T.v.s. um tey vóru „positiv“ ella „negativ“. Hetta varð gjørt við „pirkingini“. Herav navnið Pirkan.

Ein skøva varð gjørd í húðini á arminum, har evnið „tuberkoline“ varð koyrt í.

Um armurin hovnaði og gjørdist reyður, var viðkomandi positivur, tað vil siga, at hann hevði smittuna, og skuldi ikki koppast. Tey, sum vóru positiv, kundi tískil gerast sjúk, men longri tíðin gekk, tess minni var vandin, tí í kroppinum mennist antistoff ímóti tuberkulum. Men kortini var vandin ongantið av. Umstøður seinni í lívinum kundu elva til, at sjúkan kundi bróta út.

Um armurin ikki rodnaði av pirkiningini, men merkið av henni bara svann burtur, so var viðkomandi smittufriur. Tí var viðkomandi í vanda fyri at verða smittaður fyri síðan at gerast sjúk. Hesi skuldi so koppsetast.

Koppsetingin

Við aðru vitjan, sum skuldi vera 3. dagin aftaná pirkiningina, kundi gerast upp, hvørji vóru positiv, og hvørji vóru negativ. Í teimum førum har eingin ivi var um, at fólk vóru negativ, vórðu tey beinanvegin koppsett móti tuberkulum. Hetta varð gjørt við eini innspræning í ein stóran vødd uppi við hálsin.

Tað vóru eisini tey, har ivi var um, hvørt tey vóru negativ ella positiv. Hesi vóru pirkað umaftur við eini sterkari pirkning, og við triðju vitjan vóru nú fleiri, har tað kundi staðfestast, at tey vóru minus ella pluss. Vóru tað enn nøkur, sum ivi var um, fingi hesi eina enn sterkari pirkning, og við fjórðu vitjan kundi endaliga staðfestast, hvør av hesum hevði brúk fyri at verða koppsettur.

Tað varð ikki pirkað við sterkasta evninum fyrstu ferð. Orsøkin var, at tað vóru vansar við pirkiningini. Fólkíð kundu fáa stórar svullir av pirkiningini, og hesin vansin mátti avmarkast mest møguligt.

Aftan á at hava ferðast kring alt landið eina ferð, var málsetningurin at fara runt oyggjarnar eina ferð árliga fyri at røkka teimum børnum, sum ikki vóru rokkin í fyrsta umfari. Her varð gjørt eitt ovurhonds stórt arbeiði, tí tað kravdi fyra vitjanir í hvørji bygd. Fyrstu seks vikurnar í 1947 varð eisini farið runt aftur til tær størri bygdinar fyri at náa teir sjómenn, sum ikki vóru heima fyrru ferðina.

Eisini var uppgávan, tá ið komið varð aftur eitt nýtt umfar, at fáa staðfest, um koppsetingin árið fyri hevði tikið við. Hetta var gjørt við at kanna, um viðkomandi nú var positivur. Um ikki mátti máttu tey koppsetast umaftur.

Hesar rundferðir hildu fram til 1955. Tað varð hildið, at nú var so at siga komið á mál við basingini av tuberkulum.

Tøl, ið tala

Fyrrverandi landslæknin, Hans Debes Joensen, gjørdi upp, at í fyrsta umfari vórðu gjørdar 12.373 pirkingar. Av teimum pirkaðu vórðu 8.268 fólkkoppsett móti tuberkulum. Undirtøkan var góð um størsta partin av landinum, tó við undantaki av Suðuroynni og Sandoyinni, har fólkkæddust fyri at lata seg koppseta. Hesi tøl vísa eisini, at av teimum, sum lótu seg pirka, var umleið ein triðingur, sum var positivur og sum ikki tørvaði koppseting, meðan 2/3 vóru „negativ“ og lótu seg koppseta. Tølini vísa eisini, at í fyrsta umfari høvdu umleið 28% av samlaða fólkatálinum latið seg koppseta.

Til samans varð hesi árin meira enn helvtin av Føroya fólkið koppsett.

Í árunum 1946-55 vórðu í øllum Føroyum 17.790 fólkkoppsett, og teirra millum vóru 19, sum fingu tuberkular. Trý doyðu av hesi sjúkuni. Av teimum 14.699, sum ikki vóru koppsett, fingu 355 fólkk tuberkular, og hjá 126 teirra førði sjúkan til deyða. Hetta sigur nakað um, hvussu stóran mun tað gjørdi, at fólkk lótu seg koppseta.

Hetta fyrirbyrgjandi arbeiðið gjørdi, at talið á teimum, sum gjørdust sjúk, minkaði í stórum. Men samstundis høvdu bøttar húsaumstøður og heilsustøðan við sær, at fólkk ikki tóku so væl við sjúkuni longur.

Boð til læraran

Uppgávan hjá Pirkuni var at fara við Vilhelm Magnussen um alt landið, lutvíst at kanna fólkk fyri tuberkular og síðani at koppseta.

Boð vórðu send til læraran í bygdini, sum varð biðin um at siga frá, at Vilhelm Magnussen kom tá og tá. Onkur fór so runt í bygdini við boðunum. Tað skuldi ganga skjótt fyri seg, tí tað skuldi farast víða um. Fleiri bygdir skuldu ofta avgreiðast sama dag. Magnussen mundi hava sínar royndir av, hvussu væl føroyingar møttu til eina ásetta tíð. Tí nyttaði einki at boða frá, at fólkk skuldu møta kl. 3 ella 4, tí tá hildu tey seg hava góða tíð. Nei, tey fingu boð um at møta t.d. 17 minuttir yvir trý, og tað var altíð í skúlanum. Tá skiltu fólkk, at her ráddi um at møta til tíðina, og tað gjørdu tey eisini.

Øll møttu í senn, men tað var ikki gott lag á øllum. Børnini høvdu eina ávísa ræðslu fyri lækninum, so her var ofta skríggj og róp. Tað bøtti heldur ikki um, at Magnussen viðhvørt kundi vera eitt sindur bráður og físa eitt sindur.

Men tað var neyðugt at gera skjótt av. Tey skuldu jú víðari og skuldu møta til tíðina í næstu bygd. So Marin mátti ofta taka børnini við makt og halda teimum fóstum, meðan læknin gjørdi sítt. Marin skilti væl mammurnar, at tær hildu hana vera eitt sindur harðrenda, men tað var mangan neyðugt.

Buldrasligt at ferðast

Tá vóru samferðslumøguleikarnir heilt aðrir enn nú. Víst vóru rutubátar, men teir sigldu ikki so ofta, sum vit eru von við í dag. Tí hevði Magnussen egnan bát, tá farast skuldi millum oyggjarnar. Báturin lá uppi í Hoyvík, har ein lítil landing var gjørd. Vegakervið var sera avmarkað tá í tíðini, so millum bygda mátti oftast farast til gongu.

Tað var ikki altíð bara sum at siga tað at finna, tá ið farið varð til gongu. Eina ferð tey vóru í Norðoyggjum, skuldu tey fara til Árnafjarðar úr Klaksvík. Men tað var mjørki og ringt at finna, so gingið var eftir telefonpelunum, og tað gekk eisini.

Tað var ofta buldrasligt at ferðast á hendan hátt, tí veðrið var ikki altíð til vildar. Eitt dømi var um, tá ið tey einaferð fóru til Trøllanesar í illveðri. Ta ferðina máttu tey seta upp á Húsum, tí veðrið var so ringt, at ruffið feyk av bátinum. So máttu tey gista har. So skuldi farast longur norður í Kalsoynni.

Á Trøllanesi kann vera sera ókyrt, og tað var tað eisini hendan dagin. Men uppgávan mátti gerast, hóast talan var um eitt lítið pláss. Ta ferðina var Sjúrdur í Kirkjubø við sum triði maður. Avrátt varð, at Marin skuldi fara ein-samøll í land og fáa gjørt tað, sum gerast skuldi. Endi varð gjørdur á hana, um hon skuldi verið áhaldsin og farið til sjós. Men hetta gekk eisini væl. Hvar tey enn komu, vóru øll sera blið við tey.

Buldrasligur túrur

Katrin Dahl, sum seinni starvaðist saman við Magnussen, greiddi frá einum øðrum buldrasligum túri.

Tey bæði Katrin og Magnussen skuldu fara norður eftir til Oyndarfjarðar, Hellurnar og Fuglafjarðar at pirka. Tað var finasta veður, tá ið tey fóru. Men komin í bátin kom umsjónarmaðurin á sanatoriinum, Nikal Thomsen, rennandi oman á støðna. Nikal hevði júst lurtað eftir veðurtíðindunum frá norðmanninum, sum segði frá sera ringum veðurlíkindum. Magnussen hugdi upp í luftina. Nei, hetta mundi ikki fara at bila.

Tey loystu, og tá tey høvdu siglt nakað, kom ódnarveðrið. Katrin hevði góða sjónáttúru, og hon var ikki bangin, fyrr enn Magnussen spurdi hana: „Dugir tú at svimja?“ Hon hvakk við og hugdi um seg. Hvagar mundi Magnussen ætla henni at svimja í hesum illveðrinum. Hon hevði lært at svimja í Kvívík, har hon var vaksin upp, men at svimja í hesi ódnini, tað sá vónleyst út. Tey ætlaðu at seta upp í Gøtu, men hættaðu sær ikki at leggja á Gøtuvík. So tey bæði endaðu í Leirvík. Menn krossaðu seg, tá tey komu. Tað var bara Magnussen, sum kundi finna upp á slíkt. Í Leirvík bleiv Katrin boðin inn at

fáa turr klæði og okkurt heitt til matna. Tað vísti seg, at konan í húsinum var systkinabarn pápa hennara, so blíðskapurin bleiv óførur. Seinni um kvøldið blíðkaði veðrið, so tey hildu fram til Fuglafjarðar, har báturin bleiv drigin upp. Tey fóru aftur til Havnar við rutuni.

Annars varð sagt, at Magnussen var ringur av sjóverki, men bara tá ið hann var við deksbáti. Á opnum báti gjørði tað honum ikki mun.

Komu í heimabrúdleyp

Eina ferð komu tey bæði, Marin og Magnussen, í brúdleyp. Tey høvdu verið í Funningi og skuldu um kvøldið til gongu til Gjáar. Har møttu tey fólki við lykt. Tá vóru tað gjáarfólk, sum fylgdu prestinum, Salomon Joensen, til Funnings. Salomon varð so koppsettur á Skarðinum.

Tað hevði nevniliga verið brúdleyp við Gjógv, og hetta høvdu verið ørindi-ni hjá prestinum. Komin til Gjáar vórðu Marin og Magnussen boðin í brúðar-hús. Tað vildu tey fegin. Men fyrst máttu tey koppseta. Og at dansa brúðar-dans sluppu tey ikki undan. Her mátti eisini berast skjótt at, tí tey skuldu til Eiðis morgunin eftir.

Eina aðru ferð skuldu tey til Vestmanna, men tað var ikki veður at koma inn hagar. So varð avrátt at sigla til Saksunar, men har var veðrið ikki frægari. Men at gevast á hendur vildi Magnussen ikki. So hann avráddi, at tey skuldu sigla niðan í ósan, og so skuldi Marin leypa upp á land. So vítt kom tað kortini ikki. Men sum Óla Jákup í Saksun segði: „Hetta hevði eingin funnið upp á uttan tey bæði“.

Mátti skipast væl

Setningurin í 1946 var at komast skuldi til allar bygdur í Føroyum eina ferð árliga, so øll árgomul børn og yngri kundu verða koppsett. Markið niður-eftir var tó seks vikur. Tað skuldi komast fleiri ferðir í sama umgangi. Hetta kravdi eina góða tilrættislegging, so tíðin kundi nýtast til fulnar, eisini soleiðis at eitt øki kundi verða avgreitt á eini rundferð. Tí kom fyri, at tey vóru heimanífrá í 14 dagar í senn.

Uppgávan hjá Marini var eisini at føra journal yvir tað, sum tey gjørdu. Al-lar upplýsingar skuldu skrásetast. Hetta var ikki smávegis arbeiði, tá ið hug-sað verður um, at eina ferð árliga skuldu øll „nýggj“ børn skrásetast upp til fyra ferðir. Og tey skuldu skrivast upp við øllum nøvnum. Tað var ikki óvan-ligt tá, at børn vóru uppkallað eftir heilum skipsmanninum, sum vóru bur-turgingnir. Men hetta var eisini ein trygd fyri, at nøvnini ikki komu í bland.

Ein onnur uppgáva var at kanna allar sjómenn, har manningarnar ofta komu samstundis til kanningar eina ferð árliga. Tað munnu vera mangir gamlir sjómenn, sum enn minnst Magnussen messa: „Anda djúpt, anda djúpt.“ Men her skuldi eisini ganga skjótt.

Tungt at vera tuberklasjúklingur

Tað var tungt at vera tuberklasjúklingur. Ein stórir partur av sjúklingunum doyði, meðan aðrir vóru innlagdir í upp til fleiri ár. Vit vita um Hanus í Beiti í Mikladali, sum var innlagdur í heili 10 ár. Øll hesi árin var hann eina ferð norðuri í Mikladali, og pápi hansara var eina ferð í Havn og vitjaði hann. Hetta komst bæði av ringum ferðasambandi og óttanum fyri smittu.

Ein sjúklingur, sum Marin mintist væl, var skaldið Mikkjal á Ryggi úr Miðvági, sum var á Sanatoriinum í sjei ár, áðrenn hann doyði í 1956.

Á Sanatoriinum var ikki nógv privatlív. Teir flestu sjúklingarnar lógu á stovum saman við fimm øðrum. Pláss var fyri 52 sjúklingum á Sanatoriinum.

Tað er eingin ivi um, at Marin og Magnussen hava havt stóra virðing fyri hvørjum øðrum. Hetta duldi Marin ikki fyri heldur. Tá ið versonurin, Signar, tosaði við Magnussen, tók hann eisini til, hvat álitisfólk Marin hevði verið.

Marin og Andreas giftust í 1948 og fluttu inn á Skipanes, har tey høvdu handil í nógv ár.

Tá ið Marin og Andreas giftust, gjørdi Mikkjal á Ryggi vegna sjúklingar og starvsfólk hesa yrking til brúðarparið.

*Sjúklingafólkið her saman er samlað
á Hoydalshúsinum nýggja og gamla,
tí vit hava frætt tey tíðindi góð
í Kvívik í dag eitt brúdleyp stóð.
Vár góði vinur Andreas príður
hefur fingið sær bestu brúður.
Vit minnst enn væl ta farnu tíð,
tá Marin við mikið strev og stríð,
men altíð líka fró og blíð
mundi her millum stovurnar flakka.
So hjartaliga vit henni takka
og ynskja so báðum á lívsins vegi
Harrans signing, lukku og gleði
og síðan innan tíð so langa
at vøggan skal á gólvinum ganga*

Tey fingu børnini Bjarta og Gunnvør. Andreas doyði 22. august 2004.

Heimasjúkrasystir

Tá ið stórvini sum heimasjúkrasystir vórðu lýst leys, fekk Marin starvið á eystara arminum á Skálafjørðinum. Hetta starv røkti hon til lítar í mong ár, til hon mátti fara frá fyri aldur.

Marin hevði eisini onnur áhugamál. Í mong ár var hon ein av luttakarunum og stuðlunum hjá fimleikarfelagnum Støkk á Glyvrum. Hon var eisini við til at luttaka í fimleikarframsýning sum 70 ára gomul og iðkaði fimleik eftir hetta eisini. Ta ferðina var tað 12. ferð hon luttók. Tá fekk hon eisini handaða gullnál fyri sítt avrik.

Marin fekk eisini tað ummæli, at hon var eitt av teimum menniskjum, ið altíð var til reiðar við eini hjálpanði hond, og altíð var hon við tí góða orðinum.

Eitt gott dømi um hetta er, tá ið ein eldri maður í grannalagnum misti konuna og sat einsamallur eftir. Tá bjóðaðu Marin og Andreas honum at bógva hjá sær, og hiðani doyði hann eisini út.

Dømi um dagbók

Marin fór í álmanakkan, hvussu tey ferðaðust. Her er eitt dømi um, hvussu ein mánaður kundi ganga. Sum tað sæst, varð ferðast nógv og fáir frídagar vóru.

Juni 1947.

1. Skúvoy.
2. Skúvoy.
3. Skúvoy, Skopun, Sandur, Skálavík, Húsavík, Dal.
4. Sandur, til Skúvoyar.
5. Skúvoy.
6. Skúvoy.
7. Úr Skúvoy, Húsavík, Dal, Hestur, Koltur, til Havnar.
8. Frí.
9. Sanatoriið.
10. Úr Hoyvík til Eiðis.
11. Eiði, Ljósá, Nesvík, Norðskáli, Oyri, Langasand, Vík, Tjørnuvík.
12. Í Saksun.
13. Úr Saksun til Eiðis.
14. Eiði, Ljósá, Norðskáli, Oyri, Nesvík, Langasand, Vík, Tjørnuvík.
15. Úr Streymnesi til Havnar.
16. Sanatoriið.
17. Úr Havn. Kl. 15, Nesvík, Vík, Tjørnuvík, til Eiðis.
18. Eiði, Ljósá, Langasand, Norðskáli, Sund, Oyrabakki.
19. Sanatoriið, Koltur,
20. Sanatoriið, Borðan.
21. Sanatoriið.
22. Úr Hoyvík kl. 6.50, Svínoy kl. 10.30, Hattarvík, Kirkja, kl. 14 til Viðareiðis.
23. Viðareiði, Hvannasund, Norðdepli, Múli, Haraldssund.
24. Syðradal, Húsar, Mikladalur, Trøllanes, Hvannasund, Kunoy.
25. Kirkja, Hattarvík, Svínoy, lisið av, undir Viðoy.
26. Viðareiði, Hvannasund, Norðdepil, Múli, Haraldssund, Kunoy.
27. Trøllanes, Mikladal, Húsar (sett upp), Syðradal til Fuglafjarðar.
28. Hellurnar, Oyndarfjørð, Elduvík, Funningsbotn, Funning.
29. Úr Funningi til Fuglafjarðar.
30. Frí.

Marin doyði í 2011, 95 ára gomul.

Dinnafía Ferjá

Vanlukkan umborð á Acorn var ræðulig

*Kristina Sofía, vanliga kallað Dinnafía, varð fœdd í 1917. Tað mest ken-
slukenda, hon greiddi frá, var um, hvussu gjáarfólk upplivdu vanlukku-
na við Acorn í 1928, tá ið eldsbruni kostaði átta monnum lívið. Eisini
var hon í Vági og vaskaði fisk, og tá var hon saman við øðrum gentum
í grind í Hvalba. Dinnafía giftist við Jógvan Sofus Ferjá, sum eisini var
gjáarmaður.*

Ættin úr Barbustovu í Syðrugøtu

Tað komu tvær systur úr Barbustovu í Syðrugøtu til Gjáar. Omma Jógvan, mann mín, Súsanna Frederikka, var tann fyrri. Tann seinna var Elspu Lena, sum helst er komin til systur sína og hevur so funnið drong. Tær vóru dætur Barbu og Pætur í Barbustovu.

Súsanna giftist við Jógvani Joensen í Blásastovu, og tey fingu fimm børn. Yngst av teimum var Jóhan, pápi Jógvan Sofus.

Hetta merkir, at ein stórur partur av gjáarfólki er ættaður úr Barbustovu. Annars var Barba ættað av Blankskála og kom sum barn til Gøtu, tá ið pápi hennara doyði.

Tá ið Barba gjørdist einkja, flutti hon til Gjáar at vera hjá dótttrini Elspu Lenu, men tá ið hon var gomul, flutti hon aftur til Gøtu. Har vildi hon doyggja.

Pápi var fiskimaður

Pápi var fiskimaður. Hann var fyri tað mesta við beiggja sínum, Óla Andriasi, sum var skipari.

Fyrsta eg minnst, at pápi var til skips, var eg fimm ára gomul. Hann var tá við Arizonu, sum Leirvíks Jóannes (Johannesen) átti.

Tað gekk nokk ikki so væl at fáa pengarnar tá í tíðini. Eg minnst, at mamma og pápi plagdu at tosa um hetta. Pápi hevði bílagt sær einar svartaskógvar, og so hevði hann ongar pengar fingið. Tá minnst eg, at pápi segði: „Bara svartaskógvarnir ikki eru farnir.“ Men pengarnir, teir komu so. Jóannes var ein ordiligur maður.

Fyrsta grind í 28 ár

Í 1925 og 1926 fæddi Óli Andrias Langanes. Í 1926 var grind í Funningsfirði, tá ið teir skuldu fara av stað. Tá hevði grind ikki verið í Funningsfirði í 28 ár. Hetta kom sum rímligt er væl við hjá fólkinum.

Eg fór upp í skúla henda morgunin og sá, at tað vóru so nógvir bátar undir Kalsoynni. Tá var tað grind, og teir róku hana suður eftir Djúpunum.

Manningin á Langanesi fór til gongu til Funnings. Grindin var komin so langt inn, tá vendir hon út aftur, og teir á Langanesi kastaðu kol fyri at fáa grindina at venda inn aftur. Tað eydnaðist, og hon doyði. Tað vóru yvir 500 hval.

Tað var óført. Jarðarhvalurin var ikki farin av tá. Tey, sum áttu jørð, fingu serligan part, og tey fingu so ómetaliga nógva grind, tí øll jørðin við Gjógv var ogn.

Omna og abbi á Rætt áttu nógva jørð, og tey vóru tískil millum tey, sum finga serliga nógva grind, og hetta kom eisini teirra børnum til góðar.

At síggja oman í Gjónna tá, á tann matur! Gjógvin var full av grind. Men hon kom tó øll til høldar. Tað bar ikki til at koyra mat burtur. Ein stórir partur varð saltaður í tunnur, men grind varð eisini hongd upp at turka.

Spanska sjúkan

Tískil fóru teir ikki av stað við Langanesi beinanvegin. Tað bleiv grindadansur í Funningsfirði, og honum mátti bíðast eftir. Aftan á dansin varð farið av stað. Tá ið teir komu millum Ísland og Føroyar, legst fólkið sjúkt. Tann fyrsti, sum legðist, var Sigfred í Funningi. Hann hevði verið í dansi í Funningsfirði og var helst smittaður har. So lögdu teir hvør eftir annan av sponsku sjúku, sum gekk um allar Føroyar og eisini úti í heimi.

Teir vendu aftur, og skipið kom á Havnina, har lækni kom umborð. Fyrsta medisín, teir finga, var konjakk. Systir Olrik kom niðan til okkara og fortaldi, at Langanes var komin inn aftur, og at pápi og gubbi, Óli Andrias, vóru báðir farnir á sjúkrahúsið við lungabetendilsí. Hetta var ikki gamansleikur tá í tíðini, áðrenn penisillinið var til, og ofta doyðu fólk av hesum. Pápi var so forferdiligur ringur, og hann mundi doyð. Hann fór ikki av stað fyri árið. Hetta hevur verið ein rættiligur figgjarligur smeytur fyri húsið, og tá var einki sum æt sjúkrapeningur og almannahjálp.

Men tað var so heppið, at tað var nógva ogn hjá omma og abba á Rætt. Her høvdu tey eisini neyt. Eg minnst, at tey hava havt triggjar kýr, so her var nóg mikið av mjólk til okkara eisini.

Mamma og eg blivu kortini ikki sjúkar.

Finga feskan kalva úr dammi

Eg minnst, at í 1927 førði Óli Andrias deyðsiglaran Aleksandru, sum hevði damm. Hetta var ein partur av lastini, sum var fyltur við sjógvi. Fiskað var upp í dammin á endanum av túrinum. Fiskurin varð avreiddur livandi í útlandinum, og hetta loysti seg eisini væl. Eg minnst, at vit finga ein feskan kalva, og at pápi segði við meg, at hann hevði svomið í damminum.

Rindaðu keypmanninum í hondina

Tað var øðrvísi at búgva í bygdam sum Gjógva og so í teimum stóru reiðarabygdunum. Í hesum bygdam vóru fiskimennirnir bundnir at reiðaranum, tí hann hevði handil. Her varð keypt og skrivað, inntil avrokningin kom, og tá var sjáldan nakað eftir. Tá var tískil í hesum bygdam nærum einki, sum kallaðist kontantir pengar.

Hetta bar ekki til við Gjógv, har keypmenninir einki hövdu við reiðaríni at gera. Men eg minnst einki til, at vit vóru verri fyri av tí. Heima hjá okkum hövdu vit altíð nóg mikið av reiðum peningi, so tað, vit keyptu, kundi gjaldast í hondina. Tey flestu áttu eitt sindur av kontantum umframt.

Inntøkan var nú heldur ekki so vánalig, tí pápi fiskaði væl. Hann var altíð bestur at fiska, og í sjálvdrátti vórðu fiskimenn eisini løntir í mun til talið av fiski, hvør einstakur maður dró.

Eg minnst, frá tí eg var barn, at eg eina ferð hoyrði pápa siga við mammu: „Eg havi fortjent so nógv í ár, ikki minni enn 900 kr.“ Hetta var nógv tá í tíðini, tá 600 kr varð roknað sum ein vanlig inntøka hjá fiskimonnum. Hetta var nokk eisini eitt gott fiskiár. Tað lá eisini væl fyri hjá pápabeiggja sum skipara at fáa fisk.

Nóg mikið at gera heima

Tá ið pápi var burtur, lá alt arbeiðið við hús á teimum, sum vóru heima, og her var jú nóg mikið at gera fyri hvørja hond. Men tá ið skipini komu aftur av Suðurlandinum, plagdi pápi at seta epli niður og skera torv. Alt annað var arbeiðið hjá konufólkinum. Eitt stórarbeiði var hoyggingin, og her máttu øll, eisini børnini, hjálpa til. At sláa var mannfólkaarbeiði. Olrikur og Jógvan beiggja máttu sláa frá tí, teir vóru 12 og 10 ára gamlir. Tað vóru fyra fóður at hoyggja. Mamma og mostir bóru alt inn. Tað ber illa til at ímynda sær alt hetta arbeiðið við hoyggingini.

Eg minnst eina gamla konu, tá ið eg fór at keypa eitt kvøldið. Hon helt, at vit oyðiløgdu hesar dreingirnar við at lata teir sláa alt. Men ikki bilti kortini, og teir gjørdust raskir menn.

At ganga til neyta

Eitt stórarbeiði var eisini at ganga til neyta, og hetta gjørdi konufólkini. Neytini vóru øll í hagamum á sumri. Nógv teirra vóru á Ambadali, meðan onnur vóru heimanfyri. Hesi vóru kallað Niðansneyt, meðan tey á Ambadali vóru Omansneyt. Tað var so stríggið at ganga á Ambadali, meðan tað var lættari at ganga Niðansneyt. Tey, sum hövdu eina kúgv, vóru til neyta fjórða hvønn dag, meðan tey, sum hövdu tvær kýr, vóru annan hvønn dag. Hetta var ein skiftisskipan millum neytakonurnar, at tær mjólkaðu hjá hvørjari aðrari og mjólkaðu tiskil fyra kúm hvørja ferð. Mjólkin fór í hvør sína dyllu. Tá ið fyra kýr vóru mjólkaðar, hevði neytakonan fyra dyllur, tvær á bakinum og eina á hvørjum armi.

Sjálv fór eg at ganga til neyta, tá ið eg varð konfirmerað, 14 ára gomul. At ganga norður á Ambadal var ein tími hvønn vegin. Tað kundi vera misjavnt, hvar neytini lógu, men roknast skuldi við trimum tímum fyri ferðina, og við byrðu var tað eisini tungt at ganga. Lógu neytini niðri á Dalinum, var eisini mótbrekka at ganga niðanaftur, og tað við byrðu. Farið varð til neyta á morgni og kvøldi, og fóru 6 tímar um dagin við hesum.

At ganga til Niðansneytini var styttri, men kundi eisini vera tungt, tí neytini gingu so víða um. Tað kundi eisini henda, at mjørki var, og tá kundu neytini vera serliga ring at finna.

Tá ið eg var 16 ár, høvdu vit eina kvígu, sum kálvaði so seint. Mamma gekk til neyta fyri ommu í Jákupsstovu og eisini fyri tey á Rætt. Tá kom ein kona og spurdi, um vit vildu ganga til neyta upp á kúnna hjá teimum. Afturfyri skuldu vit fáa helvtina av mjólkini. Tá plagdi eg at fara.

Ofta hava fólk ræðst tarvar. Men tað bilti ikki hjá okkum. Teir gingu ofta saman við neytunum uttan at vera til ampa. Men mamma fortaldi onkuntíð um illar tarvar.

Í 1934 kom so ein regla um, at øll neytini skuldu liggja á Ambadali, men bara inntil 20. juli. Neytini á Ambadali mjólkaðu nevnliga so grúiliga væl í mun til neytini, sum lógu heimanfyri. Tískil skuldu øll hava móguleika fyri at hava neytini á Ambadali eins leingi. Tá ið tíðin var komin, skuldu øll neytini rekast heimum, og so skuldu hinir hagarnir hava neytini. Neytini kundu ikki liggja ov leingi í sama haga, tí so komu tey at ganga grasinum ov nær. Sostatt komu øll at vera líka fyri.

50 børn í skúlanum

Tað mesta, eg veit um, hava verið 284 fólk við Gjógv. Tá vóru eisini so nógv børn. Eg minnst ikki neyvt talið á børnum, men eg minnst, at í elsta klassanum vóru vit einaferð 13 gentur, men ikki so nógvir dreingir. Í miðal mundu vera um 50 børn í skúlanum. Nú eru tey tvey ella trý. Alla mína tíð var Johan Kallsoy einsamallur lærari. Hann var ættaður av Eiði, og gjørdist seinni lærari har. Hann var ein kendur politikkari og var tingmaður fyri Sjálvstýrisflokkinn í mong ár.

Undan míni tíð hevði Reynberg verið lærari bæði í Funningi og við Gjógv. Hans Marius Eidesgaard hevði eisini verið lærari við Gjógv. Tá ið mamma gekk í skúla, var Óli Dahl, vanligi kallaður Bedd-Óli, lærari við Gjógv. Hann var giftur til Funnings og slektaður úr Beddustovu í Dali. Men hann var bara aðru hvørja viku við Gjógv. Tá gisti hann í ymsum húsum í bygdini. Tá ið hann fór frá í 1912, kom Louisa úr Havn. Hon gisti í Lon.

Tá ið eg gekk í skúla, vóru trýggir klassar. Yngstiklassi, Miðlingaklassi og Elstiklassi.

Miðlingaklassi og Yngstiklassi vóru í skúla týsdag, hósdag og leygardag. Elstiklassi var mánadag, mikudag og fríggjadag. Yngstiklassi fór inn, tá ið Miðlingaklassin fór út. Miðlinga- og Elstiklassi fóru í skúla kl. 8 á sumri, og í november byrjaðu teir at fara í skúla kl. 9. Í mars fóru tey aftur í skúla kl. 8. Vit høvdu føroyska mállæru og lærdu eisini at skriva føroyskt.

Annars var tabell tað fyrsta, vit lærdu í skúlanum. Um tann, sum ikki dugdi tabell, varð sagt, at hann fór heldur ikki at duga at rokna. Eg var rættiliga bilsin, tá ið børnini hjá okkum fóru at ganga í skúla, at tey ikki lærdu tabell á sama hátt sum vit. Teirra lærari var Hans Kristiansen. Hann var eisini góður lærari og nakað nógv kom kortini burtúr.

Tá ið Kallsoy var farin, kom ein suðringur, Erling Mortensen, og var hann eisini lærari hjá okkara børnum. Hann føldi eisini ábyrgd fyri børnunum aftan á skúlatíð og royndi at fáa tey inn í hampiligari tíð um kvældarnar. Hann var kortini ikki leingi við Gjógv.

Tá var tað, at Hans Kristiansen kom. Hann og Jógvan beiggi vórðu lidnir sum lærarar í 1950. Hans fór niður á læraraháskúla, og tá hevði hann Poul Ejde fyri seg sum vikar. Hann var eisini góður lærari, og lærði børnini hjá okkum væl. Poul var sonur H.C.W. Tórgarð, kendur havnarmaður, men var ættleiddur av mostur síni, Mariu Ejde, sum var lærari í Funningi í eitt mannaminni. Mentaður var Poul eisini, og var serliga góður kvøðari og góður við føroyska dansin. Ikki av ongum var hann kallaður Dansi-Pól.

Hann giftist seinni við Hjørdis Thomsen av Geilabø í Norðragøtu, men tey doyðu bæði í bestu árum.

Høvdu forskúla

Vit minnst væl Oliviu, mammu Dánjal Klein, sum doyði í 1927. Jógvan Sofus minnst, at hann gekk at lesa, sum tað varð kallað, uppi í Geil hjá henni. Tey vóru eini fimm seks børn í senn.

Tað var soleiðis, at børn fóru seks ára gomul út í onnur hús at ganga at lesa, so tey kendu bókstavirnar og dugdu eitt sindur at lesa, áðrenn tey fóru í skúla. Hetta hevur verið eitt slag av tí, sum vit í dag kalla forskúla.

Henda lesing gekk fyri seg í roykstovuni, har tað frammanundan stóð ein stórur vevur, sum hon uttan iva hevur brúkt til at vinna til lívsins uppihald. Her var heldur trongligt inni, men tað var hugnaligt og væl gekk at læra.

Tá ið hon fór til gravar, fór lærarin Jóhan Kallsoy við skúlabørnunum niðan í Geil at syngja fyri líkinum, og man hetta hava verið ein viðurkenning og tókk fyri tað, sum hon hevði lært børnini.

Vanlukkan við Acorn

Tað mest ræðuliga, sum Dinnaflia mintist, var vanlukkan í 1928 við Acorn, sum kostaði sjeý av manningini lívið. Av hesum vóru fyra gjáarmenn.

Tað er greitt nærri frá hesi hending í bókini *Havið tók teir*. Her verður í høvuðsheitum tikið tað við, sum Dinnaflia greiddi frá.

Vanlukkan var so ræðulig, at tað varð ongantið tosað um hana við Gjógv.

Tað var illveður og Acorn fekk ein sjógv, sum fylti niður í lugarið. Ein karbiddunkur brast, og alt er í einum loga niðriundir.

Tað eydnaðist at køva eldin við einum vátum segli. So var at fáa menninar upp á dekkið, har roynt varð at veita teimum tað sindrið av hjálp, ið fáast kundi úr medisinkistuni, meðan teir sigldu til Reykjavíkar. Hetta var ein ræðulig støða við sjeý deyðum og doyggjandi monnum umborð.

Dinnaflia: Tíðindini koma til Gjáar

Vit vóru í skúla, og vit høvdu verið við hús til morgunmatar og vóru farin oman aftur í skúlan. Eitt av skúlabørnunum var Fía, ættað úr Oyndarfirði. Hon búði hjá abbasystur síni, sum var gift við Óla Debes, har telefonstøðin var. Tíðindi til bygdina komu altíð fyrst hagar.

Vit sóu, at Fía sat og græt, tá ið hon kom aftur í skúla. Hetta hildu vit vera so undarligt og vistu ikki, hvat ið bagdi, men tað fingi vit skjótt at vita.

Eina løtu seinni bankaði á hurðina. Tá var tað Sofus Debes, sum hevði telefonstøðina. Hann rópti læraran, Jóhan Kallsoy, útum. Tá ið hann kom inn aftur, gav hann okkum frí uttan at siga nakað. Vit fóru so til hús, og eg fór eystur til okkara við talvuni, sum vit høvdu við at skriva á. Eg fór so út aftur og niðan á Rætt.

Frida, dóttir Jákup Paula Biskopstø, var farin niðan til teirra í Ólastovu.

Eg sat so inni uppi á Rætt hjá ommu og abba. Tá kom ein kona inn og segði: „Oy Jesus, hvat man vera áfatt. Sofus fór við bláari húgvu heim í Ólastovu.“ Bláar húgvur vórðu vanliga nýttar til jarðarferðir. Jarðarferð var eingin, so tað var ikki ringt at gita, at her var talan um ófrættaboð.

Dinna, systkinabarn mítt, fór út at vita, hvussu vorðið var. Hon kom inn aftur grátandi. „Oy Jesus,“ sigur hon, „Hans Jacob í Ólastovu er deyður, Hans Jacob yviri í Geil er deyður, Poli á Tarafløtti er deyður og gamli Djóni er deyður. Eldur hevur verið umborð í Acorn“. Tað vóru eini forferdilg tíðindi.

Boðini koma í Ólastovu

Frida segði mær, at hon kom eins og hini heim úr skúlanum hendan dagin, og at hon og mamma hennara, Hansina, vóru einsamallar inni. Mamman spurdi: „Er tú longu aftur?“ „Jú, vit hava fingið frí,“ segði Frida. Tær báðar fóru so at vaska skinn í kjallaranum. Nú hoyrdu tær, at onkur kom inn, og tær fóru upp at vita, hvør tað var.

Tá er tað Sofus Debes við bláari húgvu!

Tað fyrsta, mamman segði, var: „Eru teir deyðir?“ „Jákup Pauli livir,“ var svarið, og tá skilti hon, at hetta mátti merkja, at sonurin, Hans Jacob, var deyður.

Seinni kom prestur. Hansina, kona Jákup Paula, var í songini. Maður til systur Hansinu, Annu Sofíu, Dánjal Rasmus Joensen, var eisini við Acorn, men hann var óskaddur.

Anna Sofía kom so eisini við inn í Ólastovu. Hon segði so við prestin, at maður sín var eisini við, men at hann ikki var komin til skaða. So spurdi Hansina: „Er nakar komin til skaða?“ „Din mand er en,“ svaraði prestur. Hetta var sjálvsagt ikki minni hvøkkur hjá hesi neyðars konu, sum einki visti um tað.

Hansina var longu hart rakt. Hin sonurin, Poul, var omandottin í Gjónni trý ár frammanundan, 12 ára gamal. Hetta var eisini ein hvøkkur í bygdini.

Eingin kann siga frá, hvussu forferdiligur stemningurin í bygdini var, og hvussu hugtung øll vóru eftir hesi boðini um Acorn.

Ólukka við Smyrli var hend í januar, tá ið ein dekssalong var farin fyri borð av einum sjógvi. Tá doyði ein gjáargenta, Dagmar Joensen. Nú kom hetta afturat.

Jákup Pauli og hansara lagna

Jákup Pauli, pápi Fridu, kom heim aftur til Føroya í august mánaði í fyrsta umfari eftir at hava ligið á katólska sjúkrahúsinum í Reykjavík. Fyrst kom hann á hospitalið í Havn. Jógván Sofus vitjaði hann saman við pápa sínum, Jóhan.

Jákup Pauli hevði roynt at bjarga soninum úr tí brennandi lugarinum. Tí var hann so serliga illa brendur. Hann var heilt ókenniligur, so illa sum and-

litið var skatt. Jógvan mintist, at einaferð sigur pápi hansara við Jákup Paula, tá ið teir prátaðu saman: „Nú kenni eg málið!“

Jákup Pauli kom síðan norður til Gjáar til jóla, og nú legst hann oman á alt við meslingum.

Jákup Pauli fór síðan nokk so skjótt niður á Ríkissjúkrahúsið. Hann var so illa brendur, at hann hevði mist nös, oyru, og serliga vinstra hondin var illa farin. Hansara eygnalok vóru eisini farin, og Jákup Pauli bar altíð myrkar brillur, sum hann mátti binda um nakkan, tí oyruni vóru mestsum burtur. Um náttina svav hann við bindi fyri eyguni, tí hann fekk ikki blundað.

Hann mátti tola ómenniskjansliga pínu fyri at koma fyri seg aftur. Teir máttu gera honum nýggja nös burtur úr arminum. Tað varð sagt, at hetta varð gjørt uttan doyving.

Jákup Pauli kemur heim

Jákup Pauli var niðri alt 1929. Hann kom ikki aftur fyrr enn í apríl 1930. Tann dagin, hann kom aftur, var ikki veður at sigla til Gjáar, og tí kom fartin til Funnings.

Eg var so farin til Funnings, hevði borið viðføri fyri onkran, sum skuldi av stað við fartinum.

Tá kom Jákup Pauli aftur. Eg var biðin um at bera eitt kuffert hjá honum. Jákup Pauli var undan mær til hús. Mamma hansara, Lisa, var so gomul tá, at hon lá bara í seingini. Eg kom so inn við kuffertinum. Tá kom Hansina út í gongina og segði: „Oy Jesus, sum Jákup Pauli sær út!“ Hansina fór so inn aftur í stovuna, og eg hoyrði hana siga við vermammuna: „Jákup Pauli hevur keypt tygum hesar morgunskógvarnar.“ So umhugsin var Jákup Pauli hóast sína ringu støðu. Men hon kom ikki úr songini aftur og doyði skjótt eftir.

Jákup Pauli fór ikki til skips aftur. Hann fór at arbeiða inni og at gera ymiskar lutir, sum rammar og smá borð. Eisini fór hann at karða og spinna.

Føroyska hjálpsemið kom aftur at standa sína roynd. Frida segði frá mammu síni, at pengar komu frá ónevndum ymsastaðni frá. Tað varð skipað fyri innsavning til Jákup Paula niðri, meðan hann lá sjúkur har, og hon gav 3.000 kr. Tað vóru eisini fólkk, sum hjálptu teimum til dømis við at hoyggja. Annars var nógv jørð í húsinum, so hetta bøtti um støðuna.

Bara tvey ár seinni doyði Hansina, kona Jákup Paula, av sjúku. Tá var Frida 15 ára gomul og hevði mist mammu og tveir beiggjar, meðan pápin hevði hetta stóra meinið.

Jógvan bróðir verður konfirmeraður

Í 1933 varð eldri beiggi mín, Jógvan, konfirmeraður í Gøtu. Teir vóru triggir konfirmentar frá Gjógv. Ofta fór onkur við børnunum, tá ið tey fóru av bygd at „ganga at lesa,“ at fyrireika seg til konfirmatiónina. Eg fór so við Jógvani.

Vit fóru við einum báti til Fuglafjarðar, hann kallaðist „Svenskarin“. So fóru vit til Gøtu við bili.

Vit búðu hjá kenda skiparanum Jóan Magnusi har Niðri í Syðrugøtu. Hann var ikki afturkomin av skipi, men teir vóru komnir á Skála, so hann fór at verða skjótur. Hann var nevniliga skipari hjá Absalon Jacobsen á Skála. Anna og Jóan Magnus áttu tvær døtur. Berlina var beint tá á sjúkrahúsinum. Hin var Katrina, hon var fimm ára gomul. Tað kann verða skoytt uppí, at tey fingu seinni ein son, sum kallaðist Per.

Tey gingu so at lesa alla ta vikuna í kirkjuni í Norðragøtu. Hetta var ein heilt fittur teinur til gongu, um hálvur tími hvønn vegin.

Í Gøtu var ógvuliga gott at vera. Tann dagin, tá ið tey vóru konfirmerað, fóru konfirmentarnir at geva prestinum pengar, har hann búði í Norðragøtu. Tað hevur verið í Jákupsstovu, sum var granni hjá kirkjuni.

Mintist framvegis mynd 73 ár seinni

Tá søgdu hini gjáarfólkini, at tey skuldu fara inn til eina konu, sum tey vóru í slekt við. Vit fóru inn í Tjørnustovu, sum er beint við kirkjuna. Her búðu Petra og Absalon, sum bæði vóru inni. Petra var ættað úr Barbustovu í Syðrugøtu, haðani nógv gjáarfólk eru ættað.

Petra vildi vera blíð, men vit vildu einki hava. Har inni var eisini ein nokk so ungur maður, sum var elsti sonur teirra. Hann æt Óla Jákup og var einkjumaður. Óla Jákup var eisini so grúiliga blíður. Hann vísti okkum mynd av konu síni, Elspu, sum hekk á vegginum. Hon var ein so vøkur kona, sum var deyð í 1917, 24 ára gomul, beint eftir at hava fingið seinna sonin. Hon hevði fingið lungnabruna, sum einki var fyri tá í tíðini. Mær er sagt, at henda myndin hongur framvegis í Tjørnustovu.

So bjóðaði Petra okkum mjólk, og tað vildu vit so hava.

Eg minnst, at Petra segði, at tey høvdu lænt stólarnar í húsinum út til barsil. Milja, systir Óla Jákup, var gift við Elias Martin (Tvørfoss) hjá Marsonnu og Langa Petur Hansi, og tey høvdu lænt stólarnar til gestirnar. Barnið, sum varð doypt, var dóttir teirra Ólfríða, sum seinni giftist yvir á Streundur.

Langur vegur til Gjáar

Til Gjáar kundu vit ekki fara fyrr enn dagin eftir. Hetta var jú um heystið, og dagurin var ekki so langur. Tað var jú ekki nøkur stutt ferð úr Gøtu til Gjáar tá í tíðini.

Morgunin eftir fóru vit av stað. Vit fóru við bili til Skipanes. Síðan sluppu vit við einum báti við fjallmonnum og vórðu ferd inn í Skálabotn. So gingu vit Millum Fjarða til Funningsfjarðar. Har fóru vit inn til eini hjún frá Gjógv, sum vóru flutt í Funningsfjørð. Her spurdu vit, um tað kundi bera til at fáa ein bát at føra okkum til Funnings. Her fingu vit kaku og drekka, og at fáa bát var lagamanni.

Jú, maðurin skuldi føra okkum, og so gingu vit til Gjáar. So trupult var tað at ferðast tá í tíðini.

Skoytast skal uppí, at Gjógv er brimpláss, og tað var ofta, at ekki var siglandi til Gjáar. Tá kom báturin til Funnings, og neyðugt var at fara til gongu hagar. Hetta var ein fittur teinur, minst ein tími hvønn vegin, og tað var rættiliga tungt at ganga til Gjáar. Brekkan niðan úr Funningi er sera brøtt og tung. Tá ið menn fóru til skips ella komu av skipi, høvdu teir eisini nógviðføri við sær, og tað skuldi berast. Hetta gjørdi tað ekki lættari.

Smiril sigldi eisini til Gjáar, men hetta kundi eisini taka sína tíð, upp til fleiri dagar, tí lagt varð at so nógvastaðni á rutuni.

Annars var púra einki gjørt burtur úr konfirmatióin tá í tíðini sammett við í dag. Tað mesta kundi vera ein drekkamunnur við einum køkubita. Gávur var einki sum æt.

Nógvir fiskimenn við Gjógv

Tá vóru nógvir fiskimenn við Gjógv. Okkurt árið mynstraðu millum 60 og 70 fiskimenn. Í dag kunnu teir væl teljast á aðrari hondini.

Tá ið menninir vóru burtur, var tómligt og rúmligt í bygdini. Tá fóru børnini at spæla og renna um allan bøin.

Í mínum ungdómi var útróðurin við Gjógv upp á tað mesta. Hesin var tó mestur um veturin, tá ið skipsmenninir vóru heima. Á sumri vóru tó eisini heimamenn, sum róðu út. Gjógv liggur jú soleiðis fyrri, at teir róðu upp á seg stutta leið.

Tað plagdu fast at vera seks áttamannafør, sum róðu út, og sum heitið sigur, vóru 48 mans við hesum bátum.

Her var eisini veruliga talan um róður. Fyrstu 14 árin, Jógván Sofus róði út, var tað bara við árum.

Handlarnir í bygdini keyptu fiskin fyri 5 oyra pundið, og varð hann flaktur til saltfisk. Eg minnst, at tá ið vit komu til morgunmatar, plagdi stór fiskarúgva at liggja fyri handilsdurunum hjá Petur Kristiani og eisini hjá Sofusi.

Fiskaarbeiðið skapti heilt nógv arbeiði til heimafólkið. Tað vóru fleiri konur, sum vaskaðu fisk. Tær vaskaðu hann í hyljum og í ánni, sum var vanligt tá.

Til Vágs at arbeiða fisk

Tá ið dreingirnir vóru konfirmeraðir, fóru teir flestu til skips. Hjá gentunum var tað eitt sindur ymiskt. Summar vóru verandi heima, tí her var ofta nóg mikið at gera. Aðrar fingi húspláss, og aftur aðrar fóru av bygdini at arbeiða fisk.

Fyrstu tíðina var eg verandi heima, gekk til neyta og tilíkt. Mammu dámði ikki, at eg fór í fisk.

Men tá ið eg var 18 ár, vildi eg sleppa at síggja Suðuroynna, so eg fór til Vágs at arbeiða fisk. Vit fóru frá Gjógv við Smirli. Hetta var eisini ein longri ferð. Á leiðini lá Smiril eina nátt á Klaksvík. So varð farið til Suðuroyar, men tað varð lagt at í Havnini á vegnum. Her var tíð at sleppa í land, men tað skuldi ansast eftir at vera umborð, áðrenn Smiril floytaði 3. ferð. Eg haldi, at eg spýði triggjar ferðir allan vegin. Í Suðuroy varð fyrst lagt at á Tvøroyri. Ein av gentunum frá Gjógv, hon var bara 15 ár, átti eina fastur á Tvøroyri, men hon visti ikki, hvar hon búði. Smiril steðgaði so mikið á Tvøroyri, at tað var møguligt at fara í land. Vit fara so í land, og tá hoyrir hon, at onkur rópar „Ingvør“. Tá var hetta dóttir fastrina. Vit so at prátta við hana. Mamman æt Anna, og hon var gift við Andreas hjá Pola, og húsini vóru áföst við húsini hjá beiggjanum, sum var Óli hjá Pola. Vit fóru so inn til Onnu.

Vit vóru fyra gjáargentur, Jóhanna Frederikka, systir Jógvan, sum tá var drongur mín, Inga, sum Anna var fastir at, Lena og eg. Eingin okkara hevði verið í Suðuroy fyrr. Anna fór so at geva okkum drekka. Eg minnst, at vit fingi tíggjuoyrakakur afturvið. Hetta var fyrstu ferð í lívinum, eg smakkaði sovorðna kaku. Men áðrenn Smiril floytaði triðju ferð, skuldu vit vera umborð aftur, og farið varð víðari til Vágs.

Tað verður sagt, at tað onkuntíð vóru upp til 200 fiskagentur í Vági. Vit komu so at búa í einum húsum, har fiskagentur búðu. Har vóru nógvar gentur, sum komu ymsastaðni frá í landinum. Eg minnst, at gentur vóru úr Miðvági. Tær búðu niðriundir, og vit búðu uppi á loftinum. Har vóru fleiri kømur.

Bakari var niðriundir. Vágur var ein tann fremsta bygðin í landinum tá í tíðini, og það voru nógvir reiðarar, sum turkaðu sín fisk. Vit arbeiddu fyrri Magnus á Gørðunum, sum var tann størsti reiðarin í Vági og ein tann størsti í landinum. Hann hevði tvey hús at hýsa gentum, teir á Løghamri høvdu tvey, teir á Tjørn eitt og teir á Marknoyri eitt. Húsini høvdu ymisk nøvn. Eitt varð kallað Kikkenborg og eitt Brimborg, tí það stóð so niðarlaga við sjóvarmálan.

Hentleikarnir voru ikki teir nógvu. Ofta voru meira enn fyra gentur í einum kamari. Jóhanna Frederikka, systir Jógvan Sofus, og eg svóvu í somu song.

Eingin av okkum hevði arbeitt fisk fyrr. Annars plagdu gjáargentur at fara til Klaksvíkar at arbeiða í fiski. Onkur teirra hevði tó verið í Vági, men eg haldi ikki, at tær høvdu verið á Gørðunum.

Inni á gólvinum hjá Doreus

Á Gørðunum arbeiddi Doreus Jacobsen úr Gøtu. Hann var sonur Petru og Absalon í Tjørnustovu, har vit voru inni, tá ið Jógvan, bróðir, konfirmeraðist. Hann fór sum so nógvir aðrir fiskimenn til Vágs at fiska sum ungur. Her fann hann sær konu og búsettist í Vági. Hann fór at koyra lastbil og arbeiddi eini 50 ár á Gørðunum. Hann doyði í 1992 100 ára gamal. Kona hansara, Anna Sofía, arbeiddi eisini fisk saman við okkum. Tvær vaksnar døtur Doreus, Petra og Betta, arbeiddu eisini í fiski.

Doreus kom so at prátta við okkum og spurdi, hvaðani vit voru. Vit komu so at prátta um Gjógv. Tá komu vit eftir, at vit voru í slekt, tó mest við Jóhannu, systir Jógvan. Tey voru trimenningar. Doreus og konan voru sera blíð og bjóðaðu okkum inn. Tá var Vilhelm, sonur Óla Jákup í Tjørnustovu, í Vági. Eg kendi hann aftur, frá tí hann var konfirmeraður við Gjógv í 1929. Tá var eg 12 ár. Hann búði Niðri í Geil, það mintist eg. Eg kendi allar konfirmantarnar. Eg haldi, at teir voru 41 í tali.

Hægri løn í Vági enn í Klaksvík

Tað var seinast í mars, at vit koma til Vágs. At vaska fisk høvdu vit ikki roynt fyrr. Vit vaskaðu inni, og það var ikki í kari, sum kanska var það vanliga, men heldur við ein langan kassa, har fleiri gentur stóðu hvør síni megin. Mitt eftir kassanum var smíðað eitt borð, sum var ein triðing av kassabreiddini og ein triðingsbreidd opin til hvørja síðu. Har voru vaskifjalirnar stungnar niður í eitt spor, so tær voru standandi fastar. Tær voru 50 x 160 cm til støddar. Fiskurin, ið vaskast skuldi, varð lagdur upp á borðið, har dolkurin og bustin lógu. Mannfólkið bar okkum so nógvan fisk inn, sum vit kundu arbeiða.

Fyrst skuldi skræðan vaskast og allar fjaðrar lyftast upp og vaskast væl undir teimum. So varð fiskurin vendur. Serliga nógvur dentur varð lagdur á, at allir blóðplettir vóru skavaðir burtur. Teir gjørdust annars sera sjónligir, tá ið fiskurin var turrur og hvítur. Sera væl mátti eisini ansast eftir, har livrabroddar høvdu hingið fastir. Annars gulnaði fiskurin, har livrabroddarnir høvdu verið. Fiskurin skuldi skrubbast væl á báðum síðum, og blóðið ske-rast og skavast úr uggunum og blóðgeislunum. Royggið skuldi alt burtur úr uggunum. Til at fáa royggið burtur var ein fingraleysur vøttur, tann sokallaði „lógvin“, nýttur.

Vit máttu sjálvar skera blóð og tilíkt burtur úr fiskinum. Tey, sum búðu á plássinum, kundu ofta hava síni børn at gera hetta arbeiðið, og kom so mikið meira burturúr. Tað gekk ikki so skjótt í fyrstuni, men vit komu eftir tí, meira enn so. Fiskurin varð so turkaður úti, og tað má hava verið nógv betri veður tá enn nú. Apríl mánaður kom, og tá varð byrjað at turka fiskin úti. Umframt at vaska fisk, so arbeiddu vit eisini við at breiða fisk, tá ið hann skuldi turkast úti. Tær góðu løturnar skuldu nýtast til fulnar, og tá máttu øll í sving við tí.

At vaska fisk var akkord arbeiði, og tað fekst vist fyri hvørjar 100 fiskar. Í Vági fingu tey meira í løn enn í Klaksvík. Fyri 100 fiskar fingu tey fyri tann størsta fiskin 1,80 kr. í Vági og 1,60 kr. í Klaksvík.

Lønin fyri millumfiskin var 1,20 kr. fyri hundrað fiskar og fyri smáfiskin 80 oyru.

Tað var sera ymiskt, hvussu nógv kom burturúr hjá hvørjari. Tær royndu fiskagenturnar kundu jú fáa nógv burturúr, meðan tað var minni hjá teimum minni royndu. Hjá mær mundi tað vera nakrar hundrað fiskar um dagin, so daglønin var bert nakrar fáar krónur. Tá ið vit breiddu fisk, var tað fyri tíma-løn, og eg haldi, at hon var 35 oyru. At vaska gav hóast alt meira enn tað. Gongdin var tann, at tá ið tað ikki var veður at arbeiða úti, varð arbeitt inni í fiskakjallaranum, so tað var altíð nóg mikið at gera. Sunnudag høvdu vit so altíð frí.

Teir á Gørðunum fingu í 1929 eisini innandura turkarí, sum varð nýtt, tá ið ikki var veður at turka úti.

Men annars var tað fyri ein part upp til ein sjálvan, hvussu nógv ein ar-beiddi. Eg var ikki bara farin at vinna pening. Eg vildi síggja Suðuroynna, tað mátti eg eisini taka mær tíð til.

Høvdu mat við

Vit búðu frítt og fingu eisini frítt brenni, men vit máttu kosta okkum sjálvar. Vit gjørdur sjálvar mat, og nógvur høvdu eisini mat við sær. Vit høvdu epli

við, og það hövdu aðrar eisini, sum t.d. genturnar úr Vágum. Vit hövdu eisini kjöt og kjötþylsu við okkum. Men annað máttu vit sjálvsagt keypa.

Til Vágs komu eisini rættiliga nógvir fiskimenn aðrastaðni frá. Her var jú ein slíkur hópur av skipum. Eg haldi, at bara á Gørðunum vóru eini 14 skip, umframt tveir deksbátar, sum róðu út. Útróðrarfiskurin gav eisini nógv arbeiði á landi, tí hann skuldu jú flekjast og saltast og síðani virkast til klippfisk. Magnus keypti eisini saltfisk úr Íslandi at vaska og turka, áðrenn skipini komu heim av Suðurlandinum.

Nógvar gentur fingu sær drong í Suðuroy og búsettust har. Gjáargenturnar komu tó allar heimaftur, men fleiri eiðisgentur blivu verandi har suðuri. Sjálv var eg tá longu forlovað, og Jógván Sofus var til skips við Bearnaise.

Vit hövdu fingið at vita, at í juli var ikki so nógv at gera, og vit kundu fara norður til Gjáar upp á at koma suður aftur seinni, tá ið meiri fiskur var.

Gentur í grind í Hvalba

Sunnudag, 23. juni, hendir nakað serligt. Veðrið var gott henda dagin. Tá frætta vit, grindaboð vóru í Hvalba. Vit vóru jú eisini farnar til Suðuroyar at uppliva okkurt, so fleiri okkara vildu sleppa hagar. Trupulleikin var, at það var so langt at ganga, og vit kendu heldur ikki leiðina.

Men so vísti það seg, at vit kendu eina konu, sum var slektað úr Miðvági, og sum var gift suður til Vágs. Hon skuldi koma við at vísa okkum vegin. Í fylginum vóru eisini tvær systur úr Miðvági, Sigrid og Maria, sum eisini vóru í fiski. Tær áttu systur gifta í Hvalba. Ein genta úr Skálavík, ein frá Norðskála og ein úr Sandavági vóru eisini við í fylginum saman við okkum gjáargentum.

Vit fóru so til gongu. Fótbúnaðurin var gummiskógvar, sum vanligt var tá. Tað var leingi at ganga. Langt um leingi komu vit til Trongisvág. Eg visti, at har búði ein gjáarkona, sum æt Josefína. Vit fóru so inn á gólvið til hennara. Vit steðgaðu tó púra einki, og so fóru vit aftur til gongu. Tá ið vit nærkaðust Hvalba, komu vit til Káragjógv. Eingin okkara hevði gingið oman gjøgnum Káragjógv uttan konan úr Miðvági. Her var nokk so ringt at ganga omaneftir hjá einum, sum ikki hevði gingið har fyrr. Men umsíðir komu vit oman í Nes.

Ein, sum var við í ferðini, Marsanna, var úr Sandavági. Hon segði, at konur úr Sandavági vóru giftar í Nesi í Hvalba. Hon helt, at vit skuldu fara inn til teirra. Vit vóru blivnar eitt sindur svangar. So fóru vit inn til eina av hesum konum. Tað var farið um døgurðatíð, og konan var blíð. Hon var ein-samøll inni. Menninir í húsinum mundu vera í grind. Tey hövdu havt fugl til

dögurða, og hon fór so eftir avlopinum. Tað var í einum stórum steikifati, og hon gav okkum tað at eta. Vit blivu bara nokk so væl fyri tá.

Seks tímar um ferðina

So fóru vit aftur til gongu til Hvalbiar, og hetta er eisini ein fittur teinur. Tá ið vit komu til Hvalbiar, var grindin væl og virðiliga deyð. Tá høvdu vit verið seks tímar um ferðina.

Grindin varð 337 hvalir, so talan hevur verið um eina stóra grind. Skaðin var stórus, heilar 800 kr, sum var nógv tá í tíðini. Grindin var funnin kl. 7 á morgni. Hon varð hildin til kl. 11 fyrrapartin, og drápið vardi bert ein góðan hálvan tíma.

Vit sóu, at grindin lá deyð á sandinum. Hetta var fyrstu ferð, at eg hevði sæð heilan hval. Vit fóru so inn ymsastaðni. Sigrid og Maria fóru inn til systur sína, sum var gift til Hvalbiar. Ein genta frá Norðskála var við okkum eisini. Hon visti, at ein Tjørnuvíkskona var gift í Hvalba. Mamma Jonu var slektað úr Tjørnuvík, so hon helt, at vit skuldu fara inn har. Nú var komið út á seinnapartin, so vit vóru aftur eitt sindur svangar. Vit fóru inn til hesa konuna, og vit fingu eisini at eta.

So kom kvældið. Tað var nokk so ljóst, hetta var eisini nærum longsta dag. Tá bleiv grindadansur. Vit fóru eisini upp í dansin.

Nú var komið nakað út á náttina. Tá søgdu Sigrid og Maria, at nú skuldu vit fara inn til systur teirra, tí hon átti at hava kókað grind. So fóru vit inn til Thomasiu. Inni har fingu vit nýkókaða grind og blivu mettar. So fóru vit út aftur, og so í dansistovuna.

Úr grind á jóansøku

Nú var komið út ímóti morgni, og vit skuldu aftur til Vágs at arbeiða. So segði Inga, at Andreas hjá Pola, maður Onnu fastur hennara av Tvøroyri, var her við einum motorbáti, sum var komin eftir grind. Hon skuldi fara at biðja hann lova okkum við. Vit gjáargenturnar sluppu við tí bátinum. Hann helt, at tað var ikki so grúiliga leingi at sigla til Tvøroyrar. Men so kom onkur og spurdi, um hann ikki vildi sleipa ein hval. Jú, tað vildi hann gjarna. Men hetta longdi sjálvsagt heilt fitt um ferðina.

Vit komu umborð á bátin. Hetta var motorbátur við dekki, og hann var smekkkfullur av grind. Tað vóru eisini nakrir menn við. Vit vóru í finum sum-marfrakkum. Vit vendu bara frakkunum við, so teir í hvussu var ikki skuldu dálkast uttan.

Men vit komu so at enda til Tvøroyrar, og tá var jóansøkudagur.

Jóansøkuskráin var ikki so drúgv sum nú á døgum. Hon varð lýst í Føroya-tíðindum 22. juni og var soljóðandi:

Kl. 12 Kappróður.

Kl. 1 Kappsvimjing

Kl. 3½ Fótboldtur

Kl. 6 Avhaldsfundur

Inga fór inn til fastur sína, tað var ikki so langt at ganga. Vit høvdu verið inni hjá Josefinu í Trongisvági, tá ið vit fóru til Hvalbiar, so vit fóru inn hagar aftur. Men tað var so grúiliga langt at ganga inn í botnin, og vit vóru móðar og illa svøvnar. Men vit komu inn til Josefinu, og hon var so heilt ómetaliga blíð. Hon var trýmenningur Jógvan Sofus og var slektað úr Stólpa við Gjógv. Tað var so væl millum húsini.

Hon bjóðaði okkum so upp á loftið at sova í seingini hjá sær og manninum. Vit sovnaðu við brestin. Hon skuldi vekja okkum, tá ið kappróðurin byrjaði. Hon kom so við okkum á Tvøroyri at síggja kappróðurin.

Av grindini var skráin fyri jóansøkuna farin heilt av lagi. Kappróðurin byrjaði ikki fyrr enn kl. 4. Tað vóru fyra róðrar. Tann fyrsti var millum tvey 4-mannafør mannað við kvinnum. Tey vóru úr Havn og Trongisvági. Havnarbatúrin vann. Síðan vóru trý 4-mannafør mannað við dreingjum. Her vann báturinn hjá Jens Mortensen av Hvítanesi.

Tað vóru tvey áttamannafør, Tofta Regin úr Vági og Tjaldrið av Tvøroyri. Her vann Tjaldrið. Seinast vóru tvey 10-mannafør, Havnarbatúrin og Suðringurin, og her vann Havnarbatúrin við 4 sekundum.

Um kvøldið var dansur út á náttina, men hetta høvdu vit ikki umstøður til. Hetta var mánadagur, og vit máttu so suður aftur til Vágs, og tað var so eisini við einum báti. Eg var glað um, at eg sjálf var afturkomin í øllum góðum, so strævið sum hetta hevði verið.

Magnus Dahl spurdi okkum, hvar vit høvdu verið. Jú, vit høvdu verið í grind, men tað høvdu onnur á arbeiðsplássinum eisini verið. Sigrid var forlovað í Vági tá, og hon bleiv gift við einum vágbingi, Óla Johan Thomassen. Hann var skipari á Grasinum, tá ið hetta skipið fór undir krígnum, so hon gjørdist tíðliga einkja.

So fóru meslingar at ganga

Seinast í juni fóru meslingar at ganga í Vági. Hetta sæst fyrstu ferð í Føroyatíðindum 29. juni 1935, har tað varð sagt, at síðan meslingar vóru staðfestir umborð á Tjaldrinum, høvdu „enkelte tilfælde“ av meslingum verið á Tvør-

oyri og Vági. Hetta frættist eisini við Gjógv. Var tað nakað, fólk ræddust, so var tað meslingar. Teir høvdu ikki gingið við Gjógv í 30 ár. Tískil vóru nógv fólk í bygdini, sum ikki høvdu havt hesa sjúku. Lena og eg finga telegramm frá mammunum um at koma norður beinanvegin. Vit máttu so fara at siga hetta við Magnus Dahl, at mammurnar høvdu sent boð eftir okkum at koma norður, tí tær ræddust meslingarnar.

Vit máttu so fáa goldið út tað, sum vit áttu til góðar. Eg minnst, at eg fekk ein kekk, og hetta var fyrstu ferð í lívinum, at eg sá ein slíkan. Hann ljóðaði upp á 100 kr. Hetta var nú ikki so grúiliga lítið, og eg var nøgd.

Tá ið vit komu til Gjáar, vórðu vit innisperraðar, sum tey søgdu, fyri at sleppa undan, at onnur skuldu verða smittað, um vit sjálvar longu vóru smittaðar og fóru at gerast sjúkar.

Vit lögdu nú ikki so nógv í tað. Eg búði niðri í Jákupsstovu hjá ommu míni. Hon var einsamøll í húsi og hevði havt meslingar, so her var eingin vandi. Men vit sluppu ikki millum fólk í einar 14 dagar. Tá var vandin av, og vit vóru ikki smittaðar.

Seinni komu so hinar gjáargenturnar norður, men tær sluppu undan at verða innisperraðar. Tær genturnar fóru so allar suður aftur í august. Men eg fór ikki, og eg hevði ikki ætlað tað heldur. Eg hevði nú sæð Suðuroynna, og tað var nóg mikið at gera við hús. Eg skuldi heldur ikki útsetast fyri at fáa meslingar, sum framvegis gingu kring landið, og sum tey framvegis ræddust sera illa.

Hesir meslingarnir vóru so ógvuliga ringir. Menn vórðu smittaðir í meslingagrindini í Gøtu í desember 1935.

Meslingarnir komu eisini til Gjáar, og tá doyði eitt systkinabarn mítt, Palli, sum var nýgiftur. Ein av eiðisgentunum, Signy, doyði suðuri í Vági og kom norður til Eiðis í kistu.

Meslingarnir høvdu gingið í 1916. Teir komu tá so langt sum til Funningsfjarðar, men teir komu ikki til Gjáar ta ferðina.

Við Gjógv høvdu meslingarnir ikki gingið síðan í 1905, og tá doyði ein beiggi Dánjal Klein, Óla Kristian, sum var giftur við fastur Jógvan Sofus. Hann doyði frá fimm smábørnum.

Eisini tuberklar

Tað vóru eisini nógvir tuberklar við Gjógv. Hetta minnst eg eisini frá barnaárunum, tá ið vit vistu, at onkur smittaði. Hetta var ein maður, sum spýtti í krukku. Hann hevði verið á Sanatoriinum, men hann doyði so í 1925. Eitt

systkinabarn mítt, Kristina Súsanna í Sámalsstovu, fekk tuberklar í 1926. Hon doyði 17 ára gomul av hesi sjúku. Tað doyðu fleiri ungar gentur.

Tá var eg ikki so vaksin. Vit blivu øll pirkað í 1926, tá ið Dinna á Rætt fekk tuberklar. Tá hevði eg longu „pluss“, sum tað var kallað, og var tí ikki í smittuvanda. Hini systkini høvdu ikki pluss og vóru tí í smittuvanda.

Tvær systrar doyðu á Rætt. Tann eldra, Kristina, doyði í 1934, 22 ára gomul, og tann yngra, Fía, doyði í 1940, 24 ár gomul. Eg var dupult systkinabarn teirra.

Eisini Kristoffur í Sámalsstovu, systkinabarn mítt og beiggi Kristinu Súsónnu, doyði av tuberklum.

Tøting

Tøting var ein fastur táttur í bygdarlívnum. Ullin var grundarlagið fyri hesum, og hon varð karðað, spunnin, bundin og vovin til klæði. Skipstroyggjur vórðu bundnar í hópatali, ikki minst undir krígunum.

Vit høvdu komfyr heima. Eg minnst bara eitt hús, sum hevði fyrstað. At lýsa við heima høvdu vit petroliumslampur. Tær meira framkomnu Storm King lampurnar, ið virkaðu eins og ein primus og skuldu pumpast, komu ikki fyrr enn seinni. At kóka við var eisini primussur brúktur.

Telefon og vatn

Telefonin kom longu í 1907 til Gjáar, og hevur Gjógv verið millum tær fyrstu bygdirnar at fáa henda hentleikan. Fyrstu húsini við telefon var í Ólastovu. Her var telefonin í 9-10 ár. Í 1916 fór telefonin niðan á Heyggj til Dánjal Klein. Tá ið hon fór haðani, fór hon til Óla Debes, og her var hon alla mína tíð. Vatnið kom inn í húsini í 1905, og var hetta bara fá ár eftir, at tað kom í húsini í Havn.

Prestar

Tað var bert ein prestur í Eysturoynni, og hann var á Nesi. Hann hevði nógvar kirkjur at røkja, so tað var langt ímillum, at hann kom. Kirkja kom ikki við Gjógv fyrr enn í 1929. Áðrenn tað var Funningur kirkjubygð hjá Gjógv. Tá ið prestur kom til Funnings, komu samstundis messuboð til Gjáar. Farið varð síðan til gongu til Funnings í kirkju. Okkurt viðføri mátti havast við, sum altarsklæðini, sum vóru havd í eini eskju. Í Funningi høvdu vit føst hús at fara inn í, har vit vanliga fingu ein bita og eisini móguleika fyri at skifta klæðir.

Prestur kom onkuntíð til Gjáar at bírætta tey, sum ikki orkaðu til Funnings.

Eg minnst, at omma á Rætt lá í seingini, og at prestur var uppi á loftinum, og tað sama var við øðrum gomlum í bygdini.

Tá ið fólk doyðu við Gjógv, vórðu tey, um veður var til tess, ferd við báti til Funnings at verða jarðað. Annars vóru tey borin. Hetta minnst eg ikki, men Jógván Sofus minnst tað, tí hann er 4 ár eldri. Tey síðstu fólkinu frá Gjógv, sum vórðu jarðað í Funningi, doyðu í 1917.

Onnur var Marin Sofía, mamma Drikku á Fløtti, sum gjørdist 105 ára gomul. Hin var Súsanna Malena, kona Stovu-Pól. Tær fóru til gravar dag um dag.

Líkini vórðu borin til Funnings, tá ið tey ikki kundu fæst. Bygdarfólkið, sum ikki fór við til Funnings, plagdi at fylgja heim á Heygarnar, einar 400 metrar frá húsunum.

Hetta var sjálvsagt ein tung byrða, so teir vóru tvey hold av berarum, tilsamans 16 mans, sum skiftust.

Tá kom kirkjugarður við Gjógv, og var hetta fitt áðrenn kirkjan kom. Í 1918 doyði eingin við Gjógv, og í 1919 varð fyrsta fólk jarðað við Gjógv, og var hetta Marin Kristianna, kona Kristian pápabeiggja. Hon varð 39 ára gomul.

Bíðaðu at giftast til pengar vóru í kassanum

Vit giftust 3. desember 1937. Tá høvdu vit longu bygt, og húsini høvdu staðið klár í eitt ár. Vit kundu havt verið gift í 1936, men vit vóru framvegis so ung, 19 og 23 ára gomul. Men tá vóru vit liðug við pengarnar, sum vit høvdu havt tókar. Vit høvdu goldið húsini kontant. Men at giftast og einki oyra at eiga niðurfyri, tað bar ikki til. So fór Jógván til skips eitt ár afturat at forvinna pening til húsarhaldið, og tá giftust vit. Eg var 20 ára gomul, og Jógván var 24 ár. Tá vóru vit ikki so grúiliga ung.

Søgan um eina kúgv

Vit høvdu ikki kúgv beinanvegin, tí vit áttu onga jørð, sum var fortreytin fyri at kunna fæða eina kúgv. Vit fingi ikki kúgv fyrr enn í 1949, tá ið vit keyptu tríggar gyllin í jørð. Hetta gav okkum so mikið av hoyggi, at vit kundu fæða kúnna um veturin. Henda jørðin kostaði 11.000 kr. Hetta var nógv tá. Men okkum manglaði tó ikki mjólk, tí heima hjá foreldrunum hjá okkum báðum høvdu tey neyt og nógv mikið av mjólk.

Vit sóu í bløðunum, at ein kúgv í Nólsoy var til sølu, og so ringdi Jógván til Nólsoyar. Tey søgdu, at kúgvín var 6 ára gomul, og hon skuldi kosta 700 kr. Hon mjólkaði 12 pottar, tá ið hon hevði kálvað. Vit keyptu so hesa

góðu kúgv. Tá legðist hann við landsynningstömingi. Tað var ikki farandi um fjørðin við henni. Men so ein seinnapart fingi vit boð av Oyri, at teir vóru komnir við kúnni, og at hon stóð í einum fjósi á Oyri.

So segði Jógvan, at vit vildu gjalda meira fyri kúnna fyri henda ómakin, men tað vildu tey ikki hava. Vit fóru morgunin eftir til Oyrar eftir kúnni. Vit gingi yvir á Bakka og síðani í eiðisbilin til Oyrar. Kúgvinn mátti leiðast allan vegin til Gjáar. Vit fingi hana norður til Ljósá tann dagin. Vit gistu við Ljósá, og dagin eftir komu vit við kúnni til Gjáar.

Kúgvinn royndist væl. Fyrst mjólkaði hon 12 pottar, sum var tað vanliga hjá henni, men so góvu vit henni rugmjøl afturat hoynum. Tá kom hon upp á 17 pottar. Tað var so merkiligt, at hon kálvaði mest kvígukálvar, so eingin bleiv dripin. Ein kálv settu vit við. Undan seinnu kúnni fór ein kálvur til Svínøyar, Brattaberg í Vági fekk ein, ein varð við Gjógv, og ein fór til Tummas á Kjalnesi. Henda kúgvinn royndist líka væl sum tann fyrri. Vit hava verið sera heppin í so máta.

Annars var tað soleiðis, at yvirhøvur høvdu øll ivaleyst av mjólk. Men skuldi kúgvinn hjá onkrum verið slept, so var einki sum æt at keypa mjólk. Tá fekkst mjólk fyri einki frá onkrum, sum hevði nóg mikið.

Av avlopsmjólkini var eisini vanligt at kirna smør og gera ost. So slapst eisini frá at keypa tað í handlinum.

Torv

Okkara torv var ikki so gott. Vit skóru uppi í Tjørnudali. Summi skóru eystur á Skúvadali, har torvið var betri, og sum ikki var so langt frá Tjørnudali.

Tað var nokk so høgligt at fara niðan í Tjørnudal. Tað var ikki meira enn eitt korter at ganga hvønn vegin. Men í Fríðagili hinumegin ána, har pápi eisini skar, var nokk so gott torv.

Menninir skóru torvið millum vár- og summartúrin, men restin var uppgávan hjá konunum og børnunum. Nú ráddi um at fáa torvið turt. Her valdaðist sera nógv, hvussu terrin var. Síðan skuldi torvið fáast til høldar í torvkráir, men alt hetta hevur Petur Jákup Sigvardsen skrivað um í sínum bókaverki.

Farast skuldi so eftir torvi, so hvørt brúk var fyri tí. Pápi plagdi at bera torv heim niðurfyri, so lætt varð um hjá teimum, sum vóru heima, tá ið hann var burtur. Men annars var vanliga ikki farið hvønn dag eftir torvi.

Trupult undir krígunum

Tað var ein forferdilig tíð undir krígunum. Allastaðni vóru minur, og menn máttu rógva út millum minurnar við tí vanda, sum hetta bar við sær. Tað vóru eisini mong skip, sum fórust av minum.

Eiðismenn høvdu eisini sæð ein enskan trolara vera sprongdan av minu. Her vóru tveir klaksvíkingar við. Bátarnir sluppu tó undan minum.

Men ein gjáarmaður fírst við skipi undir krígunum. Tað var Henry hjá Petur Kristiani, sum var við Ekliptiku, sum hvarv á leiðini heim úr Aberdeen í 1941. So ringar vóru orðningarnar – og eg veit eisini um onnur, sum vóru tað sama fyri – at einkjan einki kundi fáa, tí maðurin hevði siglt ov stutt. Men tey komu kortini væl ígjøgnum.

Jógvan sigldi eitt sindur undir krígunum. Í 1940 var hann til saltfisk við Fame. Hetta var ein sera langan saltfiskatúr. Teir komu ikki heim fyrr enn í oktober.

So var hann ein túr við Saltoyra í 1942 og aftur tveir túrar í 1943. Í 1944 var hann heima, og í 1945 fór hann, áðrenn kríggið var liðugt, við Polarfarinum við gørunum á Suðurlandið. Olivur Thomsen úr Gøtu var skipari. Tá ið teir vóru niðri og seldu, frættist, at kríggið var liðugt.

Annars merktist ikki nógv til kríggið við Gjógv. Her búði eingin hermaður, men onkur kundi koma viðhvørt og steðga eina nátt ella tvær, og tá gistu teir í skúlanum. Men tað vóru nógvir hermenn á Eiði, har teir bygdu støðir uppi á Kolli.

Vegasamband

Gjógv fekk í 1959 vegasamband til Eiðis. Inntil tá varð nógv gingið millum Gjógv og Eiði, sum t.d. við posti. Vegasamband til Funnings kom ikki fyrr enn í 1961. Nógv ár seinni kom vegur frá Funningi inn í Funningsfjørð, og harvið til hinar bygdinar í Eysturoynni. Júst hetta sambandið kom eisini at hava stóran týdning fyri bygdina, tí tað er so ofta á vetri, at tað ikki er koyrandi um Eiðisskarð.

Vóru gift í nærum 70 ár

Dinnafla og Jógvan Sofus vóru so nær at hava verið gift í 70 ár, at jarnbrúðleypið var ásett. Men knappliga doyði Jógvan. Tá høvdu tey verið par í 75 ár. Stutt eftir doyði Dinnafla eisini.

Dinnafla doyði í 2008.

Ása Michelsen Havt týska vinkonu í meira enn 80 ár

Ása er fœdd í 1918. Pápin var skipari, so hon minnst eina heilt aðra tíð. Hon fór niður at arbeiða og fekk eina týska vinkonu samstundis, sum Hitler kom til valdið. Tær samskifta enn. Heim afturkomin fór hon at arbeiða hjá amtmanninum, har alt valdið var tá. Eisini dugdi Ása væl at svimja og svam einaferð ikki heilt uttan vanda um Hvannasund. Ása giftist við Helge Michelsen.

Ása er uppvaksin á Landavegnum, sum tá var roknað fyri at vera uttanfyri Havnina. Sum nógvar ungar gentur fór hon til Danmarkar at arbeiða.

Ása er dóttir ein kendan havnarmann, Kristian í Hvannasundi.

Systkin hennara vóru Jógvan, Kristiane, Louisa, Guttorm, Debes og Edgar. Ása var yngst.

Ása minnst væl til ta tíðina, tá ið tað var so vandafult at vera fiskimaður. Ávísa tíð á árinum varð roknað við, at skipini komu heim aftur. Komu tey ikki til tíðina, var støðugt órógv á teimum avvarðandi. Vanliga komu tey kortini, men hjá teimum, har skipini ikki komu aftur, var fyrst óvissan og síðan vissan ræðulig. Eina ferð vóru teir ógvuliga seinir heim aftur. Tá var orsøkin ov gott veður, eingin vindur var, tí bar ikki til at sigla við seglum.

Tá ið illveður var heima, var eisini órógv á mammuni. Men tá varð hon troystað við, at tað var nú als ikki vist, at illveður var, har sum teir vóru.

Fyrst at royna nýggja hospital

Ása var ein tann fyrsti sjúklingur á Dr. Alexandrines Hospital. Her var hon innløgð sama ár, sum hospitalið lat upp í 1924. Hon minnst eisini, tá ið hon saman við øðrum børnum slapp í lastina at koyra í fyrsta bilinum í Føroyum, nevniliga hjá Júst Sivertsen.

Í skúla við Landavegin

Tá ið tíðini vóru nógvir privatskúlar í Havn. Ása fór í skúla hjá frú Mohr, sum helt til við Landavegin. Hetta var eisini høgligari heldur enn at fara oman í sjálva Havnina í Kommunuskúlan. Landavegurin var tá heilt fitt frá býnum. Tað var sambært Ásu gott at ganga í skúla við Landavegin. Frú Mohr var tá einsamøll um fleiri enn 50 næmingar.

11 ára gomul fór Ása í realskúla. Hetta var ein sera stór broyting at koma millum rættilig havnarfólk. Ein varð nærum roknaður sum eitt bygdarfrell at koma frá Landavegnum.

Eftir realskúlan fór Ása at arbeiða í handlinum Tubbakk hjá Lauridsen, sum var dani. Handilin var, har Hafnia er nú.

Tá fór Ása at læra seg at stenografera hjá Onnu Katrinu Jacobsen. Hon var systir rithøvundan Jørgen Frantz Jacobsen. Síðan fór hon at læra seg at skriva á maskinu hjá konu Vilhelm Nielsen.

Ása fór so at arbeiða á skrivstovuni hjá sakføraranum Helge Simons. Hann kom úr Danmark til Havnar í 1924 at arbeiða hjá Poul Effersøe. Hann tók við eftir Poul, tá ið hann doyði í 1926. Simons fór tó skjótt aftur til Danmarkar,

eftir at Ása var byrjað. Tá helt Børge Husted Andersen fram við virkseinum, og hann varð verandi í Føroyum til 1949.

Ásu dámði væl Husted Andersen. Hann var góður at arbeiða hjá. Men hetta vóru ringar tíðir, og tað vóru nógv brøv, hon skrivaði við hóttan um, at varð ikki goldið fyri ávísa freist, kundi tað enda við tvingsilssølu.

Til Danmarkar at arbeiða

Tá í tíðini var tað sera væl umtókt hjá ungum gentum at fara til Danmarkar at uppliva heimin uttan fyri landoddarnar. Hetta gjørdi Ása eisini. Hon var tá farin at ganga saman við Helge Michelsen, son Hans Jacob í Dalólastovu. Helge dámði tað einki, men her var eingin bøn.

Ása fekk gott ummæli frá Husted Andersen, og hon søkti sær arbeiði hjá einum sakførara, Skov Jepsen, á Vestre Boulevard 11 í Keypmannahavn.

Her skuldi hon fyrst roynast. Hon fekk dikterað eitt bræv, sum fyrst skuldi stenograferast og síðan skrivast á maskinu. Hetta gekk væl, og hon fekk starvið. Lønin var 150 kr. um mánaðin, og hon fekk 125 kr. í Føroyum.

Ása slapp at búgva hjá einum eldri hjúnum, har hevði hon tað gott.

Helge var komin niður við, men hann fór heim aftur. Hann hevði síðan 1935 arbeitt í Smæruni, sum tá var ein av stóru handlunum í Havn. Pápi Helge var systkinabarn Hans Jacob, sum átti Smæruna. Her var lønin 250 kr. um mánaðin. Hetta sigur eisini nakað um munin á konufólka- og mannfólkalønnum tá í tíðini.

Ása hugnaði sær í Keypmannahavn, har hon kom saman við øðrum føroyingum. Hon plagdi at koma í Kristiliga Ungmannafelagið, har presturin, Emil Joensen, skipaði fyri. Eisini var farið í Føroyingafelagið.

Sambandið við Helge var at skriva brøv. Tjaldrið sigldi aðruhvørja viku, og við hvørjum farti varð skrivað.

Fekk vinkonu í Týsklandi

Í 1933 fór Ása at skriva saman við eini týskari gentu, Eriku. Rikard Long var lærari í týskum í realskúlanum. Hann hevði fingið áheitan frá skúla í Týsklandi um at úvega føroyskar brævvínir. Hetta var eisini eitt frálíkt høvi at læra týskt, og tað gjørdi Ása eisini.

1933 var árið, Hitler tók valdið í Týsklandi. Ása minnst, at Erika í fyrsta brævinun nevndi, hvussu fegin tey vóru um Hitler, sum nú skuldi fáa skil á samfelagnum.

Erika var ættað úr Eysturproysen móti polska markinum. Meðan Ása var í Danmark, skrivaði Erika, at hon nú var á húsarhaldsskúla í Berlin, og hon bjóðaði Ásu at koma at vitja seg um hvítusunnuna.

Hetta lá hampiliga væl fyri, tí toksambandið var gott til Berlin. Tað vóru ikki nógvir pengar til slíkt, men her fannst ein loysn, og Ása fór. Hon var í Berlin í átta dagar.

Ása eigur enn myndir frá hesi ferðini. Tær báðar nýttu tíðina væl at síggja mest møguligt av Berlin. Millum annað vitjaðu tær tað stadion, har olympisku leikirnir vórðu hildnir í 1936. Leikirnir vóru nýttir sum ein propaganda-herferð fyri nasismuni. Hetta visti Ása eisini, tí hon fylgdi væl við. Hon minnst kortini ikki nógv til politisku støðuna, uttan at har vóru nógvir hermenn í gøtunum.

Nú var Erika ikki longur so forlípt í Hitler. Men hon átti eitt systkinabarn, sum framvegis stuðlaði honum.

Árið eftir brast kríggið á, og tá fingu tey seg eisini roynd. Erika átti tveir beiggjar, sum vóru í herinum. Tann yngri kom ikki aftur. Tá ið russar hertóku Týskland seinast í bardaganum, flýggjaðu tey øll í hvør sína ætt. Pápin endaði sum russiskur fangi. Hann slapp kortini hampiliga skjótt leysur aftur, og familjan sameindist aftur.

Undir krignum var einki samband teirra millum. Men beint eftir krígsløk tóku tær sambandið upp aftur. Tær hava eisini hitst fleiri ferðir. Fyrstu ferð í Danmark eina ferð Ása vitjaði dóttрина. Tær hava eisini vitjað hvørja aðra bæði í Týsklandi og í Føroyum.

Ása, sum er 99 ár, ringdi til 97 ára gomlu Eriku beint áðrenn henda bók fór til prentingar í oktober 2017.

Fór at arbeiða hjá amtmanninum

Í oktober 1938 kom Ása aftur til Føroyar. Tað var ringt at fáa arbeiði. Tá søkti hon og fekk pláss á skrivstovuni hjá amtmanninum, Hilbert. Áðrenn Ása varð sett, var hon til samrøðu við amtmannin. Hann legði dent á, at einki skuldi leka út um tað, sum tey fingu at vita í arbeiðinum. Revsingin kundi vera geglið.

Amtmaðurin umsat tá ein stóran part av føroyska samfelagnum, so her var fitt av fólki. Tey flestu vóru føroyingar. Ása minnst Margrethu Christiansen, Anni Olsen, Linu Fossá og Hannu Mikkelsen, kallað Pitte. Ein danskur fulltrúi, Hjorth Nielsen, hevði umsitingarlugu ábyrgdina av heilsuøkinum.

Her var tó ikki brúk fyri stenografi. Brøv vórðu fyrst skrivað við hond, og so var tað teirra uppgáva at skriva tey á maskinu.

Ása minnst, at hon møtti amtmanninum tann 9. apríl í 1940, tann dagin týskarar tóku Danmark. Amtmaðurin var púra fjálturstungin, sum rímiligt er. Einkin samband var við dansku myndugleikarnar, og eingin visti, um ikki týskarar vóru á veg at taka Føroyar eisini.

Amtmaðurin fekk nú eina rættiliga avgerandi støðu, har hann sjálvur skuldi taka ábyrgdina av tí, sum hann annars fekk boð um frá dansku stjórnini.

Eitt tað fyrsta stórmálið var flaggspurningurin, og Ása minnst prátið um flaggið og eisini um tað sokallaða grøna flaggið. Men annars var ikki tann stóra broytingin á skrivstovuni.

Men her var sera virkið av politikkarum og Bretum. Bretski konsulin Mason kom ofta á gátt.

Ása minnst ógvusligar hendingar, sum tá ið týskarar bumbaðu skipini Caroline Thorden og Lincoln City og fleiri doyðu. Hetta var ógvuliga óhugnaligt.

Hilbert var góður at arbeiða hjá. Hann hevði konu og tvey børn, og tey búðu í amtmanborgini. Dóttirin gekk í skúla saman við Vagn Eriki beiggja Helge.

Noyddust at giftast...

Ása og Helge bygdu sær hús úti á Landavegnum, men høvdu ikki ítøkiligar ætlanir um at giftast.

Húsini vóru kortini so mikið liðug, at tað kundi flytast inn í tey. Tá koma knappliga tey skakandi boðini, at bretar ætlaðu at taka húsini til egna nýtslu. Hetta gjørdur teir ofta við hús, sum stóðu tóm. Hetta kom illa við. Tað var eisini kent, at bretar fóru illa við teimum húsum, sum teir tóku.

Spurningurin var so, hvat ið kundi gerast. Her vóru fleiri partar við í ráðum, eisini amtmannin. Men so eitt sunnukvøld koma boðini. Skuldu tey framvegis hava ræðið á húsinum, máttu tey giftast, áðrenn tvær vikur vóru lidnar.

Hetta gjørdur tey so. Sunnudagin tvær vikur seinni, 3. august 1941 kl. 17, skuldu tey giftast í Havnar Kirkju. Tey møttu upp, men tá var eingin prestur. Farið var at kanna málið. Tað vísti seg, at presturin hevði gloymt tey og var staddur í Nólsoy. Men ein tíma seinni var hann tó komin, og freistin fyri at giftast kundi haldast.

Ása gjørdist skjótt við barn, og tá gavst hon at arbeiða fast úti.

Børnini eru Kirstin, sum býr í Danmark, Hans Jákup, Vagnur, Torbjørn og Leivur, allir búgva í Havn.

Helge var ein virkin maður á ymiskum økjum. Hann var losjumaður, og hann var ítróttarmaður. Hann var við í Afholdsfolkenes Idrætsforening. Hetta

felag er ikki kent nú, men tað ber til at lesa um tað í bókini Losjan í 100 ár. Seinni var hann uppi í at stovna Neistan.

Helge var ófórur at fara á flot og at skjóta haru og fugl. Hann hevði annars ábyrgdina av slaktaraforrætningini í Smæruni. Hann doyði í 1986, bara 72 ára gamal.

Svam um Hvannasund

Ása var ein av morgunfrúunum í svimjihylinum. Hon lærði longu sum smágenta at svimja í Sandagerði. Tey lótu seg úr millum steinarnar. Tá ið Ása var 16 ára gomul, svam hon um Hvannasund. Hetta hevði pápabeiggin Sámál roynt fyrr. Tað rak hart í sundinum. Tí mátti svimjast meðan kyrrindi vóru, og hetta var bara ein hálvur tími. Tá kundi sjógvurin vera so spegilsblankur.

Henda dagin, hon skuldi svimja, hevði hon avtalað við eitt systkinabarn, at hann skuldi fylgja henni í báti, so hann kundi hjálpa, um ikki alt gekk eftir vild. Ein brugda hevði spælt sær í sundinum, so tað var best at vera ansin.

Men einki systkinabarn kom. Kyrrindini vóru stutt, so Ása legði á bláman. Tá ið hon var komin hálva leið, sá hon, at teir drógu bát í Norðdepli! Tá er systkinabarnið raknað við, og hann fylgir henni tað sum eftir er av teininum. Ása kom yvirum í øllum góðum, men streymurin gjørði, at hon kom á land langt norðan fyri bygdina í Hvannasundi. Men abbin var ikki blíður um slíkt óansni.

Binding

Eitt ítriv, sum Ása hevur gjørt nógv burturúr, er binding. Við fimm børnum kundi hetta eisini geva nógv arbeiði. Tað skuldu bindast gerandistroyggjur og sunnudagstroyggjur og nógv annað.

Eisini hevur hon fingist nógv við veving. Hon lærði at veva hjá Bergljot av Skarði. Seinni hevur hon eisini vovið saman við Titu Winther. Nógv sera vakurt plaggið er komið burtur úr hesum.

Seinnu árin hevur Ása búð á Ellisheiminum í Havn.

Hensia Jacobsen
**Fiskimansdóttirin
í Streymnesi gjørdist
bóndakona í Gøtu**

Hensia Jacobsen er fødd í 1919 í Streymnesi. Hon minnst frá sínum barndómi nógvar vanlukkur á sjónum og greiðir frá fleiri lagnum. Hon fór til Havnar at tæna, bleiv forlovað og misti drongin í vanlukku á sjónum. Hon kom til Syðrugøtu sum arbeiðsgenta. Her giftist hon við Poul Andreas Jacobsen, á Dunganum, og bleiv bóndakona við nýhugsan.

Eg eri fœdd í Streymnesi tann 17. september 1919. Foreldrini vœru Jóhanna, fœdd Olsen, kallað Hanna, og Zacharis Zachariassen.

Mamma og pápi vœru trímenningar, og bæði vœru tey úr Streymnesi. Vit vœru níggju systkin. Eg var elst. Síðan komu Kristian, Jonna, Hanus, Eli, sum bleiv trí ár, Hákun, Elida, Steinbjørn, sum bara bleiv fimm mánaðir, og so aftur ein Steinbjørn, sum er 20 ár yngri enn eg.

Abbi í faðirætt kallaðist Hanus, og omma var Elsa Maria, ættað av Eiði. Hon var dóttir Grækaris Joensen, tann fyrsta lærda læraran á Eiði. Hann var av Eiði, fœddur í 1835. Hann var tann fyrsti, sum tók læraraprógv í Føroyum. Hann verður beinanvegin lærari á Eiði og var har, til hann doyði í 1897.

Ein sonur Julius abbabeiggja æt eisini Zakaris. Hann doyði bara 24 ára gamal av tarmslyng. Tað var so ringt veður, at tað var ikki hugsingur um hjá báti at koma til hjálpar, og eingin vegur var. So hann doyði heima uttan at kunna fáa hjálp. Hann var forlovaður við eini gentu úr Tjørnuvík, sum æt Katrina. Hon bleiv seinni gift við Olafi Petersen, sum var lærari á Argjum í nógv ár.

Gamla og raska langommu

Ein langomma mín var Kathrine Ole Christiansen. Eg minnst væl langommu, mamma Kristian abba. Langomma var blivin einkja ógvulig ung. Hon dugdi væl at greiða frá.

Eina søgu havi eg hoyrt um langommu, sum vísir, at hon var ikki fyri ongum. Eina ferð var hon til neyta í haganum, sum liggur suður móti Áunum.

Har var ein óður tarvur, sum hevði hug at gera seg inn á langommu. Men hon ræddist ongan tarv. Hon tók í halan á tarvinum og hálaði hann runt, so tarvurin at enda gjørdist mestsum í ørviti. So sparkaði hon tarvin í hvítanýrni, nossini. Tá lá tarvurin sum fyri kúluni. Tá ið hann kom so frægt fyri seg, raggaði hann sær oman á sandin, har hann var púra fyri ongum.

Eftir ta ferðina fekk langomma frið fyri hasum tarvinum. Hetta vildi hann ikki royna eina ferð enn.

Hvalastøðin við Áir var hent

Men so kom hvalastøðin við Áir. Pápi hevði mist pápa sín á útróðri. Tá varð pápi biðin um at koma har at arbeiða okkurt lætt, hann var enn drongur. Hetta er eitt dømi um ta umsorgan, fólk høvdu. Her finga arbeiðararnir so nógv tvøst, sum teir vildu hava. Hetta átti lívið í teimum.

Omma fekk eisini arbeiði. Pápi varð spurdur, um ikki onkur var, sum vaskaði finar skjúrtur og kundi stíva flippur og kragatoy og slíkt. Hann hevði

so sagt það fyrri mammu síni, Elsu Mariu. Hon segði, at það hevði verið so deiligt at fingið eitt slíkt arbeiði.

Hetta arbeiðið fekk hon tískil, og hetta gjørdi hon alt það, eg minnst. Húsinu vóru ikki stór, men tey vóru so hugnalig.

Tey vóru so fátæk, og tey áttu einki. Hin omma mín, Sigga Sofía, fór ein dagin niðan at vitja ommu við tveimum drýlum, hon hevði bakað. Eisini hevði hon við sær eina tveykrónu – það var nógvur peningur tá. Omma reisti seg upp úr songini og rópti á børnini: „Komið nú og fáðið tykkum eina máltíð!“ Tá var ikki biti í húsinum.

Omma, Elsa Maria var vorðin einkja dagin fyrri. Maðurin, Hanus var gingin burtur við Streymnesbátinum. Bara bóndin, Jógvan á Langasandi varð bjargaður. Tá hevði hann svomið langt við soninum á rygginum, men mátti sleppa soninum, sum ikki var konfirmeraður. Abbi var biðin við fyrri ein annan mann, sum var sjúkur tann dagin.

Ófrættatíðindi frá Ananu

Í 1936 róði pápi út frá Ananu í Grønlandi. Eitt kvøldið ringja tey av reiðarinum Uvak og siga, at báturin, sum pápi var við, var burturgingin. Um pápi var deyður, nei, það vistu tey ikki. Mamma fekk ein slíkan hvøkk. Hon var við barn, og það barnið doyði fimm mánaðir gamalt. Hildið varð, at barnið fekk mein av skelkinum, sum mamma fekk.

Mamma ringdi dagin eftir til reiðarið og fekk at vita, at har var eingin mannskaði.

Tey seinastu árinu pápi var á sjónum, var hann bestimaður hjá beiggja mínum, Kristiani. Hetta var við Sæborg í Leirvík.

Pápi doyði 30. apríl 1981.

Fyrsta wc í Streymnesi

Sum ung var mamma í Vestmanna, har hon seymaði oljudansar fyrri reiðaran, Marionnu Nielsen.

Tá ið mamma kom aftur til Streymnes, hevði hon við sær fyrsta wc, sum kom til bygdina. Tað var keypt í Havn og varð eisini sett upp heima hjá okkum. Sisternan var av jarni og hekk uppi undir loftinum. Tí sigi eg framvegis at „at sláa niður“.

Mamma var ein megmarkvinna. Pápi fór til skips í mars og kom heim aftur í oktober. Hann mátti gera nógv arbeiði, meðan hann var heima. Pápi hevði gjørt ein køst í túninum, og hann skuldi tømast, áðrenn hann fór avstað.

Tøðrúgván varð lögð so nær veltuni sum gjørligt, og pápi snøggaði hana til. Tá var so mikið lættari hjá okkum heima at seta epli niður.

Pápi var eisini so fittur í hondunum. Hann smíðaði børnunum leypar, teir vóru klæddir við roði. Vit koyrdu leypin so langt yvir á høgri øksl, so vit ikki fingi tøðini í nakkan.

Pápi var annars av tí gamla skúlanum. Hann vildi bara hava pening, sum hann arbeiddi fyri. Ta fyrstu pensjónina sendi hann avstað aftur. Hann skuldi ikki liva av olmu.

Nógv varð arbeitt, men heiligdagar skuldu haldast. Tað var heilagt kl. 18 kvøldið fyri. Tá ið vit hoyrdu kirkjuklokkuna, fóru vit til hús.

Mamma lovaði okkum eitt oyra í lön. Onkuntið kundi tað vera tvey oyru. Fyri hetta fingi vit eina plátu av karamell. Tað var als ikki so galið.

Ófør til hendurnar

Mamma var so ófør til alt til hendurnar. Hon plagdi at veva buksuvadmal, spinna til undirklæði til pápa og so at binda við hond. Hon bant so ótrúliga skjótt.

Eg minnst til dømis, tá ið vit skuldu hava rotuskógvar, so var tað arbeiðið hjá monnunum at raka roðið, áðrenn tað varð barkað.

Tá ið tað var flett, varð skinnið lagt í fyra. So varð bundið um skinnið at rota fyri at fáa ullina av. Seinni varð nippað í tað fyri at vita, um tað var nóg gott. So bleiv skinnið vaskað í heitum landi við allari ullini á. Tað næsta var at fara oman í ána at skola.

Tað var lítið av vatni í Streymnesi. Eina ferð hevði omma vaskað skinn. So sigur mamma, at eg mátti fara oman í Stóra at skola skinnið. Ja, um eg kundi fara við hestavogni. Sum sagt so gjørt. So at fara til hús aftur og at vinda vatnið úr skinninum.

Skinntini vórðu síðan hongd upp at turka við ullini út.

Eg minnst væl, hvussu hetta varð gjørt niðri hjá ommu. Tey høvdu eitt turt skinn á gólvinum, tí tey kundu ikki vinda hesi skinntini, sum vóru í baljuni. So varð tváið kroyst úr skinninum. Síðan varð skinnið langað niður á hetta turra skinnið. Tað varð so koyrt upp í eina spann og so í ána at skola.

Rotuskógvar

Rotuskógvar vórðu nógv brúktir bæði av monnum og konum. Tá ið farið varð út, var farið í galosjur uttan á rotuskógvarnar. Konufólk høvdu reyðar tveingir, og menn høvdu hvítar. Tá ið hol kom á rotuskógvarnar, so blivu teir klássaðir. Teir blivu vendir, so tað, sum hevði vent upp, kom at venda niður.

Menn brúktu nógv húðaskógvar av neytahúð. Teir gingu eisini úti í teimum.

Tá ið pápi fór at skjóta harur, var hann altíð í húðarskóm. Fyri at tað ikki skuldi vera ov hált, varð eitt haft bundið um føturnar.

Nógvar harur

Ein dagin hevði pápi verið og skotið harur. Hann hevði fingið 22 í einum haga fyri framman í Streymnesi.

Hann kundi ikki bera allar heim í senn. Hann kom so fyrst heim við nøkrum og so avstað aftur eftir hinum.

Pápi var so óførur maður. Tær harur, sum vit ikki sjálvi kundu brúka, vórðu seldar til Havnar í heilum líki til Otto Reinert og Carl á Lag. Harurnar plagdu teir á mjólkarbátinum Tróndi at hava í varðveitslu á ferðini.

Skúlin

Skúlin var í Hvalvík. Tey fyrstu árin, eg gekk í skúla, var brúgvín um áнна ikki gjørd. Tað var bara ein planki um áнна niðri undir húsinum hjá okkum. Øðrumegin var eitt band at halda sær í. Hinumegin var so eitt rekkverk. Tað var so grúiliga smalt at ganga har. Men tað árið, eg fór í skúla sjey ára gomul, vóru vollarnir gjørdir til brúnna, sum er har frammi nú.

Tá kom tað ikki upp á tal ikki at koma til tíðina í skúla. Eina ferð var eg frammi í gerðinum og hoyggjaði saman við mammu og pápa. Eg gjørdist lívsforskrekt, tá ið eg sá læraran koma heim eftir vegnum.

Eg fór fram á vøllan og leyp yvirum. Tá sigur pápi, at tú skalt ikki at vera bangin, klokkan er ikki so nógv enn.

Men tað nyttaði ikki at snakka við meg. Tá ið lærarin var farin, so var tíðin komin hjá mær at fara. Lærarin var Hans Jacob Egholm í Hvalvík.

Fyrstu tíðina nýttu vit talvu at skriva á og griffil at skriva við. Her kundi viskast út, so tað slapst undan pappírsnýtslu. Men seinni komu bókur at skriva í.

Jógvan við Áнна, ættaður úr Sandavági, kom til Hvalvíkar at vera lærari. Hann lærði okkum at spæla hondbólt. Tað dámdi mær so væl.

Jógvan við Áнна búði hjá okkum.

Hørð lagna hjá ommubeiggjum

Mín barndómur var nógv merktur av teimum vanlukkum, sum hendu um hesa tíðina. Serliga minnst eg vanlukkurnar á sjónum í 1930-árunum.

Eg átti tveir ommubeiggjar. Sámál Jákup var júst giftur, tá ið hann gekk burtur á Norðhavinum saman við tveimum øðrum. Hetta hevur verið í 1905 ella 1906. Allar triggjar konurnar hjá hesum monnum vóru við barn.

Mia, kona Sámál Jákup, fekk son, sum var kallaður Sámál Jákup eftir pápa sínum, umframt, at hann varð uppkallaður eftir hinum báðum monnunum eisini.

Mia var dóttir Janus Egholm. Mamma Miu helt, at tað hevði verið gott fyri Miu at sloppið burtur av bygdini. Tey bæði tóku Sámál Jákup til sín og bjóðaðu Miu at fara suður til Vágs at arbeiða fisk. Hon fór at arbeiða hjá teimum á Gørðunum. Teir høvdu ættarsamband til Streymnes.

Thomas Johan Vilhelm, vanligi kallaður Tummas við Kráir, hevði tá mist konu sína. Tey áttu tá dóttirina Emmu, sum var javngomul við Sámál Jákup. Tummas bað so Miu koma at halda hús hjá sær. Hetta endaði við, at tey bæði giftust. Tey finga saman fyra synir, Thorstein, Victor, Levi og Tom. Tey plagdu at vera í Streymnesi og ferðast hvørja summarfrítíð. Sámál Jákup tók við festinum hjá fosturpápanum.

Tummas við Kráir var ein kendur reiðari í Vági.

Óla Jákup fekk eina harða lagnu

Hin ommubeiggin var Óla Jákup, giftur við Lottu úr Oyndarfirði. Tey finga eina ótrúliga harða lagnu.

Tey finga fimm synir. Tveir av teimum doyðu smáir. Sonin, Hans Jacob, mistu tey í 1930. Teir vóru á heimveg úr Íslandi við sluppini Slatríð og vóru komnir so langt, at teir sóu land. Tá biður motorpassarin Hans Jacob koma at hjálpa sær at starta motorin. Men nú hendi tað vanlukkuliga, at troyggjan hjá Hans Jacob gerst fóst í svinghjólinum í tí, motorurin fer í gongd. Áðrenn motorurin verður steðgaður aftur, er Hans Jacob so illa farin, at hann doyði.

Konan var komin til Havnar at taka ímóti manninum. Hon sær, at skipið flaggar í hálvari stong. Tá ið skipið kemur til lands, fær hon tey skakandi boðini um, hvat ið er hent. Hans Jacob varð jarðaður í gamla kirkjugarði í Havn.

Elisa, kona Hans Jacob, var við barn og fekk um heystið ein son, sum sjálvandi varð uppkallaður eftir pápa sínum. Elisa giftist uppáftur við Einar Nordbø av Sandi. Tey finga tvey børn, Marin og Hannis. Her rakti vanlukkan aftur. Hannis doyði av sjúku 14 ára gamal.

Men vanlukkurnar vóru ikki av hjá Lottu og Óla Jákupi. Hon átti nú tveir synir eftir, Johan og Christian. Teir fóru árið eftir, á heysti 1931, til skips við Doru, eini slupp úr Vestmanna. Men her hendi tað vanlukkuliga, at Dora

gekk burtur við allari manningini. Nú misti Lotta teir synir, hon átti eftir, 19 og 22 ára gamlar.

Hetta var heldur ikki endin á tí, sum rakti Lottu. Stutt eftir gjørdist maðurin, Óla Jákup, brekaður og kundi einki siga annað enn ja og nei.

Doyði frá 11 børnum

Ein av teimum, sum fórust við Doru, var flaggskiparin Jacob Martin Egholm úr Hvalvík. Hann var 38 ár og átti konu og 11 børn. Elsta barnið var 14 ár.

Ein sorgarleikur var eisini norðuri í Vík. Har fórust tríggar brøður við Doru. Teir vóru Daniel Petur, Jacob Martin og Meinert Olsen, sum vóru frá 15 til 22 ára gamlir. Tey vóru seks systkin, nú vóru bara trý eftir.

Tað er greitt meira frá hesi søgu hjá Hensiu í bókini *Havið tók teir*.

Børnini á Skorpusoyri mistu bæði foreldrini

Í 1930 fórst Ernestina og níggju menn doyðu. Av teimum vóru tveir feðgar í Tjørnuvík, Elias og Henge Heinesen, umframt Hans Jacob Andreassen av Skorpusoyri á Langasandi.

Hetta var eisini ein syrgilig søga. Hans Jacob var ættaður úr Vík. Hann var beiggi tann tá kenda skiparan Óla Max Andreassen.

Hans Jacob giftist við Biritu Mariu, sum eisini var úr Vík. Tey bygdu á Skorpusoyri norðast á Langasandi, har tað tá vóru tvinni hús. Tey fingu fyrst børnini Mariu, Andreu og Jógvan. Í 1927 hendi tað syrgiliga, at hon doyri í barsilssong, men nýfødða dóttirin, Ebba, livdi. Tað var sjálvsagt ikki lætt hjá einum fiskimanni við fyra børnum onga konu at hava. Men at fara til skips var neyðugt. Fyrsta árið fóru øll børnini til Saksunar at vera, meðan Hans Jacob var burtur. Tá ið hann kom heim aftur á heysti, komu so børnini heim til Langasands.

Árið eftir fara trý av børnunum til Saksun og eitt, Andrea, fer til Streymnes. Hon kom at vera hjá Siggju og Sámal Jákupi Egholm.

Men nú er tað, at Hans Jacob gongur burtur við Ernestina. Tískil verða hesi fyra børnini, sum vóru úr 14 ár og niður í trý ár, foreldraleys.

Men tá blivu tey verandi í teimum húsum, har tey høvdu verið hetta summarið, og har komu tey at búgva, til tey komu undan.

Maria giftist til Vágs við Poul Bech í Vági. Andrea doyði 16 ára gomul av tuberklum. Vit báðar vóru javnaldrar og konfirmeraðust saman. Eg minnst, tá ið hon varð koyrd við hestavogni oman til postbátin til Havnar á sjúkrahús. Tá var hon ikki før fyri at ganga. Hana sóu vit ikki aftur á lívi.

Jógvan, Skorpus Jógvan kallaður, giftist inn á Skála og var seinni kendur bilstjóri í Havn. Ein sonur hansara var tann tá kendi sangarin Herálvur Andreassen.

Eingin jørð í húsinum

Tá ið eg var barn, var ikki ein kleyv í húsinum. Pápi var elstur av beiggjunum. Hann var 11 ár, tá ið pápi hansara doyði.

Men hetta forðaði ikki pápa. Hann fór at velta burtur úr nýggjum. Eg minnist sum í gjár, tá ið hann kom oman av Rossaryggi við eini reyðari kúgv. Nú hevði hann velt so nógv, at hetta læt seg gera. Hetta var ein stórur dagur.

Pápi plagdi at skera torv hjá tveimum gomlum gentum, Elin Mariu og Elin Katrinu, sum vóru fastrar hansara. Tær fingu síðan torvið til høldar.

Pápi tók Elin Mariu inn til okkara, tá ið hon ikki orkaði meira. Tá var Elin Katrina langt síðani deyð. Hann smíðaði ein kvist í húsinum, har Elin Maria kundi búgva, og mamma passaði hana. Eg minnst hana sum eitt vælsignað menniskja. Tá ið eg gekk við Ingrid, okkara sætta barni, droymdi eg hana so ofta, og tað gjørdi eg aftur, tá ið eg gekk við Elini tvey ár seinni. Hon varð doypt Elin Maria eftir abbasystur. Síðan tá havi eg ikki droymt hana aftur.

Kvaldist av ballón

Eina ferð hendi ein heilt serlig vanlukka, sum var so syrgilig, sum tað kundi hugsast.

Ingibjörg, dóttir Grækari upp í Trøð í Kvívík, var komin til Hvalvíkar at hjálpa ommuni, Súsonnu niðri í Geil, í handlinum. Skírismorgun fór hon við nøkrum vinkonum ein túr út á Neyst. Tær høvdu við sær ballónir, sum tær stuttleikaðu sær at blása í.

Hetta var heldur ikki óvanligt. Men hvat var og ikki. Ingibjörg fekk ballónina í rangastrúpan, og hon kvaldist bara 12 ára gomul. Hon kom tískil aftur til Kvívíkar í kistu.

Altarljósið sloknaði fyri Viggo

Í 1932 hendi aftur ein vanlukka á sjónum, sum rakti Streymnes meint. Hetta var, tá ið Laura og Immanuel gingu burtur. Tríggir menn úr Streymnesi vóru við Lauru.

Kristina og Zakari upp í Garði mistu tveir synir við Lauru, Tummas, 27 ára gamal, og Viggo, 16 ára gamal. So löggin kann lagnan vera. Teir báðir vórðu bjargaðir, tá ið Queen Victoria fór á land undir Íslandi í 1931, og so skuldu teir sjólátast bara eitt ár seinni.

Tummas og Viggo vóru til altars, hvørja fer prestur kom í bygdina. Teir høvdu eisini verið til altars, beint áðrenn teir fóru avstað við Lauru.

Viggo segði fyri mammu síni, tá ið hann henda sunnudagin kom aftur úr kirkju: „Mamma, eg fari at doyggja.“ „Hví sigur tú tað?“ spurdi mamman. „Jú, tí har, sum eg lá fyri altarinum, sloknaði altarljósið.“ Hann ivaðist ikki í, at tað var fyri sær, at hetta hendi. Soleiðis kom tað eisini at ganga.

Umframt Viggo og Tummas var úr Streymnesi ein maður, sum æt Andrass Hansen og var 34 ára gamal. Hann búði fast í húsunum hjá Zakarisi og Kristinu, foreldrunum hjá teimum báðum brøðrunum, sum fórust.

Andrass var sonur jarðarmóðurina á Eiði, Elina. Hann var giftur til Streymnes við Fiu Sørensen. Tey áttu fimm børn.

Pápi sigldi heim við Eysturoynni stutt eftir, at Laura var saknað. Vit tosaðu um, at pápi hevði sæð Lauru dagin fyri, at teir fóru at sigla heim. Fía kom inn til okkara og segði við pápa: „Sig mær sannheit, um tú hevur sæð teir ella ikki.“ Tað kundi hann bara váttað, og hetta kveikti eina lítla vón hjá hesi neyðars konu.

Tað varð bíðað og bíðað. Men pápi ivaðist ikki í, at teir vóru gingnir burtur, so ringt veðrið var hesa náttina.

Fía hevði eina gamla mammu, Jóhonnú Sofíu, og ein mammubeiggja, Jóan Paula, búgvandi inni. Tað var ein hjálp hjá henni í tí. Fía giftist ikki uppáftur.

Aftur vanlukka: Nólsoy og Neptun

Í 1934 hendi aftur ein stór vanlukku, tá ið Nólsoy og Neptuningu burtur. Við Nólsoy vóru fleiri hósvíkingar. Eg minnst teir allar. Fleiri teirra plagdu at koma til Hvalvíkar at tala á missiónsvikum. Tá komu teir brøðurnir Magnus Pauli, Hans David og Vilhelm, sum vóru sera ídnir at bera boðskapin fram. Eg síggi teir enn fyri mær, so væl teir dugdu hetta.

Annars vóru Hvalvík og Streymnes sum ein bygd. Kirkja og skúli vóru felags í Hvalvík. Tað var ikki nógv av missiónsfólki í Streymnesi. Millum teirra vóru omma mín, Elsa Maria, dóttir hennara, Gigga, og tey hjá okkum.

Per var beiggi Miu, sum fór til Vágs. Hann var forlovaður í Hvalvík við Onnu Sofíu í Niðaru Geil. Ein túr hann kom av skipi, fekk hann at vita, at Anna Sofía var deyð.

Tá segði hann, at hetta hevði hann varhuga av. Hann hevði fingið eitt ánilsi um, at okkurt var hent, og hann væntaði hesi deyðsboðini.

Hann fær seinni gentu av Slættanesi, Jettu. Tey giftust og fingdu eina dóttur, sum fekk navnið Anna Sofía. Hon giftist í Saksun við Jákupi Hansen, bónda (Jákup Svartá).

Rutan til Havnar

Fyrst eg minnst var rutan hjá mjólkarforsýningini norður til okkara týsdag og fríggjadag. Seinni kom rutan tvær ferðir leygardag. Tá varð tosað um, hvussu hent tað var at kunna sleppa til Havnar leygarmorgun og so heim aftur um kvøldið.

Í Hvalvík var eitt „mjólkarhús“, har mjólkin bleiv vígað og stoytt í mjólkarbiði, sum vórðu skipað umborð í bátin.

Hetta hús var eitt slag av terminali. Tað kundi ongantíð sigast við vissu, nær báturin kom. Tí kom fólk ofta í góðari tíð og kundi bíða í mjólkarhúsinum. Tað kundi vera drúgt at bíða. Men prátið gekk lystiliga, meðan bíðað varð, og tíðin fall tí ikki so long.

At fáa mjólkina avstað var eitt knoss hjá mongum. Mamma plagdi at fara til Hvalvíkar við mjólkarbiði við 15 litrum at senda til Havnar. Tað var ein fittligur teinur at ganga við slíkari byrðu.

Teir bátar, sum sigldu norður til okkara, vóru Streymur, har Kristian Martin Rubeksen var skipari, og Tróndur við Rubeki, beiggja hansara, sum skipara.

Rubek kundi gerast eitt sindur ótolin, um fólk ikki komu við mjólkini til tíðina, tá ið siglast skuldi. Tá kundi onkur glósa vera á lofti. Tað var ikki tað stóra, sum fekst fyri mjólkina. Eg haldi tað vóru 15 oyru fyri liturin. Til sammetingar kann nevast, at tímalønin í 1935 var 50 oyru.

Drúgv ferð til Havnar

Tíðin at sita umborð kundi vera drúgv. Báturin kundi vera um 11-12 tíðina norðuri á Hvalvík. Har fóru vit umborð. So fór hann yvir á Oyri, so á Kollafjørð, so yvir á Toftir og heilt inn á Skipanes og tástani um Kaldbak til Havnar. Allastaðni skuldi vøra í land og mjólk umborð. Tað var ofta myrkt á kvøldi, tá ið komið varð til Havnar.

Maður fastur mína, Elsu, Óli Rubeksen, sigldi við Tróndi sum motorpasari. Tað var so gott fyri okkum, tí tað bar til at heita á hann, um okkurt var, sum tørvur var á sum til dømis ørindi í Havn.

Óli byrjaði reinsarið Ruba.

Tað spøkti í Hvalvík

Í Hvalvík vóru nógvar „stovur“. Í Niðristovu søgdu tey, at tað skuldi spøkja.

Eitt kvøldið, eg var tá 16 ár, var eg farin til Hvalvíkar við Onnu Sofíu (Annufíu). Tað var eitt sindur illfýsið. Vit fóru at kroka undir einum húsum, har Ólavur har Úti búði.

So sigur hon: „Hygg upp í vindeygað í Niðristovu.“ Mín sann, har sóu vit eina gamla konu við hövdaturríklæði knýtt um seg. So tók hon ein stamp, sum tey hövdu fyrr í tíðini at drekka súpan úr. Vit sóu dampin koma upp úr stampinum, sum hon drakk úr.

Eina ferð verður hon liðug. Nú tekur hon sær eina kritpípu. Hon dunkar og tømir hana fyri øsku, koyrir tubbak í pípunu og festir í. Eg síggi roykin fara upp í loft.

So sigi eg við Annufíu: „Hetta kann ikki vera Anna Katrina í Niðristovu!“

Vit vistu, at hon var og vitjaði beiggja sín, Tummas Egholm. Vit fóru niðan at vita, um hon ikki var har. Á jú. Vit sóu hana sita við beinunum inni í bakarovninum. So hetta má hava verið onkur frá eini aðrari verð.

Tað merkiliga var, at eg sá hetta bara, tá ið eg helt í Annufíu.

Huldumaðurin við veðrinum

Tað var altíð sagt um tveir heggjar sunnan fyri Grønhólmleiðina, at teir vóru íbygdur.

Eitt kvøldið, eg var heima hjá Annufíu, sigur Jetta, mamma hennara, at eitt kvøldið var Petur, sonur hennara, farin eftir neytum norðuri í Sundi, og sær hann tá ein mann koma niðan úr fjøruni við einum gráum veðri. Petur helt fyrst tað bara vera ein vanligan mann. Tá ið tann fremmandi kom til Petur, tók tann fremmandi so hart í Petur, at hann skræddi buksurnar av honum frá ovast til niðast.

Tá signaði Petur seg, og beinanvegin vendi maðurin við og hvarv. Talan var helst um ein huldumann.

Barking

Í Streymnesi var ein merkilig á við eini hellu við kullum á áarbakkanum. Ein steinur, sum passaði inn í eina hond, lá í kulluni. Her var tað, at tey knústu borkurnar, sum vórðu nýttar til bark av roð.

Eg plagdi at vera við langommu og ríva bark, sum hon kallaði tað. Sóljur við grønum bløðum vístu, hvar barkið var undir. Ein serliga tilevnað sneis varð nýtt til at grava barkið undan sóljuni.

Tá ið omma hevði fingið upp í eina hálva spann, fór eg í ána at vaska barkið. Tað varð síðan koyrt í hetta holið, eitt sindur í senn, og so at berja bark, sum tey kallaðu tað. Børkini vórðu kókað og kundu so nýtast at barka roðini í.

Tað var rótin av borkuvísu, sum varð brúkt til at barka roð við.

Klipti holið burtur

Vit plagdu at spæla við eld. Vit lögdu steinar í ein runding undir húsunum, so kyndu vit við torvi at kóka sýrugreyt. Um dreingirnir heintaðu sýrur, skuldu teir fáa eitt sindur burturav, og glaðir vóru teir. Sýrurnar vórðu kliptar sundur, og so kókaðu vit sýrusuppu og sýruleyggjagreyt.

Eplamjøl fingi vit frá gubbakonuni. So var at fara inn eftir koppum, og tað var klárt at eta. Hetta var sera hugnaligt.

Einaferð havi eg verið ov nær, og hol var komið á fyrriklæðið. So sigi eg við Judith, systur Annufiu, at tá tú klippir eitt hol vekk, so er tað vekk! Tað helt hon eisini. Sum sagt so gjørt. Hesum varð leingi grinið at. Men so fekst ein bót á fyrriklæðið, og so var tað í lagi.

Torv og kúluspik

Vit skóru torv í Saksunardali frammi við Ánna Svørtu. Tað var ein tími at ganga hvønn vegin, men vit fóru altíð við hestavogni. Tað var ikki minsta frøin, tá ið pápi kom við hestinum, hann hevði keypt úr Hósvík. Hann varð kallaður Tórur. So smíðaði hann vogn, bæði hoyvogn og vanligan vogn.

Vit bóru so torv burtur og settu upp. Viðhvørt tornaði tað slett ikki. Men var eingin terri, vóru ráð fyri tí.

Tað ráa torvið varð breitt um túnið. Tá ið tað var so frægt stadnað, varð tað koyrt í hjallin, har tað tornaði.

Vit høvdu annars kráir har Frammi. Vit koyrdu fyrst torvið inn har. So hvørt sum brúk var fyri tí, fór pápi eftir torvi við hestavogninum. Hetta var ein stórus lætti afturímóti tað vanliga at bera torv í leypi.

Kúluspik, sum fekst á hvalastøðini við Áir, varð annars eisini nýtt til brenni. Tað hjaraði nakað illa, men um konfýrurin varð reinsaður ofta, bilaði ikki við hjararoyki.

Nóg mikið av sild, øðum og sílum

Í Sundalagnum var altíð nóg sild at fáa. Abbi var ein rættiligur sildakongur. Sildin var serliga góð um ólavsøkutíð. Hon var fyri ein stóran part saltað í tunnur og seld, men skip og bátar komu eisini at keypa sild til agn. Saltaða sildin varð seld til Carl á Lag í Havn. Abbi mín, Christian, og Carl á Lag, kendur reiðari og handilsmaður í Havn, vóru sera góðir vinir.

Sildin, vit ótu sjálv, lá fyrst í salti í tveir dagar og varð so kókað. Tá var hon etin saman við breyði ella drýli. Hetta var góður matur.

Vit ótu eisini øður og krækling, sum eisini nóg var at fáa av.

Vit plagdu eisini at seta sílagørn í ánni. Eina ferð hövdu abbi og eg sett sílagørn. Hann lovaði, at eg skuldi sleppa at taka gørnini upp við saman sær um morgunin. Har vóru 11 síl í, tað var ikki smávegis.

Hetta var ein góður biti bæði hjá okkum og hjá ommu. Sílini lógu eitt ella tvey samdøgur í salti og vórðu so kókað. Mamma plagdi viðhvørt at gera súrsøta sós afturvið.

Grind var eisini ofta á Streymnesoyrini. Eina ferð var grind í Grønhólmi, men tað gekk illa at fáa lívið av henni. Har var so ógvuliga hált, og tí var tað so óarbeiðsligt.

Tá varð spælt

Beint við bygdina Hvalvík standa á sjónum nøkur rivjabein av Golden Harp. Hetta var eitt heilt skip, tá ið eg var lítil, men tað lá á liðini. Tað hevði slitið har úti við Skarðsoyra og var rikið á land í einum illveðri.

Tað er merkiliga lítið, sum menn vita um hetta skip. Tað hevur ligið á hesum staði síðan umleið 1920.

Vit vassaðu út á Golden Harp og klintraðu umborð, fyri síðan at leypa á sjógv. Har var so grunt. Vit spældu altíð har um kvøldarnar. Annars hövdu vit nógv spøl sum til dæmis rundbólt og at sláa langa í túninum hjá okkum. Vit hövdu ikki tíð at spæla gerandisdagar. Tað gjørdur vit sunnudagar. Eitt var at gera holur niðri í bønnum, og so kallaðu vit tað at „lukke hul“.

Um bólturin steðgaði í mínum holi, skuldi eg kasta bóltin eftir onkrum. Tann sum bleiv raktur, skuldi so kasta bóltin aftur í hol.

Eitt annað spæl var at leypa um teigar.

Men spælt varð ikki í kirkjutíð. Tá skuldu øll vera innandura, um tey ikki vóru í kirkju.

At ganga til neyta

Eg fór at ganga tey neyta 13 ára gomul. Mamma var við barn og var komin so langt við eini systur míni, so hon orkaði ikki at ganga so langt. Vit hövdu tvær kýr tá. Omma hevði tvær og Lotta, kona Óla Jákup ommubeiggja, hevði eina. Mamma skiftist við hinar at fara til neyta. Hon átti tveir dagar og omma tveir dagar. Lotta orkaði ikki at ganga til neyta, so vit gingu eisini fyri hana.

So eg mátti fara tveir dagar upp í slag og skuldi mjólka fimm kúm.

Hetta var norðureftir móti Langasandi. Tað var ein fitt løta at ganga. Men tá ið kýrnar lógu frammi í dalinum, plagdi eg at fara við súkklu. Hetta var sjálvsagt so nógv lættari. Tá hevði eg tvær dyllur á bakinum og tvær á róðrinum.

At ganga til neyta var ekki altíð lætt. Tað kundi viðhvørt vera trupult at finna kýrnar. Tær kundu jú fara hagar, sum tað passaði teimum. Eina ferð lógu neytini norður ímóti Langasandi. Tað var ein sovorðin mjørki í erva, og neytakonurnar funnu ikki neytini. Hákun, beiggi, var farin við mammu at bera. Neytakonurnar vóru ikki komnar aftur, tá ið klokkan gekk nógv til midnátt.

Eg gjørdist bangin um tær og mátti tískil niðan til Sagga at greiða frá støðuni. Hann var tá farin í song, men kom upp aftur og fór at leita. Mamma hansara, Kristina, var eisini til neyta.

Sagga og Kristian beiggi funnu tær norðuri á Stígi. Tá vóru tær illa fyri, tí tær høvdu gingið nógv ov langt. Neytini vóru farin langt niðan upp um fjallið. Tær komu heim ta ferðina við ongari mjólk. Morgunin eftir varð farið avstað, og funnu tær neytini oman fyri Gjánoyri. Tá gekk betur.

Pápi mundi eina ferð komið ógvuliga illa fyri av eini kúgv. Hann var kom-in til hagaportrið, har kýrnar stóðu. Hann hevði tá til arbeiðis at bøta um vegin. Tá kemur henda kúgvinn leypandi og fellir hann niður. Pápi blakaði spakan í høvðið á henni, men tað gjørdi tað sama. Men tá var tað so heppið, at Tummas á Kjalnesi var við bili og fekk bjargað honum. Hann fekk kúnna oman av pápa, og hon varð sjálvsagt avsøgd.

Tarvar vóru altíð vandamiklir

Sjálvsagt var eisini tarvur í Streymnesi. Eg minnst ein tarv, hann var so óður, so eg veit ikki hvat. Tá ið óður tarvur var í nánd, var at royna at bjarga sær inn í gerðini Hvalvíksmegin.

Eina ferð kom tarvur í torvið hjá okkum við Ánna Svørtu. Pápi koyrði alt torvið úr leypinum. Hann koyrði leypin upp á høvðið og fór at ýla eftir honum, og tarvurin var púra forskrektur. Hann tók halan millum beinini og rýmdi.

Konfirmerað og síðan til arbeiðis

Eg varð konfirmerað 8. oktober 1933. Vit vóru 49 konfirmantar, sum gingu til í Kvívík hjá Grøn presti.

Hetta var ein hugnalig tíð. Vit gingu at lesa í Kvívík, og eg búði hjá Jóanni og Fíu á Eystaruhellu. Har var gott at vera. Vit vóru sjeý konfirmantar hjá teimum, fimm gentur, sum svóvu í stovuni, og tveir dreingir svóvu uppi á loftinum.

Eg plagdi at fara út við Fíu at hoyggja seinna-partar. Tað hevði ikki verið góður terri, og tí var hoyggingin ikki liðug enn, hóast tað var liðið so langt út.

Vit gingu at lesa í 14 dagar. Vit hövdu eisini okkara frítíð. Men tað var ikki lukkuligt, vóru vit longri úti enn til klokkan 10 á kvøldi. Hetta hevði Grøn ásett.

Tá máttu vera tvær konfirmatiónir. Onnur var í Vestmanna og hin í Haldórsvík, har eg varð konfirmerað. Tað var ikki pláss fyri øllum í bara einari kirkju. Tá stóðu konfirmantarnir út eftir gólvinum báðumegin fram við stólunum.

Vit fingu hvør sítt bíbliuorð at læra uttanat, og hetta skuldu vit duga til konfirmatiónina.

Eg minnst, at mítt var Opinberingin, kapittul 7, 9. ørindi, sum ljóðar so:

„Eftir hetta sá eg, og sí, stórir skari, sum eingin var førur at telja, av øllum fólkasløgum og ættum og tjóðum og tungumálum; teir stóðu frammi fyri hásetinum og frammi fyri lambinum, skríddir í longum hvítum klæðum, og hövdu pálmagreinar í hondunum.“

Tá var tað kortini á donskum.

Tað var ymiskt, sum evnini vóru hjá teimum ymsu konfirmantunum. Men hjá teimum, sum vóru verri fyri at læra uttanat, vóru uppgávnar hareftir. So øll fingu prestsins hond á høvdið.

Missiónin

Eg var eina ferð og vitjaði eina vinkonu hjá mær í Valhøll í Syðrugøtu, sum tá var ein partur av røktarheiminum í Runavík.

Nú rópar ein: „Hensia, kom her!“ Eg hyggi, nú er tað Jona, kona Jóan Petur á Langasandi. Hon var dóttir Sørin í Hósvík. Hon segði, at hon kendi meg á málinum.

Tá sigur Jona:

„Eitt vil eg siga tær, áðrenn eg lati eyguni aftur. Jóan Petur, maður mín, var við Irex, har pápi tín var skipari. Tá hevði pápi tín eina ferð bjóðað manningini til møti inni hjá tykkum. Teir vóru nokk so nógvir har. Ottosen, ein danskur trúboðari hjá Heimamissiónni, var eisini við á møtinum. Hann stillar teg á torvkassan og biður teg nú syngja. Jóan Petur segði seg ongantíð hava hoyrt eina so vakra barnarødd. Sangurin var: „Kom I kære, kom at skue Frelseren på Golgata.“

Einki missiónshús var í Streymnesi. Møti vórðu hildin í gamla skúla. So vóru tað eftirmøti aftaná vanligu møtini. Tey plagdu at vera hjá okkum og uppi hjá pápabeiggja mínum, Grækarisi, og inni hjá Peri, sum hevði eina stór hús. Eg kann nevna onkra søgu afturat um pápa og mammu, sum eisini lýsir teirra andliga lív.

Einaferð var so ræðuligt veður, og orkan var allastaðni. Mamma vaknaði og var so trong. Hon sá pápa fyri sær, og hann bað hana biðja fyri sær. Tað gjørdi hon sjálvandi.

Tá ið hann kom heim aftur og fortaldi henni um ringa túrin, funnu tey útav, at hetta var júst um somu tíð, sum hon hevði sæð hann fyri sær. Tá gjørdist ein geiri á sjónum, har teir kundu sigla, og teir komu væl burtur úr tí.

Annars gekk eg eisini í sunnudagsskúla í Hvalvík. Hesin sunnudagsskúli byrjaði í 1923, og tá var tað Elsa Joensen í Ólavsstovu, sum skipaði fyri. Hon var systir Ólav av Heygum í Vestmanna. Í 1929 gingu eini 30 børn í sunnudagsskúla, og tey vóru fimm fólk, sum høvdu hann um hendi.

Serliga minnst eg Onnu Egholm, vanligu kallað Anna Norska. Hon var vermóðir prestin, Johannes Folland.

Eftir konfirmatiónina byrjaði vaksnamannalívið

Eftir konfirmatiónina var eg heima í fyrsta umfari. Mamma var altíð so sjúk, so eg mátti hjálpa til heima. Eg var úti við 18 ár, áðrenn eg fór til Havnar. Tá fór eg til Katrinu og Jógvan Post at tæna. Har var eg so eina tíð.

Tá kom Sanna Restorff at spyrja, um eg ikki kundi koma út til tey at hjálpa henni í húsinum. Hon var einkja eftir Poul Restorff, kendur frá handlinum P. A. Restorff í Sigmundargøtu. Nú var tað sonurin Andreas, sum rak handlin. Íbúðin var í sama húsi sum handlin.

Sanna var so sera góð við meg. Hetta var eitt ordans pláss at hava. Børnini, Trygvi og Ebba, búðu eisini inni har.

Trygvi og eg vóru nakað javngomul, so eg metti hann mestsum sum ein beiggja. Hann var ein ordiligur pussfiskur. Eina ferð sendi mamman hann niðan til Sam Olsen at keypa ein náttpott. Hanniba, sonur Sam, spurdi, hvussu stórir hann skuldi vera. „Jú, hann skal passa til reyvina á mammu,“ var svarið. Hetta var ikki niðuraftur lagt.

Dóttirin, Rigmor, var niðri tá, og Niels var giftur við Lilly úr Klaksvík. Hann tók sær av bryggjarinum, sum tá var í kjallaranum. Í handlinum arbeiddi eisini Ingibjörg, kona Andreas.

Poul var eins og nógvir Restorffarar kendur sum ein framúr tónleikari, tað sama vóru børnini hjá honum. Andreas var giftur inn og hevði ein kvist og eitt kamar. Men á hinum kvistinum var tónleikur stóran part av tíðini. Har kom Verland Johansen, sum giftist við Ebbu. Ein, sum eisini kom har, var Stig Rasmussen. Hetta man hava verið Gággan, sum hevur vant.

Sanna var úr Hvalba. Denna Mohr, kona Kjartan, var systkinabarn hennara. Denna arbeiddi eisini í sínum ungu døgum í handlinum. Hon kom eisini

javnan til Sonnu at vitja. Eg minnst, at hon plagdi at hava synirnar Poul og Høgna við sær. Høgna var so friðarligur og gjørði ikki nógv um seg. Men Poul var meira buldrasligur. Tá plagdi eg at fáa til uppgávu at fara túr við honum. So var friður av Pouli ta lötuna!

Her var so stuttligt, tí tað komu so nógv fólk inn á gólvið. Ein var Oluffa á Frælsinum, sum var gift við Johannesi Simonsen, av Brúnni, í Norðragøtu. Hon var kend fyri sítt lætta sinni og fyri at vera sera skemtingarsom.

Sanna var eitt deiligt menniskja

Sanna Restorff var eitt sovorðið deiligt menniskja at vera hjá. Tá ið eg skuldi vaska klæði í kjallaranum, fór hon sjálv upp at kynda undir grýtuna. So plagdi hon at siga: „Hensia, góða, nú er vatnið heitt.“

So fór eg upp, fekk drekka, og so báðar oman at vaska. Tá var tað soleiðis, at tú vaskaði við fyrra vatni, skolaði ímillum og vaskaði so aftur við seinna vatni. Hon trallaði og sang altíð. So kundi hon taka til: „Ere vi små, så ere vi raske“. Tá ið vit vóru lidnar at vaska og at heinga klæðini upp, segði hon: „Far nú og legg teg eina løtu, góða. Tú fært so tíðliga upp í morgun.“

Tá ið eg vaknaði aftur, stóð hon við bakka við nátturða framman fyri mær. So fór eg upp, vaskaði upp frá nátturða, og so fekk eg frí.

Hósdagur var fastur frídagur.

Tey hjá Sonnu vóru so ótrúliga trúföst. Eftir at eg var gift til Gøtu, komu tey øll javnan at vitja okkum.

Sanna gjørdist heilt gomul. Hon doyði í 1970, og tá var hon 93 ár. Hon er jarðað saman við manninum, Poul, í gamla kirkjugarði beint við teirra gamla handil og bústað.

Á Sjómansheimið

Tá ið eg fór frá Sonnu, komu boð av sjómansheiminum, um eg ikki vildi koma har at arbeiða. Sjómansheimið var tá rættiliga nýtt. Tað varð bygt í 1923.

Fyrsta leiðaraparið vóru Tomina og Harald Joensen úr Miðvági. Tey sótu fram til árslok 1939. Tá tók dóttir teirra, Olivia, við, og sat hon fram til árslok 1945.

Tá ið eg komi inn á Sjómansheimið, siga tey, at „nú er økonoman komin“. Eg sigi: „Ha? Eg taki ikki tað plássið, tað geri eg ikki.“ Hetta var als ikki tað, sum eg roknaði við.

So sigur Olivia: „Eg skal koma at hjálpa tær í køkinum nakrar dagar.“ Hon var tveir dagar, og so sá eg hana ikki aftur. Tá mátti eg bara klára meg sjálva, og tað vísti seg eisini at ganga væl.

Tá var pápi hennara, Harald, framvegis stjóri, men Olivia tók við eftir hann. Eg kom júst í hesum skiftinum.

Fimm gentur arbeiddu á sjómansheiminum. Har var nógv at gera, tí tað kom so nógv fólk á Sjómansheimið bæði at gista og eta.

Tað var so stríggið undir krígunum, tí tað var nógv, sum ikki var so lætt at fáa. Men vit dugdu at laga okkum til tað. Eina ferð um vikuna keyptu vit reyðsprøkur og tungur úr Vestmanna til døgurðamat. Tær skuldu so reinsast, og tað var ikki so lætt við slíkum hálum flatfiski. Men tá kom Harald við eini stálbust. Tá gekk tað so nógv skjótari.

Til døgurðan hoyrði eisini suppa. Vit plagdu at hava breyðsuppu, reyða og hvíta sagosuppu, rísvelling og rísgreyt við rosinum, kanelsukri og saft.

Bleiv forlovað við Hendriki

Eg var í 1938 blivin forlovað við tí 10 ár eldra Hendriki Dahl úr Oyndarfirði. Hann hevði eg tilvildarliga hitt í Havn.

Í 1939 fór Hendrik til Grønlands at rógva út í Tovkussaq saman við øðrum oyndfirðingum. Teir fóru av Havnini við Niels Finsen seinnapartin í mai við 21 bátum. Hendrik stóð fyri einum teirra, og teir blivu næstbestur bátur.

Hann kom eisini heim úr Grønlandi við Niels Finsen tann nógv umrødda vandatúrin við nógvum útróðrarmønnum.

Tað gjørdist svangligt umborð, tí sjógvur var komin at nógvum av proviantinum. Men komið var so á Havnina tann 24. oktober.

Hendrik segði mær, tá ið vit hittust, at nú væntaði hann, at tað bleiv deyðin hjá sær. „Men nú eri eg komin,“ segði hann.

Tá komu fleiri teirra á Sjómansheimið at eta. Vit høvdu akkurát fingið ein springara til matna. Jógvan Joensen av Sandi var assistentur hjá okkum, og hann hevði skorið upp. Sum teir vóru spentir at fáa ordiligan mat, so svangligt tað hevði verið á heimferðini.

Deyði abbin: Eg komi aftur eftir tær

Hendrik segði síðan við meg: „Tað er so gott veður í morgun. Eg haldi, at eg má fara til Oyndarfjarðar við bátinum, so komi eg aftur leygardagin.“ Eg svaraði, at leygardagin eri eg upptikin allan dagin. Eg spurdi, um hann ikki kundi bíða eina viku afturat!

So illa vildi til, at henda dagin, eg bað hann ekki koma, var hann farin til Hvannasunds í grind. Báturinn fórst á veg heimaftur út fyri Múla, og Hendrik fékk eina váta grøv so skjótt eftir at vera sloppin úr vandasjógv við Niels Finsen.

Hann hevði annars sagt mær, at hann væntaði at doyggja ungur. Tá ið hann var 10 ára gamal, droymdi hann um abba sín, Hendrik, sum tá var deyður. Abbin sigur: „Nú kemur tú til abba“. Men Hendrik segði: „Tað tími eg ikki“. Abbin svaraði: „Kanska ikki nú, men um nøkur ár. Tá ið tú ert gott 30 ár, komi eg aftur eftir tær.“ Hetta fór ikki úr høvðinum á honum.

Vanlukkan

Grindin var sunnumorgunin 19. november 1939 í Hvannasundi. Veðrið var gott, og tað gekk alt upp á besta máta. Men meðan teir skóru upp, var tað onkur, sum helt, at best mundi vera at skunda sær eitt sindur, tí ikki var vist, at veðrið fór at halda sær. Teir avgjördu so at fara beinanvegin, sjálvt um tað var seint á kvøldi og langt liðið út á árið. Men tá ið teir vóru komnir nakað norður, gjørdist rættiligt ruskveður vestaneftir. Teir royndu at tveita grind út fyri at lætta um. Men tað kom eitt øgiliga ringt rennikavaæl. Hildið varð, at tað var tá, at báturinn holvdist.

Múlamenn høvdu eisini verið í grind, og tað var so seint, at flest allir vóru farnir í song. Teir høvdu ført grindina norður og lagt hana upp inni á Støð. Hans Jakku Frederiksen fekst við at bera grind ávegis til hús, tá ið hann helt seg hoyra okkurt, men hann sá einki. Tó skilti hann skjótt, at har var ikki alt, sum tað átti at vera, og hann fékk vakt hinar. Teir finga tá vissu fyri, at menn vóru í havsneyð og róptu um hjálp. Veðrið var so ólagaligt har norðuri, at teir ikki finga bát út og ringdu tí inn í Hvannasund at biðja um hjálp haðani. Veðrið batnaði so mikið, at teir gjørdu eina roynd at flota bátin, og tað eydnaðist. Hin báturinn var tá rikin yvir móti Viðareiðishellu, og bara ein maður var eftir á kjøli. Tað var Hendrik Hammer. Hinir vóru Karl Thomsen, í Hálvmørk, Sofus Rinkustein og Hendrik Dahl, allir av raskastu monnum.

Heima við hús vóru tey bangin um menninar. Klæmint á Sýnini, pápi Sofus og Andreas í Tarti komu av møti. Tá kom eitt so ógvuliga ringt útnyrðingsæl, og aftaná ivaðust teir ikki í, at tað var tá báturinn fórst. Seinni um kvøldið, tá ið ungdómurin kom úr dansi, og tey gingu inn eftir vegnum, sóu tey Andreas á Fløtti, sum hevði telefonstøðina, fara inn til Jóan Paula í Hálvmørk, pápa Karl. Tá grunaðu tey, hvussu vorðið var.

Hvussu eg fekk boðini

Sjálv visti eg av ongum. Eg frætti hetta á tann hátt, at Justines í Oyndarfirði kom inn á Sjómansheimið kl. 9 morgunin eftir hesa hending.

Eg fekst við at seta morgunmat á borðið. So sigur Justines: „Hevur tú frætt nakað úr Oyndarfirði í morgun?“ Nei, eg hevði einki frætt. So spurdi hann eina løtu seinni: „Hevur tú einki frætt enn?“

„Nei, hann kann vera forelskaður, um vit ikki frættu frá hvør øðrum alla tíðina,“ svaraði eg aftur. Tá greiddi hann mær frá tí, sum var hent. Hvat var hent við monnunum, visti hann ikki. Hann visti bara, at ein Hendrik var bjargaður. Teir vóru tveir Hendrikar við. Men hann visti ikki, hvør av teimum var tann bjargaði. Eg sigi: „Tað veit eg. Tað er Hendrik Hammer, sum er bjargaður.“ Eg ivaðist ikki í tí, so mikið kendi eg á mær.

Fyrsta menniskja, sum kom at vitja meg, tá ið hetta frættist, var Niels Restorff, sonur Sonnu, sum eg hevði tænt hjá. Tað var um ta tíðina, eg var hjá teimum, at Hendrik og eg vórðu forlovað. Tey vísu tá aftur sítt trúfesti.

Eitt feigdaræl

Eg minnst eisini hetta veðrið. Eg var ein túr úti á kaiini saman við Jógvani, beiggja Hendrik, og Meinhard Emil Joensen hetta leygarkvöldið. Teir vóru bestu vinir og vóru komnir til Havnar ein túr. Teir høvdu bíðað eftir mær, inn-til eg var liðug á Sjómansheiminum. Meðan vit ganga út eftir kaiini kemur eitt so ógvuliga ringt vátakavaæl við nógvum vindi. So sigur Jógvan, beiggi Hendrik: „Hetta var eitt feigdaræl.“ Lítið ánaði hann, hvussu beinrakið hetta var!

Eg hevði ikki verið í Oyndarfirði fyrr, enn Hendrik doyði. Tað var heldur ikki so lætt at koma hagar. Hendrik var eisini burtur frá mars og út í oktober. Hann var bestimaður í fleiri ár við Eysturoynni, sum Alfred Egholm førði. Hendrik hevði búð hjá Affa, sum hann varð kallaður, tá ið hann gekk á skiparaskúla í 1931/32. Hann hevði kanska verið við honum sum fiskimaður.

Á slóðini í Múla

Poul Andreas, maður mín, og eg, vóru nógv ár seinni ein túr á Viðareiði. Tá sigi eg, at eg fái ikki frið á mær, fyrr enn eg havi verið í Múla. Vit fóru so hagar. Har var einki fólk meira enn í einum húsum. So koma tvey fólk út, og vit fóru at prátá. Tá sigi eg: „Hava tit hoyrt um ein bát, sum gekk burtur her.“ „Tað var abbi mín, sum bjargaði Hendriki Hammer, og abbi er akkurát deyður. Hann segði, at hann trillaði grind úr fjøruni og niðan til hús. Hann helt seg hoyra okkurt. Men so hugsaði hann, at hann hevði fingið sær ein

snaups fyri at orka at trilla. Tað var kanska hetta, sum gjørdi seg galdandi. Hann fór oman aftur og hoyrir akkurát tað sama.

Tá skilti hann, at her er okkurt, sum ikki ruggar rætt, og hann fór niðan aftur eftir fólki. Tá finna teir henda holvda bátin við einum manni. Teir mundu ikki fingið hann leysan, so fast helt hann. Hann var eisini so illa fyri, at tað gingu fleiri dagar, áðrenn hann kundi fara úr Múla aftur.“

Hendrik Hammer fortaldi fyri mær, at Hendrik kom triggjar ferðir upp á kjølin. Eg havi sjálvsagt seinni hugsað: „Gud viti, hvussu tað hevði verið, um hann kom til Havnar tann leygardagin, sum eg hevði biðið hann ikki koma.“ Men tað hevur verið lagnan, sum vildi tað so.

Sigga, mamma Hendrik, hevði droymt so nógv óhugnaligt náttina fyri. Hon bønaði Hendrik um ikki at fara. Men hann segði, at hann mátti fara, tí hann hevði lovað at koma við.

Annars havi eg alla mína tíð havt samband við ættina hjá Hendriki, og tey hava eisini verið trúgv við meg.

Hjá eingilskmonnum

Aftaná at eg var farin av Sjómansheiminum, fór eg at arbeiða í húsunum hjá Wensil Petersen, har bretskir heryvirmenn búðu. Hermenn búðu eisini hjá landslækninum, og tað var ein dansk kvinna, sum arbeiðdi har, sum bað meg til hetta arbeiðið.

Eg hevði fingið 45 kr. um mánaðin í løn á Sjómansheiminum. Í hesum starvinum bjóðaðu tey mær 45 kr. um vikuna. Hetta var sera góð løn tá í tíðini.

Eg dugdi ikki eitt orð av enskum. Men eg lærði skjótt so mikið, at eg kláraði meg. Ein korpurálur var so óførur at læra frá sær. Hann hevði fingið hendur á eini dansk-enskari orðabók. So var okkurt, eg ikki skilti, so kundi hetta finnast í orðabókini.

Har var deiligt at vera, men teir vóru nokk so kræsnir við mati. Teir skuldu hava fimm rættir til døgurðan, men teir ótu so lítið av hvørjum. Morgunmatur var kl. 10, og so hevði eg frí til umleið trý tíðina, tá ið eg byrjaði at fyrireika døgurðan um kvøldið.

Eg var bara einar triggjar mánaðir hjá eingilskmonnunum. Mamma bleiv so sjúk, og so mátti eg fara heim til Streymnes.

Kom til Gøtu

Ein dagin, eg var heima í Streymnesi, ringdi svigarinnan Frida, systir Hendrik, til mín og spurdi, um eg ikki kundi koma at passa seg upp. Tað kundi

eg gott. Eg var heima á líkavæl. Frida var gift við Hans Davíð á Skansa í Syðrugötu.

So gekk leiðin til Gøtu. Hetta var fyrrapartin í februar 1941. Her var góður fartur. Eg kundi sleppa allan vegin av Hvalvík og inn á Søldarfjørð við mjólkarbátinum. Tá var eisini gott samskipti eftir landi.

Eg fór upp á land í Søldarfirði og fór við bussinum hjá Sofusi Joensen, sum koyrði rutu. Tá ið eg fór av í Syðrugötu, vísti Sofus mær húsini, har eg skuldi fara. Tað var nógvur kavi. Eg minnst, at eg sá sátur hjá Liggjasi bónda vera fullkomiliga undirkavaðar. Tað hevði ikki verið veður at bera hoyggið inn.

Konufólk merkti óeydna á báti

Eg komi so inn til Fridu. Men hvat hendir? Nú frættist, at tað eru grindaboð norðuri í Sundalagnum. Akkurát tann morgunin hevði Hans David biðið ein mann koma við sær Norður í Haga at koyra torv upp í sekkir, og teir vóru farnir frá húsum.

Eg sigi so við Fridu, at um eg nú elti rugbreyð og fransbreyð og seti døgurðan útá, „heldur tú so ikki, at tú klárar tað, til teir koma aftur?“ Eg segði henni, at eg mátti fara norður aftur, tí mamma fór ikki at orka at taka móti øllum hesum grindamonnunum, sum eg visti fóru at koma inn til okkara, nú grind var í Hvalvík. Tað helt Frida mundi vera í lagi.

Nú var eingin bussur, so eg fór til gongu yvir á Skipanes. Hetta var ikki so langt, men tað vóru sovorðnar stórar kavafannir, at tað var ikki lætt at koma fram. Tá ið eg kom til Skipanes var at finna ein bát, sum skuldi í grind, og sum kundi seta meg av í Streymnesi.

Eg fór fyrst at tosa við ein mann, men hann segði seg ikki fara í grind. Hann vísti mær á eina bátsmanning, sum eisini var har.

Eg kendi tá einki fólk har á leiðini, men fór tó at tosa við ein av monnunum um at sleppa við teimum til Streymnes. Hetta var Jóan Jakku á Brúnni í Norðragötu, sum var giftur við Hansinu, systur tann kenda politikaran, Jákup Frederik Øregaard.

Teir vóru ógvuliga trekir at lova mær við, tí tað var óeydna at hava konufólk við í báti. Men fittir vóru hesir menn kortini. Eg royndi meg við eitt sindur av snildum og segði við teir: „Líkamikið, sleppi eg við tykkum, so skulu tit sleppa at vera inni hjá okkum í Streymnesi. Tað, sum tit hava við av útgerð, kunnu tit koyra inn í okkara hjall.“

Teir eftirlíkaðu, og eg slapp við teimum. Hesin báturinn var seksæringurinn Gøtu Tróndur, sum norðragøtumenn høvdu liggjandi á Skipanesi. Syðrugøtumenn høvdu eisini bát, men hann stóð norðan fyri Nesið undir Gøtueiði.

Báturinn hevði ikki maskinu, so tað varð róð allan vegin. Men so umhugsanir vóru teir, at teir skiftust um at lata meg rógva, so eg kundi halda hitanum. Tá kundu teir skiftast um fáa sær ein bita.

Teir lögdu at landi í Streymnesi. Eg fór upp á ein stein at bíða eftir teimum. Eg helt teir vera nakað seinar, so eg rópti til teir: „Koma tit ikki nú menn? Her er so kalt at standa.“ Tá siggi eg, hvussu teir hvukku við, tí teir hildu meg langt síðan vera farna og høvdu kanska ikki tikið mína innbjóðing fyri fult. Síðan fylgdust teir allir við mær niðan til okkara.

Tá ið vit vóru komin norður, var grindin deyð. Men kortini hava teir verið teknaðir, tí teir á Gøtu Tróndi finga part, so nú var at bíða, til seðlarnir komu út. Tað tók sína tíð.

Blíðskapur í grind

Tað var eisini gott, at eg var komin norður. Tað var so kjokkfult av fólki inni hjá okkum, tá ið vit komu.

Eg var sjálv fjúrtanda, sum nú kom afturat saman við monnunum av Gøtu Tróndi.

Mamma og pápi vóru sera glað, tá ið tey sóu meg koma.

Matarhvalurin var komin út nokk so skjótt. Hann var so uppskorin, og pápi kom við grind, spiki, nýra og hjarta. So kyndi pápi upp í kjallaranum. Hann koyrði so hetta í eina vaskigrýtu, so nú skuldi bíðast eftir, at kókað var. Eg fór so niður í kjallaran, tí eg skuldi vaska epli at koyra hetta góða í. Teir vóru so spentir at fáa grind og spik. So sigur pápi við meg: „Nú skalt tú fara upp at hjálpa mammu tíni, so skal eg koyra í grýtuna.“

Men soleiðis er við mannfólki: Nú hevði pápi gloymt at vaska eplini. Men hetta gjørdi ikki mun fyri menninar, um eitt sindur av mold var kókað saman við grindini og spikinum. Teir ótu við góðum hugi fyri tað. Teir stóðu rundan um meg í kjallaranum, meðan eg legði burturúr, so spentir vóru teir.

Mamma royndi samstundis at elta breyð til allar hesar menninar. Eg hjálpti henni sum frægast.

Hvørja ferð ein skuffa var bakað, bóru vit hana niðan í hjallin at køla av, so breyðið var skerandi. Vit eltu rugbreyð, fransbreyð og søtabreyð. Viðskerin strekti ikki, men tá ið hann var uppi, so finga teir súltutoy uppá. Væl gagnaðist!

Langi Petur Hans, ein av gætumonnunum, var fyrbætari alla náttina. Hann sat við komfýrin og kyndi. Hann bar øsku út, og tá so torv manglaði, fór hann niðan í hjallin eftir torvi.

Grindadansur í túninum

Sjálvsagt var grindadansur eisini, og hann var beint undir húsunum hjá okkum. Eingin dansistova var í Streymnesi. At grindadansur var, var gott fyri menninar, tí teir blivu heitir av at dansa.

Teir máttu bíða til klokkan sjey um morgunin eftir seðlunum, og tá kundu teir fara at skera upp. Men grindin var ikki stór. Hon var 102 hval, og merkt vóru 752 skinn.

Tá farast skuldi til Gøtu aftur, høvdu teir á Gøtu Tróndi verið so fittir, at teir høvdu biðið mær pláss við Mariu, einum motorbáti úr Søldarfirði, so eg kundi sita í lugarinum inn aftur á Skálafjørðin.

Tá var eg eisini móð. Eg hevði ongantíð sett meg niðurat og var ongantíð farin úr gummistivlunum, frá tí eg kom til Streymnes, til eg fór avstað aftur.

Men nú var eftir at sleppa til Gøtu aftur. Hetta var ikki bara sum at siga tað, tí nú var svartagler, og tí var geingið serstakliga vánaligt.

Her vóru fleiri, sum vildu hjálpa mær. Men hetta endaði við, at Andreas í Køkinum úr Norðragøtu og eg gingu arm í arm allan vegin til Syðrugøtu. Vit bóltaðu rút í heilum í allari hálkuni. Men vit vóru so aftur í Gøtu um níggju tíðina á morgni. Tá vóru Frida og Hans David ikki uppi enn.

Glað var eg um, at tað stóð væl til hjá Fridu. Hon átti 28. februar eina fitta dóttur, sum fekk navnið Jónhild.

Jarðamóðir var Benadikta Berg við Gøtugjógv, sum hevur hjálpt fleiri ættarliðum av gøtufólki í verðina.

So nógv er broytt. Nú skulu barnakonur koma úr songini sama dag, sum tær eiga. Tá skuldu tær liggja í songini í minsta lagi í 14 dagar uttan at røra seg. Tær skuldu enntá ikki leggja seg á liðina.

Eg var so hjá Fridu, til hon var komin fyri seg. Tá vildi eg so gjarna læra at seyma, og tað gjørdi eg hjá skraddaranum, sum tá var í Gøtu, Palla Thomsen. Tað vóru fleiri, sum lærdu at seyma hjá honum.

Hetta var ein stuttlig og góð tíð. Fyrstu tíðina búði eg hjá Fridu, og síðan fór eg at búgva hjá Hannumiu, systur Hans David, mann Fridu. Maður Hannemiu var Andreas Poulsen. Eg kom tá eisini at passa Hannemiu upp, tá ið hon fekk Kára. Frammanundan áttu tey Páll og Jón, og seinni fingi tey fleiri børn.

Eg skuldi ikki møta hjá skraddaranum fyrr enn kl. 10 um morgunin. So eg hevði tíð at vaska køkin upp og niður, áðrenn eg skuldi møta.

Hitti Poul Andreas

Tá ið eg kom til Gøtu, var tað rættiliga skjótt, at eg kom at kenna Poul Andreas, son Biritu og Jákup á Dunga. Hann hevði ein fittan handil í kjallaranum. Eg plagdi at ganga oman í handilin hjá honum at keypa, og tað rann saman millum okkum. Hann var sera spakur og varin.

Men væl bar til. Vit giftust 20. desember 1942. Eg hevði tá eitt skifti verið heima aftur í Streymnesi.

Tá ið vit giftust, livdu foreldrini hjá Poul Andreasi, Birita og Jákup. Poul Andreas var einabarn, og tey fingu hann ikki, fyrr enn tey høvdu verið gift í eini 15 ár.

Men tey høvdu eisini eitt fosturbarn. Hetta var Edvard, sonur Jákup Andreas, beiggja Biritu. Jákup Andreas var giftur við Mortinu úr Porkeri.

Vit giftust inn til Biritu og Jákup, og har vórðu vit verandi, hóast umhugsað varð at byggja av nýggjum.

Jákup var sjúkur frá barnsbeini av. Hann hevði beinetara í arminum. Síðan bleiv hann so lamin av tí sama. Hann kundi tískil ikki gera tungt arbeiði.

Húsini mundu farið í luftina av minu

Í Gøtu var ein støðugur ótti á fólki av minum. Hetta vóru minur, sum bretar høvdu lagt at forða fíggindaligum skipum. Men hesar minur slitu seg leysar, og summar róku so inn á ymisk pláss í Føroyum, soleiðis sum ættin var.

Menn fingu í ymsum bygdum til uppgávu at hava útkikk eftir minum og at skjóta tær, áðrenn tær róku á land. Men hetta kundi bara gerast í dagslýsi. Tí var ein ræðsla á fólki, tá ið tað var „minuætt“, og myrkur var.

Tá ið kvøldið kom, vóru mong, sum fóru yvir um Gøtueiði at gista hjá fólki, tey kendu. Hetta var so mikið stutt at ganga, at hesum bakkaðu fólk ikki fyri tá í tíðini. Morgunin eftir varð so farið aftur til Syðrugøtu. Tá ráddi um at fara so mikið tíðliga, áðrenn týsk flogfør komu inn yvir Skálafjørðin, sum fólk har ræddust. Eisini var neyðugt at fara avstað tíðliga, tí neytini skuldu mjólkast.

Tey máttu sjálvsagt hava mat við sær, sum tey so gjørdtu til sum frægast. Men vertirnir vóru sera fyrikomandi móti hesum „flóttafólkum“, og tað var tikið væl ímóti teimum.

Onnur fóru ikki av bygdini, men fluttu niðan í ovastu húsini í bygdini, har tað var minni ábært.

Tá ið minan brast í Syðrugøtu, var eg har og ferðaðist. Tað var, áðrenn vit giftust. Hetta hendi tann 10. november 1941, og eg var stódd inni á Dunga. Tíðliga um morgunin nú bankar upp á úthurðina. Jákup, verfaðir, fór upp at vita, hvat tað var. Tá var tað Elias hjá Benadikti. Hann segði, at ein mina lá niðri í fjøruni beint undir húsunum hjá okkum. Tá ið eg so komi niður í køkin, stendur ein maður uppi á minuni. Nú síggi eg, at minan fer at røra seg av briminum. Tað skal sigast, at fólk í fyrstani ikki vóru varug við, hvussu vandamikil ein mina kundi vera.

Í skundi yvir til Gøtueiði

Tá ið eg sá støðuna, skundaði eg mær og fór út til Andreas og Hannemiu, har eg hevði búð, at biðja tey um at hyggja eftir, hvussu minan rullaði í gróti-num. Tá sigur Andreas: „Á títt forstýrilsí. Sovorðið tvætl. Kom tú bara inn í stovuvindeygað og hygg.“ Men hann fekk annað at síggja.

Tað var skjótt, at hann gav Hannemiu boð um at slökkja eldin og lata bollar vera bollar, sum hon stóð og bakaði. Vit fóru so beint í bilin og yvir undir Gøtueiði. Tá ið vit vóru komin inn hjá Alla á Toppafløtum, har vit plagdu at halda til, hoyrdu vit brestin í Syðrugøtu. Bresturin var so harður, at sjálvt undir Gøtueiði skulvu húsini.

Tá ið vit so komu aftur higar, tað var ein sjón at síggja. Eingin veggur var á summum húsum. Sinkið, sum húsini vóru klødd við, var ikki farið av húsum, men alt var brotið inni í teimum. Nógv hús vóru meira ella minni farin. Húsini hjá okkum og grannahúsini hjá Eiðis Hans Jakku vóru tey húsini, sum vóru farin ringast. Men mannskaði var tíbetur eingin.

Knoðaði høsnamat, tá ið minan brast

Dunga Jákup var ongan veg farin. Hann fór ikki at forsøma hønurnar, sjálvt um ein mina lá og rullaði beint niðan fyri húsini. Hann stóð við vaskið í køkinum og knoðaði høsnamat, og nú brestur. Onkur leyp inn at vita, um hann var livandi ella deyður. Men her var eingin panikkur: „Sanniliga, mær feilar einki. Eg stóð og knoðaði til hønurnar. Nú liggja bæði fatið og vaskið í kjallaranum.“ Fatið var fyrst farið upp undir loft og so niður í kjallaran.

Vit høvdu annars fyrireikað okkum til, at hetta kundi henda. Eg hevði pakkað steintoyið í húsinum niður í tvær baljur og legði løk og dýnubetrekk ímillum. Birta átti so nógv steintoy.

Tá ið vit so fóru at hyggja eftir steintoynum, var næstan alt brotið.

Har sá ræðuligt út. Í húsunum hjá Eiðis Hans Jakku, sum vóru áfast okkara, vóru allir veggir og skilarúm burtur. Endarnir vóru laðaðir, so yvirtromin

var eftir. Men Jákup stóð so þúra sinniligur á tí parti av gólvinum, sum var eftir.

Inni á Dunga gramdi Anna Kristina seg um, at maðurin, Petur Jakku, beiggi Jákup verfaðir, lá og bløddi uppi á loftinum. Tað slapst ikki inn til hansara, tí hurðin hevði skorað seg fasta. Tá ið tað slapst inn, lá songin holvd yvir Petur Jakku, sum hevði skorið seg illa av rúta- og glassplintrum.

Um kvøldið fóru vit so aftur yvir undir Gøtueiði at gista. Vit torðu ikki at vera her, um ein onnur mina kom.

Tey á Dunga fluttu yvir til Rikku, systkinabarn Poul Andreas, inntil búgvandi var aftur heima hjá teimum. Tað tók langa tíð at fáa húsini gjørd aftur. Nógvið gekk við at bíða eftir, at myndugleikarnir funnu eina skipan, áðrenn húsini kundu byggjast upp aftur. Minuskaðin í Syðrugøtu varð mettur til 120.000 kr., sum var nógvið tá í tíðini.

Dagin eftir, sum minan brast í Syðrugøtu, brast mina í Norðragøtu. Men hon gjørdi minni um seg enn í Syðrugøtu. Her var skaðin bara 28.000 kr.

Lívið sum gift kona

Eg giftist í 1942 við Poul Andreasi, sum var bóndi. Vit høvdu eisini ein lítlan handil í kjallaranum, og vit seldu matvørur, men eisini nakað av klæðum. Vit lótu handilin aftur í 1948.

Festið var tvær merkur og átta gyllin. Neyt høvdu vit eisini. Vit høvdu altíð tvær kýr og okkurt ungneyt afturat. Hagin var høgligur eftir útskiftingina. Hann var beint oman fyri bygdina.

Undan míni tíð varð mjólkkin seld til Mjólkaforðingina í Havn. Tá varð farið til gongu við henni út til Søldarfjarðar ella Skipanes, har hon fór umborð á mjólkarbátin.

Birita mjólkaði. Hetta var konufólkaarbeiði tá. Síðan tók eg við. Poul Andreas fór at mjólka, tá ið vit høvdu fingið trý børn.

Í mínari tíð fóru fuglfirðingar at keypa mjólk frá okkum. Ein teirra var Victor Danielsen. Vit seldu eisini mjólk til Tip Top í Fuglafirði. Hetta var sjálvsagt nógvið lættari, tí teir komu eftir mjólkina sjálvir.

Men bóndalívið var strævið við torvi, hoygging, fjallgongum, at passa seyð og neyt og at mjólka.

Tað fyrsta, eg minnst við torvi, varð farið til gongu undir Gøtueiði og so við árabáti, har róð var inn á sandin í Skálafirði. Ein túr sum eg minnst, var so nógvið fjøra, at báturin slapp ikki nóg langt inn, so Martinus í Guttastovu mátti bera alt torvfólkið í land. Síðani til gongu til torvheiðarnar, sum vóru har nærhendis.

Tá ið vegurin var komin, fóru vit við hestavogni norð. Tá bleiv alt lættari.

Missiónshúsið var andliga heimið

Vitingu í missiónshúsinum Bethania. Ofta var nokk so tómlegt við monnum um summarið, og tá máttu kvinnurnar taka um endan. Tað vóru eisini fleiri teirra, sum vóru sera virknar.

Fleiri av teimum virknu í missiónshúsinum í Gøtu doyðu á ungum aldri. Ein teirra, Poul Anthon, systkinabarn Poul Andreas, gekk burtur í 1924 við Onnu.

Í desember 1935 doyði Óla Jákup Hansen, sonur Martinu og Andreas á Rætt í Syðrugøtu, bara 21 ára gamal. Hann var sum pápin eisini virkin í missiónshúsinum.

Hann fekk meslingar í meslingagrindini í Gøtu, tá ið nógv fólk doyðu, bæði í Gøtu og aðra staðni.

Ein fjórðing í kirkju

Vitingu eisini í kirkju, sum var yviri í Norðragøtu. Hetta var ein longri teinur, ein fjórðingur hvønn vegin, og sjálvandi var tað til gongu.

Børnini skuldu eisini leiðast, og tað tók eisini sína tíð. Farast mátti í góðari tíð frá húsum. Eg minnst, at um kirkjuklokkan ringdi, tá ið vit vóru komin yvir á Hamar, sum er millum bygdinar, høvdu vit góða tíð.

Sum vanligt hjá syðrugøtufólki, so høvdu vit okkara føstu hús í Norðragøtu at fara inn til í sambandi við kirkjugongd. Høvdu vit góða tíð, so fóru vit inn áðrenn, annars fóru vit altíð inn aftan á kirkjugongdina.

Koyrði í tanksi undir krígunum

Tað var annars ikki so lætt hjá fólki undir krígunum. Nógv vøra var skamt-að. Vit fingu tó tað neyðturviliga. Til dømis var einki fint mjøl at fáa og var altíð rugur blandaður uppí. Eg minnst, at ein kundi ikki baka hvíta køku úr tí. Men var kryddarí í, so var tað finasta slag. Breyðini blivu eisini góð av hesum mjøli.

Bretskir hermenn vóru eisini í Gøtu. Her bygdu teir barakkir. Ein dagin var eg hjá skraddaranum, har eg lærði at seyma. Vindeygað vendi niðaneftir, og nú síggi eg, at teir gera venjingar. Eg hyggi út og haldi meg kenna ein av teimum. Eg síggi, at hann kennir eisini meg. Tá var hetta ein av teimum, sum eg kendi frá tíðini, eg arbeiddi í Havn hjá Wenzil Petersen. Hann æt Jack. Men hann hevði ikki loyvi at hava nakað saman við bygdarfólkinum undir venjing. Tað kundi heldur vera, tá ið teir høvdu frí.

Eitt summarið hoyggjaðu vit yviri í Norðragøtu, har vit áttu jørð. Begga, elsta dóttirin, var tá lítil. So kemur eitt tanks har. Førarin steðgar. Begga og

eg skuldu yvir til Syðrugøtu eftir reipum. Eg hevði ein lítlan leyp á herðunum. So spyrja teir meg, hvar eg skal. Tá dugdi eg so mikið av enskum, at eg kundi greiða frá tí. Hann bjóðaði sær til at koyra okkum báðar vegir, so vit báðar hava verið í einum tanksi. Fittir vóru teir.

Tað vóru nokk so nógvir bretar, sum giftust við føroyskum gentum. Nakrir búsettust eisini í Føroyum. Ein teirra, Harry Potts, giftist við Turid í Bartalstovu, og búsettust tey í Syðrugøtu.

Harry sigldi nógv ár sum væl umtóktur kokkur við Kjølbrotrolarum.

Vanlukkan á Gøtuvík

Eg minnst eisini vanlukkudagin í 1944. Ein bátur var á útróðri, og tað kom so ringur sjógvur á teir á heimveg út fyri Borðoyarnesi, at báturin fórst við trimum monnum. Teir vóru Poul Kristoffur, beiggjin Dánjal í Beitinum og Petur Gregersen í Guttastovu. Tveir vórðu funnir aftur, men tann triði kom ikki afturí aftur. Eg minnst eisini, hvat ið eg gjørdi, tá eg fekk boðini um hetta. Vit áttu eitt torvhús uppi í Geilini á leið, har húsini hjá skraddaranum vóru. Eg var har, tí teir høvdu fært torv norðan úr Haga. Eg var farin at hjálpa teimum at fáa torvið inn. Begga var eisini við mær tá. Hetta vóru skakandi boð at fáa.

Poul Kristoffur var komin inn til okkara um heystið at spyrja, um hann ikki kundi fáa tveir garnmørar. Hann hevði ein slíkan hug at fáa garnatálg, segði hann. „Og eg ætli mær inn til allar bøndurnar at biðja um tveir garnmørar, tí so verður tað ein drýlur burturúr“. Tað fekk hann eisini. Hann átti onga jørð sjálvur. Eg eri fegin um, at eg fekk gjørt honum henda seinasta beinan.

Eg var eisini ein av teimum mongu, sum fylgdu teimum báðum, sum finga kristna jørð.

Stríggið var

Men annars gekk lívið sína gongd. Tað var gott at vera her í Gøtu, men tað var ordiliga stríggið. Tá ið vit høvdu fingið triðja barnið, kom Birta vermóðir ein dagin til mín og sigur, at systir hennara, Marin Sofía, spyr, um hon ikki kundi koma út her at búgva eisini. Einar, sonur hennara, sum búði inni hjá henni, var nervasjúkur, so hon hevði tað ikki so gott har.

So segði eg forfard: „Hvat søgdu tygum?“ Hon svaraði aftur: „Eg kundi ikki nokta henni tað, men tað skuldi sjálvsagt verið tú, sum svaraði fyri hesum.“ Marin Sofía kom so her at búgva, men hetta bleiv ov nógv fyri meg.

Mamma kom so her, og hon tók Jórana, næstelst av børnunum, við sær til Streymnes. Vit finga fleiri børn, og Jórana var í Streymnesi, til hon var 10 ár.

Tá helt eg, at tað var synd fyri mammu, at hon skuldi fara upp hvønn morgun at gera hana í stand at fara í skúla. Eg helt, at hon skuldi kom heim aftur. Jórur hjálpti mær eisini so væl við teimum yngru børnunum. Hetta dugdi hon so ógvuliga væl. Vit fingu átta børn í 13 ár, so har var stutt ímillum, og sjálvandi var tað strævið. Marin Sofia fór seinni heim aftur til sín sjálvs.

Kríggið er av í 1945, og nú verða viðurskiptini vanlig aftur. Hetta tók kortini sína tíð. Skamtanin av vørum helt fram í fleiri ár.

Seyðahaldið

Nú á døgum er tað ikki meira enn, at tað er kavi, men hetta var heilt øðrvísi tá í tíðini.

Kendur er kavin á vári 1947, sum lá frá kyndilsmessu fyrst í februar fram til fyrst í apríl. Tá var einki, sum æt kavarudding, so tað var als ikki koyrandi alla hesa tíðina. Tá vóru ikki maskinur, og kavin kundi vera heila manshædd upp frá vegnum.

Eg minnst eitt annað ár. Tá kom kavin so dátt við. Tað var síðst í apríl. Fyrst í apríl høvdu tvær ær lembt. Poul Andreas hevði havt tær inni í hoyggj-húsinum. So komu vit inn í mai, og tað fór at lemja av álvara, og tær, sum lembdu, vóru komnar inn í henda krókin undir hoyggj-húsinum hjá okkum. Tær lembdu niður í kavan, og um ikki bleiv væl ansað eftir, funnu teir ikki lombini aftur. Tá máttu teir fylla seyðin inn í kjallaran og aðrastaðni, har tað var pláss.

Upprunaliga var jørðin hjá okkum í felag. Eigarnir áttu ikki persónliga seyðin, men ein ávísan part av tí, sum kom til sættis.

Hetta var ein skipan, sum gjørdi, at allir eigarar fingu so lítið burtúr. Seyðurin bara doyði Norðuri í Haga, har vit áttu jørðina tá, tí alt hoyggið varð brúkt til neytini. Tað kundi henda seg, at vit einans fingu 10-12 seyðir at fletta. Hetta var bara alt ov lítið.

So varð útskipting, so hvør eigari átti sín seyð. Tá fekk pípan eitt annað ljóð, og vit fingu nógv meira burtúr. Vit fingu tá hagan her uppi yvir bygdini oman Heiðar saman við Nielsi Hansen á Rætt. Vit fingu fleiri áseyðir. Fyrstu árin flettu vit eingi gimurlomb, tí tey skuldu setast við.

Tað var nokk so skjótt, at tað kom so mikið undan, at leirvíkingar bóðu okkum um at selja sær seyð.

Gott hugskot frá mammu

Mamma kom ein veturin at ferðast. Tá sigur hon: „Tú, Poul Andreas, hví selur tú allan seyðin á lívi. Fletta tit sjálvi, so eiga tit øll avroðini. Her eru

so nógv børn at eta tað, og tú fært næstan líka nógv fyri eitt krov sum fyri seyðin.“

Tað var soleiðis, at tá ið seyður varð seldur livandi, betalti keyparin bara fyri sjálvt krovðið og átti tískil alt hitt av seyðinum sum avroðið og skinnið. Og hesum kundi nógv fáast burturúr.

Eitt skinn verður einki virt. Men tá var tað soleiðis, at varð skinnið saltað og selt, fekst nokk so nógv fyri tað.

Tá fóru vit at fletta alt sjálvi. Eitt kvøldið hevði eg kókað blóðpylsu og hevði fleiri indur, sum lógu í eini balju, sum stóð á gólvinum. Tá koma Tummas (Thomsen) hjá Magdu og Anfinn (Husgaard) hjá Palla inn. Teir vóru skipsmenn og hildu, at hetta hevði verið gott at havt um náttina umborð. Eg spurdi, um teir ikki høvdu hug at keypa nøkur indur. Hann skuldi so spyrja kokkin. Jú, teir skuldu hava eini 15 indur. Tað var ikki hissini hjá mær at sleppa av við alla blóðpýlsuna. So tað var bara at kóka meira.

Soleiðis byrjaði sölán hjá mær av tí, sum fekst burtur úr seyðinum, og hetta helt fram, til eg var 70 ár. Begga, dóttir mín, hjálpti mær so nógv tey fyrstu árin.

So gekk tíðin. Einaferð spurdi eg teir, um teir ikki vildu hava rullupýlsur og kjøtpýlsur eisini. Ja, tað dámdi teimum so sera væl at fáa. Tá fór eg at koyra rullupýlsurnar ókókaðar umborð. Men tá spurdu teir, um eg ikki vildi kóka og pressa tær, og tað gjørdi eg so.

Vit mólu altíð kjøtið av trimum fyra óm, og tær vórðu so gjørdar til kjøtpýlsu. Tá ið tær høvdu ligið í laka í seks vikur, fingu teir tær eisini umborð. Tá fór eg at fortjena pengar.

Eg vil siga, at øll familjan hjálpti mær, børn, verbørn og ommubørn, bæði við fjallgongum, at fletta, vaska og seyma vembur og taka alt slaktið upp. Tað var nógv arbeiði av hesum.

So var at vaska ull um várið og heingja út á allar garðar har um vegir ein góðan sólskinsdag.

Síðan nappaðu vit inni í spísistovuni. Hetta var bara konufólkaarbeiði, og har sótu vit so, konufólkið í húsinum. Tað var eitt knoss, men sera hugnaligt eisini.

So varð ullin skild og latin inn á Tøtingarvirkið í Gøtu at spinna. So at velja, hvat tógv, vit vildu hava, skipstroyggjutógv, samfingið, fint og sjálvanði hvørjar litir.

Eg bant eitt ótal av skipstroyggjum til Tøtingarvirkið og finar troyggjur til Havnar.

Begga og eg bundu ofta bul saman, og so bundu yngru deturnar kanska ermar ella okkurt annað.

Vøttir bundu vit fyrri Tøtingarvirkið eisini. Deturnar lærdu seg at binda einlitt, áðrenn tær royndu seg at binda mynstur.

Eisini í hoyna hjálptu øll til. Sum familjan vaks, blivu vit so nógv hoyfólk. Tá góður terri var, fór eg mangan til hús at baka pannukøkur til øll og so út í bøin at geva øllum drekka og pannukøkur. Eisini komu øll til døgurða seinni um dagin. Tað var strævið, men ein sera hugnalig tíð, har øll familjan var saman bæði summar og heyst.

Fjallgonga

Fjallgonga var ein stórir dagur í einum bóndahúsi. Áðrenn farið varð á fjall, kom øll fjallmanningin inn at fáa sær morgunmat og borðreitt varð við øllum góðum.

Tá ið fjallfólkið kom á rættina, hevði eg bakað pannukøkur, so tey kundu fáa ein góðan drekkamunn á rættini.

Tá ið liðugt var á rættini, komu øll heim at fáa sær døgurða. Omaná var lagkøka og kaffi. Hetta var ein høgtíðsdagur burturav.

Ravmagnið broytti mest

Tað er so ótrúligt, sum alt er broytt í mínum lívi. Men størstu broytingarnar eru komnar av ravmagninum, sum gjørdi alt so nógv lættari. Vit finga ravmagn innlagt miðskeiðis í 1950-árunum.

Bara at hugsa sær munin millum alt stríðið við torvinum og so bara at trýsta á ein knøtt.

Eitt dømi um týðningin av hesum er klæðnavask. Fyrsta eg minnist, var alt gjørt við handamegi.

Fyrst skuldu klæðini setast á blot í soda. So skuldu tey skolest í køldum vatni. Síðan skuldu tey í eina vaskigrýtu og aftaná tað skrubbast á einum vaskibretti.

So skuldu klæðini aftur skolest og vindast fyrri at fáa vatnið úr teimum. Vóru hetta stór pløgg sum løk, máttu tvey um hetta.

Út á summarið vórðu klæðini lögð á blik á bønnum. Tá blivu ódamað klæði púra rein. Aftaná skuldu klæðini aftur skolest og heingjast upp at turka. Tá kundi eg brúka ein heilan dag at vaska klæði.

Men so kom ein kollvelting, og tað var vaskimaskinan. Ikki automatisk sum nú og ikki í hvørjum húsi heldur.

Nei, ein vaskimaskina kom til bygdina, og í Syðrugøtu var tað Líggjas á Fløttinum, sum fekk hana. Vaskimaskinuna bar til at leiga fyri 5 kr. um dagin, sum var um ein tímaløn hjá arbeiðara tá í tíðini. Fløttur kom við henni í eini trillubøru kl. sjei á morgni, og so hevði eg hana allan dagin.

Hesar vaskimaskinur kundu ikki annað enn at vaska. Tað vil siga, at tað slapst undan at brúka vaskibretti. Hetta var ein lætti, men framvegis skuldu klæðini kókast. Vaskimaskinan hevði eina rullu, sum klæðini kundu koyrast ígjøgnum, so tað slapst undan at vinda tey. Men kortini var hetta at rokna sum ein óførur lætti. Og so ikki um at tala nú, har tað bara er ein knøttur, sum skal trýstast á tað, sum fyrr kundi taka ein heilan dag.

Gott grannalag

Annars var so gott ímillum húsini hjá okkum og uppi hjá Ingu Dalbø, sum búði beint oman fyri okkum. Tá ið vit høvdu handil í kjallaranum, plagdi eg at vaska í kjallaranum hjá teimum. Maður Ingu, Mikael, systkinabarn Poul Andreas, var tá deyður, og Inga ella Tofta Inga, sum vit kallaðu hana, var so ótrúliga fitt. Hon plagdi at hjálpa mær at vinda tey stóru pløggini.

Inga var eisini so sera góð við Zakaris hjá okkum. Eg bað hann eina ferð fara niðan til Ingu, so hon kundi fortelja honum eina søgu. Hetta riggaði so væl, at hann líkasum búði har. Tey blivu øll so góð við hann har uppi.

Óalmenn telefonstøð

Vit fingu telefon nokk so tíðliga. Tá vóru bara fáar telefonir í bygdini. Hetta merkti, at fólk ofta komu inn til okkara at ringja, og at ringt varð til okkara at boðsenda granna, sum tosast skuldi við.

Eg kundi sita undir kúnni og mjólka, tá ið onkur av okkara smáu børnum kom út í fjósið við telefonboðum. So eg inn at tosa, men tá kundi tað vera telefon til onkran í grannahúsunum. So aftur í fjósið, og børnini vórðu send við telefonboðum.

Keyptu ikki døgurðamat

Tað vóru ikki pengar millum fólk á sama hátt, sum tað er nú. Tá farið varð í handilin at keypa mjøl, sukur og annað at matgera við, høvdu vit kontrabók við. Alt, sum vit keyptu, varð skrivað upp í bókina, og so gjørdi vit upp eina ferð um mánaðin. Onkuntíð flettu vit eina kúgv og lótu hana í handilin at keypa fyri.

Lønandi arbeiði var ikki so nógv í bygdini tá. Eg minnist, at tá ið Ingrid, okkara sætta barn, varð fødd 10. juli í 1952, var fyrsti dagur, sum Poul An-

dreas fekk arbeiðsboð tað árið. Men tá ið hann í 1962 fekk arbeiði hjá Telefonverkinum, var betri á hesum øki. Tá hevði hann arbeiði hvønn dag. Hann var í hesum arbeiði í 24 ár, til hann 75 ára gamal legði frá sær fyri aldur.

Tað kom ikki til hugs at keypa døgurðamat. Tað kundu vera tíðir, tá ið nógur fuglur var at fáa. Tá var feskur fuglur etin hvønn dag, so leingi fuglurin kundi sigast at vera feskur. Men tá ið nakað var fráliðið, mátti tað, sum var eftir av fuglinum, saltast í tunnur. Seinni kundi hann so nýtast útvatnaður til døgurða. Men hetta var kanska ikki tað sama.

Hetta broyttist alt, tá ið vit fingur ravnagn, og tað bar til at frysta. Í fyrsta umfari fekk turkíhúsið í Syðrugøtu frystiboksir, sum fólk kundu leiga. Hetta var eitt ótrúligt framstig hóast fartan aftur og fram í turkíhúsið. Tað lætti ikki minni um, tá ið frystiboksir komu í hvørt hús.

Seiður var góður

Seiður var eisini eitt gott ískoyti til matin. Bæði Norðragøta og Syðrugøta vóru góð seiðapláss. Hetta merkti, at tað fekst væl av seiði við nót. Fleiri nótir vóru í báðum bygdunum, sum menn áttu í. Vit áttu part í ullnótini, sum hon var kallað.

Eg minnst, tá ið Hans í Bartalstovu kom við nótaboðum. Tá var at sleppa sær avstað sum skjótast. Helst hava teir við seiðakikara sæð torvur av seiði inni við land, og tá ráddi um at gera skjótt av.

Við nót kundi fáast nógur seiður, og tað kundi vera nógv í part. Tað var eisini eitt stórarbeiði at fáa hann til sættis. Hann skuldi jú kryvjast og greipast at heingja upp.

Men í fyrsta umfari fekst møguleikin at fáa feskan seið og livur saman við eplum til døgurða. Tað smakkaði ótrúliga væl. Livurin varð kryddað við salti og pipari, og hetta smakkaði væl. Slík livur smakkaði eisini sera væl upp á breyð.

Sum frá leið, fekst so eisini ræstur seiður og upp aftur seinni turrur seiður. Turra seiðin plagdu vit at heingja upp undir mønuna inni í hjallinum.

Tað vanliga var at buka seiðin, men eg minnst eisini norðuri í Streymnesi, at pápi plagdi at eta turran seið óbukaðan.

Eitt annað forkunnugt íkast til døgurðamatinn var, tá ið pápi og beiggjarnir komu av skipi við kjálkum og lippum.

Munur var á konufólka- og mannfólkaarbeiði

Í hesi tíðini var greiður munur á, hvat ið var mannfólkaarbeiði, og hvat ið var konufólkaarbeiði. At mjólka var konufólkaarbeiði. Tað var nærum skomm hjá manni at mjólka. Hetta kravdi eina raska konu.

Bjarta, yngsta dóttir Hensiu, greiðir soleiðis frá, hvussu hon minnst mammu sína:

Beiggjarnir vóru innløgumenn. Teir vóru ofta á floti og fingi nógvan fisk, og eisini skutu teir fugl og harur.

Men teir tóku einki upp av hesum, tí tað var konufólkaarbeiði – hjá okkum í hvussu er. Fiskin kravdu teir kortini.

Teir kundu fáa nógvan fugl, lomvigar og álkur. So settu vit okkum, mamma og systurnar, í kjallaran at royta. Eg minnst, at onkuntíð fingi teir heilt nógvan fugl. Vit sótu í nógvar tímar og royttu. Tá vóru fingrarnir sárir. So at sviða og reinsa fuglin.

Tað var tað sama við fiskinum. Har var tað mest mamma, sum skrædlaði fiskin og gjørdi frikadellur, knettir og fiskabollar, og nakað varð brúkt til flak. Hon kundi standa í tímar og taka upp. Fekk hon hjálp, so var tað frá okkum systur, men eg minnst ikki, at vit hjálptu nakað serligt til við hesum.

Eisini fortaldi mamma mær um einaferð tá Jákup, beiggi, hevði verið og dyrgt. Tá ið teir komu aftur, fór mamma út á støðna at taka ímóti. Um teir høvdu fingið eitt sindur, ætlaði hon at byrja beinanveg at skrædla, tí hon skuldi til Havnar til frisør morgunin eftir. Teir fingi so nógvan fisk, at mamma gjørdi 100 knettir og 200 frikadellur, so hon stóð til kl. 4 um náttina, og síðan skuldi hon við rutuni til Havnar um morgunin.

Stórt húsarhald

Húsarhaldið var stórt. Mamma gjørdi nóg burtur úr matinum. Hon dugdi sera væl at fáa alt at smakka væl. Høvdu vit grind til døgurða, so var fast, at hon bakaði pannukøkur omaná.

Suppur gjørdi hon ofta oman á døgurða, reyða og hvíta sagosuppu, blaksuppu, fruktsuppu, rabarbusuppu, bollamjólkk og budingasuppu.

Um summarið fingi vit blakstamp, sum sjálvandi var heimagjørdur, umframt ymiskar mjólkarættir. Mjólkin mátti koma til sættis, tí hon kundi ikki fara til spillis. Tá ið eg var barn, høvdu vit ikki køliskáp. Vit supu eisini ofta rómastamp.

Tá onkur kúgv hevði kálvað, gjørdi mamma ketilost. Hon gjørdi nógvar ferðir upp í grýtuna, og so bóru vit í spannum út í fleiri hús, sum ikki høvdu kúgv, men sum ynsktu sær at fáa ketilost. Soleiðis var lívið tá.

Sunnudag fingi vit betri døgurða og gott omaná. Tá fingi vit sviskugreyt, floyalsgreyt, buding, rabarbugreyt, onkra lekra eplakaku, ís og frukt.

Ítriv

Vetrarkvöldini spældu vit ofta kort. Har dāmdi mammu so sera vāel at spāela whist. Tað besta hon visti, var at melda hālvasól. Vit spældu spøl, tå ið vit vóru inni, men vit spældu mest úti. Tað var niðri á sandi, sum var okkara besta spælipláss, bæði í brimi og í góðum veðri. Har var eingin, sum kom oman at siga, hvussu vandamikið tað var í briminum. Vit fóru til hús, tå ið vit vóru svong ella køld, endar Bjarta sína frásøgn.

Hensia: Nøgd við lívið

Hensia endar hesa áhugaverdu frásøgnina soleiðis: „Tå ið eg nú líti aftur eftir, so má eg siga, at eg eri sera vāel nøgd við lívið, og eg má takka Gudi fyri góða heilsu, og at hann hevur givið okkum ríkar løtur og eina so stóra familju.“

Anna á Váli

Varð leidd til Norðradals fyra ára gomul

Anna á Váli varð fødd í 1920 og vaks upp í Norðradali. Her kom hon at kenna eitt fjarskotið bygdasamfelag, har sambandið til Havnar var at fara til gongu við rossi. Hon vaks upp í eini tíð, tá ið glaðing framvegis varð brúkt at geva grindaboð út í Koltur. Anna giftist við Lúggjasi á Váli. Sangur gjørdist ein stórir partur av teirra lívi.

Foreldrini hjá Onnu voru Katrina Simonsen og Óli Reinert. Bæði voru ættað úr Norðradali, men tey búðu í Tróndargøtu í Havn.

Tey voru seks systkin: Hanna, Hans, Cornelius (Neli), Anna, Oleva og Símun, og so var ein genta inn ímillum, sum doyði heilt lítil.

Mamman doyði, tá ið yngsta barnið bara var tveir mánaðir gamalt. Sagt varð, at hon hevði fingið lungnabruna, sum ikki var óvanligt hjá barnakonum, um tær komu í kulda stutt eftir at tær høvdu átt. Hetta var áðrenn penisillinið var til, so sjálvt lungnabruni kundi vera deyðilig sjúka. Katrina kom á sjúkrahúsið, men kom ikki livandi heim aftur. Hon doyði tó so knappliga, at Anna helt, at hon mátti hava fingið ein blóðtøpp. Hetta hendi í 1924, tá ið Anna var fýra ára gomul.

Sjálvt um Anna var so ung, tá ið hon fór úr Havnini, hevði hon kortini onkur minni frá síni tíð sum havnargenta. Hetta var frá jólunum, tá ið hon var trý ára gomul. Tá skipaði jarðarmóðirin, Hansina, kona Tummas í Fjósi, fyri jólahaldi fyri børnum, sum hon metti ikki at vera so væl fyri.

Leidd til Norðradals

Tað var sjálvsagt ikki lætt hjá einum einsamøllum pápa at sita eftir við einum so stórum barnaflokki. So ráðini voru, sum var tað vanliga tá í tíðini, at børnini fóru til skyldfólk at vera. Øll børnini uttan tveir av dreingjunum fóru til onnur at vaksa upp. So tað varð avrátt, at Oleva og Anna skuldu fara til Norðradals at vera. Á jólum fór tískil pápin saman við „Dia gubba“, sum var Andreas Samuelsen, bakari í Horni, til Norðradals við báðum systrunum.

Teir leiddu Onnu millum sín, og Oleva varð borin í leypi.

Hetta var sjálvsagt ein stór broyting at fara úr Havnini til Norðradals, og Anna mintist, at hon græt, tá ið hon sá Stiðjafjall, tí tað sá so ógvisligt út. Oleva fór til ommuna og abban á Fløtum at vera.

Anna fór í fyrsta umfari til Símun mammubeiggjan og konu hansara Dorteu, sum var úr Kollafirði. Tey áttu frammanundan sjeið børn.

Dorthea skuldi fara til Kollafjarðar at vitja várið eftir, at Anna var komin. Hon hevði triggjar dótur við. Tískil voru nógv børn, sum pápin skuldi ansa, eftir í húsinum.

Dorthea man hava hildið hetta at verið ríkiligt fyri pápan, so hon spurdi Óla Reinert, systkinabarn pápa Onnu, og konu hansara, Josefinu, um Anna kundi vera har, til hon kom aftur. Tað var leyst og liðugt. Har búði eisini pápi Óla, Andreas, og fastirin, Lotta, sum vanliga varð kallað gumba.

Óli yrkti sálmar og skrivaði kærleikssögur

Anna varð verandi hjá Óla og Josefinu, sum gjørdust hennara fosturforeldur. Tey bæði fingi sjei børn. Anna elst av teimum øllum. Tískil kom hon eisini at verða dadda, tá ið brúk var fyri tí.

Norðradalur var ein lítil bygd. Trý hús vóru heima í Garði, og trý hús vóru uttan fyri Gjónnu. Bóndagarðarnir vóru tveir, Niðristova og Uppistovugarður.

Men her lá væl fyri at hava jarðarbrúk. Havnamaðurin, Viggo Lützen, búsettist í Norðradali við síni norsku konu og legði stórt gerði inn.

Tað var ikki nógur útróður meðan Anna var har, men frammanundan var nógur róð út. Teir plagdu tá at avreiða vesturi í Vágum. Men Norðradalur var óhøgligt útróðrarpláss. Drátturin var ógvuliga brattur, so bara tað at fáa bát til haldar var eitt stórarbeiði.

Handil hevur verið í Norðradali, men hann var ikki har, tað Anna mintist.

Óli Reinert var ein merkisverdur persónur. Hann hevði skaldagávur. Hann yrkti nógvar sálmar. Hann gav á ellisárum sínar sálmar út, og teir vóru ikki færri í tali enn 175. Hesir sálmar vóru merktir av, at Óli var partur av Brøðrasamkomuni.

Men hann skrivaði eisini søgur. Anna plagdi at skriva niður fyri hann, og hon segði, at tað vóru tær vakrastu og mest spennandi kærleikssögur. Søgurnar vórðu tíverri ikki útgivnar.

Óli hevði so so ótrúligan áhuga fyri seyði, og hann skrivaði nógur niður, eisini ættartalvur hjá seyðinum.

Baptistur uppsitari hjá prósti

Tað serliga við garðinum hjá Óla Reinert var, at hann var próstagarður, og Óli var uppsitari hjá prósti ta tíðina, Anna mintist í Norðradali, at her skuldi gjaldast munandi hægri leiga enn hjá kongsbóndum. Leigan fyri próstagarðin var kr. 600 kr., meðan leigan fyri ein kongsgarð av somu stødd var 150 kr.

Ein seyður kostaði fyrst í øldini 6 kr., so tað var ein heil gonga, sum fór bara til leigu.

Annars mintist Anna, at Óli einaferð um árið hevði ørindi til próstin og var hetta stutt fyri jól. Helst hava ørindini verið at avrokna. Men heimaftur hevði Óli altíð jólapakka frá prósti.

Hin garðurin í Norðradali var eftir somu skipan ogn hjá fútanum.

At fara til handils – tríggar tímar hvønn vegin

At fáa vøru og at sleppa av við tað, sum bóndagarðurin gav av sær, var ikki bara sum at siga tað. Ein máti var at leiga bát av Havnini við vørum suður um

Kirkjubønes. Hetta læt seg bara gera í bestu líkindum. Og tað var eitt grúiligt knoss at fáa mjølsekkirnar upp á bakkan og til hús. Tað mest vanliga var at fara til Havnar við rossi. Farið varð við ull, og komið varð aftur við vøru. Gingið varð saman við rossunum.

Ferðin til Havnar vardi trýggjar tímar hvønn vegin. Viðhvørt var neyðugt at fara um Norðara Skarð. Tá vardi ferðin longri. Ein havnarferð tók tískil ein heilan dag. Um veturin varð farið í myrkri og komið aftur í myrkri.

Rossið bleiv parkerað

Tá ið tey komu til Havnar úr Norðradali við rossinum, var „Syðradalur“ teirra fasta støð. Hetta vóru ovasta hús á Dalavegnum tá.

Her búðu Anna og Hanus Christiansen. Tey høvdu verið uppsitarar í Syðradali hjá Rhode presti, men vórðu uppsøgd. Tey fluttu til Havnar, og hús teirra vórðu kallað „Syðradalur“.

Fremsta endamálið við at steðga á í „Syðradali“ var at skifta skógvar. Tað bar jú ikki til at fara oman í býin í somu skóm, sum tey høvdu gingið í allan vegin úr Norðradali.

Anna tók til, hvussu blíð tey altíð vóru í „Syðradali“. Ikki bara tey gomlu, men eisini sonurin Harald, sum var ein framúr urtagarðsmaður, vóru ógvuliga hjartalig.

Fyrstu tíðina fór Anna ofta einsamøll til Havnar, men so hvørt fostursystkini vuku til, komu tey eisini við. Og tey fingi altíð ein góðan bita, rugbreyð við viðskera, í „Syðradali“.

Og tað sama var, tá tey fóru avstað aftur, um tíð var til tess. Okkurt ross hevði hug at ræðast bilarnar í Havn, hóast teir vóru fáir tá. Men so vórðu tey „parkerað“ í „Syðradali“. Tey fingi hoyggj og vatn, og ansað varð væl eftir teimum.

Meginparturin av sambandinum við umheimin gekk um Sund, men nakað høvdu tey eisini at gera við Kaldbaksbotn. Tey bíløgdu vøru frá Napoleon Nolsøe, keypmanni í Kaldbak. Vøran varð førd inn í Kaldbaksbotn. Men her var øgiliga bratt og tungt at fáa vøruna til haldar.

Frá at glaða til fartelesfon

Telefon var í einum húsi í Norðradali. Tá ið grindaboð vóru, varð ringt til støðina í Norðradali. Tá var uppgávan hjá teimum at glaða boðini víðari til Kolturs, har eingin telefon var komin. Glaðað kundi verða í trimum ymsum støðum niðri á bakkanum. Tað sást á staðnum har glaðað varð, hvar grindin var. Glaðað varð við at brenna gamalt hoyggj. Tað kundi saktans vera eitt sindur vátt, tí tá gjørdist meira roykur, og boðini sóust betur í Kolturi.

Anna upplivdi tískil allar samskiptishættir frá at glaða til fartelesfon og Skype.

Jólini

Anna mintist ikki minst jólini, ið vóru ein rættilig høgtíð. Tað mest spennandi var, tá ið jólatræið varð pyntað. Jólatræið kom úr Havn, og fosturpápin læsti seg inni í stovuni at pynta jólatræið. Her máttu børnini ikki sleppa framat, fyrr enn liðugt var at pynta. Onkuntið royndu børnini at lúra gjøgnum lykklarholið fyri at síggja tað undur, sum var teimum í væntu.

Tá ið pápin varnaðist tað, tipti hann holið. Tá so var liðugt at pynta jólaaftan, varð hurðin upplatin, og tað var ein herligheit, sum kundi fáa hvørt barnahjarta at hoppa av frøi.

Jólaaftan varð etin ræstur fiskur. Jóladag fingu tey gás. Henda dagin sluppu tey meira enn annars at eta so nógv, sum tey orkaðu. So tey vóru nær við at eta seg um rygg. Jólagávur fingu tey eisini. Fyri ein stóran part slíkt, sum tørvur var á, sum t.d. gummistivlar, men leiku fingu tey eisini.

Og so kom jólapakki frá Andreu fastur, sum var flutt til Danmarkar, og var hetta ikki minst at gleða seg til. Hon arbeiddi sum skráddari hjá kendari skráddarafyrirøku í Keypmannahavn. Hon koyrði í pakkan so mikið av toyrestum, at tað røkk langt sum tilfar til klæði, sum Josefina seymaði upp á tey øll.

Sungu til ítriv

Norðradalur var ein sera mentað bygd. Ítrivið um veturin var at syngja. Tey sungu fast tvey kvøld um vikuna. Annað kvøldið var tað andaligir sangir, og hitt kvøldið fosturlandssangir.

Annars mintist Anna væl, tá ið Albert pápabeiggin kom við einum radio. Hetta var jú heilt fantastiskt. Tey fóru heim har at lurta. Men abbin helt, at okkurt annað máttu tey hava at gera í Norðradali, enn at „musika allan dagin,“ sum hann tók til.

Í skúla fjórðu hvørja viku

Skúli var eisini í Norðradali, og tey høvdu ferðalærara. Hann var vanliga tríggjar vikur í Hoyvík og á Hvítanesi, og síðan eina viku í Norðradali. Tískil gingu tey bara í skúla fjórðu hvørja viku. Men søgan sigur einki um, at tey dugdu minni fyri tað.

Tann fyrsta læraran, sum Anna mintist, áðrenn hon sjálv fór í skúla, var Karin Samuelson. Hon var ættað úr Kirkjubø, og er kend sum tann Karin, sum Hans Andreas Djurhuus yrkti um. Tað segðist, at hann var forliptur í

henni, men tey vóru ov ósamd um andalig viðurskipti til at Anna helt, at tað kundi renna saman teirra millum. Anna mintist Karina sum ómetaliga fitta. Seinni gjørdist Sanna Olsen av Borðuni lærari.

Í nærum eitt ár gingu tey als ikki í skúla. Skúlastovan var privat, og ósemja varð um leigumálið. Skúlastovan kom so til Óla Reinert, og seinni kom hon til gomlu bóndahúsini niðri í Stovu.

Postur

Postur kom tvær ferðir um vikuna. Tað var Tummas Reinert, pápabeiggi Onnu, sum var postmaður. Hann kom sjálvandi til gongu, og hann rækti eisini Syðradal, sum var næsta grannabygd. Tað tók eini trý korter at ganga hagar.

Dagligi dagurin hjá ungari gentu

Sum vanligt tá fór Anna úr skúlanum 14 ára gomul. Men fyri tað var nóg mið at gera. Óli Reinert, fosturpápin, var jú bóndi, og garðurin var stórur, 10 merkur. Tey høvdu nóg v ungeneit og einar fimm mjólkkyr. Tað var sjálvsagt ikki bara sum at siga tað at sleppa av við alla hesa mjólk. Men so fingu tey sær sentrifugur at taka rómán, sum so varð seldur til Havnar.

Tá ið Anna var 15 ár, fóru tey at reiða mjólkina til Sunds, haðani hon fór við mjólkarbátinum til Havnar. Hetta varð gjørt trýggjar ferðir um vikuna. Hetta tók eisini sína tíð, tveir tímar hvønn vegin.

Tá ið Anna basti tarvinum

Ein av hesum ferðum inn á Sund skuldi gerast minnilig hjá Onnu. Tá var hon 15-16 ára gomul. Anna greiddi soleiðis frá:

Meðan eg og hesturin gingu inn eftir Fløtunum móti Sunds bygd, sá eg, at neytini lógu dygst uppi undir hamrinum. Eg helt, at eingin vandi var á ferð. Men nú loysti tarvurin frá neytunum við levind og gang. Hann kom ýlandi, slevandi og skavandi oman móti bakkanum. Tá ið hann steðgaði, var bara hesturin millum meg og tarvin. Hjá mær var einki at gera, eg var deyðadømd. Eg rópti til Gud: „Nú mást tú hjálpa mær, eg kann einki gera.“ So kom tað innskotið at leypa upp í loft, spjálka við ørmum og beinum. So gjørdi eg eitt „indianaráyl“, so hart sum eg orkaði. Tarvurin stóð sum negldur. Eg díkti á hestin, og vit kapprunnu. Tá ið vit komu til portrið var tað ein lykkja av jarutráði, ið var smoygd yvir báðar stólparnar. Í skundi fekk eg lykkjuna av og slapp inn á bøin. Portrið stóð opið, tí eg gav mær ikki stundir at leita og fáa lykkjuna á

aftur, tí eg hoyrði, at tarvurin var farin aftur at renna. Men vit komu í túnið hjá bóndakonuni í øllum góðum. Har komu triggir hundar móti mær, snoddaðu og lupu næstan upp á økslina á mær. Men eg kendi teir, so teir ræddist eg ikki.“

Bóndakonan á Sundi, Ulla, var ættað av Válinum. Hon var gift við Jákupi Bærentsen, men hann var deyður tá. Hon segði tá: „Eg havi sagt við teir, at tarvurin er mannúlvur.“

Anna tordi ikki at fara einsamøll avstað aftur av ótta fyri at ganga seg fram á illa tarvin enn einaferð. Avrátt varð, at sonurin í húsinum, Bagge, skuldi fylgja henni á leið. Tað bar ikki vandari á, at tey gingu seg fram á tarvin, sum framvegis var líka illur. Bagge visti, hvat hann skuldi gera. Og tað vísti seg, at hann gjørdi júst tað sama, sum Anna hevði gjørt av sínum eintingum. Hann skar í eitt ýl, og tarvurin stóð aftur sum steinrunnin, so sloppið var.

Anna ivaðist ikki í, at tað var eitt bønarsvar, at hon fekk hugskotið um, hvussu hon skuldi basa tarvinum, og hon segði, at við hesi frásøgn „vil eg dýrmeta og æra Gud, sum hoyrði mítt neyðarróp og svaraði beinanvegin, tá ið tað var lívsneyðugt.“

Gumman, Lotta, sum visti alt um neyt og djóralív á garðinum, plagdi at siga, at loysti tarvur frá neytunum eftir fólki, var hann mannúlvur, Tað var ikki tespiligt við slíkum tarvum. Her var einki at gera uttan at taka tarvin av, og tað varð eisini gjørt við henda tarvin.

Annars segði Óli Reinert altíð, at tarvur skuldi ikki blíva meira enn fyra ár, tí tá gjørdist hann ov djarvur. Men Lotta ræddist ikki tarv. Gjørdist tarvurin ov naskur, stillaði hon seg so, at hon kundi hyggja inni í eyguni á tarvinum. Tá endaði tað altíð við, at hann bakkaði.

Seyðurin rikin til Havnar

Umframt neytini var eisini nógvur seyður á garðinum. Tað vóru 3-400 áseyðir. Á heysti róku tey gonguna til Havnar. Teir, sum keyptu seyðin, vóru Karl F. og Jens Reinert, sum var beiggi Óla. Nakað varð eisini selt privat, nakað av seyði fór eisini til Klaksvíkar.

Ullin frá várroytingini varð seld ymsastaðni í landinum. Ein stórir partur fór til Heinesen í Vágsbotni, har tey fingu vøru fyri ullina.

Ein av uppgávanum hjá Onnu var eisini at ganga til neyta. Farið varð til neyta morgun og kvöld. Tað var ikki so langt, men tað var mótbrekka, so tað fóru tvær ferðir tveir tímar dagliga til hetta. Tað var eisini við byrðu, tá ið

farið varð til húsa aftur. Eitt 18 potta biði varð borið á bakinum, og ein dylla við fyra pottum hvør var í hvørji hond.

Skorið varð eisini torv. Til hetta høvdu tey torvskurðarmann. Men húsfólkinini bóru burtur og fingu torvið til høldar eisini, tá ið tað var turt. So hvørt tørvur var á tí, varð torvið so borið heim at brenna.

Hoyggjast skuldi til 10-15 neyt. Umframt hetta skuldi seyðurin eisini fáa hoyggj mitt um veturin. Afturat hesum høvdu tey altíð trý fyra ross. At hoyggja kundi vera strævið, serstakliga í ringum terra.

Hvørt breyð skuldi bakast

Ein av uppgávuunum hjá Onnu var at baka breyð. Tað var ikki smávegis, sum kravdist. Tey vóru fast 13 fólk í húsi. Um summarið vóru eisini hjálparfólk og gestir. So tey vóru upp í 21 fólk í húsi. Fólk, sum arbeiða nógv, eta eisini nógv.

Bakað vórðu 10 breyð hvønn dag í tveimum umfórum. Breyðini vórðu elt og sett at ganga, áðrenn farið varð til neyta. Tá vit komu heim, vórðu tey koyrd í ovnin. Umframt alt hetta veltu tey epli og røtur.

Sunnudagur var frídagur, tá gjørdu tey ikki stórarbeiði. Men mjólkast mátti, eins og neytini máttu verða ambætað.

Andreas – gróv sína egnu grøv

Slíkar smábygdir ala ofta sermerktar persónar, og hetta var eisini galdandi í Norðradali. Pápi Óla Reinert, Andreas, var merkisverdur maður. Hann var á nógvum økjum framman fyri sína tíð. Hann dugdi væl at yrkja og skriva, og hann yrkti nógvur tættir, sum abbasonurin, Eiko Apol, hevur givið út í bók. Andreas var góður við tann føroyska dansin. Hann var tiltikin sum vertskapsmaður. Á kyndilsmessu plagdi hann at fara til Velbastaðar at dansa.

Hann gróv sína egnu grøv á Norðradalsskarði og hevði steinsett hana, og har vildi hann verða jarðaður. Hjá honum var eingin munur á at fáa kristna ella heidna grøv, so hann vildi sleppa at liggja har, sum hann helt hóska best. Hetta sjáldsama sjónarmið frættist um landið. Einaferð fekk Andreas bræv frá Daniel Danielsen, tí kenda læraranum og sambandsmanninum, vanliga kallaður DD, í Sørvági. DD segði í brævinum, at hann skilti væl, at Andreas vildi liggja, har hann var barnvaksin. Har hann kundi liggja og njóta útsýnið og lurta eftir áartutlinum. Men Andreas var kortini tann meira jarðbundni av teimum báðum. Hann helt, at hetta var nakað tvætl. Tá ein var deyður, kundi ein ikki njóta nakað útsýni ella hoyra nakað áartutl.

Andreas sökti myndugleikarnar at fáa sína grøv góðkenda. Hann fekk játtan, men hetta var við ymsum treytum, sum at grøvin skuldi girðast inni. Men tá hálsaði hann, tí hann vildi ikki áleggja eftirkomarunum hetta stríð. Tiskil er hann grivin í Kaldbak. Innskriftin á hansara gravsteini er, at „hann vildi á Norðradalsskarði ligið, men hetta forðaði byrokratið“.

Hann yrkti sjálvur ein sang, sum hann vildi hava sungnan, tá ið hann fór til gravar. Hetta varð eisini gjørt.

Nógv fremmandafólk

Hóast Norðradalur lá sera avsiðis, so sóu tey nógv fólk. Tað kom nógv ferðandi fólk til Norðradals. Tey komu á morgni og fóru avstað um kvøldið. Ofta var hetta sunnudagar, og hetta merkti, at sunnudagur var strævnasti dagur í vikuni. Tað kundu koma upp í 30 fólk, sum tað skuldi borðreiðast fyri. Ein gestur, sum Anna mintist væl, var tann kendi rokskiparin, Kvívíks Tummas. Hann plagdi at hava fisk við sær, og var hetta forkunnigt at fáa júst í Norðradali. Hon mintist tann turkaða kongafiskin, har ansast mátti eftir ikki at stinga seg av teimum spísku beinunum á fiskinum.

Andaligt lív

Sunnudag varð hildin andakt. Óli var blivin umvendur 25 ára gamal, og hetta merkti eisini hansara gerandisdag. Kirkja var eingin, men onkuntíð kom prestur. Norðradalur hoyrði til kirkjuna í Kaldbak, og hagar fóru so fólk í kirkju og vórðu eisini grivin har.

Fýra ferðir um árið plagdu havnarmenn at koma til Norðradals at halda møti. Anna mintist serliga Herluf Arnason, Jens Christian Dam og Jógvan Skýlindal. Tá var nógvur sangur, og hetta dámði teimum í Norðradali, sum dugdu væl at syngja. Serliga mintist Anna, at Jógvan Skýlindal hevði sterkt og gott mál. Møtini plagdu at vera í køkinum, og Anna mintist, hvussu stólar-nir skulvu, tá Jógvan sang sum harðast. Fólk plagdu eisini at koma úr Kaldbak. Til dømis vóru teir Hans Vang, August Vang og Aksel á Bøgarði. Ofta komu konur og børn við.

Hóast tað vóru bæði kirkjufólk og fólk í Brøðrasamkomuni í bygdini, góðkendu øll hvør annan.

Máttu verða borin til Havnar

Tá fólk gjørdust sjúk, máttu tey um neyðugt verða borin allan vegin til Havnar á børu. Her skuldi góð manning til, tí menninir máttu skiftast um at bera. Hetta hendi eisini viðhvørt konum, sum skuldu eiga. Annars kom

jarðarmóðir úr Havn ella viðhvørt av Skælingi. Men tað hendi seg javnan, at børn vórðu fødd, áðrenn jarðarmóðirin kom fram. Men Lotta, gumma, tók eisini um endan her. Og sagt varð, at tá gumma var tøk, nýttist jarðarmóðurin ikki at koma.

Tá fólk doyðu, mátti kistan berast til Kaldbaks og onkuntið til Havnar.

Josefina

Fosturmamma Onnu, Josefina, var úr Havn. Hon var systir politistin Óla á Brekku. Hon var ein sera vitug kvinna og var nógv upplýst. Hon las nógv og mintist alt, sum hon las. Hon kundi nógv ár seinni fortelja um slíkt, hon hevði lisið sum ung. Tað var framúr undirhald, tá ið Josefina las søgur. Tá sótu øll við andakt og lurtaðu.

Tey bæði Óli og Josefina vóru ikki heilt ung, tá ið tey giftust. Óli var út móti teimum 40. Børnini hjá teimum vóru Agnar, Elma, Erlott, Leif, Jørmund, Helga og Hervør. Tann elsti, Agnar, var hálvt árs gamal, tá ið Anna kom í húsið.

Josefina var eisini røsk. Hon arbeiddi nógv, og tað var alt slag av arbeiði. Hon gjørdist 91 ára gomul.

Anna fer heimanífrá

Tíðin leið, og Anna gjørdist vaksin. Hon fór burtur á fyrsta sinni 19 ára gomul. Hennara fyrsta pláss var, at hon var ein mánað hjá Andrew Sloan. Undir krígunum var hon, nú 21 ára gomul, ein vetur hjá Gunnari Dahl Olsen, sýslumanni í Vestmanna. Síðan fór hon til Klaksvíkar at tæna hjá Kaj Johannesen. Av og á var hon aftur í Norðradali, har tað var nóg mikið hjá henni at takast við. Hon hevði ein dreym um at fara til Dímunar at tæna, men hetta lá ongantið fyri.

Í 1946 fór Anna niður til Danmarkar á ein bóndagarð at tæna. Síðan fór hon á húsarhaldsskúla í Holbæk. Aftaná hetta kom hon til ein lækna í Hellerup at vera í húsinum. Í hesum tíðarskeiðnum kom hon í Brøðrasamkomuna í Thorsgade í Keypmannahavn, har nógvir feroyingar komu.

Anna fór so upp aftur til Føroya í 1948. Tá fór hon til Klaksvíkar, har hon fekk pláss.

Í 1951 hittir hon Liggjas á Váli, ættaður úr Svínøi, sum hon giftist við 30 ára gomul.

Tey høvdu eitt skifti handil í Klaksvík, Garðabúðina. Tey fluttu til Havnar, tá ið Liggjas fekk arbeiði á Gjaldstovuni í Havn fyrst í 70-árunum. Hann fór seinni at arbeiða á Príseftirlitinum.

Sangur fylti lívið, eisini í Svínoy

Sum umrøtt, varð nógv gjørt burtúr at syngja í Norðradali. Men í Svínoy varð ikki minni gjørt burtur úr sangi. Har fingu tey ein so framúr lærara, Hjalmar Hátún. Hann lærði børnini at svimja og eisini at smíða, og sjálvur var hann bátasmiður. Kona Hjalmar lærði kvinnurnar handarbeiði.

Hjalmar lærði eisini børnini í Svínoy at syngja, og hann skipaði fyri sangkóri í Svínoy. Her var Liggjas sjálvskrivaður við tí rødd, sum hann hevði.

Jukim Olsen, ættaður úr Svínoy, var nakað yngri enn Liggjas. Hann greiddi frá, at tá ið hann saman við teimum smærru børnunum fyrstu ferð hoyrði kórið, stóð Liggjas fyri seg sjálvan. Í fyrstuni hugsaðu tey, at hann mundi vera koyrdur burtúr, tí hann ikki dugdi at syngja. Men so skilti tey, at orsøkin var tann, at hann var einasti bassur.

Anna og Liggjas vóru virkin í sangkórnum í Betesda og Ebenezer í mong ár.

Liggjas doyði í 1993, 70 ára gamal.

Tey fingu børnini Jóannes, Charlottu, Britu og Ólav.

Anna doyði í 2016.

Mathilda Jacobsen av Eiði **Misti tveir brøður við Nólsoy í 1934**

Mathilda Jacobsen er fødd í 1920. Hon misti fyra av sínum nærmastu eftir fyra árum, systrina í 1932, tveir brøður gingu burtur í 1934 og mammuna í 1936. Hon minnst tískil, hvussu tað var at bíða til fánýtis eftir saknaðum skipi við báðum brøðrunum. Í skrivandi stund koyrir hon framvegis bil, 96 ára gomul. Hon giftist við Peturi Jacobsen.

Mathilda Jacobsen er ættað av Eiði, men hevur búð í Tórshavn meginpartin av lívinum.

Pápi Mathildu æt Jóan Petur Johansen, hann var úr Britustovu á Eiði. Mamma hennara var Magdalena Joensen, eisini av Eiði. Mathilda greiðir frá:

Vit vóru seks systkin: Poul Martin, Elna, tvíburarnir Jóhanna Petrína og Hans Andrias, Jógvan og eg, sum var yngst.

Hjá okkum var lívið sum hjá teimum flestu. Vit høvdu tó ikki kúgv. Men tað høvdu omma og abbi, so vit fingu mjólk frá teimum. Men vit hjálptu teimum at hoyggja. Annars var alt hjá okkum sum hjá øðrum, til dømis við velting og torvskurði. Eg velti saman við pápa og fór altíð við honum í torv.

Jól fyri 90 árum síðan

Jólini vóru sjálvsagt nógv øðrvísi enn nú. Vit fóru í kirkju, og tað eyka varð gjørt burturúr, at kertuljós vóru á hvørjum bonkarenda.

Jólahald var í skúlanum, men hann var so lítil, at hetta hald var í trimmum umförum. Tá sóu vit jólatræ, sum annars ikki var vanligt hjá fólki tá. Eisini fekkst okkurt tinganest sum til dømis eitt súrepli. Hetta var sera forkunnigt tá og tí heilt einastandandi.

Jólagávur vóru okkurt plagg, sum brúk var fyri. Eg minnst serliga, at eini jól fekk eg einar tuflur. Men hósan varð hongd upp við songina, tá ið farið varð í song jólaaftan, og tað gretti ikki, at okkurt tinganest var í henni morgunin eftir.

Hetta var fragdin hjá børnum tá í tíðini.

Tá ið feigdin vitjaði

Tað, sum í nógv merkti mín barndóm og ungdóm, vóru tey mongu, sum doyðu í besta aldri. Hetta var bæði í bygdini og heima hjá okkum.

Tann fyrsti missurin heima hjá okkum var í 1932, tá ið systirin, Jóhanna Petrína, doyði bara 16 ára gomul.

Tað varð rópt lungabetendilsí, sum hon doyði av. Hetta var sjálvsagt ein smeitur fyri okkum øll. Jóhanna Petrína var ein fælin genta. Hon var farin til Hvalvíkar at hjálpa fólki at hoyggja. Men hon føldi seg ikki væl og kom norður aftur til Eiðis við postbátinum. Dagin eftir legðist hon í songina við fepri. Vanliga varð sagt, at „krisan“ var níggjunda dagin. Tá kundi síggjast, hvønn veg tað gekk.

Henda dagin, tá ið eg kom heim í einum fríkorteri í skúlanum, helt mamma, at Jóhanna Petrína var frægari. Men hon bað meg kortini ikki fara inn til

hennara enn. Tá ið eg kom niðan næsta fríkorter, var hon longu deyð. Hetta var sjálvsagt ein stórirur smeitur fyrri okkum øll.

Sum vanligt var tá, fór hon til gravar úr heiminum beinleiðis í kirkjugarðin. Sungið varð í heiminum og á grøvini, og prestur kastaði jørð á, tá ið hann kom á síni rundferð til bygdina.

Acorn og Dora

Í 2011 kom út bókin *Havið tók teir* við frásagnum um nógvar av vanlukkunum, sum hendu føroyskum fiskimonnum. Mathilda hevur upplivað hesa tíðina og kann eisini geva sítt ískoyti til hesa søguna, sum er ein partur av samleikanum hjá føroyingum.

Í 1928 hendi ein ræðulig vanlukka umborð á Acorn, tá ið sjei menn brendu til deyðis.

Millum hesar menn vóru tveir ungir eiðisdreingir, 20 ára gamli Hans Doreus Mørkøre og 21 ára gamli Hans Jacob Jacobsen. Hetta var sjálvsagt ein ræðuligur hvøkkur fyrri bygdina. Eg var bara sjei ár, tá ið hetta hendi. Men eg minnst í skúlanum, at næmingarnir høvdu sligið ring til spæl, tá ið hetta frættist. Tá varð sjálvsagt kvirt, og tað gjørdist ikki meira spæl. Annar drongurin var beiggi eina gentu í ringinum.

Í 1931 gekk vestmannasluppin Dora burtur við 17 monnum. Í grannahúsunum hjá okkum doyði maðurin í húsinum og einasti sonur. Teir vóru fyrri bestimaðurin Hans Poulsen, sum var 46 ára gamal, og tann 15 ára gamli Magnus Pauli. Tey áttu eisini triggjar døtur. Eg minnst ta eldru systrina, sum júst hevði fingið ein nýggjan ljósagráan frakka. Hon mátti nú fara at ganga við syrgibandi um ermuna. Tað var so syrgiligt at síggja.

Magnus Pauli tímdi so illa at fara til skips henda túrin, men pápin vildi hava hann við. Hetta var jú tað vanliga tá í tíðini. Tað var heldur ikki nógv annað at gera hjá einum ungum drongi, sum var farin úr skúlanum.

Tað, sum hendi, var so kent fyrri mong. Skipið kom ikki aftur, tá ið tað varð væntað, og tað varð bíðað og bíðað og vónað, til eingin vón var eftir. Hetta tók mammuni, Andreu, ógvuliga fast. Eg minnst, at hon mestsum legðist inni um hesa tíðina. Eina ferð sá eg døturnar fara leiðandi við henni, men hon orkaði illa at ganga. Hetta gloymi eg ikki. Hon kom kortini fyrri seg aftur.

Misti tveir beiggjar við Nólsoynni

Í mai 1934 hendi vanlukkan við Nólsoynni, sum kostaði 20 monnum lívið. Samstundis först Neptun við 23 monnum.

Eg misti tveir beiggjar við Nólsoynni. Teir voru Poul Martin, sum var 24 ára gamal, og Hans Andreas, sum var 18 ár.

Poul Martin plagdi at vera við einum suðuroyarskipi, Elini. So fekk hann kjans við Nólsoynni. Hann vildi hava Hans Andreas við sær, men tað var ikki pláss fyri báðum. Men so hendi tað, at tað barst einum av manningini frá at fara við, og nú kundu báðir sleppa við Nólsoynni.

Nú var aftur at bíða eftir, at teir eftir ætlan skuldu koma aftur. Men tíðin gekk uttan at nakað frættist. Tað var ræðuligt. Gingið varð hvønn dag oman á Møl, har tað sást norður á hav, at vita, um nakað skip var at síggja.

Eg minnst, at Peter Kruse hevði kikara við sær at eygleiða tey skip, sum sigldu heim fram við Mølini. Tað voru nógv, sum høvdu áhuga fyri hesum, so har voru fleiri menn til staðar. Eg fór so eisini oman hagar í somu ørindum.

So ein dagin stóðu menninir og tingaðust. Tá kom eitt skip framvið. Teir kendu skipið. Jú, hatta var Sjóløvan, sum Lísbetu menninir av Eiði voru við. Nú kundu teir staðfesta, at bara Nólsoyggin var eftir at koma av skipum, har eiðismenn voru við. Meðan teir práta, hyggja teir aftur um seg og síggja, at eg standi har. Eg haldi, at teir høvdu longu tá ein gruna um, hvussu vorðið var við Nólsoynni, og teir bráðtagnaðu. Komin til húsa sigi eg við mammu, at nú halda teir, at bara Nólsoyggin er eftir, nú Sjóløvan er komin heim.

Tá sigur mamma, og eg minnst tað væl: „Teir koma ikki aftur.“ Eg spyrji, hví hon helt tað. Men tað svaraði hon ikki til, men okkurt ánlsi hevur hon havt. Dagin eftir komu so boðini, at líkið av kokkinum, Bernhardi Henriksen úr Sandavági, var ríkið á land á Eyrarbakka í Íslandi. Tey kendu hann av ringinum á fingrinum. Bernhard var trúlovaður við Onnu, sum eisini var úr Sandavági. Hennara navn var í ringinum. Tey høvdu verið trúlovað síðan 1930. Tey høvdu tikið ring uppá jólaaftan 1932 og høvdu ætlanir um at giftast. Onnu kom eg at kenna seinni.

Nú var eingin ivi um lagnuna hjá manningini á Nólsoynni.

Sjálv frætti eg hetta dagin eftir. Skúlin var so nær við hjá okkara, at eg kundi fara oman til okkara til morgunmat. Tá minnst eg, at øll gingu har og syrgdu. Millum teirra var Jógvan, yngsti beiggi mín. Pápi og hann skuldu henda sama morgun fara yvir til Íslands á Skála á Langanesi at rógva út.

Eg minnst, at skipið lá suðuri móti Ljósá. Jógvan gekk og græt. Eg spurdi, hví hann græt. Jú, tað var tí, at hann hevði ikki hug at fara avstað. „Men hví lata tit hann fara, tá ið hann ikki hevur hug?“ spurdi eg.

Tá var tað, at vit høvdu fingið hesi boðini. Men teir fóru so sama dag. Tað var ikki nógv annað at gera. Hetta var ógvuliga tungt. Eisini var hart hjá mammu. Men tað var ikki annað hjá teimum at gera. Inntøka skuldi til, og útróður til lands í Íslandi gav vanliga væl av sær.

Elna, systir, var ekki heima, tá ið hetta hendi. Hon var í Söldarfirði, har hon arbeiddi fisk. Tá var sambandið ekki so gott. Tí var tað óheppið, at Elna frætti hetta sum tos millum fólk. Hon kom so norður til Eiðis beinanvegin.

Lívið broyttist

Áðrenn feigdin vitjaði, var gleði í húsinum. Vit sungu nógv. Onkur spældi upp á harmoniku, og onkur spældi munnharpu. Tey ungu loftaðu og høvdu tað stuttligt. Hetta broyttist, tá ið feigdin vitjaði. Eg fekk ringa samvitsku, fór til síðis og føldi, at eg hevði ekki rætt til at vera glað.

Hetta ávirkaði eisini ungdómslívið. At fara í dans og annars at stuttleika sær sum hjá øðrum ungfólki bar ekki til.

Alt var so tungt hesa tíðina, eisini tí fólk áttu so lítið av peningi.

Nú á døgum verður nógv gjørt burtúr at hava umsorgan fyri fólki, sum eru fyri missi. Men hetta var ein heilt onnur tíð, tá ið tosað varð sum minst um slíkt. Í skúlanum segði eingin eitt orð við meg, hóast eg hevði mist tveir beiggjar. Eg gekk einsamøll og føldi meg eisini einsamalla.

Prestur var ekki á Eiði tá, so vit finga onga vitjan av presti. Grøn prestur hevði minningargudstænastu í kirkjuni í Hósvík, haðan flestu av manningini vóru. Men tað minnst eg einki til. Hósvík var eisini langt burtur tá í tíðini.

Ein annar drongur á Eiði, 21 ára gamli Hans Jacob Ejdesgaard, doyði eisini við Nólsoynni. Hann var beiggi konu skiparan, Hans David Hansen úr Hósvík. Hon æt Elisabeth Maria og varð kallað Betta. Tey høvdu bara verið gift í níggju mánaðir, tá ið hann gekk burtur. Hon misti tískil mann, beiggja og tveir svágrar. Betta var systir Poul Ejdesgaard, sum giftist við Elnu, systur míni.

Kundi ekki konfirmerast í hvítum kjóla

Eg bleiv konfirmerað á Nesi várið eftir, at vanlukkan hendi. Gentur vóru vanliga í hvítum kjóla. Men hetta kundi eg ekki eftir at hava mist tveir beiggjar, so eg bleiv konfirmerað í myrkabláum kjóla. Eg fekk tó hvíta sloyfu um flættarnar.

Misti eisini mammuna

Mamma doyði í 1936, tvey ár aftaná beiggjarnar. Tá var eg 15 ár. Eg var úti á Oyri í húsi hjá systkinabarni mínum, Pouli, sum hevði handil. Hann var pápi Edmundi Joensen, fyrrverandi løgmann. Kona Poul, Hansina, var á hospitalinum og Jona, systir hennara var noydd at fara eini neyðug ørindi til Víkar, haðan tær vóru ættaðar.

Eg passaði sonin, Óla Kristian, og var eisini í handlinum hjá Pouli.

Tískil var eg á Oyri, tá ið mamma gjørdist sjúk, og eg fór norður til Eiðis so skjótt, sum eg kundi. Tað varð sagt at vera lungaplettur, sum tey kallaðu tað. Rasmussen lækni var burturstaddur beint tá, og fyri hann var ein kvinnuligur lækni. Mamma fekk ta hjálp, sum hon kundi fáa, men einki hjálpti. Hon lá einar 10-12 dagar, og tá doyði hon. Aftaná frættist, at Rasmussen hevði verið niðri at granska hesa sjúku, tí tað vóru so nógv, sum doyðu hesa tíðina, men eingin visti orsøkina. Tá kom tað fram, at tað var havhestasjúkan, mamma doyði av. Hon gjørdist 48 ár.

Mamma og systir mín, sum doyði í 1932, liggja í somu grøv.

Kom til jarðarferðina óvitandi, at mamman var deyð

Tá ið mamma doyði, var Jógvan, beiggi, við Acorn. Hon doyði á hansara 18 ára føðingardeggi. Hann visti einki um, hvussu tað var vorðið við mammu. Teir høvdu avgjørt at fiska eitt sindur afturat, men knappliga segði skiparin: „Nei, vit seta kós heim,“ og tað gjørdur teir. Kvøldið fyri, sum mamma fór til gravar, komu teir heim. Eg minnst, at pápi segði við meg fyrr um dagin: „Í dag skuldi mamma tín verið farin til gravar í hesum vælsignaða veðrinum.“ „Sig ikki so,“ sigi eg við pápa, „um nú Jógvan hevði komið knappliga, so hevði hann ikki sloppið at fylgt mammu. Tað hevði verið synd í honum“. Tá kom hann heim sama kvøldið.

Øll fóru oman á Hamaran, tá ið vit sóu Acorn koma. Jógvan hugsaði við sær sjálvum, hví so nógv fólk vóru har. Komin í land fekk hann boðini, at mamma var deyð. Hon fór so til gravar dagin eftir, og Jógvan kundi vera við.

Buhl Nielsen, presturin á Nesi, talaði yvir mammu.

Tað var sjálvsagt ein ógvuliga stórur saknur at missa mammu. Umframt at vera ein góð mamma var hon eisini so ordilig, hóast húsarúmdin var lítil. Tá í tíðini var munur á sunnudagsklæðum og gerandisklæðum. Tey vóru eisini hildin hvør sær, so vit vistu, hvat vit skuldu fara í hvønn dag.

Tað gingu fyra ár, tá høvdu vit mist fyra av okkara nærmastu, systur, beiggjarnar og mammu. Eftir í húsi vóru pápi, Elna, Jógvan og eg.

Elna var 10 ár eldri enn eg. Hon vildi vera sum longst í heiminum og var sum ein mamma fyri okkum yngri systkin.

Pápi var sjómaður

Pápi var sjómaður sum flestu menn tá í tíðini. Eitt skip, eg minnst hann var við, var Liljan, trimastrað skonnart hjá Kjølbro.

Eg minnst eisini eina hending, tá eg var smágenta. Abbi, Hans Andrias, gekk hvønn dag og fleiri ferðir um dagin út á Torvanes, har tað sást út í hav. Hann hugdi, um hann sá Liljuna koma framvið á veg heim.

Hon var millum tey seinastu skipini at koma heim, og tað skapti altíð órógv.

Stór var gleðin í bygdini, tá ið hann sá eitt skip við trimum mastrum daga undan havsbrúnni, og hann seinni kundi staðfesta, at hetta var Liljan. Umframt pápa var elsti beiggi hansara, Martin, eisini við. Tað vísti seg, at teir høvdu havt motorbrek, tí vóru teir seinkaðir á heimferðini.

Sum dømi um tíðina tá kann nevast, at pápi plagdi at hava ein sekk av mjøli heim við sær. Hann var keyptur frá Kjølbro, sum so trekti hann frá avrokningini.

Sekkurin var settur upp móti kaminini, so mjølið kundi halda sær betur. Tá ið sekkurin var tómur, vaskaði mamma hann, og so varð hann lagdur á gólvið sum ein mátt. Einkin mátti fara til spillis.

Arbeiddi á hvalastøðini við Áir

Tá ið pápi legðist uppi, fór hann at arbeiða á hvalastøðini við Áir. Langt var frá Eiði til Áir. Farast skuldi til gongu suður til Oyrar. Tá kundi farast yvir um sunðið við báti.

Tá var einki við at koma til hús hvørja nátt. Men tá ið pápi kom heim, hevði hann tvøst við sær. Hetta var bíligur matur og framúr sunnudagsdøgurði.

Tey seinnu árin var hann eisini klokkari. Sum klokkari skuldi hann eisini fáa kirkjuna heita, teir dagar, hon varð brúkt.

Eiði var stórpláss

Eiði var eitt stórpláss tá í tíðini við nógvum fiskiskapi og útróðri. Hetta merkti eisini alla bygdina og ikki minst dreingirnar. Jógvan, beiggi, hevur greitt frá í Dimmalætting í 2001, um tá ið hann saman við øðrum dreingjum gjørði skip úr gróti uppi á Kolli oman fyri bygdina á Eiði um ta tíðina, skipini riggaðu til at fara avstað á vári. Teir dukaðu á blikk, sum skuldi ímynda dunkini av motorum. Reyðar og grønar sodavatnsfløskur við kertistubbum ímyndaðu lanternurnar. Jógvan var eisini sjómaður alla sína tíð.

Skúlagongdin

Ein lærari hjá mær var Poul Olsen. Hann var kendur fyri at vera ein dúgligur og íðin lærari. Hann virkaði dúgliga fyri avhaldssakini, og hann stovnaði losjuna á Eiði. Eftir hann liggur skrivligt arbeiði, sum Føroya Lærarafelag hevur

givið út undir heitinum Sáttmálin Mikli. Hann doyði í 1933. Kona hansara Annebetta, sum var úr Klaksvík, var eisini lærari hjá okkum. Hon var ein einastandandi góð lærarinna.

Seinni kom so Andreas Thomsen, sum var ættaður úr Norðragøtu. Eg gekk tað síðsta árið hjá honum. Tey fingu eina dóttur, Sólva, og tey spurdu, um eg ikki kundi koma niðan til teirra at ansa eftir henni. Hon var ógvuliga fitt.

Ímeðan eg var hjá teimum, segði Andreas Thomsen, at hann hevði hoyrt at mær dámdi væl at spæla upp á ljóðföri. Hann bjóðaði mær at læra at spæla orgul hjá teimum. Tað dámdi mær sera væl. Hann lænti mær eina nótabók, so eg kundi læra meg nótarnar. Henda læran fór so við sær, at eg bleiv viðhvørt biðin at spæla í Eiðis Kirkju og í Meinigheitshúsinum á Eiði. Tá var ein organistur í bygdini. Var hann burtur, vórðu boð sent eftir mær.

Dámdi væl sang

Mær hevur altíð dámt so væl at syngja og spæla, serliga orgul. Tá ið eg gekk at lesa á Nesi varð eisini sungið nógv. Mammu dámdi eisini væl at syngja. Tað var ein serligur sangur, sum okkum dámdi væl, men eg ikki rættiliga mintist.

Mamma plagdi at siga: „Minnist tú ikki handa sangin?“ So ein dag vit sita heima hjá okkum, sigi eg við mammu, at nú haldi eg púra vist, at eg havi sangin í høvdinum. So fór eg so spakuliga at njóra hann. Tað endaði so við, at vit báðar sótu og sungu sangin. Fyrsta ørindi ljóðar soleiðis:

*Vær du mig nær! Nu aften sænker sig,
snart mørket råder, vær du nær hos mig!
Når andres hjælp og trøst er intet værd,
du, hjælpeløses hjælp, vær du mig nær!*

Hetta er ein so vakur sangur. Eg spæli hann so ofta, tá ið eg eri einsamøll. Mamma hevði eisini eina so ógvuliga vakra sangrødd. Vit sungu nógv heima hjá okkum.

Arbeiðslívið byrjar

Eg varð konfirmerað á Nesi av Buhl Nielsen, sum tá var prestur. Tá gingu vit til eina viku og búð varð í bygdini. Sjálv búði eg á Kvíggjarheyggi. Tey fólkin minnst eg væl afturá, og eg havi framvegis samband við fólkin á Kvíggjarheyggi.

Stutt eftir kom Buhl til Eiðis í prestaørindum. Hann spurdi meg, um eg ikki vildi koma at vera í húsi hjá teimum. Eg játtaði, og mær dámdi so sera

væl har. Vit vóru tvær arbeiðsgentur. Hin var Magnhild, systir Brynhild, konu prest. Presturin var so ómetaliga fittur.

Nógvur seyður hoyrði til prestagarðin. Hetta gav okkum nógv arbeiði. Eg plagdi millum annað at reinsa vil. Eg bleiv so von við hetta, at tað var ikki eitt tað einasta vil, sum skrædnaði. Vilini vóru nokk so virðismikil tá, og vórðu tey nýtt í pylsuídnaðinum. Menn komu úr bygdini at fletta.

Annars var nógv at gera. Klæðini skuldu vaskast, og tað var við vaskibretti. Síðan skuldu tey „rullast“ á eini stórari rullu, har vit báðar arbeiðsgenturnar máttu vera um hetta arbeiðið.

Skuldu klæði strúkast, var tað við tungum strúkijørnum, sum skuldu hitast á komfýrinum. Petroliumslampurnar skuldu pussast, og veikirnir skuldu skarast. Her var nógv at fara um.

Prestur hevði sín egna bát til tænastuørindini. Tá ið hann fór til Eiðis, bjóðaði hann mær við. Hann var so fittur, at hann legði at við Áir, so eg kundi heilsa upp á pápa, sum arbeiddi á hvalastøðini har.

Havi passað Sofus, okkara mann í Aberdeen

Eg var eina tíð í Søldarfirði hjá Jørginu, kallað Ginna, og seinna manninum, John Johannesson. Ginna og eg vóru systkinabørn. Pápi hennara var Jørgen, mammubeiggi, men hann og Sanna, mamma Ginnu, fingi ikki høvi at giftast, tí hann fekk lungnabruna og doyði.

Ginna hevði verið gift við Óla Poulsen úr Syðrugøtu, sum gekk burtur við Immanuel í 1932. Tey áttu børnini Sofus, John og Óluvu. Ginna giftist upp aftur við John, sum var hálvur íslendingur og hálvur skoti. Tey búðu fyrstu tíðina í Søldarfirði. Seinni fluttu tey til Havnar, síðan til Klaksvíkar og seinni til Aberdeen.

Sofus flutti til Aberdeen beint eftir kríggið. Hann giftist við Nessie. Sofus arbeiddi í meira enn 50 ár arbeitt fyri føroyskum áhugamálum í Bretlandi á føroysku umboðsstovuni. Tey fyrstu árin saman við Odmari Skarðhamar. Sofus var átta ára gamal, tá ið eg var hjá teimum. Sofus doyði í 2016.

John giftist við Esther Tausen, og búðu tey í Runavík. Hann doyði fyri nøkrum árum síðani. Hon doyði í 2017.

Óluva giftist til Kanada. Eg plagi at tosa við hana í telefon. Vit skiftast um at ringja til hvør aðra.

Í seinnu giftu fekk Ginna børnini Marjuna, Gudmund og Ruth. Børnini hjá Ginnu hava verið sum ein familja hjá mær øll hesi árin.

Eg kom at kenna fleiri av ættini hjá Ginnu. Ein teirra var systkinabarn hennara, Sólrún Háberg. Vit vóru javngamlar. Mamma hennara var Hanna, mostir Ginnu. Hana kendi eg eisini væl. Sólrún giftist við Niels Juel Háberg.

Tey áttu eitt barn, Lina, sum doyði blaðung. Hetta var ógvuliga tungt hjá teimum.

Eg plagdi at vitja Sólrún, sum doyði í 2012, 92 ára gomul. Hon arbeiðdi sum ung í skóbúðini hjá Demmusi. Sólrún var so lagalig. Eg minnst eina ferð, eg hevði keypt og goldið einar skógvar. Tá síggi eg einar aðrar skógvar, sum eg fekk so góðan hug á. Men eg hevði ikki pening tókan. Tá sigur Sólrún: „Tak teir, so rindar tú í smáum seinni!“

Ferðing

Tá var ikki so lætt at ferðast sum nú. Skuldi farast til Søldarfjarðar, mátti fyrst farast til Oyrar at sleppa við mjólkarbátinum. Siglt varð so bygd av bygd til komið varð til Havnar. Haðan fór mjólkarbáturin inn á Skálafjørðin. Um farið varð av Eiði kl. 8 á morgni kundi komast til Søldarfjarðar kl. 4 seinnapartin. Tað var heldur ikki hvønn dag, at hetta bar til.

Hoygging í Kvívík

Eitt summar var eg hoyggingarkona á Hellu í Kvívík. Vit vóru tvær hoyggingarkonur umframt ein húskallur. Har kom eg eisini at kenna Dánjal J. Bærentsen, sum seinni varð ein kendur landsdjóralækni.

Bóndakonan, Bina, var so sera røsk. Ein dagin var so avbera góður terri. Bina helt, at tað var eingin grund til at raka saman, men at tað var nóg mikið at klúka. Veðrið var so gott, at nú skuldi so lítið til afturat at fáa hoyggið heilt turt.

Men so blivu vit vaktar um morgunin. Klokkan var ikki meira enn fimm. Nú hótti við regni, og hoyggið mátti fáast saman við eini rúkandi ferð. Vit kláraðu tað akkurát, áðrenn regnið fór at stoyta niður. Hetta var ein ordans umgangur. Komin til hús fóru vit til songar, og eg lá og spýði fyri dagin.

Seinni var eg í tveimum umførum arbeiðsgenta hjá Sigríð og Tummasi Olsen í Vestmanna.

Misti systkinabarnið við Tóri 2

Tað fórust fimm mans av Eiði undir krígunum. Í 1941 fórust teir báðir Knud P. Jacobsen og Eliesar Poulsen við Ekliptiku. Teir høvdu verið í Aberdeen og selt, men teir komu ikki vegin fram aftur til Føroya.

Knút Petur búði í grannalagnum hjá okkum, og tað var sera væl millum húsini. Vit komu nóg saman.

Í 1942 doyði Sigvar Poulsen, vanliga kallaður Sivar, einans 25 ára gamal. Hann var við danska skipinum Mariu Mærsk. Hann hevði eina ferð bjargað einum skipsfelaga. Sivar var í einum báti, sum holvdist, og hann druknaði.

Jógvan, beiggi mín, var vinmaður Martin, beiggja Sigvar. Ein systir var Ella, sum giftist til Vágs við Niklasi Lassen. Hann gekk burtur við Lauru í 1932. Ella og Niklas áttu eina dóttur, sum æt Nikolina. Hon var so fitt, og vit vóru so góðar, tá ið hon var lítil. Á ellisárum hava vit báðar aftur havt samband millum okkum.

Men tann vanlukkan, sum eg minnst best til undir krígunum, er tann við Tóri 2. Í september 1942 søkti týskur kavbátur hann. 18 mans doyði, meðan triggir vórðu bjargaðir.

Eg var á Eiði, tá ið tíðindini um Tór 2 frættust. Eg sá menn tosa saman í túninum, og tá eg kom nærri skilti eg á prátinum, hvat ið var hent. Hetta var sjálvsagt ógvuliga skakandi fyri alla bygdina.

Tveir eiðismenn komu ikki afturíftur. Teir vóru Rasmus Joensen, í Skorini, og Theodor Joensen, systkinabarn mítt. Mamma hansara var Sigga, mostir mín. Hon átti Theodor uttan hjúnalag, og hann var hennara einasta barn. Theodor var giftur við Mallu úr Leirvík, systur politikaran og fákfelagsmannin Frederik Hansen. Tey áttu tveir synir, Gunnar og Hans Andreas, kallaður Dia. Gunnar varð føddur í 1936. Hann var føddur nærum blindur. Malla var sjúklig, og tí kom omman at taka sær serliga nógv av Gunnari. Tá vóru ikki aðrir møguleikar hjá blindum enn at fara til Danmarkar á blindaskúla, men kríggið gjørdi, at hann kundi ikki fara fyrr enn hann var 9 ára gamal. Gunnar hevur mesta partin av lívinum búð í Føroyum. Seinnu tíðina búði hann tó í Danmark. Hann doyði í Føroyum í 2016.

Tann yngri beiggin, Dia, gjørdist portørur. Hann giftist við Britt í Havn. Mamma hennara var Hildigunn, systir Sólrún Háberg. Tey fingu fyra børn. Dia doyði í bestu árum.

Jógvan kundi eins og beiggjarnir fingið váta grøv

Jógvan, bróðir, kundi eins væl og beiggjarnir, sum gingu burtur við Nólsoynni í 1934, fingið eina váta grøv. Hann var við Havfrúnni í 1949, tá ið teir sigldu á land á Norðurlandinum í Íslandi. Skipari var Wolfgang Andreassen, ein av kendu brøðrunum á Oyrarbakka.

Her stóð nógv á, men tað eydnaðist kortini at bjarga allari manningini. Jógvan sigldi meginpartin av lívinum.

Jógvan giftist við Jonny, og tey fingu børnini John, Odny, Katrin, og Magnus.

Loksins til Havnar

Eg kom til Havnar í 1945, beint tá ið kríggið endaði. Tá búði eg hjá hjá Ginnu og John.

Eg fór so at arbeiða hjá skraddaranum, Tórálvi Sigurskjold, og har lærði eg at seyma. Tórálvur var ættaður úr Hvalba og kom til Havnar í 1932. Hann arbeiddi ymsastaðni í Havn, men tá ið eg arbeiddi hjá honum, var tað í Dr. Jacobsens gøtu nærindis FK handlinum. Beint við búði tann kendi skraddarin Hans Marius Debes, ættaður frá Gjógv. Hann kom eg eisini at kenna væl.

Eg skuldi bara vera har eina stutta tíð. Men Sigurskjold spurdi meg, um eg ikki kundi verða, so eg var har í eini trý ár. Hetta var ein rættiliga stór fyrirtøka. Vit vóru sjei á verkstaðnum, eisini læringar. Vit høvdu tað so hugnaligt. Eg fekk døgurða frá teimum hvønn dag, og kom hetta væl við. Ein av teimum á verkstaðnum var Gundur Schiller, sum í mong ár hevði klæðna-handil í miðbýnum í Havn.

Gundur og Derhard Thomsen, ættaður úr Syðrugøtu, fóru at arbeiða saman sum skraddarar. Teir bóðu meg seyma fyri seg. Eg fekk fast fyri buksurnar, sum eg seymaði, 15 kr. fyri parið. Tað var nokk so nógv tá. Ein av mínum uppgávum var at vera modell, tá ið brúðarkjólar skuldu seymast, og brúðurin var nakað upp á kropp sum eg sjálv.

Tá bílegði eg mær eina seymimaskinu. Tað var eitt ár at bíða eftir henni. Maskinan kostaði 290 kr. sum var ein stór upphædd tá, kanska ein hálv mánaðarløn. Hon skuldi gjaldast í hondina. Eg hevði lítið av peningi, so tá ið eg hevði goldið, hevði eg ikki eitt oyra eftir.

Vanliga plagdi eg at kunna seyma einar buksur um dagin. Men nú eg var púra lens, mátti eg dríva á fyri at fáa pening tókan. Ta vikuna seymaði eg 11 pør av buksum.

Annefía og Andrias í Køkubúðini vóru fitt fólk

Eg fekk eitt kamar í einum fittum gomlum húsum, har Køkubúðin var í gerð. So hvørt sum grundin bleiv stoypt, varð húsið flutt uppeftir. At enda stóðu húsini á tunnum. Tað var ikki lætt at koma inn og út. Vit gingu upp ígjøgnum stiga, fyri at koma inn.

Ta einu náttina var ódnarveður, og grannarnir vóru bangnir fyri at húsið koppaði. Tíbetur hendi einki.

So skuldu húsini takast niður. Andrias var harmur um at siga okkum trý, sum búðu her, upp. Vit sluppu at vera har, til vit høvdu funnið okkurt annað. Andrias og Annefía vóru stak fitt fólk.

Nú skuldi eg leita mæð eftir einum nýggjum kamari. Eg fekk eitt nýtt kamar uppi í Varðagøtu hjá Jóan Karl, ættaður úr Leirvík, og Jovinu Petru, ættað frá Ljósá.

Eg fekk ofta døgurða frá foreldrunum hjá Beggu, míni góðu vinkonu, sunnudag. So ein morgun kom Begga grátandi til mín og segði, at mamma hennara var so sjúk. Hon var farin á sjúkrahúsið og doyði bara nakrar dagar seinni.

Tá kom alt aftur fram fyri meg, sum eg sjálv hevði verið úti fyri. Alt bleiv so tungt, sum tað ger, tá ið ein fær stóra sorg at bera. Begga og eg vóru vin-konur alla tíð, eisini eftir, at hon giftist til Klaksvíkar. Hon doyði knappliga á ungum aldri. Eg tosaði við hana kvøldið fyri, sum hon doyði.

Aftur til Eiðis og so til Havnar

Eitt skifti fór eg norður til systur mína á Eiði, sum trongdi til hjálp. Elna var gift við Poul Ejdesgaard, sum var eiðismaður. Tey fingu tvær døtur, Johannu og Hildigerð.

Elna skuldi flyta í hús, og Poul var til skips. Eg helt, at við øllum, hon hevði gjørt fyri meg og okkum, tá ið mamma doyði, so skuldi eg lona henni tað aftur. Eg var har norðuri eina tíð.

Tá eg kom til Havnar aftur, var ikki lætt at fáa arbeiði. Eg bleiv so biðin at koma í kjøt- og matvøruhandilin hjá Tinu (Johansen). Hann var á horninum í Sverrisgøta, har handilin hjá Kissa er nú. Tað var ikki so nógv at velja í tá. Eg var ein kuldakráka, og har var so kalt, og eg troystaði mæð so illa at vera har. Men eg var har kortini í umleið eitt ár. Mæð dæmði væl har. Ebba og Bogi Winther stóðu fyri handlinum, og vóru tey fitt fólk.

Eftir at hava búð í húsunum í Havn, har Køkubúðin varð bygd, fekk eg eina deiliga stovu til leigu hjá Ellendersen. Húsini stóðu í garðinum, har sum gamli Bank Nordik og Skyn vóru. Hetta er yvir av hjá Frants Restorff. Har búði eg so, til eg giftist og flutti niðan á Dalavegin.

Forlovað og gift

So kom tíðin, at eg bleiv forlovað og gift. Eg kom saman við Peter, sum var ættaður úr Havn. Tá var eg um 25 ár. Hann var eitt ár yngri enn eg. Men tá var einki sum æt at giftast, áðrenn húsini vóru klár, so tað gingu eini fimm ár, til vit giftust. Tá høvdu vit bygt á trøðni hjá verfaðirinum, Jákup Hans Jacobsen, vanliga kallaður Pansarin. Kona hansara, Jacobina, var ættað úr Norðradali. Pápi Pansaran var Kaldbaks Peter, sum átti Peturstrøð við Dalavegin, har vit bygdu, og har fleiri í ættini og eg bógva.

Systkini hjá Peter vóru Sylvia, Hanna, Aksel og Edmund.

Droymdi um at blíva urtagarðsmaður

Tá ið Peter gavst í skúlanum, bleiv hann húskallur hjá Zakarisi á Skipafelagnum. Zakaris hevði keypt eina stóra trøð úti á Frælsinum, Müllers trøð, har teir ætlaðu at fara í holt við jarðarbrúk. Ein norðmaður, kallaður Helland, kom til Føroya at leggja teimum lag á. Hann visti nógv um plantur og slíkt.

Men tað kom einki burtur úr hesi ætlan. Norðmaðurin fór undir at gera urtagarðar fyri fólk. Peter var so heppin at koma í læru hjá Helland. Tað var dreymurin hjá honum at blíva urtagarðsmaður og fáast við garðsrøkt,

Serliga var hann áhugaður fyri at fáa grønmeti og blómur at vaksa og at gera ein vakran urtagarð um húsini. Helland helt, at Peter hevði egnað seg væl til hetta, tí hann kendi navnið á nærum hvørjari plantu.

Hetta var í 1938, sama árið, sum Zakaris keypti revar og minkar. Teir ansaðu eftir djórunum, samstundis sum teir gjørdur urtagarðar fyri fólk. Norðmaðurin búði niðri á Vertshúsinum, nú Áarstova, har hann helt skúla og undirvísti í garðsrøkt.

Á heysti í 1939 keypti Rasmus í Sjóvinnubankanum minkar fyri beiggja sín í Svínoy. Tá fór Peter, 17 ára gamal, til Svínoyar í trýggjar mánaðir at hjálpa teimum, og aftur um várið var hann har í tveir mánaðir. Tað dámdi honum ógvuliga væl. Minka- og revahald var um hesa tíðina ein stórur ídnaður í Føroyum. Í Svínoy vóru fleiri, sum aldu mink og rev. Hetta lá væl fyri. Vanliga fekst nóg mikið av fiski at geva djórunum. Knípti tað við fiski, kundi altíð fleygast havhestur, sum ikki var verri.

Óttin fyri kríggi var tá so stórur, at Helland helt tað vera ráðiliga at sleppa sær heim til Noregs. Soleiðis misti Peter sítt lærupláss og dreymin um at læra til urtagarðsmann í Noregi. Men hann hevði vakstrarhús við rósum og øðrum, og hann hevði ein vakran hava sum frítíðarítriv.

Arbeiddi hjá kommununi hálva øld

Peter mátti so royna at finna sær okkurt arbeiði. Tað eydnaðist at fáa arbeiði hjá kommununi. Har varð hann verandi, til hann legði frá sær.

Peter arbeiddi hjá kommununi í meira enn 50 ár. Hann dugdi væl at fara við fólk. Til stuttleika kann nevast, at einaferð var ein verkfrøðingur hjá kommununi komin í neyð av eini konu, sum hevði ringt heim á skrivstovuna. Hon var so ill, tí teir høvdu gjørt okkurt arbeiði, sum hon ikki var nøgd við. Peter varð biðin um at fara út at tosa við hana. Hann fór og kom aftur við favninum fullum av blómum, sum hann fekk frá hesi konuni.

Tá ið farið varð undir asfaltering í Havn gjørdist Peter ein av formonnunum fyri hesum arbeiði saman við John Justinussen og Sigmundi Norðfoss, sum seinni doyði av eini vanlukku.

Teir fóru til Hetlands at kanna, hvussu teir asfalteraðu vegirnar har. Her var Sofus Poulsen í Aberdeen til hjálpar.

Tá kom gongd á asfalteringina í Havnini. Eisini varð bygt asfaltverk. Bakur hjá Skipafelagnum plagdi at fara til Dundee, har stórt asfaltverk var, eftir asfalttunnum.

Seymaði fyri handlar

Eftir at hava arbeitt hjá skraddara, kom eg so nógv á lag við at seyma, at eg fekk seymiarbeiði fyri handlar. Hetta var at seyma buksur, at broyta kjólar og at seyma gardinur og slíkt. Tíðirnar blivu betri, og tað bar betri til at keypa liðug pløgg, sum kundu broytast. Hetta gav eisini arbeiði.

Men vildu fólk hava ein góðan klædning, læt kundin skraddaran seyma hann.

Síðan tá havi eg eisini seymað upp á børnini og ommubørnini. Tað hevur mær dámað ógvuliga væl. Annars hevði eg ætlað mær at verið frisørdama, men tí kom einki burtúr. Tað vóru ikki so góðir møguleikar tá. Eg havi kortini klipt gentum í familjuni.

Koyrt bil til ellisár

Eg fekk koyrikort í 1961. Onkur spyr meg, um eg veruligi koyri í býnum. „Hvar aðrastaðni skuldi eg koyrt!“ kann eg svara aftur. Sjálvsagt er nógv broytt, síðan eg fór at koyra. Tá var ikki so stórur vandi fyri at mæta einum bili. Men hendi tað, kundi tað gerast eitt sindur trupult, so smalið vegirnir vóru. Hetta kundi vera hjá Jóan Jakku skómakaranum oman móti Vágshotni. Men har er nú einsættað.

Áðrenn sonurin, Hermund, fekk koyrikort, plagdi hann at spæla til dans. Tá koyrði eg hann runt við trummusettinum, og hinir tónleikararnir sluppu sjálvsagt eisini við. Vit vóru nógvastaðni, eisini á bygd. Eg var ein sokallað „rodie“ hjá teimum. Tað var ein stuttlig tíð. Í heimið við Dalavegin eru altíð komin nógv fólk, eisini nógvur ungdómur. Onkur av børnunum hjá Elnu og Jógvani hava búð hjá okkum nøkur tíðarskeið.

Mær hevur altíð dámt væl at hugna mær heima. Í uppvøkstrinum hjá børnunum plagdi eg leygarkvöld at baka rosinukøku. So fingu vit heita rosinukøku og fóru aftaná ein biltúr. Sunnumorgun fingu vit ein bita av køkuni til morgundrekka. Tað dámdi teimum so væl, og var tað so hugnaligt.

Peter doyði 21. september í 2006. Vit finga tvey deilig börn, Marjuna og Hermund. Ommubørnini eru fimm í tali, umframt at eg eisini eigi langommubørn. Hermund býr her á trøðni, og Marjun býr stutt hiðan. Eg havi samband við tey hvønn dag. Tey hjálpa mær, tá ið eg havi tørv á tí.

Pápi giftist aftur við Valborg, fødd Simonsen, ættað av Velbastað. Hon var lærari á Eiði í 40 ár, eisini hjá mær. Hon doyði í 1967 og hann í 1969. Pápi búði seinastu árin hjá okkum.

Tá ið hetta varð skrivað í 2017 búði Matilda framvegis í sínum egnu húsum og hevði framvegis koyrikort.

Gerda Einarsson **Av kapitalista- og sosialistaætt á Tvøroyri**

Gerda Einarsson varð fødd í 1922. Hon vaks upp í Puntabyrgi á Tvøroyri. Hon var nærum fødd inn í arbeiðararørsluna. Hon kom eisini sum ung genta at arbeiða hjá verkamannafyrirkuni AT (Arbejdernes Trawlerdrift). Fór seinni at arbeiða hjá T. F. Thomsen. Aftur seinni fóru hon og maðurin at reka hotell. Gerda giftist við Poul Einarsson.

Eftirnavnin hjá Gerdu var Mortensen, og tað sigur eitt sindur um hennara faðirliga upphav. Men pápin gjørdist ein virkin partur av verkamannarørsluni á Tvøroyri. Her umboðar Gerda mótsetningin millum kapitalismu og sosialismu, sum kom meira fram á Tvøroyri enn aðrastaðni í Føroyum.

Mamman kom úr Puntabyrgi. Ættin hevur havt neyvt samband við bæði føroyska fakfelagssøgu og missiónssøgu. Kendir mammubeiggjar vóru Gunnar Petersen, sum var formaður í Føroya Arbeðarafelag í mong ár, og Alfred Petersen, sum fyrst og fremst var kendur sum sjómanstrúboðari í Íslandi og Grønlandi og eisini sum formaður í Kirkjuliga Missiónsfelagnum.

Gerda: Mortensenmaðurin, sum gjørdist socialistur

Pápi mín æt Edvard Mortensen, sonur Jens Mortensen í Kálgarðinum í Øravík.

Hann fór á bedingina at arbeiða, tá ið hann var 18 ár. Her fekk hann arbeiðsskaða eina ferð, hann lyfti ein av hesum stóru eikiplankunum. Hann fekk slysi, og hetta setti seg til tuberkular í rygginum. Hann bleiv ógvuliga sjúkur, og eftir tað kundi hann bara gera okkurt lættligt arbeiði.

Pápi plagdi at ramma inn myndir fyri fólk. Ikki gav hetta tað stóra. Hann førði kassabók, og her sæst, at ein stór mynd kostaði 1,33 kr. at ramma inn.

Pápi var á ymiskum sanatorium niðri, fyrstu ferð í 1924. Hann man kortini hava verið fyrst á bróstsjúkrahúsinum í Hoydølum.

Vit frættu frá honum við postkortum, og tað hevur verið ringt hjá honum at vera so langt burtur. Hann var heima ímillum og fór so niður aftur. Pápi var so heima, tá ið mamma doyði í 1926. Eg minnst, at hann tók meg í fangið og segði, at mamma var deyð.

Tey vórðu gift í 1919.

Pápi hevur vist eisini verið vikarur sum lærari, tí Arnold Jespersen segði, at besti lærarin í skúlanum var pápi. Víst var hann ikki lærdur, men hann dugdi væl at læra frá sær.

Pápi lá á Finsens Lysinstitut í gott trý ár. Tá ið hann var so frægur, at hann kundi ganga við tveimum hokjum, slapp hann heim aftur. Hetta hevur verið í 1932. Eg mátti fáa eina mynd av pápa, so eg kundi kenna hann, tá ið hann kom. Pápi kláraði so at venja seg upp, so hann kundi ganga við einum stavi.

Hann gekk við eini tjúkkari leðurbandagu, sum skuldi skiftast í 1937. Tá var meiningin, at vit skuldu fara niður við, men hann doyði áðrenn.

Pápi skrivaði nokk so nógv niður, og millum tað, hann skrivaði, var, at hann hevði fingið at vita, at sjúkan var ólekilig. Men við bandagu kundi hann liva nøkur ár.

Pápi og Fylking

Tað er klárt, at Fylking fylti nógv hjá mær við tí tilknýti til hetta felag, sum eg havi bæði gjøgnum faðir- og móðurættina. Felagið varð stovnað í 1915 sum fyrsta arbeðarafelag í Føroyum.

Ein av stovnarunum, Rudolf Niclasen, kom eg at kenna væl í AT, har hann bæði var arbeðsformaður og limur í driftsráðnum.

Rudolf varð føddur í 1889 og doyði í 1951. Tað sigst, at tað var Rudolf, sum tók fyrsta stigið til at stovna felagið. Hann var alla ævi sína ein av fremstu stríðsmonnunum í Fylking.

Hansara børn og eftirkomarar annars hava heldur ikki smæst burtur í so máta. Hann varð giftur við Ellu úr Øravík.

Andreas Lindberg var tann stovnarunum av Fylking, sum livdi longst. Hann var føddur í 1889 og gjørdist 97 ára gamal.

Hann var heitur talsmaður fyri arbeðaramálum og sosialum rættvísi. Sagt verður um hann, at hjá honum og starvsbrøðrum hansara var eingin andsøgn millum kristindóm og sosialismu, tey vóru partar av somu sök. Teir vóru allir trúgvandi menn, vóru trúfastir kirkjugangarar ella virknir í eitt nú brøðrasamkomuni.

Andreas var heilt til sín deyða trúfastur móti sínum ungdómshugsjónum og fylgdi væl við í samfelagsviðurskiftum. Hann hevði allar sínar dagar mynd av Petur Mohr Dam hangandi á veggnum.

Pápi er eisini umrøddur fleiristaðni í bókini Fylking hjá Jóannesi Dalsgaard.

Tá vóru tveir Edvard Mortensen á Tvøroyri. Ein trupulleiki við hesum var, at posturin av og á fór til skeivan móttakara, og harvið fekk pápi upplýsingar um tað, sum hin parturin í stríðnum um løngjaldsstovu arbeiddi við. Hesin trupulleiki varð loystur, tá ið hin Edvard fekk sær eftirnavnið Mitens, sum er eitt kent navn í politikki.

Umframt at vera eitt vanligt fakfelag, gekk Fylking eisini á odda at skapa arbeði á Tvøroyri. Eitt av hesum stigum var Ísvirkið, sum var ein kollveltandi ætlan tá í tíðini.

Í 1926 varð á fundi í Fylking samtykt eitt uppskot um at „danne et selskab med det formål at opkøbe og sælge den fra hjemmefiskeriet fangede fisk til udlandet i fersk tilstand.“ Ein nevnd varð sett at halda fram at arbeða víðari við hesum máli, og í henni var eisini pápi.

Stórt meira hendi ikki í fyrsta umfari, men hetta var byrjanin til Ísvirkið, sum var ein glæsilig ætlan um virki, skip og nógv arbeðspláss. At tað so ikki kom at ganga eftir ætlan, er ein onnur og long søga.

Stríðið fyrri løngjaldsstovu

Tað næsta, sum pápi uppi í, var stríðnum fyrri at fáa løngjaldsstovu. Tað var eitt tað fremsta stríðsmál hjá arbeidarum í fleiri bygðum hesa tíðina.

Fylking setti í 1933 Erik Larsen og pápa at arbeiða við hesum máli, og eftir tógvið stríð kom løngjaldsstovan eisini.

Pápi var føddur í 1898, og hann doyði í 1936 bara 38 ára gamal. Hann var kassameistari í Fylking frá 1933, til hann doyði. Tað má sigast at hava verið óført av honum, so brekaður hann var, at standa í fremstu røð fyrri arbeidararnar í síni heimbygð.

Óført at vaksa upp í Puntabyrgi

Vit búðu fyrst inni hjá Jens abba, og har eri eg fødd. Pápi hevði innrættað kjallaran til okkum at búgva í. Har var eisini verkstaður.

Men tá ið eg var fyra ár, doyði mamma, Andrea. Tá fluttu systir mín og eg til ommu og abba í Puntabyrgi.

Tey vóru verðins bestu menniskju. Omma, Margretha, var framúr, altíð væl tilpassar. Hon hevði átt 14 børn, tvey doyðu tíðliga.

Emil, mammubeiggi, gjørdist bara 21 ár. Hann var ein dagin á floti. Óslætt var í sjónum, og báturin rullaði. Byrsan rósaði í bátinum og gekk av. Emil varð so meint raktur, at hann var deyður, tá ið teir komu til lands. Hetta kveldið varð ikki sungið, tá ið teir komu at landi.

Mamma var tann elsta gentan. Tríggir beiggjar vóru eldri. Teir vóru Óli, Sigurd, Alfred og so Emil, sum doyði. Tann yngsti beiggi mammu æt Emil, uppkallaður eftir deyða beiggjanum. Hann var bara 10 ár eldri enn eg. Tað var hjá okkum sum at koma í ein stóran systkinaflokk.

Máttu hava prógv fyrri at vera arisk

Omma í Puntabyrgi, Margretha, var fødd Nolsøe. Hon átti tríggjar beiggjar. Ein var Groth Nolsøe, sum giftist til Dals. Eftir hann er ein rættiliga stór ætt.

Ein beiggi, Niels Nolsøe, giftist til Vágs. Frá honum er eisini ein sera stór ætt. Ein sonur var Eli Nolsøe, sum giftist til Klaksvíkar. Hann gjørdist landsstýrismaður og seinni tingmaður.

Men tað mest sjáldsama var við Daniel, sum endaði í Týsklandi. Eina ferð var Kalli, sum var giftur við Nicolínu, mostur míni, staddur í Hamburg. Tá sær hann eitt skelti á eini forrætning við heitinum „Daniel Nolsøe“.

Hann gerst sjálvsagt forvitin og fer inn at vita. Tá var tað hjá ommubeiggja. Men hann var sjálvur deyður, og nú vóru tað eftirkomarar sum høvdu forrætningina.

Tvey av börnunum hjá Daniel skuldu giftast við týskarum. Men hetta var undir nasismuni, tá ið tað var eitt krav fyri at giftast, at ein hevði „ariara-váttan“. Tað er, at ein ikki var av jødiskari ætt. Tey máttu so skriva heim til sýslumannin á Tvøroyri um at fáa eina slíka váttan. Hana mundu tey eisini fáa.

Vit høvdu tað deiligt í Puntabyrgi. Tað vóru víst ikki nógvir pengar. Vit máttu eisini arbeiða, tá brúk var fyri tí. Men vit fingu kortini altíð tíð til at spæla.

Vit skóru eisini torv. Eg minnst, at eg saman við systkinabarninum, Petur Emil, plagdu at fara við abba at skera torv. Vit royndu at gera okkum so skitin sum gjørligt, so vit kundu leypa í áanna aftaná.

Torvið varð laðað upp sum ein stór sáta. Torvið stóð niðan fyri húsini. Vit spældu nógv í hoyggjhúsinum, og vit svumu eisini nógv á sjónum.

At ganga til Vágs var einki at tosa um

Tá farast skuldi til Vágs til dómis at spæla hondbólt, varð gingið. Eg havi gingið heilt nógv. Eg var ofta sum ung genta í vikuskiftum hjá eini mostur, sum búði í Porkeri. Hetta var ein langur teinur, men tað bakkaðu vit ikki fyri.

Einaferð Birgit Hestoy og eg fóru til gongu suður eftir oyggj, gjørdist greytasvart í mjørka. Vit vóru júst komnar upp í Skarðið við Øravík. Vit sóu ikki oman á Vatnarygg. Tá sigur Birgit: „Vit finna aldrin vegin.“ „Tvætl,“ segði eg, „vit skulu bara ganga beint omaneftir, og so koma vit til áanna, sum rennur úr vøtnunum og oman til Hovs.“ Vit komu eisini í øllum góðum til Porkeris.

Tá var eingin vegur.

Vit gingu eisini til Fámjins í grind, og vit gingu ofta til Hvalbiar, eisini sum skótar. Eisini vóru vit útferð við losjuni til Hvalbiar.

Vit fingu ikki tíðina at røkka til. Tað var so nógv at fara til.

Triggjar ferðir um vikuna fóru vit til hondbólt. Vit vóru í losjuni hvørja viku. So var tað handilsskúlin. Hann kundi takast eftir tveimum árum, tá ið ein hevði realprógv.

Abbi hevði 12 bankar

Abbi arbeiddi á bedingini. Hann var í maskinrúminum og tók skipini upp og fekk tey aftur á sjógv.

Einaferð var tað ein av hesum stóru hvalabátunum, sum skuldi lorast á sjógv. Tá sprongdist alt í luftina. Abbin var staddur inni í maskinrúminum, tá ið óhappið hendi. Eitt stórt tannhjól lá beint við hann, tá ið avtornaði. Stykk-

ini lógu uttan fyri Puntabyrgi og niðan í Heiðabøin. Abbi slapp væl bara at bróta beinið. Tey ivaðust ikki, at hann var farin í smildur.

Abbi varð einaferð spurdur: „Hvat ger tú við allar teir pengar, tú fortjenar.“ „Ja, eg seti teir í tolv bankar.“ Her hugsaði hann um børnini. Tað var ikki so býtt sagt. Tá hevði hann framvegis 12, tí vit báðar systurnar vóru við.

Í skúla

Eg fór í skúla inni í Trongisvági. Har gekk eg í trý ár. Elsebeth Vestergaard var lærarinna. Hon var ein einastandandi sum lærari. Tað vóru triggir flokkar í einum rúmi í senn. Tað gekk fint. Vit lærdu nógv hóast trongu umstøðurnar.

Eftir 3. flokk varð farið út á Tvøroyri at ganga í skúla. Hetta var rættiliga langt at ganga. Har gekk eg til fimta flokk og fór síðan í Realskúlan, har tað vóru fyra klassar. Tað var ikki vanligt hjá gentum tá at fara í Realskúla.

Danin, Jørgen Bennedsen, var lærari hjá mær á Tvøroyri. Elgerda Jacobsen var tað síðsta árið, eg fór úr skúlanum. Hon var ein sera myndug kvinna og gjørdist skúlastjóri á Tvøroyri.

Pápi mín flutti inn í Puntabyrgi, har búði hann síni tvey seinastu ár. Meðan pápi hansara livdi, var hann hjá pápa og passaði hann til tað síðsta.

Eg sigi ein dagin við pápa, at eg havi skrivað meg upp til at fara í Real-skúlan. „Hevur tú tað?“ „Ja, hinar genturnar í flokkinum hava eisini skrivað seg.“ „Tað er í lagi,“ segði pápi, „men eitt skal tú vita. Tú sleppur ikki út úr skúlanum, fyrr enn tú hevur fingið eksamin, um tað so ganga tjúgu ár.“

Men eg kláraði tað upp á vanliga tíð og var liðug í 1938. Tað gekk væl. Eg var nummar eitt av tvøroyrabørnunum.

Pápi doyði tann 14. apríl 1936, meðan eg gekk í 2. real. Hetta var tann dagin, eg skuldi konfirmerast. Tá kom nakað av stígi í, men eg spenti meg útaftur.

Pápi var ein kenslusamur maður, sum hevði stóra umsorgan fyri sínum.

Hann hevur við síni vøkru hondskrift innskrivað í síni notubók sangir av ymiskum slag. Millum teirra eru eisini slíkir, sum sjúklingar, hann var saman við á sjúkrahúsum í Danmark, hava yrkt.

Emil yrkti eina ferð eina vísu um allar sjúklingarnar á deildini, har teir lógu. Í henni vóru 32 ørindi.

Vísan byrjar soleiðis:

Stue 89 har det bedste ry, tralala

Som den roligste i vor by, –

Paa denne stue hver patient

Paa stilhed har et vist patent.

Pápi fékk hesi ørindi:

*Mortensen er en voksen knægt
Han hører med til sværvægt
Men naar han skal i skakspil pines
Kan han høre, hvor vi andre griner.*

*Hurtigst i lys han gerne vil
Og sidst op, det er ligetil,
Om nogen er der, trækker vi ej
For at skyde til pigerne gør han ej*

Hetta er kanska ikki tann stóri skaldskapur, men teir hava so eisini dugað at hugnað sær.

Pápi hevur annars verið ein maður við ordan í øllum. Hann førði nágreiniligan roknskap fyri hvønn orðra at ramma myndir inn. Fyri hvønn orðra vóru 11 teigar í roknskaparbókini, har hann millum annað upp á oyra roknaði út, hvussu nógv tilfar hann hevði nýtt, og hvussu nógv løn hann roknaði sær.

Her eru fleiri áhugaverd nøvn. Eitt tað áhugaverdasta man vera Sigmund Petersen, ein tann virknasti og best umtókti málari í landinum.

Omma gjørði bróstsukur

Vit vóru so væl fyri, at vit høvdu jørð í húsinum. Afturat tí var abbi í Puntabyrgi seyðamaður. Eg haldi, at vit slaktaðu einar 18 seyðir, so vit høvdu nóg mikið av kjøti í húsinum. Umframt høvdu vit eisini kúgv, hønur, dunnur og gæs.

Tað vóru ikki øll, sum áttu jørð, og sum kundu fáa so gott í beinið sum vit.

Fyri at tjena eitt sindur eyka, plagdi omma at gera bróstsukur og slikipinnar, sum vórðu seld til fólk.

Fólk vóru ikki so forvand við góðgæti. Bróstsukur var tað leskiligasta góðgæti, sum kundi hugsast.

Fólk fóru ikki á útferð, uttan at tey steðgaðu oman fyri Puntabyrgi at vita, um omma áttu bróstsukur. So keyptu tey sær nakað at hava við.

Hetta vóru eini hús, har allur ungdómurin samlaðist. Men hetta vóru javnaldrar hjá systkjunum hjá mammu, tey vóru eldri enn eg. Nóg av systkjunum vóru tó flutt út. Tað vóru Gunnar og Emil, sum vóru heima tá. Tað vóru nóg ungfolk á garðinum og grannalagnum á teirra aldri. Her samlaðist alt um kvöldarnar.

Tey hövdu ein stóran køk í Puntabyrgi, og her var ofta fult. Fekst ikki sitið á bonkunum, so sótu tey á gólvinum. Eisini var sungið nógv.

Tað er mær fortalt, at tá ið mammusystkini hjá mær vóru ung, plagdu tey at hava dans fyri ungdóminum í stovuni eisini. Abbi spældi harmoniku og omma munnharpu.

Hetta fylgdi við tíbetur. Tað var eisini ofta nógv fólk heima hjá okkum, tá ið børn míni, Pauli og Edna, vóru lítil. Her var lív og musikkur. Tað hevur verið deiligt.

Hvørt oyra gjørði mun

Tað var deiligt at vaksa upp á Tvøroyri. Peningi var ikki nógv av. Vit plagdu at tjena nøkur oyru at bróta ís og at lata hann til Paula Nolsøe á Tanganum, sum keypti fisk. Vit fingdu 25 oyru fyri hvørja spann. Vit føldu okkum at vera ordiliga rík tá.

Hvørt oyra taldi. Eg minnst eina ferð, eg kom inn til Jens abba. Hann sat í tí gamla køkinum og segði: „Oy Jesus, abbi hevur mist eitt oyra, og eg finni tað ikki.“ Hann royndi at skava við stavinum eftir tí. Eg legði meg so á knæ at leita. Hetta var antin eitt eittoyra ella eitt tveyoyra. Eg fann tað. So gav hann mær eitt fimmoysra afturfyri. Tað var bara so heilt fantastiskt.

Annars hevði hann pakkað inn fimm eittkrónur, eitt bunti til hvørt einasta abba barn. Tað hevði hann í einum kistli. Eg minnst, tá ið hann var so sjúkur og lá til tað seinasta. Eg tordi ikki fara niðan, tí eg visti, at hann fór at doyggja. Eg var um tíggu ára gomul tá. Men ein dagin segði pápi mín, at nú mást tú fara niðan til abban. Hann fær ikki doyð, og hann blívur við at spyrja eftir tær. Eg fari so niðan. Abbi gevur eitt tekin, og pápi tekur so skrínið og setur tað á bringuna á honum. Eg minnst, at hann tók sína visaligu hond niður í skrínið og gav mær henda pakkan við fimm krónum í. Hetta skuldi vera framskundað konfirmatiónsgáva. Eg var ikki komin út úr kamarinum aftur, tá var abbin deyður. Hann bara bíðaði eftir, at eg skuldi koma.

Omma var Victoria fødd Thorsteinsson, og hana hómi eg akkurát. Hon var blind seinastu árin.

Pápi átti fyra systkin. Tvey teirra doyðu sum smá. Pápabeiggi var Viggo Mortensen, hann var bátasmiður. Í einum drúgvum verkfalli í 1926, tá vørutrot var, varð skipað fyri serligari útbýting av vørum til tey verkfalsraktu. Viggo var við í hesum.

Tað var eisini stuttligt hjá børnum. Tá ið vit spældu úti, sótu teir gomlu menninir á eini trappu og fylgdu við, at einki hendi okkum. Har var so nógvur ungdómur og so nógv børn. Mostir mín, Nicolina, átti átta børn. Gunnar

mammubeiggi átti sjeý, og allir grannarnir áttu nógv børn, sum samlaðust. Tá var ikki brúk fyri ungdómshúsi!

Onkuntíð vóru serlig tiltøk. Klubbin plagdi at skipa fyri jólatræi fyri børn, og á nýggjárinum kundu vit síggja teir skjóta fýrverkari. Tað var sera flott.

Sigurd mammubeiggi

Eg skal greiða eitt sindur frá nøkrum systkjum hjá mammu míni.

Marius Sigurd Petersen varð føddur í 1894. Í 1919 og 1920 var hann í Íslandi og róði út. Tá skrivaði hann eina áhugaverda dagbók um lívið um-borð.

Sigurd hevði útlongsil. Hann fór eins og aðrir fiskimenn til Kanada at fiska við trolara. Hetta var eisini ætlað at vera fyri eitt avmarkað tíðarskeið.

Hann hevði tá eina ferð hitt Dortheu úr Skopun, og tey høvdu eisini dansað saman, meira var ikki hent.

Nú hendir tað, at kona skiparin hjá Hans Marius, beiggja Dortheu, sum eisini var í Kanada, var stødd í Bretlandi. Hon var við barn og skuldi koma yvir til hansara. Men skiparin helt tað ikki vera ráðiligt, at konan ferðaðist einsamøll. Hans Marius fekk skipað soleiðis fyri, at Dorthea skuldi vera í fylgi við hesari kvinnu frá Bretlandi til Amerika. Men áðrenn hon fer heim aftur, heldur Dorthea, at hon skal fara at vitja beiggja sín, Hans Marius, í Nova Scotia. Her hittir hon aftur Sigurd. Tað rennur saman teirra millum, og tey giftast.

Pauli hevur eisini saman við sínum verið í Kanada og vitjað familjuna hjá Sigurdi. Tað var ein frálíkur túrur. Kanadiska ættin hevur eisini vitjað í Føroyum á ættarstevnum í 2007 og í 2008.

Gunnar Petersen hevði jólatræ fyri grannalagnum

Gunnar var bara 12 ár eldri enn eg, so vit vóru serliga væl. Í 1939 giftist hann við Minu. Tey giftust inn í Puntabyrgi. Hetta var eitt rættiligt ættarliðsskifti. Frá at hava havt ommu og abba um meg, gjørdist tað nú hetta unga parið. Mina var ótrúliga fitt. Hon bleiv sum ein mamma fyri meg eisini. Eg hevði eitt gott heim hjá teimum, til eg giftist.

Tá var ikki so vanligt við jólatrøum. Men Gunnar og Mina skipaðu fyri jólatræi fyri grannalagið. Her varð ikki bert dansað um jólatræið. Øll fingi eisini jólagávu. Børnini nú á døgum kunnu als ikki ímynda sær, hvussu stórt hetta var fyri eitt barn tá.

Gunnar varð føddur í 1910 og andaðist í 1972. Hann livdi og arbeiddi í heimbygðini Tvøroyri alt lívið.

Gunnar hevði frálíka skipanarligar gávur og dugdi sera væl at fara við fólki. Hann var felagsmaður burturav.

Gunnar gjørdist fyrstu ferð stjórnarlimur í Føroya Arbeðarafelag í 1939. Hann var formaður frá 1941 til 1945 og so aftur í 1958 til deyðadag sín. Tá ið hann doyði, varð sagt, at tað var ikki minst Gunnari fyri at takka, at FA stóð so sterkt, sum tað gjørdi tá.

Gudmund var stóri maðurin

Tá ið eg var ung, var Gudmund Mortensen í vælmaktini hjá Mortensen fyrirtøkuni. Gudmund var tá ein stórir maður á Tvøroyri. Eg minnst hann sum ein dámligan mann.

Eg minnst eisini Johan Mortensen, sum stóð fyri krambúðini hjá gomlu Mortensen fyrirtøkuni, áðrenn hon fór á húsagang í 1936. Eg var onkuntið har og keypti fyri abba, sum arbeiddi á bedingini hjá Mortensen.

Johan fer ein dagin út til døgurða, beint tá ið eg var komin til handils. Eg stóð og bíðaði og bíðaði uttan fyri diskin, men eingin spurdi, hvat eg skuldi keypa. Eg var um átta níggju ár. At enda fekk eg maktarloysi og setti meg út á trappuna. Nú kemur Johan aftur frá døgurða. Hann hevði verið leingi burtur. So sigur hann: „Á, góða, hví situr tú her?“ „Ja, men eg havi einki fingið at keypa.“ Hann fór inn í krambúðina, og hann deildi genturnar: „Henda genta stóð her, tá ið eg fór til døgurða. Nú eru trýggir tímar gingnir, og tit hava ikki givið henni enn.“ Men tá gekk tað eisini skjótt.

Vøruna fingi fólk annars einaferð um vikuna. Vit bíløgdu vøruna, og tá var tað Sleiparin, ein bátur hjá Mortensen, sum sigldi við henni inn á bedingsbrúnna, har vit búðu. Eg minnst serliga upp undir eini jól, at vit vóru serliga spent at bera hesa kurvina av brúnni og yvir í Puntabyrg. Vit skundaðu okkum at pakka út, tí tað var altíð ein lítil posi við onkrum góðgæti í til óvitarnar. Hetta var sera stuttligt.

Tað var nokk so langt at fara um í sóknini, tí varð ofta farið við báti. Tað var ein stórhending á Tvøroyri, tá ið skip eins og í Havn komu niðrifr. Abbi plagdi at rógva okkum út á kaiina.

Hann tók okkum eisini út á fjørðin at dyrgja eftir seiði. Eg minnst einaferð, at vit fingi 95 seiðir. Abbi róði, og vit dyrgdu. Hetta var eisini gott iskoyti til húsarhaldið.

Tað var eisini kastað nógv nót, og tá kundi heilt nógv vera fyri. So blivu vit send við einum fati av seiði runt til ymisk hús at geva teimum.

Eg minnst bedingsmeistarán, sum kom úr Vestmanna. Hann var beint komin til bygdina. Sum kona hansara var glað, tá ið eg kom við einum fati av seiði til teirra. Tá vóru fólk glað fyri lítið.

Tað sama var, tá ið grind var. Tá syrgdu teir, sum vóru heima, altíð fyri at koma við grindini til teirra, sum vóru til sjós. Hetta fekk eg eisini sjálv roynt, tá ið maður mín var til sjós. Tað var sera gott samband og samanhald millum fólk.

Søgan um AT

Í 1936 fór A/S J. Mortensens Eft. á húsagang. Hetta var ein vanlukka fyri Tvøroyri og arbeiðandi fólkið har. Var einki arbeiði, var heldur eingin inn-tøka.

Hetta fekk so hugskotið fram, at nú máttu arbeiðararnir sjálvir taka um endan.

Tað endaði við, at Arbejdernes Trawlerdrift, AT, sum arbeiðsmannafelagið Fylking og Fiskepigernes Fagforening stovnaðu, keypti búgvið hjá Mortensen.

Tá var Gunnar Petersen, mammubeiggi, longu virkin í Fylking. Hann var ein teirra, sum skrivaði undir viðtøkurnar hjá AT vegna Fylking.

Avgerandi at hava skip

Tað ráddi um at fáa skip til fyrítøkuna, og hetta endaði við at trolarin Leivur Øssurson varð keyptur.

AT rak í fyrsta umfari reiðaravirksemi og virking av fiski. Leivur Øssurson var á saltfiskaveiðu. Fiskurin varð landaður og turkaður hjá AT. Hetta gav nógv arbeiði á landi eisini.

Men tað var eisini nógv annað virksemi. Her var eisini ein stórir handil. Í uttasta rúminum vóru kolonialvørur, í mittasta rúminum var ísinkram og tilíkt, og so var eisini ein væl fylt toystova.

AT hevði eisini bakarí, kolasøla og ymsar goymslur við útgerð hjá trolar-unum.

Seinni, tá ið virksemið var av tí mesta, hevði AT eisini timburhandil, trolvirki og trolskúla. Hetta man hava mint eitt sindur um støðuna hjá Kjølbro í Klaksvík.

AT gjørdist størsta arbeiðspláss á Tvøroyri. Tað var eydnast AT at minka munandi um arbeiðsloysið á Tvøroyri og harvið at lætta um gerandisdagin hjá arbeiðarahúskjunum í bygdini.

Petur Mohr Dam ringir

Eg hevði onkuntíð verið vikarur sum lærari fyri Petur Mohr Dam, tá ið hann var burturstaddur, mest í tingørindum.

Í 1939 hevði eg ætlað mær niður á studentaskúla. Hetta var freistandi í eini tíð, tá ið nógvar gentur vildu sleppa at royna lívið úti í heimi eitt skifti.

Men ein dagin ringir Petur Mohr Dam. Hann spyr, um eg kundi hugsað mær at komið á skrivstovuni hjá AT. So kundi eg síggja, hvussu mær dámdi hetta.

Petur Mohr Dam var formaður í driftsráðnum, sum stóð fyri rakstrinum av AT. Hann var eisini limur í kommunustýrinum og hevði tí nógv at siga.

Eg helt, at hetta ljóðaði áhugavert og spennandi, og eg tók av tilboðnum.

Eg byrjaði hósdeggin 8. februar 1939. Longu fyrsta dagin, eg var til arbeiðis, gjørdi eg ein ordiligan bummar.

Eg skuldi skriva av úr dagbókini hjá Leivi Øssursyni. Tað var eitt ella annað, sum var hent umborð á túrinum. Eg rættaði feilir í rættskrivingini, so hvørt eg skrivaði. Eg fekk tað í høvdið aftur, tí tað skuldi skrivast av, júst sum tað var niðurskrivað.

Síðan skuldi avskriftin sendast niðan á sýslumanskontórið.

Tá ið eg byrjaði í AT, var eingin skrivstovuútgørd, sum vit kenna nú á døgum. Roknimaskinan at falda og dividera við var ein sokallaður svingari við einum handtaki. Hetta var nú eisini snilt. Men annars var tað høvdið, sum var álitíð. Hjá mær var ofta skjótari at brúka høvdið enn at rokna við maskinu. Men tað var eitt framstig, tá ið vit seinni fingu eina elektriska roknimaskinu at telja saman og draga frá við.

Vit høvdu eina skrivimaskinu. Avrokningarnar vórðu skrivaðar á stensil og duplikeraðar. So framkomið var tað kortini.

Tá var einki fakfelag fyri skrivstovufólk, men Fiskepigernes Fagforening vildi hava okkum konufólkini á skrivstovuni at gerast limir hjá teimum. Men tá ið vit so møttu á fundi, vóru vit ikki vælkomnar. Vit skuldu ikki koma har og sneyta fyri leiðsluna. Hesum góvust vit tí við.

Fór at læra enskt

Tá ið kríggið kom, skuldi onkur avrokna bretarnar. Teir vóru nokk so nógvir á Tvøroyri, og teir keyptu hjá AT. Eisini kom nógv vøra úr Bretlandi undir krígunum. Tann vøran var sera góð.

Vit høvdu jú eisini nógv viðurskifti við Bretland. Skipini sigldu jú hagar at landa. Rokningar og brævaskifti vóru á enskum. Tí varð eg send til eykaun-

dirvísing í enskum. Tað var ein danskur lærari, og eg gekk tveir vetrar. Tað var eg glað fyri, og kom hetta til nytta í mínum arbeiði.

Í fyrstuni vóru vit fyra fólk á skrivstovuni. Men vit komu upp á átta, sum virkseimið í fyrítøkuni vaks.

Fyrstu tíðina í AT vóru nærum eingir pengar. Fólk komu ofta við einum seðli frá kommununi fyri arbeiðið, tey høvdu gjørt. Tey kundu keypa fyri einar 15 kr. Vermamma mín arbeiddi í fiski hjá AT. Tá høvdu tey kontrabøkur. So ein dagin hon hevði kontrabókina til handils, sigur hon: „Á, Jesus, hvør ið var ungur nú.“ Hon átti heilar 2,50 kr. tilgóðar.

Eg arbeiddi fyrstu tíðina sum lærlingur fyri 40 kr. um mánaðin. Seinni hækkaði lønin 5 kr. Men tá ið kríggið kom, fór lønin upp í 65 kr. Tá helt eg meg vera ríka.

Stjórin skrivaði kladdu til brøvini, sum eg skuldi skriva á maskinu. Hann skrivaði talumál, og so var tað mín uppgáva at laga tað til skriftmál.

Siglingin undir krígunum

Undir krígunum fór AT at keypa fleiri skip. Millum hesi skip vóru Vestmanna, Brimnes og Vørðan. Men Vørðan var so óheppin, at hon lá alt summarið við skaða í Aberdeen. Tá varð sandbáturin Sandslúkur leigaður at sigla við fiski.

Tá ið Føroyar vórðu hersettar, var slutt við saltfiski hjá Leivi Øssursyni. Tað var ikki møguligt tá at sleppa av við saltfisk. Hetta minkaði um arbeiðið á landi. At trolarin bara var í ísfiski, merkti eisini minni manning í mun til á saltfiskaveiði.

Í 1941 lá Leivur Øssurson eitt skifti, tí tað ikki fekst semja millum Suðuroyar Fiskimannafelag og fyrst reiðaríð og síðan trolaraeigarafelagið, sum yvirtók málið. Tað endaði kortini við, at sáttmáli varð gjørdur.

Í 1943 verður Esmar skipari á Leivi. Hann kom tá út fyri tí óvanliga hjá ein skipara, at driftsráðið setti fólkið. Tó kundi hann koyra mann av, sum ikki kundi brúkast. Men gravgangurin eftir at sleppa við var stórur. Tá vóru upp til 100 umsóknir um kjans. Menn vildu fegnir sleppa við, tí inntøkan var góð.

Hetta merkti, at tað varð gjørd ein skiftisskipan, so menn bara vóru við eina avmarkaða tíð út í eitt.

Eg minnst, at einaferð var Leivur trýggjar túrar upp í slag í Bretlandi og landaði og komu ikki heim ímillum. Tað var besta árið hjá teimum. Teir fiskaðu 882 tons hetta árið.

Fyrsti trolskúlin

AT hevði eisini ein tann fyrsta trolskúlan, sum hevur verið. Endamálið við trolskúlanum var at læra ungar menn á Tvøroyri at bota trol, soleiðis at teir skuldu gerast góðir og dugnaligir trolaramenn umborð á Leivi Øssursyni, samstundis sum fyrirøkan á henda hátt fekk bílig trol. Treytin fyri at sleppa við Leivi Øssursyni var eisini, at menn høvdu verið tveir mánaðir á trolskúla.

Skúlin fekk stóran týdning undir heimsbardaganum, tá ið manningarnar skiftu ofta. Esmar var so fegin um, at teir allir dugdu so væl við trol.

Lærari á skúlanum var Anthon í Vík.

Tørvur á skipum eftir krígsløk

Tørvur á skipum var stórur eftir krígsløk. Á vetri í 1944 hevði AT gjørt sáttmála um at byggja ein 70 tons trol- og snurriváðsbát, sum fekk navnið Róin. Tann 6. juli 1945 varð fransaskonnartin Marité keypt.

Nú byrjaði saltfiskurin aftur, og hetta gav aftur arbeiði til nógvar hendur. Fyrstu tíðina var fiskurin turkaður úti. Síðan komu turkihúsini, so fiskur kundi arbeiðast í øllum veðri.

Rudolf Niclasen var arbeiðsformaður. Hann var sera væl umtóktur millum arbeiðsfólkið. Hann var so lagaligur í gerð, hóast hann kundi vera eitt sindur harðligur í orðum, men hann var rættvísur.

Viðhvørt skuldi berast skjótt at, og hetta var, tá ið saltfiskur var turkaður úti. Hetta kundi bæði vera, tá ið tað hótti við regni, ella tað gjørdist so heitt, at fiskurin kundi loypast. Tá varð sirenan brúkt til at boða frá. Hetta er sama sirenan, sum viðhaldsfólkið hjá TB framvegis nýtir, tá ið fótbóltur er.

Teir á AT høvdu eisini beding, kallað lítlabeding har úti. Har varð Vørðan umbygd. Hetta gjørdist so drúgt, at hon varð kallað „milliónkúgvín“.

Tað var ein deilig tíð. Tað var stuttligt, tá ið skipini komu aftur, og menninir komu niðan á kontórið at frætta tíðindi.

Ein, sum eg kendi, var Olivur Sumberg, sum var maskinmaður. Hann var nakað lamin. Tá ið kríggið kom, skuldi manningin læra seg at skjóta við maskinbyrsu fyri at verja seg fyri týskum álopum. Tað skuldi Olivur eisini. Men hann kom eina ferð at skjóta soleiðis, at hann kom at raka eina ryssu í haganum.

Eitt ørindi, sum varð yrkt um hesa hending, ljóðaði so:

„Ryssan lá á bóli undir Ennifjall, skotið small og ryssan fall. Hann skeyt, hin lamni kall“.

Olivur kom so ein dagin upp á kontórið millum tveir túrar, og gav ilt av sær um, at greiðirnar, hann hevði bílagt, vóru ikki komnar til tíðina.

„Hvat skal eg gera við sovorðin fólk?“ spurdi hann. „Skjót tey,“ sigi eg uttan at hugsa um tað. Men hann skilti glósuna. „Ja, eg skjóti væl,“ sigur hann.

Fyrst gekk væl hjá AT

Roknskaparárið hjá AT 1944/45 var tað besta nakrantíð. Teir skattaðu av 443.000 kr, ein ovurstór upphædd tá.

Nú skuldi fyrítøkan mennast við fleiri arbeiðsplássum bæði á sjógvi og á landi. Her vóru góðir móguleikar aftur at fara at turka saltfisk.

Teir fingi nú eisini ein trolara afturat, Rankan. Nú átti AT heilt ella partvíst átta skip umframt nógv virksemini á landi.

Sum frá leið, vildi Esmar Fuglø sleppa at seta fólkið sjálvur, ella segði hann upp. Tað fekk hann við bit og slit loyvi til treytað av, at alt fólkið skuldi vera úr Froðbiar sókn.

Aftaná kríggið vóru nógv skip á sildaveiðu. Tað var ein stór nøgd av sildatunnum, sum kom upp á land. Sildin varð veidd við gørnum á sumri, og hon varð lögð upp til at pakka um. Hetta gav eisini nógv arbeiði á sumri og út á heystið.

Rudolf Niclasen læt tá hesar eldru menninar, sum ikki vóru til skips longur, koma til arbeiðis 2-3 tímar um dagin. Teir høvdu arbeiðið at laka tunnurnar. Tá ið tunnurnar komu upp á land, varð hol borað í tær, og so skuldu tær regluliga fyllast við laka, so sildin ikki tránaði. Hetta vóru teir sera glaðir fyri.

Longu í 1947 vendir byrurin, og AT fekk hall. Tað gekk niður á bakka, og í 1951 mátti AT endurreisast. Hetta var bara ein løtuvinningur, og í 1954 fór AT av knóranum.

Hetta var sjálvsagt eitt stórt bakkast fyri sóknina og skapti eisini politiskar rembingar í fleiri ár.

Eg sat í 12 dagar og skrivaði niður lutirnar, tá ið alt fór á tvingsilssølu. Alt bleiv selt, sum inni var.

Stalin og Kongur

Hjalgrim á Heygum var stjóri, og hann dámdi mær sera væl. Hann var úr Vestmanna, føddur í 1898. Heygum, sum hann vanliga varð kallaður, var stjóri í AT frá tí AT byrjaði í 1936 til 1952. Hann var dugnaligur vinnulívsmáður og hevði gott hegni at leiða eina so sermerkta fyrítøku sum AT.

Hann vísti eisini starvsfólkunum virðing. Eg minnst væl, tá ið hann tann 15. januar 1949 bjóðaði øllum teimum føstu starvsfólkunum heim til sín. Eg

goymi enn tann sangin, sum tá varð yrktur, og hvar hvør okkara átti eitt vers. Hetta var eitt sera stuttligt kvøld.

Okkurt stuttligt er eisini at minnst frá hesi tíðini. Ein, sum arbeiddi hjá AT, varð kallaður Stalin, tó ikki tá ið viðkomandi hoyrði. Ein dagin heitir Hjalgrim á Solveig, sum arbeiddi í krambúðini, um at fara oman á kaiina at biðja Stalin koma niðan. Tað var okkurt, hann vildi honum. Hon ber boðini og sigur, at „Heygum biður Stalin koma niðan.“ Tað var ein lítill tægn. Men Stalin dugdi at taka tað. Hann svaraði: „Heilsa mær Kongi og sig, at Stalin skal koma!“ Tá ið hon kom niðan aftur á kontórið, segði Solveig fyri Heygum, hvat Stalin hevði svarað. Tá hvakk Heygum við. Hann var millum sjófólkið kallaður Kongur.

Men minni stuttligt var tað, tá ið vit komu fram til 1951. Tá vórðu øll starvsfólkini søgd úr starvi uttan seks, og eg var ein av hesum, sum ikki vórðu uppsøgd.

Bumbing undir krígunum

Tað var ikki stuttligt at vera í AT undir krígunum. Sirenan til loftávaring stóð á sentralinum beint oman fyri fyri skrivstovuna. Tað var óhugnaligt, tá ið hon fór í gongd.

Tvøroyri man vera millum tær føroysku bygdinar, sum týsk flogfør flugu dúgligast yvir undir krígunum. Har vóru eisini mong krígsmaal: skip, havn, sleipistøð, ísvirki, hermannatilhald, telegrafstøð, kol-, salt- og oljugoymslur. Tað vóru hundraðtals týsk flogfør yvir bygdini, og 30 bumbur vórðu sleptar, ætlaðar hesum málum. Men so heppið var tað, at ongar av hesum bumbum gjørdur mannskaða.

Men hetta var tó ringt fyri nervarnar á fólki, sum javnan máttu sleppa sær í skýli. Eina tíð var loftávaring dag um dag.

Eitt tað ringasta, eg minnst, var eina ferð, tað var so nógv fólk og eisini nógv børn inni í handlinum. Ein maður sigur ein dagin, tað er loftávaring: „Gerda, tú má fara niður í bumburúmið í kjallaranum saman við hesum børnunum. Tey náa ikki til hús, áðrenn tað kann gerast álvari.“

Eg mátti so niður í hetta myrka bumbuskýlið við teimum. Tað var óhugnaligt, og tað var ein slíkur grátur og skríggj. Ein hoyrði bara hvinið av øllum bumbunum. Eg segði, at eg fór so aldrin niður í bumbuskýlið aftur við børnunum. Tað vanliga var annars at rýma niðan í hagan, tá ið ávaring var.

Ein dagin kastaðu teir tríggar bumbur út fyri kaiina. Eina ferð kastaðu teir eisini bumbu eftir Leivi Øssursyni, sum lá inni á fjørðinum. Bumban kom niður við síðuna av trolaranum, og bresturin kom upp aftur hinumegin. Men

tað hendi honum einki meira enn, at hann fór at leka. Men hann varð lagdur til kai og hildin lens við pumpum av landi.

Aftaná bumbaðu teir eitt hús inni á Tvøroyrabakka.

Teir bumbaðu eisini saltsiloina á Drelnesi. Fyrst sást ein svørt súla og so ein hvít fara upp í luftina. Hon líka sum lyfti seg uppfrá. Tá ið avkláraði, stóð bara ein nakin, gráur, ótrivaligur skrokkur eftir.

Ove Djurhuus hevði verið uppi á saltrúgvuni, stutt áðrenn flúgvarin kom. Hann leitaði sær skjól í einum víðum kloakkrøri undir vegnum, og hetta bjargaði honum.

Teir raktu bæði kol- og saltgoymsluna. Tað er merkiligt at siga tað, men hetta var veruliga ein merkisverd sjón. Tá stóðu vit beint har niðri á vegnum. Ein á skrivstovuni og eg vóru farnar út at fáa okkum ein bita úr eini fish og chipssølu.

Nu rópa tey, at tað er luftávaring. Vit síggja, at flúgvarin vendir inneftir og so út gjøgnum býin. Eg stóð beint við mjólkarvirkið. Har vóru stoyptir veggir. Ein tekur í meg og rennir meg inn fyri dyr. Tá ið vit koma út aftur, hoyra vit, hvussu flúgvarin skjýtur út gjøgnum allan býin.

Tað var eisini farið eitt stykki burtur úr horninum, har vit høvdu staðið. Men kortini hendi eingin mannskaði.

Annars var tað eisini so, at hóast føroyingar mistu nógv skip og fólk undir krígunum, slapp Tvøroyri serstakliga væl. Her var eingin, sum doyði.

Men í Vági vóru fleiri skip, Cheerful, Aldan og Milly sum fórust við allari manningini.

Fyrst í 1942 vórðu vit í Puntabyrgi og alt grannalagið varð burturflutt, tí oljugoymslan var á Tanganum beint eystan fyri Puntabyrg.

Vit fluttu inn til mammu Hansinu Nolsøe, sum seinni giftist við Niels Juel Mortensen.

Har høvdu vit báðar nógvar stuttligar løtur saman. Vit vóru javngamlar og høvdu nógv felags áhugamál sum at ganga túrar og at ganga í dans saman.

Vit fluttu út aftur um várið í 1943.

Fekk mann í losjuni

Hjá ungdomi á Tvøroyri var nóg mikið at fáast við. Eitt av hesum var losjan, har eg var virkin í fleiri ár, umframt at eg var skóti.

Í losjuni var nógv virkseimi. Fundir vóru mikudag og sunnudag, og var nógv á skránni. Ofta varð eisini skipað fyri útferðum. Eg minnst, at vit eina ferð vóru 15 gentur, sum súkklaðu til Fámjins.

Losjan á Tvøroyri var annars millum tær fyrstu, tá ið losjurørslan tók seg upp, men fyrsta losjan dovnaði nokk so skjótt.

Men í 1928 varð Tvøroyrar Framtíð, sum losjan varð kallað, endurreist. Høvuðsmaður fyri hesum var Albert Jacobsen. Limatalið gjørdist stórt, millum 100 og 200.

Stovnað varð eisini ungmannaðeild, sum fekk nokk so nógvar limir.

Stutt eftir varð eisini ein barnalosja stovnað. Hon kallaðist Tvøroyrar Vón og fekk ikki færri enn 105 limir.

Tað var kanska óbeinleiðis gjøgnum losjuna, at eg kom í samband við Poul. Ein gubbi hansara var eisini losjulimur. Poul var í Íslandi og bygdi flogvøll í 1941, og tá ið hann kom heim aftur, segði gubbin við hann, at nú hevði hann funnið honum eina konu í losjuni, og tað var eg! Vit komu so at kennast, og vit giftust 20. desember í 1947.

Poul var av Tvøroyri. Hann var valari við stórum V. Pápi hansara var íslendingur, Stefan Einarsson, kallaður Stebbi og var av Ísafirði. Mamman var Poulina Niclasen í Sodnhúsinum í Valinum.

Hart í Íslandi

Ta fyrstu tíðina búðu tey annars í Íslandi. Poul var um 10 ára gamal, tá ið tey komu til Føroya. Hann gekk í skúla í Íslandi, og hann varð sendur í sveituna í summarfrítíðini at arbeiða fyri bøndurnar. Har búði hann í einum úthúsi.

Abbin var ógvuliga strangur og avgjørdur. Hann var klokkari á Ísafirði. Tey skuldu í kirkju hvønn sunnudag, og aftaná skuldi Poul kunna fortelja orðarætt, hvat prestur hevði sagt í prædikuni, so ungur hann var. Kundi hann ikki tað, varð hann sligin.

Tey blivu bara í Íslandi í trý ár, tá ið komu tey heimaftur. Tey vóru seks systkin. Sætta barnið varð føtt aftaná, at tey komu heim aftur.

Í Valinum

Tað var stórir munur á at vaksa upp í Valinum og í Puntabyrgi. Valurin var heimstaðurin hjá teimum ognarleysu. Á Tvøroyri var ikki so lætt at fáa grundstykki, tí meginparturin av jørðini var ognarjorð.

Sum heild var Valurin roknaður fyri at vera staðið, har tey búðu, sum ikki vóru so væl fyri.

Nógvir av teimum fiskimonnum og eisini fiskagentum, sum komu suður higar, búsettust á Tvøroyri. Hesi vóru ognarloysingar og búsettust tískil í Valinum.

Men hetta vóru røsk fólk. Í flestum førum eydnaðist teimum seinni at fáa egin hús. At vera Valari verður nú roknað sum eitt heiðursnavn á Tvøroyri.

Foreldrini hjá Pouli áttu eingi hús. Tey fluttu úr eini íbúð í aðra. Tað var tí við góðari grund, at mamma Poul segði við okkum: „Giftið tykkum ikki, fyrr enn tit hava bygt!“ Tað gjørdur vit heldur ikki.

Tey í Valinum høvdu ikki jørð ella neyt. Eg minnst, tá ið eg gekk í skúla, hevði eg hvønn dag við mær eina fløsku av mjólk og eina lítla fløsku av róma, sum eg skuldi geva eini konu í Valinum, Skála Jovinu. Hon var so sjúk og var eisini sera takksom fyri henda beinan.

Tann einasta inntøkan var fiskaarbeiði, og so at menn fóru til sjós. Mjólk máttu tey keypa sær. Torvheiðar hava tey neyvan havt heldur, men á Tvøroyri bar væl til at keypa kol. Kolavinnan var jú stór á Tvøroyri um hetta mundið.

Tað vóru ikki mong, sum búðu í Valinum, sum áttu sítt egna heim. Tískil máttu nógv búa til leigu. Ofta kundi tað vera í einum kjallara. Vermamma mín plagdi at taka til, hvussu nógvum húsum, hon hevði búð í saman við børnunum.

Hon fór frá manninum, og hann fór aftur til Íslands. Hann kom kortini higar viðhvørt at ferðast.

Poul var elstur, so hann kom ofta at standa við endan. Mamman var ófør. At skula arbeiða á fiskaplássinum allan dagin og hava seks børn, tað hevur ikki verið lætt. Sjálv fingu tey hús í 1951. Tá fingu tey grundstykki, og tveir synir, sum ikki vóru giftir, bygdu hús til mammuna.

Sjógvurin var álitið

Fyrstu árin undir krígunum róði Poul út við einum stórum motorbáti. Teir fóru langt til havs, heilt út á Føroya Banka.

Poul var sum sagt við til at byggja flogvøllin í Reykjavík í 1941. Eftir tað fór hann at arbeiða upp á vegin niðan á Nakk fyri bretarnar.

Fyrst í 1944 kom uppskot fram um, at AT skal keypa skipið Vestmanna. Skipið verður sýnað og hildið at vera í toluligum standi. Tað var tó neyðugt at umvæla skipið. Stovnað varð eitt partafelag, har AT átti gott helvtina, og hetta felag keypti skipið. Sama ár keyptu teir eisini Brimnes.

Poul sigldi so fleiri ár við Vestmanna. Hann fór við um várið í 1945, tá ið tað framvegis varð siglt til Íslands at keypa fisk at flyta á bretska marknaðin.

Brimnes og Vestmanna høvdu báðir gamlar motorar. Tað var akkurát, so teir larraðu, tá ið teir fóru upp á Seyðisfjørðin eftir fiski. Poul var maskinmaður við, so hann fekk seg rættiliga royndan.

Tað endaði eisini við, at Vestmanna var niðri í Danmark og fekk nýggjan motor.

Eftir kríggið royndu teir við snurriváð, sum var ein vanligur fiskiháttur hjá føroyingum tá í tíðini.

Her varð nógv fiskað undir Íslandi, men teir vóru eisini heilt uppi í Hvítahavinum. Hetta var øgiliga langt at sigla hjá einum so lítlum skipi sum Vestmanna.

Eina ferð teir fiskaðu har uppi saman við Leivi Øssursyni, tiptist inntakið til kølivatnið hjá teimum. Eg havi hoyrt, at tá varð Poul „kjølhálaður“ fyrri at kunna reinsa ristina. Tá í tíðini høvdu skipini ikki kavaraútgerð umborð. Tí var Poul smurdur inn í konsistensfeitt um alla kroppin og latin í eina ketildragt uttaná fyrri at verja seg móti kuldanum.

Minniliga sleipið av Marité

Í 1947 er Óli Johan Viberg av Tvøroyri skipari á Marité hjá AT. Teir vóru í Grønlandi og róðu út við bátum.

Meðan teir fiskaðu, brutu teir krumtappsaksilin. Bátarnir fóru tá at sleipa hana móti Tovkusak. Tá ið teir høvdu sleipað hana 80 fjórðingar, kom Bearnaise úr Fuglafirði til hjálpar. Teir sleipaðu so Marité seinasta strekkið.

Teir høvdu ikki fingið fulla last og kundu halda fram við útróðrinum hjá bátunum. Teir fingið onkran bát afturat.

Motorurin gjørdist ikki aftur í Grønlandi. Tí var ikki annað at gera enn at royna at fáa Marité sleipaða heim. Teir fingi at vita, at ógjøriligt var at fáa hóskandi stórt skip at sleipa hana heim.

Gjørt varð tískil av, at Vestmanna, sum var kompaniskip hjá Marité, skuldi fara til Grønlands at sleipa hana heim.

Vestmanna var minni skip enn Marité. Afturat tí var Marité nú fullfermd av fiski. Hon hevði eisini stakk á dekkinum, meðan Vestmanna hevði einki í lastini.

Tað varð eisini trupult at fáa fólk til hesa uppgávu, sum tyktist at vera ógvuliga trupul. Skipari gjørdist Magnus Joensen, gjáarmaður, giftur til Fámjins. Umframt hann og Poul, sum var motorpassari, vóru Anker Petersen, bestimaður, Karl Jespersen og Eskild Jespersen eisini við.

Hesir fimm menninir fóru so við hesum pinkulítla skipinum, sum bara tók 300 skippund, til Grønlands.

Á vegnum yvir bleiv riggað til at sleipa. Trossar og slíkt varð gjørt klárt.

Teir komu til Tovkusak á kvøldi. Eitt av teimum gomlu karbidljósunum stóð á dekkinum. Tá sá ógvuliga trølsligt út. Men teir á Marité vóru glaðir, tá ið teir á Vestmanna komu fram.

Karl Jespersen hevði bakað skuffukøkur við nógvum rosinum í, og hann hevði kókað kakao, so teir fingu eina hugnaliga løtu saman, áðrenn allir fóru til verka at gera skipið klárt til sleipið heim.

Fyrst varð farið suður í Føroyingahavnina at taka útgerð umborð. Eisini vórðu fiskur og salt lossað umborð á Vestmanna sum barlast.

Umborð á Marité var nóg mikið av fólki, so fyra av teirra monnum komu umborð á Vestmanna á heimferðini.

Eftir at hava riggað til, fóru teir avstað. Veðrið var gott í fyrstuni. Men tá ið teir komu á Kappan, var stormur í tveir dagar.

At nógv stóð á, fingu teir at merkja, tá ið Marité, sum hevði sett øll segl, lá fyri rúman vind. Tað var ringt at halda kós. Tá ið Vestmanna royndi at nýta sína motormegi, og Marité fekk eitt nos, fór Vestmanna so hart eftir reyv, at sprænurin stóð fram í lugarið.

Poul segði, at hann gloymdi ikki, hvussu Viberg gamli, skiparin á Marité, rópti: „Fyri Guds skyld sleppið ikki.“ Poul segði, at teir næstan skræddu skipið sundur.

Tað var av besta veðri, tað ið var eftir av heimferðini, sum varði í 15 samdøgur. Teir komu beint inn í Nýpubakkan og lögdu suður gjøgnum Suðuroyarfjørð. Tá opnaðu teir fyri telefonini og sungu „Hallo, hallo, tit heima í AT,“ sum Karl hevði yrkt sama morgun.

Tá ið komið varð á Tvøroyri, var bryggjan avtakin við fólki, sum tók ímóti teimum. Hjalgrim á Heygum, stjórin, var eisini komin á bryggjuna.

Henda dagin kom eg súkklandi á veg til arbeiðis fram við hotelbrekkuni. Tá rópar Stina á Hotellinum, sum stóð og lenaði seg upp ímóti garðinum hjá Thorvaldi Joensen: „Hoyrði tú teir? Teir sungu sum einglar!“ Eg spurdi hana, hvør var, ið sang? Jú, tað var manningin á Vestmanna, sum sang. Teir liggja beint uttan fyri fjørðin. Tá skundaði eg mær út í AT at siga frá hesum. Tá bleiv trongligt framman fyri vindeygnum, tí øll vildu uppliva hesa sjónina, tá ið tær báðar komu inn eftir fjørðinum, sum var spegilsblankur í brennandi sól.

Tá ið teir komu inn móti kaiini, hevði Vestmanna tikið Marité upp á síðuna. Tá sást, hvussu stórur munur var á støddini á hesum skipum.

Annars varð sagt, at hetta sleip var dýrt fyri AT. Tað kostaði felagnum 15.000 kr., sum var nógvur peningur tá, umframt mista tíð hjá báðum skipum, av tí at tryggingin ikki vildi taka við øllum kostnaðinum av maskinskaða og sleipi.

Í havsneyð

Poul var fleiri ár afturat við Vestmanna. Tað gekk eisini væl. Eg minnst, at í 1950 tjentu teir so nógv. Teir vóru 13 túrar, og teir vóru úti í 14 dagar í senn. Veiðuna seldu teir í Bretlandi.

Men tað stóð eisini onkuntíð á hjá teimum. Tað var seint eitt kvøld í 1949 ella 1950. Tá kemur ein granni, Alma Poulsen, inn og biður meg koma oman til sín at lurta eftir Thorshavn Radio, sum tosaði við Vestmanna. Tað var týðiligt at hoyra, at teir vóru í neyð. Tað var eitt rættiligt ódnarveður, og tað skiltist, at har stóð nógv á. Aldurnar vóru sum fjøll, og brotini vóru øgilig, sum komu inn yvir skipið. Meðan tað stóð harðast á, samlaðust teir rundan um sendaran, og tá hoyrdu vit teir syngja ein sang. Eg minnst bara okkurt brot úr sanginum. Seinasta ørindi ljóðar nakað soleiðis:

*Ei allir komu teir aftur.
Teir fylgdust lið um lið,
tí havið tók teir í sín favn.
Har hvíla teir í frið.*

Men um hálvum tvey tíðina um náttina, beint eftir, at teir høvdu sungið, hoyrdist knappliga einki meira til teirra. Eg var sjálvsagt bebbarædd fyri, hvat ið kundi vera hent.

Men í skýmingini, um seks tíðina kvøldið eftir, kemur róp í, at nú kemur Vestmanna inn eftir fjørðinum. Men hon var illa farin. Alt var farið av dekkinum, og stýrihúsið var skeiklað.

Dagin eftir fór eg út til missionerin, Clæmint Eliassen, við olmussuni, sum Poul hevði lovað at geva Tvøroyrar Kirkju, um teir komu livandi burtur úr hesi neyð.

Poul var ein túr við Rankanum í Hvítahavinum í 1947. Hetta var beint áðrenn, vit giftust.

Til Uttara Handil

Hjalgrím á Heygum var stjóri í AT fram til 1952. Tá ið tað tók at sansa at fíggarliga, var Hjalgrím og samráddist við Føroya Banka um fígging, fyri at AT skuldi halda fram. Boðini, hann fekk frá Føroya Banka, vóru, at hann kundi fáa fígging, um hann einsamallur varð verandi stjóri, og driftsráðið tók seg aftur. Men hetta gekk driftsráðið ikki við til, og tí segði hann upp. Tá gjørdist ein dani, Peter Bang, stjóri.

Handilin hjá AT gjørdist tá ein Keyppssamtøka í samstarvi við FDB, danska samtakið av keyppssamtøkum, og ein annar dani, Bak Hansen, tók við leiðsluni.

Eg hjálpti so Keyppssamtøkuni við roknskapi og tílíkum, so leingi tað vardi. Í 1955 vórðu allar ognir seldar á tvingsilssølu. Tá kom Uttari Handil við Richard B. Thomsen sum eigara og soninum Henning Thomsen sum stjóra at yvirtaka allar føstu ognirnar hjá AT umframt Marité. Richard B. Thomsen var eisini kendur rithøvundur.

Eg helt fram í handlinum eftir yvirtøkuna og kom tískil at arbeiða í bygninginum í 29 ár. Eisini hevði eg roknskapin hjá Ranafossi, sum var eitt línuskip, bygt í Frankaríki fyrst í 1960-árunum. Eisini var eg grannskoðari hjá kommununi og Trongisvágs Havn. Tað var altíð nóg mikið at gera.

Stjórin kom inn ein dag og segði: „Gerda, tað er ikki so nógv at gera nú. Eg haldi, at tú skeiðar eina av gentunum út“. Vit vóru tríggar tá. Eg hevði biðið tær koma at arbeiða har, so eg vildi ikki siga tær úr starvi. Tískil fór eg sjálv heim.

Fekk tuberkclar

Eg hevði eisini verið sjúk av tuberklum. Eg fekk smittuna í 1943, men tó ikki so álvarsamt, at eg mátti leggjast inn. Eg kundi tó ikki gera nakað hart arbeiði.

Men í 1952 fekk eg at vita frá læknanum, Villa Magnussen, at tuberkclarinir høvdu spjatt seg. Um eg biðaði tríggar mánaðir afturat, kundi eg ikki lekjast.

Eg lá tískil á Sanatoriinum í Hoydølum frá mars til november í 1952. Hetta var hart, tí eg sá ikki børnini alla hesa tíð. Pauli var so lítil, tá ið eg fór, at hann kendi meg ikki, tá ið eg kom aftur.

Tá var møguligt at fáa veruliga viðgerð við heilivági fyri tuberkclar. Tvey sløg av heilivági funnust tá. Annað kallaðist pass. Tað sá út sum sukurlátuflykrur. Hetta skuldi svølgjast saman við vatni, men sjálv um tað ikki smakkaði av nøkrum, gekk tað illa hjá mær at fáa tað niður. Hitt kallaðist streptonocyn, tað var eitt svenskt uppfinnisli.

Eg fekk tvær sproytur um dagin í 90 dagar, men toldi tað illa. Eg lætnaði 10 pund hesa tíðina og misti púra matarlystin. Tá ið tríggar mánaðir vóru gingnir, gekk tað frægari. Tað var bara ein av 10.000 sjúklingum, sum ikki toldi hetta medisinið, segði Magnussen. Øll hini fingu góðan matarlyst av tí. Eg slapp heim í november.

Tá vóru tað framvegis fólk, sum ræddust tuberklar. Tað var ikki altíð so lætt at vera innlagdur, tí sjúklingarnir føldu tað, sum vórðu teir skýggjaðir. Tað føldist, sum at fólkíð vendi sær burtur, tá ið eg hitti onkran.

Tað var tað sama, tá ið farast skuldi í býin í Havn. Tá ið farið varð við bussi, var bussurin bara fyri sjúklingar. Tá ið vit skuldu síggja kappróður á ólavsøku, var tað umborð á Reyða Krossi, so vit ikki vóru millum onnur fólk.

Her vóru nógvar lagnur á Sanatoriinum. Eg hitti ein sjúkling, sum hevði ligið har í 20 ár. Tað var vist sjáldsamt. Men nógv lógu í fleiri ár. So var tað ein 18 ára gomul genta, sum bara lá ein mánað, áðrenn hon doyði.

Ein kendur sjúklingur var Mikkjal á Ryggi. Eg minnst, tá ið hann hevði yrt ein nýggjan sang, marsjeraði hann aftur og fram eftir gólvinum og las hann upp. „Hvat halda tit um hetta?“ spurdi hann.

Onkur slapp heim, hóast hann ikki var komin heilt fyri seg. Men so kundi henda, at hann ansaði ikki nóg væl eftir sær og kom inn aftur.

Sjúklingar, sum vóru so leingi innlagdir, fingu ymisk ítriv. Eitt dømi var at gera øskubíkar av horni umframt nóg annað.

Eitt serligt upplivisi var, tá ið fiskimenn komu niðan í Hoydalar at verða tuberklakannaðir. Teir komu niðan í bussi. Fyrst varð tikin ein blóðroynd og síðan varð farið í røntgentólið, har Magnussen sat. Tað kom javnan fyri, at stórir og prúðir menn svímaðu av sroytuni, tá ið teir sóu blóðið renna úr náluni. Eina ferð svímaðu sjei mans. Sjúkrasystrarnar vistu, hvørjir teir vóru, og tær høvdu ein stól kláran til teirra.

Til T. F. Thomsen

Eg var heima í einar tríggjar mánaðir eftir, at eg fór úr Uttara Handil. Hetta dámdi mær væl, tí eg hevði arbeitt so nógv úti. Tá ringir Tummas Thomsen frá T.F. Thomsen og spyr, um eg ikki kundi komið og hjálpt sær í einar tríggjar mánaðir at avrokna skipini. Tað var í lagi, um tað bara var hálvan dag.

Georg Thomsen var stjóri. Tað var ógvuliga áhugavert eisini. T. F. Thomsen er jú elsta fyrirøka í landinum. Har er fult av gomlum skjølum og ein dagbók fyri hvørt ár. Vit plagdu at lesa í hesum gomlu bókum.

So fekk eg oljuna at avgreiða. Thomsen fekk eisini umboðan fyri DFDS at selja ferðaseðlar til teirra ferðamannaskip. Teir tríggjar mánaðir blivu til 8-9 ár.

Tað var eitt deiligt arbeiðspláss, tí arbeiðsgevarin var so fittur, og man føldi seg heima har.

Sá Marité aftur

Marité var í rakstri fram til 1973 og harvið alla mína tíð í Uttara Handli. Í 1978 varð hon seld til Svøríkis. Har varð hon sett í upprunastand og skuldi nýttast til at sigla við í svenska skergarðinum.

Eg havi sæð hana eina ferð aftur. Hetta var á Langelinje í Keypmannahavn til eina regattasigling. Tá ið vit komu gangandi, segði Poul, at „hasa hekkuna kenni eg“. Tá sær hann eisini, at navnið Marité stendur á hekkuni. Hann fór so umborð at heilsa upp á teir. Tað fyrsta, hann segði, var, at her luktaði ikki sum við Marité í gomlum døgum. Nú luktaði av parfumu.

So fortaldi Poul, at eg hevði arbeitt í reiðarínum hjá Marité. Tá var einki óført við blíðskapi. Eg fekk bókling við søguni hjá Marité, t-skjúrtur og tilíkt.

Yvirísaðir undir Íslandi

Poul noyddist at steðga at vera motorpassari, av tí at hann fekk oljueksem. Hann fór tí at arbeiða í landi, meðan hann fekk viðgerð fyri eksemið. Hann arbeiddi millum annað sum hjálparmaður hjá Groth Larsen, sum var radio-mekanikari og hevði el-arbeiði umborð á skipunum.

Í 1956 fóru Poul og beiggi hansara, Anthon, til Íslands at fiska við trolaranum Ísborg av Ísafirði. Ein beiggi hansara, Helge, kallaður Lilleba, sigldi sum kokkur við Sólborg, sum var eitt systirskip.

Tað var ógvuliga kalt, og Ísborg varð yvirísaður. Trolarin legði seg so langt, at aðrir sóu botnin á honum, og teir vóru bangnir fyri at fara runt.

Pól fortaldi, at Anthon var í lastini, og teir máttu bara skalka til, so hann var einsamallur har niðri og visti ikki, hvussu støðan var. Men so fingu teir bankað so mikið av ísinum, at skipið rættaði seg aftur.

Tá fingu teir eitt trol um skrávuna, og Poul varð heisaður niður á hekkuna á einum bretti at skera hetta netið av. Hann kundi eins væl verið sligin upp undir hekkuna. Poul var altíð so djarvur. Hetta spældi kortini væl av.

Fóru at reka hotell

Í 1958 keyptu vit Hotel Tveraa, sum var sum eini vanlig hús til støddar. Vit lyftu tað upp og fóru at reka Hotel Tvøroyri, sum opnaði 27. mai í 1959. Vit høvdu um hetta mundið ein døgurða fyri løgtings- og landsstýrismonnum, sum vóru her suðuri og tóku ímóti Leivi Øssurssyni, sum kom úr Portugal, har hann var bygdur.

Í 1970 fóru vit at grava tað út at byggja upp í hotellið.

Fyrstu gestirnir vóru krúnprinsessa Margretha og Heindrikur, prinsur, sum vóru á vitjan í Føroyum í 1971. Tá varð hildin móttøka fyri teimum á hotellinum. Tað var nokk so stuttligt.

Í fyrstuni gekk væl við hotellinum, men tað var ymiskt, sum gekk illa í hond. Helge, beiggi Poul, sum eisini var við í hotellinum, fekk seinast í sjeytiárunum eina heilabløðing. Eftir tað var hann tíverri ikki fult arbeiðsførur. Tað var ógvuliga hart, men vermamman, Poulina, og svigarinnan, Kristianna, vóru har hvønn dag og hjálptu til.

Jólastormurin í 1988 var eisini eitt bakkast. Hotellið fekk tá stóran stormskaða, sum vit einki fingi fyri. Tekjan á húsunum niðanfyri varð lyft upp í heilum líki og feyk á hotellið.

Men so bleiv Poul so sjúkur. Hann fekk blóðtøpp. Hann plagdi tó at halda náttarvakt. Tá ið eg kom heim um hálgum 12 tíðina av hotellinum, fór hann til arbeiðis.

Jona avbestilti Smyril

At tað bar til at gista umborð á Smyrli, meðan hann lá á Tvøroyri, gjørdi nógv fortred fyri hotellið. Hetta var fyri at sleppa fólki frá at fara so tíðliga upp morgunin eftir.

Eina ferð dóttirin, Eydna, arbeiddi umborð á Smyrli, kom Jona Henriksen, kend javnaðarkvinna, til avgreiðsluna at bíleggja pláss umborð at sova. Eydna spurdi, um einki pláss var í landi. Nei, tað hevði Jona ikki kannað. Eydna spurdi so Jonu, „um tað ikki hevði verið rætt at stuðla gistingarhúsi, sum var í bygdini“.

Tá fór Jona at flenna. Tað hevði hon als ikki hugsað um. Nei, hon skuldi ikki hava pláss, tí hon skuldi sova á hotellinum.

Jona var so ótrúliga fitt. Eg havi triggjar ferðir ligið á hvíldarheiminum saman við henni. Vit sótu ofta út á náttina og prátaðu. Hon visti so nógv at greiða frá.

Hon var í hvussu er javnaðarfólk í orðsins rætta týðningi.

Seinast í 1991 máttu vit gevast við hotellinum.

Húsini

Vit hava bygt hesi húsini, sum eg búgvi í. Tá vóru aðrar tíðir. Vit byrjaðu í 1944 at grava út og stoypa. Húsini vóru heilt liðugt í 1947, tá ið vit giftust. Tey kostaðu 23.500 kr. Tá var tað bæði málað og tapetserað.

Poul doyði í 1996, 73 ára gamal.

Í minningarorðum um hann varð millum annað skrivað, at Poul var sera væl dámdur av øllum. Skemtingarsamur var hann altíð. Væl dugdi hann at greiða frá tí, hann hevði upplivað. Tí var tað altíð hugnaligt at koma á tal við hann. Hansara vinsæla og blíða lyndi var mennandi. Við honum er ein býarmynd farin.

Tað kann skoytast uppí, at Poul var kendur sum ein góður málmaður hjá TB. Serliga kendur frá ferðini til Hetlands í 1956, har m.a. Thorolf Dam var við og yrkti TB-singin til minnis um túrin.

Javnaðarfólk um ein háls

Ættin hevur verið sera iðin javnaðarfólk. Pápi var ein teirra, sum stovnaðu Fylking, og hann var eisini uppi í at stovna javnaðarfelagið. Tá var stíkur yvir tí. Eg minnst, at vit vóru úti og marsjeraðu við einum flottum flaggi hjá Fylking. Vit gingu eftir ovara veg og so eftir niðara vegi til „skervknúsan“, sum tað varð kallað. Hetta var beint áðrenn kirkjugarðin. Har vóru talur hildnar. Tá var so pápi við.

Dammurin góður lærari

Petur Mohr Dam var ómetaliga fittur. Hann var eisini skúlalærari hjá mær. Tá lærdu vit at skriva feilfrítt føroyskt. Eg minnst, at eg hevði skrivað ein stíl í 5. flokki, áðrenn eg fór í real. Har var ivamál, hvørt eg hevði skrivað eitt *s* ella *r* í einum orði. Tað trekti niður, annars hevði eg fingið eitt ug. Petur Mohr Dam deildi teir, sum dömdu tað.

Tá ið vit høvdu hann í landalæru, skuldu vit blunda, og so skuldu vit ímynda okkum londini, sum vit skuldu tosa um. Men so kundi hann eisini sita og lesa Sosialin mitt í tímanum. Hann var framúr. Kona hansara, Ragnhild, var eisini eitt framúr fitt fólk.

Vit vóru altíð inni hjá Dam, tá ið val var. Har var altíð fult av fólki. Dam bjóðaði ein kopp av te og kakur, men hann koyrði kortini ongan út, um tey høvdu kenning.

Poul var eisini sera iðin í politikkinum. Tá ið val var, koyrði hann runt at savna atkvøður.

Ein onnur politisk kanón á Tvøroyri var Kristian Djurhuus. Hann var sera fittur. Petur Mohr Dam og hann arbeiddu eisini væl saman. Hetta merkti eg eisini, tá ið vit skuldu byggja upp í hotellið. Tá var ein hotellgrunnur, sum Kristian Djurhuus hevði við at gera. Eg fór so at snakka við hann, og hann bað meg so fara til Petur Mohr Dam eisini. Hetta spældi væl av.

Eitt má eg siga, at øll tey ungu fólkini, sum eg havi havt í arbeiði ella ar-beitt saman við, hava verið heilt ótrúliga fitt og arbeiðssom. Tað hendir enn tann dag í dag, at eg fái heilsanir frá teimum, og nøkur koma enntá at vitja. Tað frøir mítt hjarta, at man sjálvst eftir so nógv ár ikki er gloymd.

Mær hevur eisini dámað væl at ferðast. Eg byrjaði at ferðast, tá ið eg var 50 ár. Eg var við fót bóltliðinum í Hetlandi í 1962. Eg havi eisini ferðast nógv við pensjónistunum seinnu árin.

Gerda doyði í 2010.

Jonny Lamhauge Ein hugtakandi søga um umsorgan

Jonny er fødd í 1926. Hon nýtti alt sítt vaksna lív at taka sær av syst-ur síni, Valentinu, sum var fullkomiliga avlamin. Hennara avrik kann sigast at vera eitt av teimum sjáldsomu. Jonny fekk ikki familju sjálv, men hon er „gumma“ hjá mongum í ættini.

Jonny Lamhauge í Rituvík, hefur eina heilt serliga og einastandandi sögu, sum snýr seg um umsorgan. Hennara lív hefur verið øðrvísi enn hjá teimum flestu.

Hon greiðir frá:

Pápi mín var fiskimaður. Hann smíðaði eisini hús og hefur smíðað fleiri hús í Rituvík. Hetta gjørdi hann á vetri, tá ið menn lógu heima. Eisini velti hann upp úr nýggjum, so leingi hann orkaði.

Vit vóru átta systkin. Tað elsta, Hans, doyði 9 mánaðir gamalt av kikhosta. Síðan komu Valentina, Hans, Søren Jacob, Esmar, Jógvan, Meinhard og eg sjálv sum tað yngsta.

Meinhard fórst í bestu árum

Meinhard hevði undir krígunum arbeitt hjá eingilskmonnum at byggja oljutangar í Søldarfirði.

Í 1946 fór hann til Íslands at arbeiða við flogvallarbygging hjá amerikanarum.

Men hetta endaði ikki væl. Ein sunnumorgun fóru nakrir føroyingar ein súkklutúr. Millum teirra vóru Esmar og Meinhard og systkinabarn okkara, Meinhard Hansen av Nesi. Tá kom ein bussur framvið, og teir fóru út á vegjaðaran.

Meinhard datt inn undir bussin og doyði á staðnum.

Hetta var sjálvandi ein øgiligur skelkur. Mamma fekk bræv frá honum í juni mánaði, har hann skrivaði, at „nú koma vit skjótt heim, og tað gleða vit okkum til“.

Hann skrivaði eisini til mín, at hann hevði keypt mær súkklu.

Meinhard doyði bara 23 ára gamal, og hann var so ógvuliga fittur. Nú kom hann heim við Dronning Alexandrine 14 dagar seinni í kistu.

Tann sunnudagin, sum hetta hendi, droymdi eg, at Meinhard kom aftur av báti, og hann rætti mær eina dukku og súkklu. Hetta fortaldi eg mammu sama morgun, sum vit fingu deyðsboðini seinni um dagin.

Valentina hevði bjarta framtíð

Valentina var elst av okkum systkjum, fødd í 1906. Eg varð fødd í 1926, so statt vóru 20 ár millum okkum.

Eg minnst tískil ikki hennara barndóm. Men Petra, sum giftist við N. J. Rasmussen, kenda prestinum í Klaksvík, og hon vóru javngamlar.

Petra greiddi seinni frá í eini grein hjá Jonu Henriksen, at „vit gingu í skúla fjórðu hvørja viku, og vit fingu nógv fyri og fingu hollan lærdóm.

Tað liggur til familjuna hjá Valentínu at lesa nógv, minnst væl til og duga væl at siga frá. Teimum dámdi væl at syngja og kvøða, og tær báðar lærdu seg sjálvar kvæði og kempuvísur.“

Petra mintist eisini, at Valentina var glað av lyndi, hevði eina vakra rødd og sang altíð.

Í 1920 vórðu tær konfirmeraðar í Nes kirkju. Valentina var ógvuliga nom, tí var ætlanin, at hon eins og vinkonan, Petra, skuldi fara á læraraskúla.

Lívið broyttist fullkomiliga

Men tá ið Valentina var 16 ára gomul í 1923, broyttist hennara lív fullkomiliga. Tá fekk hon meningitis. Hon var tískil longu sjúk, tá ið eg varð fødd.

Herup var lækni á hospitalinum tá. Hann gav henni heilivág, men einki hjálpti. Men tá vóru sjálvsagt ikki teir viðgerðarmøguleikar sum nú. Eg minnst hana bara hava fingið nakrar smáar gular tablettir.

Sjúkan byrjaði við, at hon fekk so ræðuliga pínu í høvdið. Tað var ikki lætt tá á døgum at koma á sjúkrahúsið. Fyrst varð hon borin oman í fjøruna.

Læknabáturin kundi ikki leggja at, so Valentina mátti fæst við báti umborð.

Tað segðist, at tað hoyrdest um alla Rítuvíkina, sum hon rópti av pínu. Hon lá so eina tíð á Gamla Hospitalið í Havn. Hon kom heim aftur, og tað gekk so líðandi afturá hjá henni. Hon lammaðist meira og meira.

Eg minnst hana binda, men tað var nú grúiliga lítið. Eisini minnst eg hana kunna renna yvir til Hans beiggja, sum bygdi í 1934. Men tá ið hon kom fram, máttu tey lofta henni, annars datt hon.

Jonny fekk sína lívsuppgávu

Hvussu álvarsom støðan var, fekk eg váttað ein dag, mamma fór til Søldarfirðar at vitja beiggja sín, Garða Jákup.

Eg var 14 ára gomul og skuldi ansa eftir Valentínu. Hon lá í songini, og so rópti hon nývaknað og bað um breyð. Tá hevði hon enn mál. Eg fór so og gav henni breyð, og hon át sjálv. Tá hugsaði eg, at nú er hon frísk, tá ið mamma kemur aftur. Men tá ið hon royndi at koma upp úr songini, datt hon.

Í fyrsta umfari vóru tað foreldrini og eg sjálv, sum passaðu Valentínu. Hetta kravdi sjálvsagt meira og meira, sum tíðin gekk, og tað gekk afturá hjá henni.

Fyrstu tíðina kundi eg kortini fara burtur onkuntíð. Eg var eitt skifti í húsi í Klaksvík hjá Bettu Justinussen, sum var lærari. Hon var gift við Pouli, ættaður úr Svínøi. Somuleiðis var eg í Havn í húsplássi.

Eisini fór eg til Gøtu og lærði at seyma hjá Palla Thomsen, skraddaranum. Her hava nógvar kvinnur lært at seyma gjøgnum árin.

Eg búði hjá Jóannesi hjá Mikkjali í Barbustovu, sum var verfaðir tveir av mínum beiggjum, Søren Jacob og Jógvan.

Men tað skal eisini sigast, at tá ið eg var burtur, var tað ikki so væl dámt. Tað var jú so strævið heima við eini so sjúkari dóttur.

Tá ið Rosa, dóttir Signu og Søren Jacob, varð fødd, var eg eisini í Gøtu. Søren Jacob kom inn í grind. Tá segði hann: „Tú mást koma út aftur til Rituvíkar við mær“. Eg bleiv tí meira og meira bundin at húsinum.

Signa kom í húsið

Søren Jacob giftist í 1940 við Signu Mikkelsen úr Syðrugøtu, og tey giftust inn hjá okkum. Tá ið Signa kom, vóru í húsi fleiri brøður, mamma og pápi, umframt Valentina og eg sjálv.

Hetta skuldi so merkja, at eg kundi vera leysari, og tað var eg eisini til tíðir. Annars hevði eg slett ikki sloppið út. Eg kundi onkuntíð arbeiða sild í Lynfrost.

Men so bleiv mamma sjúk. Hon fekk giktfeður, og hon skuldi liggja á rygginum í níggu mánaðir heima hjá okkum. Hetta kom omaná alt annað, og tá mátti eg vera heima.

Tað var sum so eingin annar móguleiki hjá mær. Signa fór at eiga børn, og tað gav henni nokk at gera. Men kortini var eg leysari av tí, at tey búðu her.

Mátti hjálpast við øllum

Tá ið vit komu til 1946, kundi Valentina rópa, men ikki ganga. Hon kom altíð upp og varð sett í ein stól, men tað mátti hon eisini fáa hjálp til. Hon varð so lögð seinnapartin á degi og kom so upp aftur.

Henni dámdi sera væl at lesa, og tað kundi hon gera meginpartin av síni tíð. Men í nógv ár var hon ikki før fyri at blaða sjálv. Tá ið hon skuldi blaða í bókini ella blaðnum, so rópti hon, og tann, sum tá var næst, skuldi so koma og blaða.

Hon las, inntil hon segði: „Tak blaðið frá mær.“ Hon kundi tosa fyrstu tíðina, men tað var so óskilligt, at tað var næstan bara eg, sum skilti hana.

Hon gav eisini tekn, sum eg skilti.

Hon skuldi eisini lyftast í stólinum, og beinini skuldu javnan flytast. Hetta vóru øll í húsinum um at gera.

Tað var ikki nógv hjálp at fáa. Eina ferð fekk hon tvær pútur, sum kundu stuðla henni. Hon fekk eina ferð ein koyristól frá almennum stovni, men hon

kundi ekki sita í honum, og stólurinn fór avstað aftur. Hetta merkti eisini, at Valentina heldur ekki slapp út fyrir dyr.

Hetta var ein göngd í sjúkuni, sum læknarnir ekki kundu skilja. Tað kom eina ferð ein danskur lækni, sum vildi fáa greiði á hesum. Men hesum kom so einki burtúr. Men Poul Olsen, kommunulæknin, royndi einar 14 dagar at geva henni eitt annað slag av tablettum, sum vóru fyri parkinsonsjúkuna, tí hon ristist so ill viðhvørt. Men hon toldi ikki hesar tablettir, so hesum kom heldur einki burtúr.

Kundi einki sjálv

Tað mátti altíð onkur vera inni hjá Valentinu. Hon kundi ikki eta sjálv og mátti tí matast. Hon mátti eisini hjálpast, nærum berast, út á vesi. Tað var eisini mín uppgáva.

Eg svav eisini altíð inni hjá Valentinu. Tá ið hon rópti, fór eg upp, men tibetur sovnaði eg altíð aftur. Svøvgávur hevði eg góðar. Eg fór eisini upp fleiri ferðir hvørja nátt at venda henni. Tað kundi hon sjálvandi ikki gera sjálv.

Tað eydnaðist henni eisini at sleppa undan liggisárum, og hetta fekk eg rós fyri frá læknunum.

Í gomlu húsunum var so trongt, at hvørt kvøld mátti eg taka divanina inn í kamarið, og tá fekst hurðin ikki aftur. Morgunin eftir skuldi divanin út aftur, áðrenn eg kundi fara at hjálpa henni.

Fyri at siga sum er, so skilji eg ikki nú, at hetta bar til. Søren Jacob bygdi nýggj hús í 1950, og vit fluttu inn hagar. Tá var meira pláss, og tað gjørdist eitt sindur lættari.

Kamarið hjá okkum var partvíst býtt sundur av einum hálvveggi. Mamma og pápi svóvu øðrumegin, og Valentina og eg hinumegin. Pápi doyði í 1957. Til mamma doyði í 1972, svav eg í kamarinum hjá mammu, og Valentina svav hinumegin hálvvegginn. Eg hevði veruliga einki kamar sjálv.

Tá ið mamma doyði, lá eg inni hjá henni. Hon var so trong, men so segði hon: „Legg teg og sov góða. Eg haldi, at eg fari at sovna.“ Eg sat mestsum undir henni, tá ið hon doyði.

Eftir tað vóru Valentina og eg einsamallar um kamarið. Tá ið Valentina kom upp, varð hon sett í sín stól, sum varð settur í duraopið millum kamarið og køkin. Tá kundi hon síggja inn í køkin og eygleiða tað, sum hendi har.

Hans, beiggi Signu, var so fittur í hondunum. Hann fekk lagt hita úr køkinum inn í kamarið. Tá var ikki vanligt at hava hita aðrastaðni enn í køkinum.

Droymdi ekki um at leypa frá

Børnini í húsinum minnast til, hvussu Valentina alla tíðina rópti: „Jonny, Jonny!“ Eg kundi verða vakt allar tíðir á samdøgrinum. Hetta varði í meira enn 40 ár.

Annars var hetta eitt stuttligt og gott heim. Tað vóru so nógv fólk, sum komu inn á gólvið. Tað var altíð ein skemtiligur, lættur og eisini fólkaligur tóni innanveggja. Øll vandaðu sær um orðini.

Menn gingu ofta hús úr húsi at hugna sær. Tá komu teir eisini inn higar at fáa eitt prát. Søren Jacob var skemtingarsamur maður og tí stuttligur at vitja.

Mamma gjørdist eisini sjúk

Mamma var upprunaliga sera røsk, men giktfeðurin hevði tikið henni fast. Mamma bleiv aftur sjúk, og nú var tað blóðið, sum tað var galið við. Hon fór í 1953 til Havnar á sjúkrahúsið, og tá var blóðprosentin komið niður á 28, sum var ógvuliga lágt.

Dagin eftir fór eg til Havnar at vitja hana. Tá hevði hon fingið blóð um morgunin. Eg sá tá, at hon var nógv betri. Men eg mátti heim aftur, tí Signa skuldi eiga Petru, yngsta barnið. Hon kundi ikki lyfta Valentinu í teirri støðuni.

Tá ið eg kom oman á Trónd, mjólkarbátin, nú stóð mammubeiggi, Garða Jákup, har, og ein kista stóð á dekkinum. Tá var tað Lisa, kona hansara, sum lá í kistuni.

Hann fortaldi tá, at hon fór suður á Landssjúkrahúsið, tí hon hevði so lágt blóðprosent. Hon fekk blóð og toldi tað ikki. Eisini fekk hon nógvan fepur.

Tað var tað sama, sum bagdi mammu, sum eisini hevði fingið blóð. Eg fór beint í telefonina at vita, hvussu vorðið var við mammu. Tey søgdu, at hon hevði yvir 40 í fepri. Sagt varð, at hetta var vanligt. Hon ernaðist og kom heim aftur.

Takkaði fyri sangin

Tað komu sum sagt nógv fólk inn til okkara. Ein dagin kom ein maður inn at heilsa upp á Valentinu.

Hann biður hana: „Syng ein sang fyri mær.“ Hon var kend fyri at hava gott mál.

Tað hevði hon næstan til sín doyggjandi dag, at hon kundi skera úti at syngja, eisini um náttina.

Hon spurdi, hvønn sang, hon skuldi syngja. Hann svarar: „Jesus, Jesus, Jesus sigter alt mit hjertes længsel til“. Hon sang sangin, og hann var fegin um at hoyra hann aftur.

Eina aðra ferð kom ein annar maður inn. Hann sat í køkinum, og eg var inni hjá Valentínu. Hann vildi so gjarna sleppa at heilsa upp á hana. Signa kom inn í kamarið til okkara. „Veitst tú hvat Jonny, hann vil sleppa at heilsa upp á Valentínu.“ Tað var í lagi. Ørindini vóru, at hann vildi sleppa at takka henni fyri sangin í skúlanum, har lestur varð lisin, áðrenn kirkjan kom. Tað var altíð Valentina, sum sang fyri á hesum samkomum.

Tað kundu vera sangir sum „Nærmere Gud til dig“ ella „Jeg kunde min Jesus prise“. Teir kundi hon syngja uttan nakað.

Tá ið gudstænasta var í útvarpinum, sum kom í 1957, fekk hon sálmað og kundi syngja við. Tá var hon so púra lammað og kundi ikki so frægt sum snara høvðinum.

Børnini ríkaðu lívið

Valentínu dæmdu so sera væl børn. Hon elskaði at síggja tey renna um beinini á sær.

Hon lærði eisini tey eldru børnini at rokna. Hóast hon ikki kundi siga nakað av týðningi, so fekk hon kortini givið til kennar, hvat hon helt.

Hetta var alt strævið, men eg vil leggja afturat, at vit húsfolkini arbeiddu saman alla tíðina at passa Valentínu.

Eg vil eisini siga, at tað vóru børnini í húsinum, sum ríkaðu lívið hjá mær. Eg metti tey næstan sum míni egnu børn. Signa og Søren Jacob fingu fimm børn. Frá teimum eru komin nógv børn, barnabørn og eisini langommu- og langabbabørn umframt teirra makar. So bara hjá teimum er familjan heilt stór. Tey rokna meg øll fyri at vera gumba teirra.

Mátti fáa sondu

Eina ferð mátti Valentina fara á hospitalið, tí tað fekst einki niður í hana. Alt fór rangt, og tá hostaði hon so illa. Hetta var eini 10 ár áðrenn hon doyði.

Hetta var annars fyrstu og seinastu ferð hon kom á hospitalið eftir ta viðgerð, hon fekk, tá ið hon gjørdist sjúk.

Tá fekk eg lært at geva henni mat gjøgnum sondu. Eg gjørdi matin til við hvirlu og mataði hana gjøgnum sonduna. Hetta kundi vera allur matur, enntá ræstur fiskur.

Tað gagnaði henni at fáa sondu. Hetta styrkti hana so væl. Eg fekk eina skrá við tí, eg skuldi geva henni, og hvussu nógv tað skuldi vera.

Sondan varð lögð gjøgnum slangu úr nösuni í magan. Hetta merkti, at hon ikki merkti nakran smakk. Men tey ráddu mær til at geva henni jogurt uttan um sondina. Tá fekk hon smakkin eisini.

Annars dámdi henni so væl at fáa lagkøku, tá ið føðingardagur var í húsinum. Men tað bar ikki til nú.

Nú varð skipað fyri, at Valentina fekk heimahjálp morgun og kvöld. Men eg mátti kortini vera inni og hjálpa til at lyfta hana úr songini. Tað kundi heimahjálpin ikki gera einsamøll.

Eg svav inni hjá henni, so tá ið heimahjálpin kom, mátti eg upp úr míni egnu song.

Eg haldi meg kunna siga, at hetta arbeiðið hjá mær var í døgndrift.

Nógv binding og seyming

Í køkinum sótu vit nógv og bundu. Valentina eygleiddi okkum í sínum stóli og taldi meskarnar alla tíðina. Eg tók eisini klæði inn at seyma fyri onnur. Hetta kundi lættliga gerast saman við, at eg passaði Valentinu.

Eg plagdi eisini at seyma upp á húsfólkið, eisini buksur til dreingirnar. Tær vóru so forkunnigar, at tær høvdu lumma. Tað var sjálvandi mansligt hjá dreingjunum at ganga hendur í lumma. Jeffri, bróðursonurin, datt eina ferð, men hann vildi ikki taka hendurnar úr teimum finu lummum!

Valentina lurtaði áhugað eftir jólaheilsanum úr Danmark. Tá sat hon alla tíðina og græt. Hon hugsaði vist um øll hesi, sum vóru so langt av landi skotin á jolum.

Valentinu dámdi væl at síggja fólk. Rosa, dóttir Signu og Søren Jacob, giftist inn til okkara við Viggo, sum var av Toftum. Seinni bygdu tey í Runavík.

Valentina vildi so fegin hava tey at gista hjá okkum í Rituvík, tá ið tey komu á vitjan. Hon fekk bara sagt orðið „gist“, men tá vistu vit, hvat hon meinti við. Tá vóru bara børnini hjá Rosu í tí næsta ættarliðnum.

Hetta varð mín uppgáva í lívinum

Tað góða var, at vit merktu ongantíð til, at Valentina hevði nakra pínu, heldur ikki í høvðinum, har sjúkan byrjaði.

Í nógv ár gjordi eg alt hetta uttan at hugsa um at fáa nakað fyri tað. Men eina ferð kom onkur, helst frá kommununi, og segði, at eg átti at fáa samsýning fyri mítt arbeiði við Valentinu.

Valentina var ikki beisk um sína lagnu. Tað kom ikki fyri, at hon setti spurning við, hví hon var blivin sjúk. Ikki gramdi hon seg heldur.

Doyði 84 ára gomul

Dr. Djurhuus, heiðadoktarin, segði eina ferð við mammu, at Valentina kundi liva sín fulla aldur. Hjartanum bilaði einki. Hon bleiv eisini gomul.

Valentina doyði 1. august, sum hon hevði fyllt 85 ár tann 6. oktober 1991.

Tann dagin segði Rosa við meg: „Veitst tú hvat, skulu vit ikki fara ein túr til Funnings?“ Dóttir hennara og Petra hjá Søren Jacobi vóru í summarhúsi í Funningi. Eg segði, eg visti ikki, tí Valentina hevði eitt sindur av fepri. Hetta var kortini so lítið, at tað ikki mundi bila, so eg fór við Rosu.

Heimahjálpin skuldi koma at leggja Valentinu, so eg skuldi ikki hugsa um tað. Vit fóru so til Funnings, men eg føldi slíkan ófrið á mær og vildi sleppa aftur til hús. Vit fóru so, og eg hugsaði við mær, meðan vit koyrdu: „Á dú, sum tað er langur vegur“. Tá høvdu fólk ikki telefon uppi á sær, so tað bar ikki til at fáa at vita, hvussu til stóð heima.

Tá ið eg komi inn til okkara, segði Søren Jacob: „Eg haldi ikki, at hon hevur tað so gott.“

Eg leyp inn í kamarið og segði: „Valentina, nú eri eg afturkomin.“ Men hon segði einki. So setti eg meg hjá henni og segði við hana: „Eg eri hjá tær.“

Eg føldi eisini, sum um hon visti, at eg var komin. Kanska hevur hon bíðað eftir mær. Eina løtu seinni var hon farin.

Var tað ikki merkiligt? Eg kundi tað sama verið í Funningi, men henda órógvinn fekk meg heim aftur, so eg kundi vera hjá henni síðstu lötuna, hon livdi.

Tá ið Valentina doyði, varð eitt stórt tómrúm hjá mær. Hon hevði fyllt stóran part av mínum lívi. Men tann stóra og vaksandi familjan hjá Signu og Søren Jacobi fylti hinvegin meira og meira.

Kristnitrúgvinn merkti nógv

Eg kann siga, at eg havi havt eitt gott lív, men tað var kortini hart. Eg kundi næstan einki gera, sum onnur kundu. Tá ið eg var ung, varð eg biðin at arbeiða á sjómansheimi í Grønlandi. Tað hevði dámað mær væl, men tað bar ikki til í míni stöðu.

Men eg havi kortini havt nokk so nógv at gera í Rituvík sum kokkur við ymisk tiltøk sum brúdleyp og slíkt. Tá ið eg var kokkur, plagdi Signa at sita inni hjá Valentinu.

Kristna trúgvinn var natúrligur partur í heimi okkara. Vit fóru sunnudagar til lestur í miðstiónshúsinum. Hetta var áðrenn kirkjan varð bygd í Rituvík. Tá ið farið varð til altars, gingu vit heim á Nes.

Eisini las pápi lestur heima. Um kvöldið las hann andaktina úr Husandagtskalendaranum, sum hekk í mongum heimi. Eisini sótu beiggjarnir nógv inni hjá okkum og sungu.

Um veturin varð nógv farið til minniðsvikur í øðrum bygdum. Søren Jacob var virkin missiðnsmaður, sum plagdi at tala á hesum á møtum.

Eg havi sjálvandi eisini gingið í kirkju og í missiðnshúsi í Rituvík. Umframt tað havi eg eisini verið í sjómanskvinnuringinum í bygdini, síðan hann varð settur á stovn.

Annað lív 65 ára gomul

Tá ið Valentina doyði, var eg 65 ára gomul. Tá gjørdist eg leysari og kundi vera øðrum til hjálpar. Eisini havi eg ferðast uttanlands, og eg havi enntá verið ein túr í Grønlandi.

Søren Jacob doyði í 2008, og Signa doyði í 2011, so nú eri eg einsamøll í húsi. Men børnini, sum eg eri „gumma“ hjá og onnur bróðurbørn míni eru dúglig at vitja meg. Eisini eri eg so mikið væl fyri, at eg kann fara í føðingardagar og til ymisk tiltøk.

Fødd til uppgávuna

Eg haldi, at eg var fødd til hesa uppgávu at passa Valentinu. Eg kundi ikki so mikið sum hugsað og sagt, at nú fari eg. Hetta skuldi vera mín uppgáva í lívinum. Eg havi eisini havt góða heilsu. Tað er ikki komið fyri, at eg havi verið tarnað í hesum orsakað av sjúku. Kanska hevur eisini verið ein meining í tí.

Samanumtikið havi eg havt eitt gott lív. Víst fekk eg ikki mann og børn. Men eg fekk eina lívsuppgávu, sum ikki øllum er beskorið, og familju havi eg so nógva, sum fáur annar.

Ásla Kjærbæk
**Bretski hermaðurin
fekk minnið aftur,
tá ið hann sá Áslu**

Ásla er fødd 1926. Hon bleiv ein av teimum mongu føroysku gentunum, sum giftust við bretskum hermanni, Stan. Men hetta var ikki bara at siga tað. Ása upplivdi, at Stan aðra staðni á vígvøllinum kom út fyri slíkum skelki, at hann misti minnið. Tað fekk hann ikki aftur, fyrr enn Ása kom til Bretlands, og Stan slapp at síggja hana.

Ásla Kjærbæk er úr Sumba. Hon giftist við bretska hermanni og búsettist í Bretlandi.

Foreldrin vóru Margretha og Óli Kjærbæk. Ásla og tey vóru sjeystkin. Ásla var yngst.

Í 1943 kom Stanley Charles, vanliga kallaður Stan, sum blaðungur hermaður til Akrabergs. Hann arbeiddi vanliga sum bilførari hjá flogvápnum. Stan hevði annars fyrst havt støð í Vágum, men varð so sendur til Akrabergs. Tað var ikki koyrandi millum Sumba og Akraberg, og tí mátti gangast ímillum. Var nakar førningur, varð hann vanliga borin. Tá ið Stan og felagar komu við viðförinum til Sumbiar, var kavi og ringt geingi. Men sumbingar vóru hjálpsamir. Tveir brøður Áslu hjálptu teimum at bera viðförin til Akrabergs. Dagin eftir fóru hermenninir aftur til Sumbiar at takka fyri hjálpina, og teir spurdi, hvar hesir beiggjarnir búðu. Við sær høvdu teir sjokolátu og annað forkunnigt góðgæti. Teir vórðu vístir á húsini, og her hittu teir so hesa ungu Áslu.

Hvat ið var ella ikki, men tey bæði Stan og Ásla blivu góð. Hetta var nú ikki bara sum at siga tað. Ásla var sera ung, nóg illa 18 ára gomul. Pápanum og beiggjunum dámdi tað einki, at hon skuldu binda ann við ein fremmandan hermann, men mamman stuðlaði henni alla tíðina. Seinni komu mannfólkini eisini í teirra part.

Var við D-dagin

Kærleikin millum Áslu og Stan skuldi so standa sína roynd. Tað kom hon eisini, tí tíðin hjá Stan í Akrabergi gjørdist ikki drúgv. Tað var meira at gera hjá bretska hermonnunum aðrastaðni á vígvøllinum enn í Føroyum. Stan fór so avstað aftur. Einaferð kom hann aftur ein mánað í september/oktober 1943, men tá slapp hann ikki longur enn í Vágar, sum var høvuðsstøðin hjá bretska hermonnunum, og har skuldi hann verða. Stan slapp ikki av oynni at vitja gentuna í Suðuroy. Hon slapp heldur ikki at vitja í Vágum, sum vóru avbyrgdar, og tað kravdist eitt serligt pass at koma tann vegin. Tað fekk ikki hvør sum helst. Men bjargingin var, at mamma Áslu var ættað úr Vágum. Tessvegna kundi hon fáa pass til tær báðar, og sloppið var. Men steðgurin í Føroyum var ikki langur. Aftur mátti Stan fara avstað, men hesa ferð var tað til nakað so álvarsamt sum D-dagin, sum stóð fyri framman. Nú vóru týskarar so mikið viknaðir, at tíðin var komin hjá teimum sameindu at gera innrás í Europa. Innrásin byrjaði tann 6. juni 1944, tá ið ein stórir skipsfloti ferdi ein heilan her yvir á europeiska meginlandið at berja týska herin niður.

Tað eydnaðist her at lumpa týskarar og at taka teir á bóli, tí teir væntaðu innrásina eina aðrastaðni. Stan var við í tí sum kallaðist D-day 2, og sum var 7. júní, dagin eftir fyrsta D-dagin.

Hann var tískil við, tá ið Týskland endaliga var niðurbart og vestanveldini undir framvegis stórari týskari mótstöðu bardu seg eystureftir, meðan sovjetiski herurin trokaði seg fram eystanifrá. Tað var ikki tespiligt hjá hesum hermonnum.

Deildin hjá Stan kom fram á kz-legur á leiðini til Berlin, har lík lógu í hópatali. Uppgávan var so at fáa hesi lík burturbeind. Hetta var ógvuliga óhugnaligt. Tástani kom rættiliga fram, hvussu ræðuligt nasistýrið hevði verið. Eisini skuldu tey hjálpast, sum enn vóru á lívi í hesum legum. Bardagin endaði, tá ið sovjetiski herurin tók Berlin og Hitler beindi fyri sær. Aftaná komu Sovjet, USA, Frakland og Bretland, í eini skiftistíð, at býta bæði Týskland og Berlin millum sín. Stan kom at hava støð í bretska partinum av Berlin, har tað nú var ein stór uppgáva at fáa býin at virka aftur. Stan koyrdi sjúkrabil. Hann kom væl frá sjálvum krígunum, men nú var hann fyri einum granatálopi, har hann fekk eitt sokallað granatsjokk. Tann felagin, sum Stan var saman við, doyði í hesum álopi. Hetta var ein ógvislig uppliving, og gjørdist Stan sjúkur í fleiri ár.

Stan fekk minnið, tá ið hann sá Áslu

Hann misti eisini minnið, og hetta var sjálvsagt eitt rættiligt bakkast, eisini fyri familjuna.

Heima bíðaði Ásla tolin og spent um tað, sum hendi í Europa. Tað vóru framvegis harðir bardagar við nógvum falnum, so ein kundi ikki kenna seg vísan í, at alt hetta fór at spæla væl av.

Men tá so kríggið var av, bar til at fara at hugsa um framtíðina. Ásla kundi ikki leypa avstað, fyrr enn viðurskiftini vóru greið. Støðan hjá Stan bøtti heldur ikki um.

Systirin Meta var eisini blivin gift við einum enskum hermanni, Rex, sum hevði støð í Havn. Tey fluttu longu í 1943 til Onglands, og tey búðu í Southampton út móti Ermasundi.

Nakað eftir krígslok fór Ásla í 1947 til Metu at vera. Her matgjørði hon á einum sjúkrahúsi. Tað var hon so ófør til.

Tað var ein serlig orsök til, at foreldrini hjá Stan vildu hava Áslu at koma til Bretlands. Stan hevði framvegis trupulleikar at fáa minnið aftur, og hetta ørkymlaði sjálvandi foreldrini. Kanska kundi tað hjálpa, um hann sá Áslu, og tað var júst tað, sum hendi. Fyrsta hann sá hana, raknaða hann so smátt við, og tað var skjótt, at hann var komin fullkomiliga fyri seg.

Tey giftust í 1951 og komu at búgva beint við foreldrini hjá Stan. Tey vóru sjálvsagt sera takksom fyri, at Stan á henda hátt hevði fingið minnið aftur.

Hann arbeiddi í fyrítøkuni hjá pápa sínum, sum átti 23 lastbilar. Upprunaliga hevði fyrítøkan bara hestavognar, og teir fingtu tann fyrsta lastbilin í býnum. Her kom ein rættilig broyting í, tá ið javnaðarflokkurin, Labour, vann fyrsta parlamentsvalið eftir kríggið. Tá vóru sosialistar framvegis sosialistar, og teir tjóðartóku fyrítøkuna. Stan slapp so at gerast almennur stjóri í „síni“ fyrítøku í Southend nakað sunnan fyri London. Tað var tískil ikki so langt millum báðar systurnar. Tær kundu tí síggjast javnan.

Ásla letur sera væl at, hvussu gott hon hevur havt tað í Onglandi. Hon var sera væl móttikin av foreldrunum hjá Stan. Stan og Ásla fingtu tvær døtur, Marinu og Sharon, og tær eiga hvør sín son.

Hevur upplivað Mugabe

Ásla hevur ikki sæð nógva til føroyingar. Eingin býr á teirra leiðum. Nógvir bretskir hermenn fingtu føroyska konu. Tey fyrstu árinu plagdu tey at hittast eina ferð árliga í London. Men tá ið luttakaratalið minkaði, helt hetta uppat. Dóttirin Marina og maðurin fóru á ungum árum til Zimbabwe. Hetta var longu, meðan tey hvítu við Ian Smith høvdu valdið har. Stan og Ásla hava tískil fleiri ferðir verið í Zimbabwe. Tey hava eisini búð har eitt ár í 1987/88. Zimbabwe var tá eitt tað fremsta landið í Afrika. Ásla tekur eisini til, hvussu gott tað var at vera har. Her var eisini sera vakurt.

Robert Mugabe varð fyrstu árinu roknaður sum ein trygd fyri, at hetta kundi halda áfram. Men so skuldu ikki verða. Hann hevur snøgt sagt oyðilagt landið, so tað er farið á ørmundarhús.

Marina kom heim aftur í 1989, tá ið viðurskiftini gjørdust so ótrygg, og hon fekk arbeiði sum lögfrøðingur í London. Hin dóttirin, Sharon, er leiðari á eini sjúkrahúsdeild, har sjúklingarnir bara eru innlagdir um dagin. Tey búgva einar 10 minuttir við bili frá Áslu.

Tey fyrstu nógvu árinu var tað ógvuliga trupult at ferðast millum Føroyar og Bretland. Nógvar konur plagdu at fara heim við fiskiskipum, sum komu til Bretlands at landa fisk. Ásla plagdi onkuntið at fara við flogfari til Danmarkar og so við skipi til Føroya. Men Stan vildi ikki sigla. So hann kom ikki til Føroya aftur, fyrr enn Icelandair fór at flúgva í 1963. Honum dámdi sera væl í Føroyum. Tey hava verið nógva í Føroyum, og ættin í Føroyum hevur eisini vitjað tey. Tey láta væl at blíðskapinum. Tey taka til, at Ásla er eitt framúr gott fólk. Hon hevur eisini eitt lætt sinnalag, og dugir væl at koma í samband við fólk.

Stan doyði í 1996. Ásla letur væl at, at tað er gott at vera gamal í Bretlandi. Umframt vanligu pensjónina fær hon bæði eina persónliga pensjón og pensjón eftir Stan.

Naena Danielsen Góður barndómur við missión, skúla og herseting

Naena varð fødd í 1927 í Syðrugøtu. Hon greiðir fyrst og fremst frá sínum barndómi. Børnini høvdu øll sínar skyldur, og tað ikki minst, tá ið pápin var til skips. Vit fáa at vita, hvussu tað var at ganga í skúla. Serliga minniligur í skúlanum var dagurin, tá ið Danmark varð hersett. Hermenn komu eisini til Gøtu. Hesum greiðir Naena eisini frá. Eisini fáa vit at vita um heimamissiónina í Gøtu. Hon giftist við Sigurd Danielsen av Hvítanesi. Tey búsettust í Havn.

Naena var dóttir Perlinu, ættað úr Rituvík, og Poul Amaliel Mikkelsen.

Naena skrivaði nógv og var kelda til ein hóp av ættarsøgu og siðsøgu í FF-blaðnum og Sosialinum. Hon skrivaði ikki bara sína egnu søgu men eisini søguna hjá manninum Sigurdi og hansara ætt á Hvítanesi.

Hon skrivaði eisini sína serligu lívssøgu, sum hon segði eingin slapp at síggja, fyrr enn hon var deyð. Hon doyði í 2012, og nú er henda áhugaverda lívssøgan komin undan kavi. Í samráð við ættina, verður hon nú ein partur av hesi bók.

Tað sum verður tikið við í hesum parti, er frásøgnin hjá Naenu um barna-árin í Syðrugøtu. Hetta kann eisini sigast at vera søgan um mammuna og um uppgávur hjá mammum tá í tíðini.

Naena greiðir frá:

Heimið

Eg var so eydnurík at fáa eitt barndómsheim, har eg, so langt eg kann minnst, saman við mínum seks systkjum havi notið ein ómetaligan stóran kæruleika. Vit kystu foreldrin góða nátt hvørt einasta kvøld, áðrenn vit fóru upp á loft og lögdu okkum. Mamma kom oftast inn at signa okkum. Krosstekin bleiv rist triggjar ferðir fyri andlit og bringu, og sagt varð: „Í navni Guds faðirs, Guds sonar og heilaga anda“. Um omma signaði meg, lærði hon meg at siga: „Illimaður kann mær einki gera, tí Guds kross hann altíð ræðast má, heiðursmerki eg á bringu beri, tað kann verja bæði stór og smá.“

Abbi plagdi at lesa fyri okkum úr einum sálmi hjá Grundtvig:

*Frygt mit barn den sande Gud,
misbrug ej hans navn og bud,
hviledagen kom i hu,
fader, moder ære du,
utugt sky og vold og mord,
stjæl ej, vær ej falsk i ord,
fly begærlighed på jord.*

Nú eg eri blivin eldri, er tað so, at eg haldi, at hetta á ein hátt er ein ímynd av teimum báðum. Abbi var hin avgjörði og álvarsami, omma var hin milda og blíða. Tey vóru trúgvandi fólk, og øll teirra børn vóru millum tey fyrstu, sum komu við, tá ið Heimamissionin bleiv virkin í Gøtu.

Soleiðis lærdu vit um kvøldini onnur sálmaðers so sum „Befal du dine veje“ ella „Skriv dig, Jesus, på mit hjerte“ og fleiri onnur.

Hetta var tá ein remsa, ið vit skundaðu okkum at fáa frá hondini. Men tú kemur at duga tey uttanat alt lívið. Faðirvár varð eisini lisið, áðrenn vit lögdu okkum at sova.

Vit høvdu ikki hita á loftinum. Sengurnar vóru breiðar og tær kundu togast út. Vit triggjar yngru systrarnar ballaðu okkum ofta saman undir dýnuni og blástu fyrri at fáa songina at hitna skjótt. Tað gekk skjótt, tí dýurnar vóru tungar og heitar. Tá ið kaldast var kundi mamma leggja okkurt í songina at verma okkum við, áðrenn vit lögdu okkum.

Virkin í missiónshúsinum

Mamma var ógvuliga virkin í arbeiðinum í missiónshúsinum í Gøtu og hevði stóra ábyrgd har. Hon var í stýrinum, og um summarið, tá ið flestu menninir vóru til skips, føldi mamma stóra ábyrgd. Tá vóru tað mest kvinnurnar, sum vitnaðu. Oftast var tað ein maður, sum legði fyrri og endaði. Lærarinnan, Helga Øregaard, spældi orgul. Var hon ikki á mæti, plagdi Mona, systir, at syngja fyrri.

Mamma var strong

Mamma var ógvuliga strong. Vit máttu einki fáa okkum, uttan vit bóðu um loyvi fyrst. Ein dagin hevði eg verið undir væðingini. Har stóð ein kassi við húsarhaldsvörum, millum annað ein pakki við bláberum. Eg freistaðist til at fáa mær. Tá ið eg kom niður aftur í køkin, var eg blá um allan munnin, so tað var týðiligt, hvat eg hevði gjørt. Skjótt stóð mamma framman fyrri mær sum eitt ódnarveður. So lítil eg var, minnst tað nóg illa, so havi eg vitað, hvussu eg skuldi taka mammu. Míni óseku eygu hugdu upp á hana, og eg skar í at syngja: „Nærri mín Gud til tín“. Mamma var skjót inn í stovuna. Eg mátti ikki síggja, at hon flenti at mær, og eg var sloppin.

Vit sóu nógv fólk. Ofta gistu trúboðarar hjá okkum eins og aðrir, sum komu at halda mæti. Fólk steðgaðu ofta í Gøtu og hildu leiðina áfram dagin eftir. Gingið varð um fjallið til Leirvíkar ella um Gøtueiðið til Skipanes at fara við postbátinum. Tað kundi ofta vera drúgt at bíða eftir honum. Alt valdaðist, hvussu nógv hann hevði at lossa á teimum ymisku plássunum á rutuni.

Umleið 1930, tá ið eg var trý ára gomul, fluttu omma og abbi út til okkara at búgva. Tá hava vit verið 11 fólk í húsi, eftir at teir yngstu beiggjarnir vóru føddir, so tað var eitt stórt húsarhald.

Hugflog hevði eg eisini. Eg minnst týðiliga, at eg sat á bonkinum har heima hjá ommu, meðan tey enn búðu har, og at tað sjóðaði uppi í ljóaranum,

og tað undraði meg. Men so kom eg at hugsa um, at tey vaksnu søgdu, at jørðin mól runt, og kanska kundi hetta sjóðið vera í samband við tað.

Abbi var ógvuliga arbeiðssamur og nærlagdur í sínum arbeiði. Hann helt tað vera tíðarspell at koma heim til máltíðir, so hann smíðaði mær ein lítlan leyp. Tá kundi eg, so lítil eg var, bera honum mat út í bœin, eisini døgurða. Kaffi varð koyrt í eina fløsku, sum varð smoygd niður í eina hosu, so at tað ikki skuldi kólna. Hetta hevur verið stórt eykaarbeiði hjá mammu, sum hevði so nógv at gera frammanundan.

Eg minnst, at vit plagdu at seta okkum á ein bakka. Fyrst fór abbi í rótakálið, tók eina rót upp og flusti hana, so at skalið hekk saman. So sótu vit har. Abbi át matin, og eg át rótina. So vórðu ílötuni pakkað niður aftur í leypin, og eg fór knuggandi oman aftur. Tað vóru tvær áir at fara um. Eina ferð gleið eg um aðra áanna á veg oman aftur, og ein talerkur brotnaði. Tað var eg ógvuliga hørm um. Eg minnst eisini til, at eg bar abba mat, tá ið hann arbeiðdi upp á veg upp á Gøtueiði. Eg gekk niðan, men oftani slapp eg oman aftur við onkrum lastbili, sum koyrdi tilfar til arbeiðsplássíð. Hetta avráddi abbi við bilførararnar.

Í kirkju

Sunnudagar fóru vit stóru systkini í kirkju við abba, meðan mamma var heima hjá teimum smærru. Hon gjørdi eisini døgurða, til vit komu aftur. Lestur varð altíð lisin, meðan døgurðin kókaði. Bergitta, fastir okkara, búði í Norðragøtu. Hon var gift við Sámal Jákupi við Gil, sum sigldi sum skipari og bestimaður. Tá ið gudstænastan var liðug, fóru vit altíð við abba inn á gólvið hjá fastur. Hon var altíð líka blíð og fitt. Vit fingu altíð drekka og kaku frá henni. Eg havi hugsað seinni, hvussu tað hevur verið hjá henni altíð at fáa vitjan sunnudagar.

Hetta var soleiðis, so leingi abbi livdi. Eg var næstan níggju ár, tá ið hann doyði. Pápi var nógv burtur, men var ikki veður at fara í kirkju, var tað altíð pápi, sum las lestur, tá ið hann var heima. Seinni búði omma hjá Bergittu fastur. Tá vitjaðu vit aftur ofta inn á gólvið. Vit vóru ógvuliga góð við ommu. Abba høvdu vit stóra virðing fyri. Hann var ógvuliga góður við okkum og lærði okkum ymiskt, sum hann væntaði, at vit skuldu taka eftir. Hann var ein sterk persónligheit.

Sjógvurin

Í Syðrugøtu vaknaðu vit altíð til eitt serstakt ljóð, og tað var sjógvurin. „Brimið meg ruraði í blund“, sigur yrkjarin, men eg minnst einki til tað. Í

mínum hugaheimi er það meira morgunljóðini, sum standa so týðiliga í mínum minni. Tá ið veðrið var gott, var það meira sum tutl at hoyra aldurnar. Tær komu so varliga inn móti sandinum, men tær vóru heilt í frið. Tá ið illveður var á landsynningi, var það øðrvísi ógvisligt at síggja hesi veldigu brotini koma bóltandi hvørt eftir annað og við veldigari megi bróta og renna langt niðan á sandin.

Omma fortaldi okkum, at hon mintist kúgv standa á beiti við longum tjóðri, har sum nú er sandur og langt út um sjóvarmálan. Nú er stoypt upp við bakkanum, so ikki meira av Syðrugøtu, skal fara út á sjógv.

Summarið var gott

Ymiskt er at minnast til tær ymsu árstíðirnar. Mær dámar væl at hugsa um, tá ið lýkkan kom í luftina, og kýrnar fóru at drynja. Tær vistu, at tíðin nærkaðist, til tær sluppu í hagan. Teir fyrstu dagarnar sótu vit hjá teimum, til tær høvdu vant seg til at leggja seg friðarliga at eta. Tað kundi vera slíkt ovfara-kæti á teimum teir fyrstu morgnarnar. Tá kom abbi við mær. Hann plagdi at siga: „Ansa eftir, hvussu tú gongur, at tú ikki stígur í nakað reiður.“

Vit funnu ofta fleiri reiður. Eg stóð sum bergtikin og hugdi at eggnum, hesum stóra undrinum millum mong onnur. Var það eitt tjaldursreiður, royndi tjaldrið at reka meg burtur. Tað fór eg eisini. Eg vildi ikki órógva reiðrið, sum tjaldrið var so bangið um.

Í haganum vóru so mong ymisk blomstur og grøs. Mær dámði so væl blomstur, men eg gloymdi tíðina, tá ið eg hentaði tey. Eina ferð minnst eg mammu koma at leita eftir mær. Hon var ikki blíð, tí hon hevði verið bangin um meg. Eina ferð segði Palli, beiggi, við meg: „Um tú blívur við at henta blomstur, so fara tey at kalla teg blomsturgentan.“ Tað vildi eg ikki verða kallað, so tá ansaði eg eitt sindur eftir. Tá gjørdi eg ein lítlan urtagarð niðan fyri húsini hjá okkum.

So vóru tað hønurnar og hanin, sum vaktu okkum um morgunin. Eg haldi, at mamma vakti okkum hvønn morgun við at bera okkum drekka upp á songina, men tá var eg skjót á føtur at fara í skúla. Tað var hugnaligt at koma niður í køkin, eldurin logaði í komfýrinum, pápi karðaði og spann, og stokkarnar hjá mammu varð trivið í, tá ið vit vóru klár at fara í skúla. Vit høvdu matpakka við, tí vit høvdu so langan veg í skúla.

Hønur

Tað fyrsta var at vita, hvussu nógv egg vóru vorpin. Tað var altíð spennandi. Men sum frá leið, fóru hønurnar at skrukka, tað merkti, at tær vildu liggja.

Einar tvær hönur, sum hildnar vórðu at vera væl egnaðar ungammur, blivu so lagdar við 10-12 eggum í eitt reiður, sum varð gjørt bara til tær. Har lógu tær so í friði hesar triggjar vikurnar, sum tað tók at klekja eggini. Tær fóru bara av reiðrinum, tá ið tær fingi sær at eta. So hendi tað stóra undrið í okkara barnaverð, at ungarnir komu út. Eg síggi teir fyri mær, nakrir gulir, nakrir myrkir og aðrir sprøklutir, bæði gulir og myrkir. Vit systkin kannaðu okkum hvør sín unga, sum vit hildu vera fittast. Ein kassi við hegni varð settur á bœin omanfyri húsini, har hönan og ungarnir vóru. Fór tað at regna var eisini eitt skýli at fara inn í við ungunum, og so lá hönan har og bældi teimum. Her vóru ungarnir eisini tryggir fyri kettunum, sum altíð vóru ein hótta.

Eggini høvdu nógv at siga í okkara dagliga kosti. Mamma dugdi væl at skifta ímillum við harðkókaðum ella bleytkókaðum eggum, steikt egg, røregg og eggjakøku. Eisini plagdi hon at súlta røtur til viðskera. Vit plagdu at hava matpakka við í skúla, men handilsviðskera keyptu vit ikki. Tað var eisini gott at hava nokk av eggum, tá ið bakast skuldi. Nakað av eggum seldu vit eisini.

Siður var, at tann, sum varnaðist fyrstu tonnina, ið eitt barn fekk, skuldi geva tí ein høsnaunga. Eg minnst, at Inga, kona Mikal (Dalbø) pápabeiggja, kom eina ferð til okkara berandi ein høsnaunga, tí hon hevði varnast, at Niclas beiggi hevði fingið sína fyrstu tonn.

Pápi og Mikal bygdu stutt frá hvør øðrum. Har var bara ein gøta millum húsini. Mamma, Perlina fødd Højgaard, og Inga, eisini fødd Højgaard, vóru systkinabørn. Sjei børn vóru í hvørjum húsi, so vit høvdu nógv saman og vóru altíð nær knýtt at hvør øðrum. Mikal vóru vit ógvuliga góð við. Hann hevði eitt lætt sinni, og Inga, kona hansara, var eisini so hugnalig. Um vetur-in spældu vit ofta ludo og matador hjá teimum. Tey høvdu eisini eitt heimgjört bretti við einum spæli, ið kallaðist fox and geese (revur og gæs). Tað dæmdi okkum so væl at spæla.

Vit spældu eisini við nitrur og kastaðu kongar. Vit skiftust um at ganga við stokkum til hvør annan. Vit bundu um lykkjur. Vit góvu nakrar favnar av tógvi út, og so kappaðust vit um, hvør ið kom fyrst til lykkjuna. Tær, sum bundu skjótast, vóru nokk Andrea hjá Mikal og Petra, systir.

Nógv var at gera

Eg tímdi nokk ikki so væl at binda, eg var so kvøldsvøvnt. Tey søgdu altíð, at bara eg fekk stokkar í hond, so fór eg at geispa. Annars høvdu vit okkara føstu uppgávur heima hjá okkum. Mona var fimm ár eldri enn eg. Hon hevur verið 12 ár, tá ið Petur Eli, tann yngsti av okkum systkjum, var føddur. Mona var ógvuliga evnalig og røsk. Hana minnst eg altíð at vaska og baka og taka

sær av tí húsliga. Tá ið hon fór út at tæna, tók Antona, systirin, við, og henni dæmdi sera væl at vaska.

Eg seymaði, stoppaði og bøtti. Tað var nógv slíkt arbeiði í einum stórum húski, har meginparturin av pløggnum var evnaður til úr gomlum. Petra bant, eisini bant hon skipstroyggjubular saman við mammu. Tað var serliga í krígsárunum, at nógv bleiv arbeiðt úr ullini. Tað var ein inntøka afturat, tí tað vóru ikki nógvir menn í Gøtu, sum sigldu krígsárini. Ullin hevði, sum tað skilst, stóran týðning í okkara gerandisdegi.

Pápi róði út og mamma mjólkaði

Tað vóru nógvir bátar, sum róðu út teir vetrarnar, og teir lögdu nógv fyri.

Pápi var royndur útróðrarmaður og skilamaður á sjógvi. Hann varð biðin at vera formaður á bátinum hjá „Líggjasa monnum“ í Syðrugøtu, sum vóru systkinabørn hansara. Palli, bróðir, róði nógv út saman við teimum.

Í 1944 gekk ein bátur í Syðrugøtu burtur. Tá druknaðu trýggir menn, og øll bygðin syrgdi.

Mamma mjólkaði altíð kúnum. Um veturin, tá ið pápi var heima, ambætaði hann neytunum, sópaði og vaskaði flórin og høsnarhúsið. Hann fór í torvhjallin og fekk okkum torv til fleiri dagar í senn. Tá tað bleiv arbeiðsljóst, fór hann út at velta, um veðrið var til tað. Pápa dæmdi ógvuliga væl at arbeiða upp á jørðina.

Tá ið pápi var farin til skips í mars, og frostið var farið úr jørðini, fóru vit út at saksa. Hakkarnir vóru amboð, ið vóru smíðað í smíðjuni í Norðnástovu í Mikladali, har átti eg eina fastur, Elspu Jóhannu. Hon var elst av systkjunum hjá pápa.

Hesi amboð vóru løtt at saksa við. Eg fekk ein lítlan hakkara og saksaði við Palla og Monu. Tey vóru sterk, røsk og arbeiðssom, og tað gekk við rúkandi ferð niðan brekkuna. Eg var yngri og minni ment, men tey høvdu meg millum sín. Eg var eitt sindur kedd um, at tað leið so lítið eftir hjá mær afturímóti hjá teimum. Pápi velti nógv um veturin. Veltarnar vóru stórar og ofta fruktaði væl. Tað skuldu nógv epli til hjá einum stórum húski. Epli vórðu eisini knoðað saman við rugmjøli til høsnaføði. Onkrir eplasekkir vórðu eisini seldir. Eg minnst okkum ongantíð hava manglað epli, til vit kundu taka upp av nýggjum. Pápi fór ógvuliga vandaliga um eplini. Tey vórðu goymd í øsku í einum rúmi í kjallaranum, ið bara varð brúkt til epli. Tá ið leið á vetrinum, og eplini fóru at næla, skilti pápi øll eplini og koyrði nálirnar av. Hetta haldi eg, at hann gjørdi tvær ferðir hvønn vetur. Hetta gjørdi, at eplini blivu ongantíð rukkut og gomul. Tey smakkaðu tískil líka væl alt summarið.

Tá ið fastir fór til Mikladals

Eg kann siga stutt frá umstøðunum, tá ið Elspa Johanna, fastir, fór til Mikladals. Í Norðnástovu húsaðust fyra systkin, ein systir og tríggir brøður. Teir høvdu smiðju og vóru góðir jarnsmiðir. Nakað av jørð var eisini í húsinum. Systirin helt hús, og hon skrivaði til eina konu í Gøtu, um hon kundi skaffa sær eina húshjálp, sum hon kundi geva sítt viðmæli. Henda konan skrivaði aftur, at ein genta hevði játtað at koma, ein sum dugdi síni ting og hartil var av góðum fólki.

Tá var einki regluligt ferðasamband, men fastir fekk boð um bát úr Mikladali, ið skuldi til Leirvíkar eftir eini kúgv. Eg kann hugsa mær, at abbi hevur farið við fastur um fjallið til Leirvíkar, hagar báturin kom úr Kalsoynni. Eitt kneppi av hoyggi varð blakað í framskutin, og kúgvinn varð heft soleiðis, so teir fingur felt hana niður í framskutin. Fastir bleiv sett aftur í rongina. So fóru menn til árar, og fastir kom til Mikladals í øllum góðum. Tað varði ikki leingi, til tað rann saman millum hana og tann yngsta av beiggjunum, og so statt bleiv hon matmóðir í húsinum.

Tey fingur fimm børn saman, og hóast fastir var 19 ár yngri enn maðurin, segðist tað at hava verið eitt avbera gott hjúnalag. Fastir kom av og á til Gøtu at ferðast. Hon búði tá hjá Bergittu, systur síni, í Norðragøtu. Børnini komu eisini onkuntíð at ferðast.

Góður skúli í Gøtu

Símun Pauli úr Konoy var góður lærari, og skúlin í Gøtu hevði gott orð á sær. Tí sendi Elspa Johanna sonin, Símun Petur, til Gøtu at ganga í skúla. Eg haldi, at hann altíð føldi seg nær knýttan at Gøtu. Seinni fekk hann sær útbúgving sum maskinmeistari og sigldi sum meistari við trolarum. Onkuntíð segði hann skemtandi: „Eg varð sendur á universitetið í Gøtu. Tað var har, at støðið varð lagt.“

Skúlagongdin

Mær dámdi væl at ganga í skúla. Fyrsta, annan og triðja flokk gingu vit annanhvønn dag í skúla. Har undirvísti lærarinnan, Helga Øregaard. Hetta var niðri í gamla skúla, har gamli lærari, Símun Pauli úr Konoy, eisini búði. Hinar fyra flokkarnar gingu vit fyra dagar um vikuna. Hetta var uppi í nýggja skúla, sum varð bygdur í 1929.

Í sjeymda flokki høvdu vit frí mikudag og leygardag. Hugsað varð um, at nú kundu vit hjálpa við at gera reint leygardag og kanska skuldu vit vaska klæði mikudag.

Á henda hátt blivu vit upplærd í øllum arbeiði, og vanligt var, at genturnar fóru út at tæna 14-15 ára gamlar. Í teimum eldru flokkunum var tað gamli lærari, Konoy, og Jákup Simonsen, ið undirvístu. Tað seinasta árið, ið eg gekk í skúla, var ógvuliga spennandi. Eg minnst morgunin 10. apríl 1940, tá ið Jákup lærari kom ógvuliga álvarsamur inn í floksrúmið, har vit sótu, og greiddi okkum frá, at týskarar høvdu hersett Danmark hesa náttina. Teir komandi dagarnir fóru nokk at vísa, hvussu bleiv við okkum. Vit máttu vóna tað besta, men nú var alt óvissa. Tað var ein stórur lætti og frøi, tá ið tað frættist, at onglendingar vóru komnir og høvdu hersett oyggjarnar.

Í 1942 komu eisini hermenn at búgva í Syðrugøtu og vóru har øll krígsárini. Hetta bleiv ein spennandi tíð hjá okkum ungu. Men samstundis var tað ein døpur tíð hjá teimum, ið høvdu mann og synir siglandi við fiski til Bretlands. Peningaliga gjørdust tíðirnar betri. Tær høvdu verið ógvuliga vánaligar frammanundan. Men missurin var øgiligur bæði av mannalívum og skipum.

Stutt eftir hetta blivu barakkir bygdar í Syðrugøtu, ikki langt frá turki-húsinum. Eg haldi, at tað vóru tvær barakkir niðan fyri vegin og kokkahús. Ein barakk stóð oman fyri vegin beint við hjá skraddaranum, og dansistovuna tóku bretarnir til handil. Teir fyrstu vóru úr deildini Lowat Scouts. Teir flestu vóru úr Norðurskotlandi.

Eg minnst ein dag, at vit hoyrdu ljóðið av sekkjapípum koma nærri og nærri, áðrenn ein troppur av hermonnum kom undan heiman fyri Hólheygar. Teir marsjeraðu við sekkjapípumusikki allan vegin oman til barakkirnar, sum tá stóðu lidnar at flyta inn í. Hægsti offiserurin búði í húsunum á Fløttinum og hevði sín egna uppvartara har. Hetta vóru fittir og vinsælir menn, ið bygdarfólkið tók væl ímóti, og nógv vinasambond vórðu knýtt hesi árin. Tað var í krígsárunum, at míni barnaár vóru av, og eg kom at uppliva ungdómsárin. Eg var 18 ára gomul, tá ið kríggið endaði.

Tað var nógv, sum ikki var so hugaligt í bardagaárunum. Tey eldru vóru ógvuliga álvarsom, tá ið tey fóru við okkum yvir í fimleikahøllina í skúlanum, har Dánjal Jákup Bærentsen, sum seinni gjørdist landsdjóralækni, skuldi lata okkum øllum gassmaskur. Tá var ótti fyri týskum eiturgassálopi. Tibetur bleiv ongantíð brúkt fyri teimum.

So var tað myrkaleggingin. Svartar gardinur skuldu heingjast upp fyri hvørt vindeyga, tí eingin ljósrípa mátti síggjast nakrastaðni. Vetrarnir kendust so bølamyrkir, nú tað ikki sást ljós í nøkrum glugga. Tað var eitt gott upplivilsi, tá ið tær svørtu gardinurnar fóru niður við alla.

Móti endanum av krígunum var tað eisini ógvuliga spennandi at frætta, hvussu teir sameindu úr øllum ættum tóku seg meira og meira fram móti

Berlin. Men tá høvdu nógvir av okkara hermannavinum, sum fóru hiðani at taka lut í hesum bardaganum, latið lív á vígvøllinum.

Eg var arbeiðsgenta hjá Djóna Weihe í Havn, tá ið kríggið endaði. Tá útvarpsmaðurin bar tíðindi frá London, at nú hevði Týskland givið seg yvir, var farið beint eftir flagginum, og tað fór á fulla stong. Skjótt flaggaði allur býurin, føroysk og dansk fløgg hvørt um annað, tí nú vistu vit, at sambandið við Danmark, vit høvdu saknað hesi árin, var í lagi aftur.

Mamma gjørdist sjúk

Nú fari eg aftur til míni fyrstu skúlaár. Tá høvdu vit nøkur døpur upplivilsi.

Mamma fór tveir vetrar upp í slag knappliga at spýggja blóð, sum stavaðu frá, at hon hevði fingið magasár.

Í skundi kom doktarabáturin eftir henni, og serliga ta seinnu ferðina var tað serliga álvarsamt, og tað var eingin vón um lív. Hetta var tað, pápi fekk at vita. Men hjálpssemið, ið vinir og familja vístu tá, fari eg ongantíð at gloyma.

Tað man hava verið tann fyrra veturin, at Antona og eg, systir, vóru niðri hjá Onnu mostur. Hon var gift við Tummas har Niðri. Har høvdu vit tað ógvuliga gott.

Henda veturin í 1935ingu meslingarnir illa. Antona og eg lógu hjá Onnu við meslingum.

Fleiri ung fólk í Gøtu doyðu av meslingum, og eisini fleiri eldri fólk. Abbi okkara í Gøtu, Petur Pauli, var ein.

Um Palla skraddaran

Eg kom at føla meg knýtta at húsinum har Niðri, sum tað varð kallað, so nógv samband, sum var millum húsin.

Palli var sonur Onnu, mostur. Tá ið eg kom úr skúlanum, plagdi Palli skraddarin ofta at banka upp á vindeygad.

So skuldi eg fara okkurt ørindi ella ganga við rokningum fyri hann. Eg plagdi at ganga í húsin, bæði í Syðrugøtu og Norðragøtu at selja Kristiligt Ungmannablað og fekk 25 oyru fyri hvørt blaðið, eg seldi. Tá vóru ymiskar uppgávur, eg skuldi orðna fyri skraddaran. Hann var tá ógiftur. So eg vaskaði og streyk ofta skjúrturnar hjá honum, og av og á rørdi eg kaku fyri hann. Sunnudagar plagdi hann at biðja meg koma norður at gera ein kaffimunn, og so sótu vit og lurtaðu eftir útvarpi. Ein sending frá Danmarks Radio, sum vit plagdu at lurta eftir, var Familien Hansen.

Jørgen Thomsen, seinni kendur sum tingmaður, og Eli í Bartalsstovu plagdu eisini at koma viðhvørt. Teir vóru skótaleiðarar hjá Palla, sum hevði stóran áhuga í skótaarbeiði. Eg fór úr skúlanum og 15 ára gomul fór eg

at læra at seyma hjá Palla. Undir krígunum finga vit bretska hermenn til grannar. Palli var ógvuliga blíður við teir, og hann bjóðaði teimum ofta um kveldið inn til kaffi og pannikøkur. Eg bakaði pannukøkur, og hermenninir elskaðu hetta. Vit spældu ofta sjavs aftaná.

Palli hevði ein stóran trupulleika. Honum dámdi serliga væl at fáa sandkøku. Men tað skuldi so nógv sukur í sandkøkuna, og sukurkortið strekti ongantið hjá Palla. So var tað ofta mín uppgáva at fara út til Suffiu at heilsa frá Palla, um hon ikki kundi orðna tað so, at hann fekk eitt sindur av sukri uttan um kortið. Suffia var kona handilsmannin, Jóan Elias Gregersen.

Eg haldi, at eg fór ongantið tómhent avstað aftur. Frá tíðini, vit vóru har norðuri, minnst eg ofta Fridu, systkinabarnið, fortelja mær søgur. Eisini gjørdi hon mær pappírdukkur og klipti finar kjólar til tær úr tunnum pappíri. Jú mangt er at minnst til.

Trúgv í missiónshúsinum

Missiónshúsið var eisini andliga heimið hjá Onnu mostur. Hon var ógvuliga trúgv har og vitnaði ofta. Har fekk hon ta styrki, henni tørvaði, tá ið hon fekk mótgongd. Tað tók henni ógvuliga dygt, tá ið Karl, sonurin, bleiv smittaður umborð á skipi av tuberkulum og lá á bróstsjúkrahúsinum í Hoydølum, til hann doyði seinni. Nikal, ein annar beiggi, bleiv eisini sjúkur umborð og innlagdur. Hann bleiv frískur aftur, og tað var heppið, tí nógv av teimum, sum vórðu innløgð har, komu heim aftur í kistu. Nikal arbeiddi í nógv ár sum umsjónarmaður á bróstsjúkrahúsinum. Anna mostir og Tummas áttu sjei børn.

Hesi árinu bardagin vardi, var tað rímliga liviligt í Føroyum. Okkurt var skamtað, tað var mest sukur, sum tað kundi knípa at fáa at røkka. Onkrar klæðnavørur vóru ringar at fáa fatur á. Tá kundi Ninna, vinkona mín, sum arbeiddi hjá Hans Joensen í Havn, vera mær góð. Serliga ringt var at fáa fatur á skóm. Hesin tørvur varð hjálptur við teimum nógvu gummiballunum, ið róku á land ymsastaðni. Tær stavaðu óivað frá soknum skipum. Tað rak nógv ymiskt upp á land hesa tíðina, og ikki alt var vandaleyst. Gummiskógvar vórðu so gjørdir burtur úr rekagummi. Serliga minnst eg nógv tilíkar skógvar verða gjørdar úti í Hesti, og teir vórðu seldir víða um í oyggjunum.

Pápi hugsaði um velting til ta seinasta

Tá ið pápi um pásكاتíðir, hann var tá 76 ára gamal, bleiv sjúkur og lá á sjúkrahúsinum í Klaksvík, fór hann at hugsa um hann fór at gerast førur fyri at fáa eplini í jørðina. Palli, bróðir, sissaði hann tó og segði, at hann skuldi hjálpa honum at seta eplini niður.

Tann seinasta morgunin var hann ikki heilt klárur. Tá hugdi hann upp, smíltist og segði: „Nú næla eplini.“ Tað var 7. apríl 1967. Tað var einki at undrast á, at hetta við moldini fylti nógv í teirra gerandisdegi. Lívsgrundarlagið var trøðin og kúgvín.

Nakað aftaná, at pápi var farin, fór Palli yvir til Gøtu og setti eplini niður og tók tey upp aftur um heystið. Hetta var, meðan Palli var leiðari á Norda-farstøðini í Grønlandi, og Petur Eli var lærari á Toftum.

Naena doyði í 2012.

Maria Hansen
**Høvdu hervaldið
sum grannar**

Maria er fødd í 1928 á Nesi. Hon sang hjá Hans J. Højgaard. Undir krígnum vóru tey grannar hjá hersetingarvaldinum. Maria fór ung til Danmarkar og kom at uppliva útisetalívið. Maria giftist við Andreas Hansen í Norðragøtu. Tey upplivdu at skula senda menningartarnaðu dóttрина, Elinborg, til Danmarkar og at fáa hana heim aftur.

Maria greiðir frá

Eg eri av Nesi. Tað varð kallað úti á Stykkinum, har vit búðu. Pápi mín, Petur Hans Hansen, var slektaður úr Gerðinum á Nesi. Hann varð føddur í 1898 og gjørdist 98 ára gamal. Mamma var Dagmar, ættað úr Pálstovu í Norðragøtu.

Pápi sigldi nógv saman við Andreasi í Túni. Hann var millum annað við St. Expedit, sum Andreas førði.

Eisini sigldi hann undir seinna heimsbardaga sum kokkur við Silver Belle. Hetta var ein óhugnalig tíð, eisini hjá teimum heima, tí óvissan var so stór, og nógv skip komu ikki aftur í aftur. Men teir sluppu væl burtur úr tí.

Annars var pápi arbeiðsmaður og seyðamaður hjá smábóndunum, sum høvdu sína jørð frá prestagarðinum á Nesi.

Skúli og sangur hjá Hans J. Højgaard

Vit gingu í skúla á Toftum. Vit fóru til gongu hvønn morgun inn á Toftir. Ofta var illveður og tískil ónossligt at ganga millum bygdin. Hetta var ein longri teinur, kanska 20 minuttur at ganga hvønn vegin. Tann lærarin, eg minnst best til, var Hans Jacob Højgaard, kendi tónasmiðurin og sanglærarin. Vit sungu nógv. Eg minnst frá 3. flokki, at hann tá var byrjaður at hava barnakór. Umframt tað var eisini vaksnamannakór. Har sungu eisini beiggjarnir og pápi. Tað fóru sjey fólk av húsum um kvöldarnar at treina hjá Hans Jacob Højgaard. Øll skuldu fara í nýpussaðum skóm. Mamma sang ikki, hon hevði ikki mál. Men pápabeiggjarnir hjá mær dugdu eisini væl at syngja.

Ættin á Nesi

Omma mín á Toftum, Manuella, sang eisini væl. Hon dugdi eisini væl at skipa vísur. Tá ið brúdleyp vóru úti á Nesi, plagdu tey at dansa í roykstovuni í Gamlagerði, og omma plagdi at skipa.

Hon var systir D. P. Højgaard, sum hevði stórt handils- og reiðaravirksemi á Toftum.

Omma var ættað frá tí kenda danska prestinum í Kvívík, Niels Lassen Holm, hvørs eftirkomarar hava havt stóran týðning í Føroyum.

Til gongu av Nesi til Gøtu

At fara til gongu til Gøtu hjá nesfólki var ikki roknað fyri at hava nógv upp á seg. Ein søga er, at tveir beiggjar mínir fóru til Gøtu eitt leygarkvöld í 1942. Teir skuldu vera faddir hjá systkinabarninum, Jógvani Ranghamar.

Mamma kemst tíðliga sunnumorgun eftir, at hon hevði gloymt at leggja flippurnar hjá teimum í viðførið. Hon spurdi, um vit ikki kundu fara til Gøtu

við flippunum. Tað var gaman í. Vit fóru avstað kl. 9 og vóru í Gøtu áðrenn klokkan var 12, tá ið farast skuldi í kirkjuna.

Tá vóru teir við at gera koyriveg, og hann var komin inn til Skriðurnar í Søldarfirði. Men fyri tað varð gingið allan vegin. Vit høvdu matpakka við, og har settust vit at eta hann. Vegurin var heldur ikki tá liðugur millum Nes og Toftir.

Umstøðurnar gjørdur, at mamma vaks upp í Syðrugøtu hjá ommu og abba sínum, Eliu og Hans Davidi í Guttastovu.

Doyði eftir at vera komin til Gøtu at giftast

Í Pálstovu vóru fleiri tungar lagnur. Tað var so syrgiligt hjá Georg, mammubeiggja. Hann var forlovaður við Katrinu úr Hovi.

Húsini hjá Georg vóru liðug. Tað var enntá málari komin úr Havn, Kisan Guttesen, at mála húsini.

Tey skuldu giftast, og Katrina var komin norður til tað sama. Fyrst skuldi gerast til. Katrina hevði seymimaskinu við. Her skuldi alt seymast, sum hoyrði til eini nýggj hús.

Men komin norður verður gentan sjúk av tyfus og doyir. Hetta tók Georg so fast, at hann giftist ongantið.

Hetta er í hvussu er hent áðrenn 1935, tí beiggi mín og sonur Hans David, mammubeiggja, finga báðir navnið Kjartan eftir Katrinu. Teir vóru føddir í 1935, so hetta hevur helst verið beint áðrenn.

Tað vóru fleiri, sum gjørdust sjúk. Øll óttaðust sjálvsagt smittuvandan. Men omma var eitt gott fólk. Hon vildi hjálpa, og tað gjørdi hon við at bera teimum mat, sum hon setti á trappusteinin fyri at sleppa undan smittu.

Hans David slerdi út

Ein syrgilig hending var tá ið Hans David, mammubeiggi, slerdi út av Tróndi í Gøtu tann 13. mars 1948 á Røstbankanum í Barentshavinum.

Eftir sat Petrína, ættað úr Frammistovu við fyra børnum, Sólrún, Steingrim, Kjartan og Jógvan.

Steingrim og Jógvan eru deyðir fyri nøkrum árum síðani. Inni hjá Petrínu búði eisini systir hennara, Katrina, við soninum Jonhard. Hann gjørdist sjúkur og doyði í góðum árum.

Systkin við breki

Tvey av systkjunum hjá mammu, Elspa Sofía og Hans Elias bóru brek og kravdu nógva umsorgan.

Hans Elias kom kortini sum fráleið at klára seg væl. Hann arbeiddi í handlinum hjá Tummas Jakku, stóra keypmanninum, sum tá var í Norðragøtu. Hann hevði bókhaldið. Men seinni gjørdist hann meira sálarliga sjúkur og fór niður á Oringe, sum var ein stovnur fyri slík fólk. Har doyði hann.

Hans Elias var niðri undir krígunum. Tað vóru Óla Jákup, mammubeiggi, og Elspa Sofiu eisini. Tað frættist einki frá teimum uttan okkurt Reyða Kross bræv, sum hægst kundi hava 25 orð. Eg minnst væl, tá ið Hans Elias kom heim í kistu, sum var av jarni. Hetta var neyðugt tá, tí tað tók so langa tíð at fáa eitt lík til Føroya.

Elska Sofia var so røsk sum nakar, hóast hon var kúlut. Hon hevði seymistovu í Keypmannahavn.

Arbeiðsgenta hjá presti

Vit búðu nær kirkjuni og prestagarðinum á Nesi og komu tí at kenna fólkin har. Fyrsti prestur, eg minnst, er Kaj Fibiger Jensen, sum var prestur á Nesi frá 1929 til 1934.

Aftaná Fibiger Jensen kom Poul Johannes Buhl Nielsen, sum var prestur frá 1934-1946. Hann hevði áðrenn tað verið prestur í Havn. Buhl Nielsen var einkjumaður, tá ið hann kom inn á Nes, men í 1936 giftist hann við Brynhild Margrethu Rasmussen úr Sandavági. Tey bæði fingu fyra børn.

Eg fekk eina serliga uppgávu frá presti. Eg gekk í skúla á Toftum. Tá varð ikki so ofta gingið við posti út á Nes. Tað var tí litið mær til at taka postin av posthúsinum á Toftum til prestagarðin, tá ið eg kom heim úr skúlanum. Posturin kom jú úr Havn við mjólkarbátunum, og posthúsið var við Toftagjógv, har báturin legði at.

Hann hevur litið mær væl til, tí tá havi eg ikki verið rættiliga gomul. Eg fekk so ein góðan drekkamunn afturfyri. Tey vóru ógvuliga góð við meg. Foreldrin hjá Brynhild komu eisini viðhvørt úr Sandavági at ferðast. Tey vóru eisini so góð við meg, og mamma hennara plagdi onkuntíð at binda mær okkurt.

Eg fór at tæna hjá teimum, tá ið eg var 14 ára gomul. Her var rættiligur stíllur í. Her vóru upp til tríggjar arbeiðsgentur, ein stovugenta, ein barnagenta og ein køksgenta. Eg var barnagenta og kom tí at kenna børnini ógvuliga væl. Tey vóru fitt fólk at vera hjá.

Missión og samband

Buhl var ein av oddamonnum í heimamissiónini, og hann var altíð við til møtir.

Heimamissión var sterk úti á Nesi og á Toftum. Her byrjaði hon sítt virksemi í 1907. Míni foreldur voru eisini við, og tey gingu altíð á mæti. Mamma var trúgvandi, áðrenn hon fór út á Nes. Fyrstu tíðina var einki missiónshús. Tá savnaðust tey í heimum hjá hvørjum øðrum.

Tað gjørdist skjótt ov trøngt, og skúlin varð eisini brúktur. At fara í sunnudagsskúla var eisini ein sjálffylgja. Sunnudagsskúli innan kirkjuliga karmin byrjaði á Toftum í 1921. Eftir at missiónshúsið Tabor varð bygt, var sunnudagsskúlin har.

Missiónshúsið varð bygt í 1939 og varð vígt av Buhl Nielsen. Seinni er so komið eitt nýggjari og størri missiónshús á Toftum.

Blái Krossur byrjaði sítt virksemi hjá okkum í 1908. Tað var eisini ein sjálffylgja, at sum 14 ára gamal gjørdist ein limur í hesum felagnum. Her var eg limur, til eg flutti til Gøtu. Í Gøtu hevði verið ein deild av Bláa Krossi, men hon var hildin uppat nokk so tíðliga.

Tað varð hildin ein árlig blákrossveitsla, annaðhvørt ár á Toftum og annaðhvørt ár í Rituvík.

Politikkurin, tað var samband! Vit komu eisini beint inn í Sambandsflokkin, tá ið Hildibjörg, systir mín, giftist við Jógvani Ingvarð Olsen, sum í eitt mansaldur umboðaði Sambandsflokkin á tingi. Pápi Jógvan Ingvarð, Jens Christian Olsen, sum eisini var tingmaður fyri Sambandsflokkin undan Jógvani, var eisini virkin missiónsmaður. Hann var eisini virkin innan Bláa Kross, har hann var næstformaður og formaður í landsfelagnum í mong ár.

Meslingar og grind

Eg var sjeý ára gomul, tá ið meslingagrindin var í Gøtu seint í 1935. Meslingasmittan spreiddi seg skjótt um stóran part av landinum. Pápi hevði ikki havt meslingar, so hann fekk teir mildar, tí hann var vaksineraður. Mamma hevði havt meslingar frammanundan, so hon var sloppin tá. Eg var tann fyrsta í húsinum, sum bleiv sjúk av meslingum, men hjá børnum voru teir ikki vandamiklir. Tá ið eg so var blivin frísk, kom eg at ganga hús úr húsi á Nesi at hjálpa teimum so frægt, sum eg kundi, har meslingar voru. Tað voru ofta boð send eftir Einari Djurhuus, kendur sum Heiðalæknin í ein mansaldur. Hann kom eg javnan at síggja hetta tíðarskeiðið.

Hesir meslingar komu eisini at merkjast væl í Gøtu, har fleiri doyðu. Mostir mín, Marta, var gift við Høgna Zacharisassen úr Jákupsstovu. Anna, systir Høgna, hevur greitt frá, at hon og Olea, systir hennara, fingur ringar meslingar. Anna hóraði við neyð og deyð undan, meðan Olea doyði. Tær voru 22

og 20 ára gamlar, tá ið tær gjørdust sjúkar. Ein triðja systir, Tomasía, sum tá var 18 ár, gjørdist eisini sjúk, men hjá henni gjørdist sjúkan ikki so hættislig.

Bretskir hermenn í grannalagnum

Tá ið Bretland hersetti Føroyar í apríl 1940, fingtu teir herstöðir báðumegin fjarðarmunnan við Skálafjørðin, á Strondum øðrumegin og á Nesi hinumegin.

Hermennirnir skuldu hava hús á staðnum at búgva í. Teir vildu eisini hava okkara hús, men vit vóru so mong fólk í húsi, at tað bar ikki til.

Hermennirnir blivu so væl við beiggjarnar hjá mær. Serliga minnst eg ein av teimum. Hann var bara 19 ár og plagdi at koma inn til okkara. Hann var úr Aberdeen. Eina ferð pápi fór til Aberdeen, hevði hesin hermaðurin givið pápa adressuna hjá mammu síni. Pápi hevði eisini vitjað hana, og hon var sjálvandi fegin um at frætta frá soninum.

Út meðan skotið varð

Teir fóru so at byggja barakkir, og menn koma ymsastaðni frá til hetta arbeiðið. Ofta komu teir tá inn til okkum at eta matpakkan. Onkuntíð kundu teir eisini leggja seg á gólvið at fáa ein blund.

Eg minnst serliga ein bil at hava verið við í hesum arbeiði, og tað var Eivind Hansen úr Gøtu, sum hevði ein lítlan lastbil.

Á Nesi varð sett upp ein stór kanón. Eivind háláði allar pípurar til hana upp á pláss. Tær komu upp á land á Toftum, og so skuldu tær hálást út á Nes. Bjálkar vóru lagdir á vegin, og teir vórðu fluttir so hvørt, sum komið varð framá.

Kanónin varð sett upp nær við húsini hjá okkum. Tá ið hon so skuldi royndarskjótast, vórðu vit biðin um at fara úr húsinum. Tað bar sjálvsagt ikki til at vita, hvat ið kundi henda.

Tá ið teir skutu, brotnaðu sjei rútar í húsinum hjá okkum, so stórt var trýstið. Kjartan, beiggi mín, var blivin deyvur tá. Hann var púra forskrekkur. Hann visti sjálvsagt ikki, hvat ið gekk fyri seg.

Men so bleiv bygt rundan um kanónina, og bøtti hetta um henda vansan.

Tað vórðu givin boð til øll skip, sum komu inn á Skálafjørðin, at tey skuldu siga frá, áðrenn tey komu inn. Søgdu tey kortini ikki frá, so varð skotið ávaringskot. Hetta hendi ofta, serliga hjá føroyskum skipum, sum ikki tóku slík boð so tungt.

Tað komu annars eisini nógv bretsk herskip inn á Skálafjørðin. Hetta hoyrdist eisini væl. Hvørja ferð tað hendi um náttina, vaknaðu vit. Tað var sera óhugnaligt.

Bretar hövdu sítt eigna elverk, sum var neyðugt millum annað til teirra ljóskastarar, sum kravdust, um tað skuldi síggjast yvir um fjørðin í myrkri.

Maskinbyrsur stóðu alla staðni kring húsini hjá okkum. Tað var loftávaring hvørja ferð týsk flogfor vóru í nánd. Telegrafurin var eisini nærindis húsini hjá okkum. Her komu øll slík boð, um at týskarar vóru á veg. Tað varð so rópt í hátalarunum oman til hermenninar um at vera klárir við maskinbyrsum. Tá gav mamma gav okkum boð um at fara oman í kjallaran. Tískil vistu vit av hesum, áðrenn onnur á Nesi vistu tað.

Tað bleiv ikki bumbað í sjálvari bygdini, men vit sóu bumbur blíva blak-aðar yviri ímóti Kaldbak.

Flogfarið endaði á Gøtuvík

Einaferð var eg á Toftum og var á veg út á Nes. Eg hevði verið inni hjá D. P Højgaard og keypt fyri mammu.

Tá ið eg var millum bygdinar, eitt sindur innanfyri vitan, nú kemur ein týskur flúgvari, og hann fer inn eftir Skálafjørðinum. Beint tá vóru tvey destroyaraskip, soleiðis kallaðu vit tey, farin inn eftir Skálafjørðinum. Teir skutu eftir hesum flogfarunum. Tað varð skotið av Nesi og av Strondum og úr Havn, og flúgvarin varð raktur. Tá hann kom flúgvandi út eftir, sá eg eldin í honum. Hans Jacob Højgaard, lærarin, hevði annars sagt, at vit skuldu leggja okkum fløt niður, um eitt flogfar kom.

Men eg fór so víðari út á Nes, og tá ið eg kom út hagar, stóð eina pápa-beiggi mín har. Hann helt, at flogfarið fór at detta niður á Toftavatn, so hann fór beint yvir hagar. Men flogfarið lorrði til Gøtu og setti seg innast á Gøtuvík.

Týska flogmanningin varð tikin í Gøtu og umvegis Toftir flutt til Havnar. Eg minnst væl, tá ið teir fóru umborð á skipið, ið lá við Toftagjógv. Vit skúlabørn fingi frí, so vit kundu síggja teir fara umborð. Úr Havn fóru teir til Bretlands morgunin eftir, har teir munnu hava verið restina av krígunum.

Ein onnur hending var einaferð, eg kom av Toftum út á Nes. Eg hevði í verið í Gøtu og ferðast. Tá slapst við bussi úr Gøtu út á Toftir. Hann koyrði í samband við mjólkarbátin. Tá kom ein trolari inneftir. Eg haldi, at hann var enskur. Tá kom eitt týskt flogfar. Eg minnst, at trolarin stýrði inn undir land á Nesi. Eg sá niður á dekkið, so langt inn kom hann fyri at royna at sleppa undan hesum flogfarinum, og hetta eydnaðist teimum.

Annars er nógv gjørt fyri at varðveita bygningar og annað á Nesi frá krígunum.

Niður fyri sjúku og so at arbeiða

Eina ferð hendi tað óhapp, at Herdis, systir mín, varð yvirkoyrd av einum bretskum akfari. Hon breyt beinið og varð illa skadd í andlitið. Hon varð innløgð á landssjúkrahúsið. Tá var ikki alt so opið sum nú. Tá ið mamma skuldi vitja hana, slapp hon bara at síggja hana gjøgnum eina lúku í hurðini á sjúkrastovuni.

Hermaðurin, sum hevði volt hesa vanlukku, var sera harmur um hend- ingina. Hann fór nakað seinni til Bretlands at giftast. Tá ið hann kom aftur, hevði hann eina kjóla við til Herdis. Hetta var hon sjálvandi ógvuliga forlipt um, og hon eigur vist kjólan enn.

Eingilskmenninir settu hegn fram við vegnum, sum ikki mátti farast um. Men pápi, sum var seyðamaður fekk „pass“ at fara um hegnið í hesum ar- beiði.

Til Danmarkar fyrstu ferð

Eg fór til Danmarkar í 1946, tá ið eg var 18 ára gomul. Eg fór niður til at taka mandlurnar. Læknin segði, at hetta gjørdist ikki í Føroyum. Eg var altíð sjúk, so tað var einki annað at gera.

Her lá tað eisini so væl fyri, at Elspa mostir búði í Keypmannahavn, so her kundi eg blíva verandi eina tíð og royna lívið í Danmark.

Kjartan, deyvi beiggi mín, fór eisini niður sama ár. Hann var átta ára gamal. Hann fór á deyvaskúla í Fredericia saman við Eivindi av Sandi og teimum báðum brøðrunum, Hermundi og Marna úr Mortanstovu í Norðragøtu. Tey vóru annars fimm deyv systkin.

Teir vóru fyrst eitt stutt skifti í Keypmannahavn, og fóru síðan á deyva- skúla í Fredericia, har eg plagdi at vitja teir. Kjartan misti hoyrnina, tá ið hann fekk meningitis trý ára gamal. Tá ið hann varð frískur aftur, var hann deyvur. Tá dugdi hann longu nokk so fitt at tosa. Hetta gjørdi hann nokk so fitt betur fyri at gera seg skilligan í tosi enn, um hann var føddur deyvur. Tey deyvur, sum vóru niðri, komu heim í summerferiu, men í øðrum ferium var Kjartan hjá Elspu.

Vit plagdu at fara ímóti honum á jarnbreytastøðini. Tá plagdi Kjartan at vera í fylgi við Hermundi og Marna, sum skuldu halda til hjá eini ommu- systur teirra, Johanna Dinesen av Skipanesi, sum á ungum aldri varð gift til Danmarkar. Tað hevði sjálvandi stóran týdning fyri teir allar at hava ættarfólk í Danmark, sum teir kundu koma til.

Sjálvt undir vanligum umstøðum hevur tað ikki verið lætt hjá so ungum fólki at fara heimanifrá. Hetta hevur meiri enn hjá øðrum verið galdandi fyri

tey deyvu. Tá ið Kjartan var á deyvaheimi í Keypmannahavn kundi hann rýma heim til Elspu. Tað var okkum ein gáta, hvussu hann kundi finna vegin. Kjartan býr framvegis í Fredericia, er giftur við Oddvør úr Sandavági, sum eisini er deyv. Kjartan eigur ein son og eina dóttur.

Aftaná at hava tikið mandlurnar fór eg at arbeiða á Finsen hospitalinum sum stovugenta. Tey, sum vóru innløgð her, vóru mest fólk, sum høvdu húðkreft.

Elsa mostir hevði frí vikuskiftini. Tá hevði eg ikki altíð frí, so eg fekk mær eitt annað arbeiði. Eg kendi tvær kvinnur úr Gøtu, sum arbeiddu niðri tá. Tær vóru Oluffa hjá Jákup Andreas á Mýruni og Johanna hjá Mikkjali úr Syðrugøtu. Eg hevði lært eitt sindur at seyma frammanundan, so eg fór tá at seyma hjá Jóhannu.

Kristiliga ungmannaafelagið

Tá ið eg skifti arbeiði, kom eg at hava frí sunnudagar. Føroyingar í Danmark komu nógv saman hesa tíðina. Tey, sum høvdu verið í Danmark undir krígunum og einki samband havt heim til Føroya, vóru blivin sum ein familia. Vit savnaðust hvønn einasta sunnudag á Eysturbrúgv. Hetta var hjá Kristiliga Ungmannafelagnum, har presturin, Emil Joensen, var á odda. Her var so hugni og gudstænasta.

Nógv komu inn til Elspu í Gøtu

Tað kom nógv fólk inn til Elspu. Millum føroyingar var hon kend sum Elspa í Gøtu, har øll vóru vælkomín. Eisini gøtufólk komu sjálvandi inn til hennara, eisini fólk sum komu niður at lesa.

Pól hjá Jóan Elias Gregersen í Syðrugøtu búði hjá Elspu mostur, tá ið hann las niðri.

Tað komu eisini nógvir føroyingar inn at fáa umvælt klæðir, so sum at lappa buksur o.a.

Janus Kamban var eisini ein, sum var sera væl við Elspu. Hann gjørdi enntá eina bringumynd av henni. Tá ið uppboð var av ognunum hjá Janusi, eftir at hann var deyður, keypti ættin hesa bringumynd.

Aftaná kríggið var stórir mangul á nógvar vørur í Danmark. Onkur kundi koma inn at fáa okkurt at brenna. Millum nógv annað so var brenni eisini skamtað í Danmark aftan á kríggið. Tey, sum ikki áttu hús, fingu ikki koks at kynda við. Men tað átti Elspa, tí hon hevði átt hús so leingi.

Okkurt stuttligt var eisini, sum tá ið ein kom inn og segði, at „í dag havi eg havt nakað av brenni. Eg fekk eitt so langt bræv frá mammu, og eg havi brent tað.“

Mamma plagdi at senda niður føroyskan viðskera, so sum kjøtpylsu og rullupylsu.

Eg var eitt ár í Keypmannahavn og var so eitt ár heima. Tá fór eg niður aftur og arbeiddi á einum hotelli, missiónshotellinum í Løngangsstræde.

Undirhald á Asiatisk Plads

Tá var tað eitt upplivlsi, tá ið Tróndur í Gøtu, sum var ein av teimum gomlu koltrolarunum, kom til Keypmannahavnar við fiski. Tá var tað stuttligt at hitta kend gøtufólk.

Tróndur lá við Asiatisk Plads, sum var væl kent av føroyingum, tí her legði Tjaldrið at.

Her savnaðust altíð nógvir føroyingar, bæði tá Tjaldrið kom og fór. Tað gjørdi eg eisini. Eg plagdi at súkkla út har. Føstu ørindini vóru at fara við brævi heim, sum skuldi við Tjaldrinum.

Har hitti ein altíð kend fólk, og tað var eitt upplivlsi í sær sjálvum. Ein teirra var Astrid, dóttir Peter Jakku í Blásastovu í Norðragøtu. Eg gloymi tað ikki. Hon hevði tvær gentur við sær, og tær vóru í so óalmindiliga vøkrum bundnum troyggjum.

Eitt fast undirhald, tá ið Tjaldrið fór avstað, var Aksel Tórgarð, sum seinni gjørdist útvarpsstjóri og prestur. Hann plagdi at fortelja søgur. Hetta dugdi hann væl. Eg minnst eina, sum hann fortaldi. Sum ungur búði hann hjá eini eldri damu og hevði verilsí har. Hann skuldi geva boð, um hann ikki kom til hús. Kanska hevur tað danska málið ikki verið so gott tá. Eina ferð skrivaði hann á ein lepa til vertinnuna: „Jeg kommer ikke at sove hos dig i nat.“

Eg kom bara saman við føroyingum. Tað var bara á arbeiðsplássinum, at eg kom saman við danskarum.

Arbeiddi fyri málning frá nasistinum Gudmundi Hentze

Nærindis Elspu búði ein eldri listamaður, sum æt Gudmund Hentze. Abbi hansara var føroyingur. Elspa mostir kendi hann so væl. Eg plagdi at hjálpa honum at gera reint. Afturfyrí skuldi hann mála ein málning av mær. Men áðrenn hann var heilt liðugur við myndina, doyði hann. Myndina havi eg framvegis heima hjá mær. Tað sæst kanska, at málningurin ikki er liðugur, men hann hevur eina serliga søgu.

Gudmund hevði verið nasistur undir krígunum og var virkin sum listamaður í danska nasistaflokkinum. Hann teknaði bókamerkið – ex libris – hjá danska nasistaleiðaranum, Frits Clausen.

Gudmund átti ein son, sum ikki vildi av við henda málningin, tí hetta var seinasta verkið hjá pápanum. Men Óli, mammubeiggi, segði korta nei. Hetta var lønin hjá mær, og hana skuldi eg hava.

Abbi Gudmund var systkinabarn abba Demmus Hentze, fyrrverandi advokat og politikkara. Demmus mintist, at Gudmund var í Føroyum og ferðaðist aftaná kríggið. Tá var harður orðadráttur millum Gudmund og abba Demmus um hansara fortíð sum nasistur. Tá kundi Gudmund siga, at „eg eri so komin í leksikon, og tað er tú ikki.“

Í ætt við Simon Kvamm

Óla Jákup mammubeiggi lærði til apotekara, og kona hansara Herdis var eisini apotekari. Tey vóru í Føroyum eitt skifti, og eg var í húsi hjá teimum. Fyrst vóru tey í Havn, har tey búðu í eini íbúð hjá Evangeliihúsinum. Klædnasnórarnir vóru omaná sjálvum salinum, so tað bar ikki til at hanga klæði upp ella taka tey niður, meðan møti var.

Seinni vóru tey eitt skeið á apotekinum í Klaksvík, til tey fóru niður aftur.

Abbasonur Óla Jákup er tann kendi danski sangarin, Simon Kvamm. Eg var gumba pápa hansara, Janus, sum eg eisini passaði, meðan tey vóru í Føroyum.

Fór til beiggjan sum misti konuna

Petur, beiggi mín, misti konuna, Amy, meðan hann var staddur í Grønlandi. Tey áttu fyra børn. Hann sendi telegramm heim til mammu at biðja meg kom heim úr Danmark at taka mær av húsinum. Tá arbeiddi eg á einum hotelli í Keypmannahavn. Leiðslan har skilti væl støðuna. Teir hjálptu mær at fáa ferðaseðil til Føroya. Tjaldrið var niðri tá. Eg slapp heim sama dag og kom heim, áðrenn hon fór til gravar. Tá kom eg at taka hond um børnini.

Sum frá leið fekk Petur eina nýggja konu, Mary. Tá var mín uppgáva lokin. Mary er eitt av teimum 12 systkjunum í Rituvík, sum eru komin í Guinness rekord bókina. Tað komu fyra børn afturat, so tey blivu átta systkin.

Sá Goðanes fara á Flesjarnar

Eg var vitni til eina sera dramatiska hending. Á Nesi síggja vit beint yvir á Flesjarnar. Hetta var á kvøldi tann 2. januar 1957, og eg sá ljós av einum skipi, sum kom siglandi inn móti Skálafjørðinum. Vit sóu, at her var okkurt galið við kósini hjá skipinum, og knappliga sóu vit, at skipið stóð fast. Tá var

tað íslenski trolarin Goðanes, sum hevði rent Flesjarnar á veg inn á Skála-fjørðin eftir færoyingum, sum skuldu við skipinum.

Hetta var sjálvandi ein kvøkkur fyri øll, ikki minst fyri vitapassaran á Nesi, Kissa á Torkilsheyggi. Hann fór í skundi at kanna, um feilurin var, at vitin var slóknaður, men har lýsti alt, sum tað skuldi. Allir menn vórðu bjargaðir uttan tann ungi skiparin, sum átti ein lítlan son. Fyri nøkrum árum síðani var minnissteinnur settur yvir hann á Strondum. Tá var ættin úr Íslandi við, eisini sonurin.

Til Suðuroyar at halda hús

Eg kom so eina tíð at halda hús hjá ymiskum. Í 1953 fór eg til Tvøroyrar at halda hús hjá Frants Persson, sum hevði mist konuna. Hann átti synirnar 11 ára gamla Hilmar og knapt 5 ára gamla Måns.

Hetta kom soleiðis í lag, at Johannes, beiggi mín, gekk á skiparaskúla í Havn. Ein systir Frants átti eina hús úti í Hornabø. Hon plagdi at hýsa næmingum, sum gingu á skiparaskúla. Johannes fór at búgva hjá henni. Vit komu at kennast so væl, at hon fekk meg at fara suður til Frants og synirnar.

Ein beiggi konu Frants var Poul Johannes Lindberg, sum gjørdist rættiliga kendur í Havn millum annað sum sjónleikari.

Tá ið Poul Johannes eina ferð kom norður til Havnar, varð hann spurður, hvussu tað gekk við hesi nýggju arbeiðsgentuni. Jú, tað mundi ganga væl, tí „nýggir kustar feia altíð væl!“

Eg var so har suðuri í eitt ár, sum eg hevði lovað. Dreingirnir vildu ofta vitja grøvina hjá mammu síni. Kirkjugarðurin er heilt úti ímóti Froðba. Tað var ein langur teinur, so vit plagdu at súkkla út hagar.

Eiler Djurhuus var sýslumaður og búði við Rangá í Trongisvági. Eina ferð hevði eg hongt míni klæði út á snórin omanfyri húsini. Tá ið eg so skuldi fara eftir teimum, vóru øll klæðini burtur. Frants fór beinanvegin til Eiler. Hann mundi hava snevlin av, hvør ið tann seki var, so eg fekk øll klæðini aftur.

Tá eg kom norður aftur, hevði eg Måns við. Hann var tá um skúlaaldur. Tá varð avrátt, at hann skuldi búgva hjá fastur síni og ganga í skúla í Havn.

Vit endaðu bæði í Norðragøtu. Hann giftist við Hjördis hjá Tórði hjá Petur Jakku í Blásastovu og búsettist undir liðini á verforeldrunum. Hann hevur millum annað verið kommunuskrivari í Gøtu.

Tað er annars upp á dagin 20 ár millum okkum. Vit eru framvegis ógvuliga væl og kunnu ynskja hvørjum øðrum tillukku við føðingardegnum sama dag. Hann er ofta tann fyrri at ringja.

Hin beiggin, Hilmar, gjørdist sjúkur og doyði ungur. Hann kom norður til Gøtu fleiri jól, og tá kom hann altíð inn til mín.

Måns sigur um Mariu, at „hon var sera góð við okkum, og sum natúrligt var, knýttu vit okkum tætt til hennara. Eins og hennara ætt á Nesi er hon altíð løtt í sinni og smílandi“.

Tíðin komin at giftast

Í 1957 giftist eg við Andriasi Hansen í Norðragøtu. Vit vóru bæði í búnum aldri. Eg var 28 ár og hann var 45. Hann hevði bygt sær hús, áðrenn vit komu saman, so tað var klárt at flyta inn. Hetta var inni í Kongsbø, sum tað verður kallað. Foreldrini hjá Andriasi vóru Hans Petur Hansen (1864-1933) og Elspa Poulsen (1867-1945), ættað úr Syðrugøtu.

Johan Símun, abbi míni, var beiggi Hans Petur. Andrias og mamma vóru tískil systkinabørn.

Hans Petur hevði mist bæði foreldrini, tá ið hann var 14 ár. Einans 19 ára gamal tók hann við køksfestinunum.

Elspa og Hans Petur fingu 13 børn. Av teimum komu tey 10 til. Tað eru heili 24 ár millum elsta og yngsta barnið, og tað vóru um 50 ár millum elsta og yngsta systkinabarnið.

Andrias var næstyngstur, føddur í 1911. Níggju av systkjunum fingu børn, og væl er komið burturúr. Tá ið skipað varð fyri ættarstevnu í 2002 vóru 772 beinleiðis eftirkomarar. Teir eru sjálvsagt nógv fleiri í dag.

Vit blivu grannar til tveir beiggjar hjá Andriasi. Annar var Sámál Petur, sum í 1954 hevði misti konuna frá níggju børnum, fleiri av teimum vóru smá. Konan var Johanna Malena, dóttir Marina og Zakarias í Mortanstovu. Hin beiggin í grannalagnum var tann yngsti beiggin, Erik, sum var giftur við Lenu, dóttir Gittu og Bernhard í Tjørnustovu.

Í Norðragøtu búðu eisini fleiri av beiggjunum hjá Andriasi, sum Elias Sofus, Poul Enok, Palli Jarnskor, og annars eisini nógv av teirra ættarfólki. So tann samlaða familjan í Gøtu var og er stór. Beiggin, Jakku Tróndheim, búsettist í Leirvík. Hann fekk eisini nógv børn.

Andreas hevði undan krígunum siglt við donskum fiskiskipum. Seinni í tíðini arbeiðdi hann í Føroyingahavnini sum hjálpari hjá kavaranum, Amandus Sørensen. Hann sigldi við skipum sum Polarfarið og Esther, og hann sigldi eisini undir krígunum.

Seinni í tíðini var hann arbeiðsformaður hjá Gregersen monnunum. Tá fingu vit eisini telefon, sum ein arbeiðsformaður hevði brúk fyri.

Elinborg mátti av landinum

Fyrsta barnið hjá okkum var Elinborg, fødd í 1958. Hon var so ótrúliga fitt, sum ein dukka. Men tað vísti seg, at hon var menningartarnað. Umframt hetta viknaði sjónin rættiliga nógv.

Hetta var í teirri tíðini, tá ið børn í hesi støðu vórðu send niður á stovn, og tað varð Elinborg eisini.

Ein lækni á hospitalinum í Havn orðnaði fyri, at øll sum høvdu okkurt brek, skuldu til Danmarkar. Emma Winther var tá lækni í Fuglafirði. Hon helt, at hetta kanska var tað frægasta. Um Elinborg varð verandi heima hjá okkum, so fekk hon ikki somu móguleikar at mennast sum í Danmark. Hon kom fyrst á Rødbygård, men haðani varð hon skjótt flutt.

Elinborg fór niður við eini sjúkrasystur. Eg minnst so væl, tá ið hon fór avstað við Tjaldrinum. Ein kona pápabeiggja mín, Olga, var við. Hon fór niður við sínum sjúka manni. Hon kom til mín og helt fyri, hvussu ringt hetta var at lata Elinborg fara, seks ára gomul. Tað var tað eisini.

Hon hevði tað gott, har hon var. Umstøðurnar vórðu gjørdar so heimligar, sum tað bar til. Einaferð kom amerikanska varaforsetafrúan, Muriel Humphrey, á vitjan. Tá varð hon avmyndað í bløðunum saman við fleiri av børnunum, og Elinborg var eitt teirra.

Elinborg kom heim í summerferiu og jólaferiu. Tað kom altíð onkur við henni.

Vit vitjaðu hana eisini niðri. Tað gjørdist møguligt at fáa eitt sindur av stuðli til tað. Einaferð var eg hjá henni eina viku, og vit høvdu kamar saman.

Um hesa tíðina er tað, at felagið Javni verður stovnað. Andrias og eg vóru millum teir fyrstu limirnar.

Nú ein dagin sigur ein sonur við meg, at „tú gjørdi rætt at lata Elinborg fara niður, tí annars hevði hon ikki verið so framkomin, sum hon kortini er“.

Men tíbetur gjørdist tað politikkurin í Føroyum at fáa tey heim, sum vóru á stovni í Danmark. Tá ið Elinborg var 12 ára gomul, kom hon heim at verða. Tá hevði hon verið niðri í seks ár. Men hóast hetta dugdi hon alla tíðina at tosa føroyskt umframt, at hon eisini dugir væl danskt. Tað vóru tey, sum bara dugdu danskt, tá ið tey komu heimaftur. Hon fylgir so væl við í familjuni, sum nakar ger tað. Tað er ikki tann føðingardagur í familjuni, sum hon ikki minnst.

Í dag býr Elinborg í einum sambýli á Fugloyarvegi í Havn. Hon vitjar javnan norð, og bussførararnir eru so lagaligir at koyra hana til dyrnar.

Seinni fingi vit tveir synir. Árant er giftur við Guðny Højgaard. Tey búgva í Norðragøtu og eiga børnini Elsu Mariu og Pætur. Hallur er giftur við Lív Troest. Tey búgva í Saltangará og eiga Áka, Andrias og Jóhannu. Áki eigur

trý börn. Öll börnini búa so mikið nær, at eg síggi tey javnan. Andrias doyði í 1994.

Komfýrurin orðnaði sjálvur døgurðan

Tá ið börnini vóru við at vera undansloppin, fór eg út at arbeiða. Eg hevði fleiri vaskiarbeiði. Men í Gøtu vóru eisini aðrir arbeiðsmøguleikar.

Tað, sum í dag er Fiskavirkið í Gøtu, var tá sildavirki, Harenga. Har arbeiddi eg eitt skeið við at skrædla sild. Tá komu nógv fólk til Gøtu at arbeiða. Serliga væl minnst eg oyndfjarðarkonur. Tað var eisini ógvuliga hugnaligt.

Eisini arbeiddi eg eitt skifti við at seyma á Klæðnavirkinum hjá Gunnar á Geilabø. Hetta var tá ein vinnulig nýhugsan, sum gekk væl eina tíð, men sum síðani fór fyri bakka.

Tá í tíðini var tað ein serlig avbjóðing hjá húsmøðrum við døgurðatímanum millum 12 og 13, tá øll fóru heim at eta døgurða.

Men hetta gjørdist tó ikki nakar trupulleiki hjá mær við tøkni, sum tá kom. Eg gjørdi døgurðan kláran, áðrenn eg fór til arbeiðis. So kundi við eini klokku setast ein tíð, tá ið tendrað varð fyri komfýrinum. Tá ið vit komu heim, var døgurðin klárur.

Eg havi arbeitt fyri kirkjurnar í Gøtu í 37 ár. Hetta hevur bæði verið við reingerð og við at vísa fólki kirkjuna. Hetta hevur verið eitt sera gevandi arbeiði. Tá eg gavst, varð eg heiðrað av kirkjuráðnum. Tað eri eg fegin og errin um.

Her skal skoytast uppí, at ein systir mín, Herdis, giftist eisini til Gøtu. Maður hennara var Per Thomsen í Syðrugøtu. Hann var skipari og doyði ungur. Herdis giftist aftur við Otto Reinert Petersen av Saltnesi, men hann gekk burtur stutt eftir, at tey giftust. Tá kom Herdis aftur til Syðrugøtu at búa.

Eg kann at enda siga, at eg havi havt eitt gott lív.

Jovina Højgaard Deyðsboðini, sum ikki komu

Jovina Højgaard er fødd í 1931 í Æðuvík. Hon greiðir frá hugtakandi ættarsøgum og um sín barndóm. Tá ið hon fór til Havnar at fara til Suðuroyar at tæna, mundu hon og pápin gingið burtur. Jovina gjørdist havnakona. Ein serlig frásøgn er um deyðsboðini, sum ikki komu. Jovina var fyrst gift við Ólavi Højgaard í Havn og síðan við Erlingi Petersen á Eiði.

Foreldur míni voru Sunneva född Joensen, ættað úr Hvannasundi, og Óla Hans Hansen, sonur tey næstu niðursetufólkini í Æðuvík, Elspu og Hans Hansen.

Omma í Æðuvík doyði longu í 1905, 30 ára gomul. Av tí, at børnini voru smá og abbi var sjómaður, mátti hann lata børnini til fosturs.

Jóhanna, sum var yngst, var hjá pápa sínum eina tíð. Men so kom tíðin, at hann mátti til sjós aftur. Ein sunnumorgun bað hann til Gud, at onkur mátti taka sær av dótttrini. Hann setti hana í ein leyp og fór so til gongu, leiðin gekk inn á Skipanes. Tá ið hann kom til Søldarfjarðar, var Petur í Byrgi úti undir lækjuni eftir vatni. Hann spurdi abba, hvagar hann fór so tíðliga á morgni við einum barni í leypinum. Abbi segði sum var, at hann ætlaði at fáa onkran at taka sær av barninum, meðan hann var burtur.

Petur bjóðaði abba inn til ein drekkamunn og segði konu síni, Jóhonnu, hvussu vorðið var. Hon tók barnið og skifti á tí. Tá ið abbi skuldi fara avstað, segði hon við hann: „Um tú lítur mær tað til, so skal eg taka mær av henni.“

Abbi segði, at hetta var eitt bønarsvar. Tey bæði áttu einki barn, so hon varð verandi hjá teimum og kom ikki aftur til Æðuvíkar at búgva.

Abbi heiðraður fyri velting

Abba dámdi væl at velta. Ein dagin, hann var í bønnum, kom Olrik, amtmaðurin, sjálvur annar til Æðuvíkar. Teir spurdu abba, hvørji amboð hann hevði brúkt. Abbi vísti teimum hakan, spakan og kvíslina. Amtmaðurin helt hetta vera rós vert. Í 1934 fekk abbi fyrstu premiu, 100 kr., fyri væl veltan bõ.

Abbi var gudrøkin maður. Hann las lestur hvønn sunnumorgun. Hann sang altíð, eisini fyri okkum.

Søgan hjá mammu

Mamma kom ung til Havnar at tæna. Í Havn kom hon í Ebenezer, har hon varð umvend og doyp. Seinni tænti hon hjá Olafi á Viðareiði. Har kom hon serliga at kenna sonin, Haldór, og voru tey væl allar sínar dagar.

Mamma var fyrst trúlovað við Einari Christiansen úr Leirvík.

Tey skuldu giftast, og hann var farin at byggja, men fyrst skuldi hann fara ein túr við Irex hjá Absaloni á Skála. Hetta var í 1927. Men hann fekk blindtarmsbruna umborð. Áðrenn lækna hjálpið fekk brast blindtarmurin, og hann doyði á veg til lands.

Mamma kom so til Æðuvíkar at halda hús hjá abba. Tað rann saman millum hana og pápa, og tey giftust í 1930. Mamma gloymdi ikki sín deyða

drong. Stór mynd av honum hekk uppi í stovuni hjá okkum, alt tað eg minnst.

Varð góðkend í Æðuvík

Mamma varð ikki beinanvegin góðkend í Æðuvík, tí hon var „baptist.“ Men tá fór spanska sjúkan at ganga, og øll í bygdini løgðust uttan mamma.

Hon gekk tá hús úr húsi og hjálpti so frægt, hon kundi. Tá varð hon virðis-mett av øllum.

Fuglfirðingar, ein teirra var Victor Danielsen, plagdu at koma til Æðuvíkar at hava útimøti. Tað sama gjørdi fólk frá Heimamissionini. Nakrar ferðir ár-liga kom prestur av Nesi at hava gudstænastu í missionshúsinum.

Bønin hjálpti

Eg var elst av okkum fyra systur. Hinar vóru Hanna fødd í 1932, Jona fødd í 1934 og Henny fødd í 1939.

Eg bleiv sjúk í búkinum sum nýføðingur. Mamma ringdi til jarðarmóð-urina, og spurdi, hvat hon skuldi gera. Hon helt, at eg toldi ikki mjólkina. Jarðarmóðurin helt tó, at mamma skuldi bara halda fram at geva mær bróst, tí tað fór nokk at javna seg. Men eg bara versnaði. Læknin segði, at tað var magaeitran. Men fyri hesum var einki medisín, so hann kundi ikki hjálpa.

Mamma var trúgvandi og leit upp á bøn. Hon ringdi tískil til Petru Ander-sen, fødd Guttesen, í Havn og kærði sína neyð fyri henni. Petra segði við mammu: „Nú skalt tú gera sum tað stendur í Bibliuni. Tú skalt salva hana við olju og leggja hendurnar á hana og biðja fyri henni í Jesu navni. So skulu vit biðja somu klokcutíð.“ Mamma so gjørdi, og tá ið hon hevði biðið, sá hon broyting, og eg fekk litin aftur.

Eg kom so at vera eina tíð hjá Petru. Hon átti tvær døtur, Borghild og Claru. Tær vóru so góðar við meg, so eg treivst væl í Havn. Clara bant og seymaði klæði til mín. Hon broderaði mær eisini ein hvítan kjóla.

Hetta gjørdist mítt annað heim. Har var eisini so hugnaligt til jóla, og tær gjørdi nógv burturúr. Eg minnst, at tær pakkaðu pakkar og goymdu teir í einum stórum skríni. Eg var so forvitin, hvørja ferð Petra koyrði ein pakka í skrínið.

Tær høvdu eisini jólatræ, sum bleiv pyntað. Tað var so spennandi jóla-aftan.

Minnir frá gomlu Havnini

Annars gingu vit altíð túrar runt um tey gomlu húsini úti í Tinganesi. Tá búðu tey á Bakkahelli, beint yvir av Mettustovu.

Sum frá leið, dámdi mær betur í Havn enn í Æðuvík. Í Havn gekk eg í sunnudagsskúla heima hjá Betti og Palla Egholm. Betti var dóttir Elias Johansen í Rættará.

Clara var sunnudagsskúlalærari, og tað var hon í meira enn 50 ár. Eisini gekk eg í Frelsunarherinum. Hilmar Andréson lærði okkum nógv sálmafers.

Spæl og arbeiði í Æðuvík

Eg fór í skúla sjeý ára gomul. Eg fekk griffil og talvu at rokna á.

Fakini vit høvdu vóru danskt, føroyskt, landalæra, bíbliusøga, sálmafers, rokning og fagurskrift. Enskt høvdu vit seinasta árið. Alt hetta skuldu vit lesa uppá heima og duga uttanat. Mær dámdi væl at ganga í skúla.

Fyrsta árið var Elisar í Beitinum av Glyvrum lærari. Næstu fimm árin var tað Petur Andreassen av Velbastað. Petur var góður roknilærari. Hann kravdi, at vit dugdu tabellina uttanat.

Síðsta árið var lærarin Óli Hansen, ættaður úr Svínø.

Teir vóru ferðalærarar. Teir vóru eina viku í Æðuvík og tvær vikur í Lamba. Men fyri tað kundu vit ikki taka okkum av lottum, tí vit høvdu nógv heima-arbeiði hesar tvær vikurnar, vit høvdu frí. Eg haldi, at vit lærdu líka nógv sum í øðrum skúlum.

Í húsini við Naadens Budskab

Vit bóru blaðið Naadens Budskab í húsini í Æðuvík og Rituvík. Hetta var eitt blað, sum Føroya Traktatgrunnur hjá Brøðrasamkomuni bað okkum bera út. Tað var fyra síður á stødd sum Sunnudagsblaðið hjá Heimamissionini. Blaðið kom út eina ferð um mánaðin árin 1927-43.

Spøl

Hjá børnum var ikki so nógv at fara til, men vit høvdu tað stuttligt, og vit spældu nógv.

Var ikki veður at vera úti, spældu vit við dukkur. Eg hevði fingið dukkur í Havn. Eg seymaði og bant upp á tær. Vit gjørdur eisini dukkur úr sváulpinnum og kliptu klæði til teirra. Vit gjørdur eisini kommodur úr sváuldósum, sum vit límaðu saman. Vit fingur príslistar frá Daells Varehus og frá Sport. Tað var stuttligt at ynskja sær okkurt úr hesum príslistum. Mamma plagdi onkuntið at bestilla. Tað var so spennandi, tá ið pakki kom úr Danmark. Tá

ið mamma ikki brúkti príslistan meira, og ein nýggjur var komin, sluppu vit at klippa okkum pappírdukkur úr tí gamla.

Eisini lærdu vit at binda. Nógv varð bundið ta tíðina, eg var barn. Vit brúktu føroyskar sokkar, undirbuksur og undirklókkur. Alt skuldi bindast.

Nýhugsan hjá pápa við „hitaskipan“

Tað var bara varmi í køkinum, har høvdu vit ein góðan komfýr. Pápi gjørdi uppi yvir komfýrinum ein lemm, sum mamma læt upp um kvøldið, so varmi kom upp á loft í kamarið, har vit svóvu. Abbi svav í einum kamari inn av køkinum, so hann fekk eisini varma haðan. Vit høvdu eisini ein petrolíums-ovn, sum mamma plagdi at tendra, tá ið vit skuldu hava varma í stovuni. Men vit vóru í køkinum um dagin.

Eitt kamar var inn av gongini. Har var altíð flótt, tí ein kúgv stóð beint niðri undir í kjallaranum. Eisini var lemmur í gongini niður í kjallaran. Vit høvdu hoyggjhús næst køkinum, so tað var ein hurð úr køkinum í hoyggj-húsið. Tað var so deiligt um veturin, tá ið tað ikki var veður at fara út. So kundu vit bera hoyggið tann vegin niður í kjallaran.

Hugni í køkinum

Húsini hjá fastir míni vóru áfast okkara húsum. So um veturin, tá ið kvøldini vóru long, plagdu vit at fara inn til teirra. Hon las so nógv, so hon visti eisini nógv. Hon sat ofta við komfýrin á einum torvkassa við einum nýbakaðum breyði og einum margarínpakka framman fyri sær. So skar hon breyðflisar og smurdi margarín uppá til til tey mongu børnini, sum komu inn. Har var ein langur bonkur fram við vegginum. Har sótu vit og kappaðust um at fáa eina breyðflís. Hon dugdi væl at greiða frá. Onkuntíð var tað um trøll og annað ónatúrligt. Tá vóru vit bangin at fara inn aftur til okkara, tá ið tað var bølamyrgt.

Eisini kundi tað vera okkurt syrgiligt. Tá grótu vit, men kortini var tað hugnaligt inni hjá henni.

Vit skuldu eisini arbeiða

Vit sluppu ikki bara at spæla, vit máttu eisini arbeiða. Inni var tað so, at Hanna, systir mín, og eg skuldu skiftast um at feia gólvini og at vaska upp. Mær dámdi betur at vaska upp.

So var tað útiarbeiðið. Eitt var torv. Pápi var til skips, men hann skar torv millum túrar. So máttu vit hjálpa abba at rækta torvið.

Torvið í Æðuvík var gott, tí har var góður mógvur. Fólk komu aðrastaðni frá at skera torv. Tey komu líka úr Kunoy, Hvannasundi og Kollafirði, tí torvið í Æðuvík var betri enn heima hjá teimum.

Onkuntíð gistu teir í Æðuvík, og æðuvíkingar hjálptu altíð avbygðarmonnum bæði við røkt og at bera torvið oman á lendingina.

Æðuvíkingar seldu eins og rituvíkingar eisini torv av bygdini. Onkur skar til ein lækna í Havn. Fyri at skera 12-14 leypar og at flyta torvið til Havnar var samsýningin 10 kr.

Tað var stuttligt at vera í torvi. Vit høvdu altíð mat við og grýtur at kóka vatn í. Ein fekk so góðan matarlyst. Tað smakkaði so væl at eta úti.

Tá ið torvið var turt, bleiv tað borið til hús í leyp. Tað gjørdi abbi.

Vit høvdu ein stóran torvkassa í køkinum við tveimum lemmum í. Har varð torvið stoytt í. Lættari kundi tað ikki vera hjá mammu. Hjá henni var bara at kyka í komfýrin. Hann hevði góðan bakaraovn og vatnbeholdara, sum altíð heitt vatn var í. Mamma slapp eisini undan at fara út við øskuni. Pápi hevði gjørt hol niður í kjallaran. Øskan fór beinleiðis í eina jarntunnu. Lúka var niðast, so hon bleiv tømd, tá ið tørvur var á tí. Mamma plagdi eisini at leggja afturat í komfýrin, áðrenn hon fór í song. Tá helt hitin sær til morgunin eftir.

Onkuntíð var øskukalt hjá fastur míni. Tá kom hon við eini kolaskeið at biðja um glóð. Tað bar væl til. So legði hon torv omaná og so brendi. Vit fóru eisini onkuntíð inn til hana at biðja um glóð.

Velting og annað grønmeti

Vit høvdu flagveltu og hyppiveltu. Vit hjálptu abba at seta niður epli.

Tað var stuttligt, tá ið tað fór at næla. Tá ið veltan blomstraði, var skjótt tíð at taka uppafur.

Vit veltu epli til eitt ársbrúk. Vit bóru eplini inn í kjallaran. Har var eitt skot inni. So koyrdu vit turra øsku út yvir eplini, tí tey skuldu liggja í myrkri fyri ikki at blíva grøn. Tey smakkaðu eisini væl.

Vit dyrkaðu eisini gularøtur, mairøtur og kolrabitøtur niðan fyri og sunnan fyri húsini. Eisini høvdu vit rabarbur nakað niðan fyri húsini. So vit høvdu nóg mikið til súltutoy og rabarbugreyt.

Eisini var eitt gásarhús niðan fyri húsini. Tað var stuttligt, tá ið gásin kom út við ungum. Men tað var ikki lukkuligt at koma ov nær, tí tá kom steggin eftir okkum. Eisini høvdu vit einar 10 hønur og ein hana, sum gól tíðliga hvønn morgun. Vit høvdu nóg mikið av eggum. Vóru nóg av eggum, keypti mamma „vatnglas“ á Apotekinum í Havn.

Løgurin varð blandaður upp í vatni. Eggini fóru í eina spann, sum mamma setti upp á loft. Tey eggini brúkti hon at baka við.

Nóg mikið av døgurðamati

Døgurðamati høvdu vit nóg mikið av. Eisini var nógvur saltmatur. Saltmatin goymdu vit í kaggum. Teir stóðu í kjallaranum í einum skoti aftan fyri trappuna. Har var grind og spik, saltfiskur, kjálkafiskur, lippur, sild og onkuntíð fuglur. Eisini høvdu vit ræsta grind, ræstan fisk, turran fisk og seið. Abbi bukaði fiskin á einum steini í túninum.

Tá ið pápi var heima, plagdi hann at vera á útróðri. Tá fingur vit knetti og frikadellur. Eisini plagdi hann at skjóta fugl. Vit plagdu eisini at dyrgja við abba út fyri Æðuvík.

Eg minnst, at einaferð syftu vit 104 seiðir. Tá vóru vit stoltar og glaðar. Onkuntíð stóðu vit á seiðabergi. Tað var eisini stuttligt. Vit høvdu sild til agn. Eisini høvdu vit fliðu, sum vit stungu í fjøruni. Tað var hugnaligt at búgva í Æðuvík, tí har var nóg mikið at takast við.

Til Hvannasunds at ferðast

Mamma var hvørt ár í Hvannasundi, haðan hon var ættað, og onkuntíð var eg við henni. Abbi róði okkum eitt sindur út frá Æðuvík. Har bíðaðu vit til Britons Pride kom framvið á rutuni millum Tórshavn og Klaksvík, og vit sluppu umborð. Vit svóvu eina nátt í Klaksvík og fóru so við postbátinum til Hvannasunds.

Í Hvannasundi átti mamma tveir beiggjar. Niels var ógiftur. Guttorm var giftur og átti nógv børn. Tey vóru javngomul við meg og systur mína, so vit hugnaðu okkum saman. Tá ið frítíðin var liðug, gekk leiðin heim aftur á sama hátt við postbátinum til Klaksvíkar og Pride til Æðuvíkar.

Vit róðu eisini yvirum til Norðdepils. Mamma átti ein beiggja har, Poul Juel. Har vitjaði hon eisini nógv fólk, og vit spældu við børnini.

Onkuntíð vóru vit eisini í Svínoy, har mamma átti eina fastur, Onnu. Tað var so hugnaligt í Svínoy.

Hjálptu hvør øðrum

So var tað hoyggingin, sum kom fyri. Abbi og pápi slerdu, og vit systrar-nar máttu hjálpa mammu. Hanna og eg hjálptu eisini at bera inn. Vit koyrdu hoyggið í eitt dýnuvár og drógu tað oman í hoyggjhúsið. Eisini gjørdi abbi okkum smáar byrðar, sum vit bóru á bakinum. Summi høvdu tá des í Æðuvík.

Tað var gott samanhald í bygdini. Vóru vit fyrr liðug at hoyggja enn hini, so fóru vit at hjálpa teimum, sum ikki vóru liðug.

Um summarið var kúgvinn í haganum um dagin. Vit leiddu hana út um portrið á morgni. Hon kom sjálv aftur til portrið, áðrenn tað var myrkt, tá ið vit fóru eftir henni. Hon mjólkaði væl og mjólkin var góð.

Tá í tíðini vóru tað bara konufólkini, sum mjólkaðu. Hetta var als ikki mannfólkaarbeiði. Vit fingu nógvan róma og høvdu ofta róma upp á breyð. Mamma koyrði mjólkina í fæt og setti tey í spísikamarið. Dagin eftir var nógvur rómi omaná. Eisini kundi hon lata mjólkina standa til rómastamp, sum eisini smakkaði væl. Vit stroyddu nógv sukur útyvir. Mamma gjørdi eisini smør og ost. Tá ið kúgvinn kálvaði, fingu vit ketilost, og tað dámdi okkum væl.

Kálvurin varð gøddur, til hann var nóg feitur. Tá varð hann dripin og etin. Tað var nóg gott, ið fekst undan kúnni.

Til handils á Toftum

Eingin handil var í Æðuvík, so eg fór ofta heim til Toftir at keypa. Tað vóru eini trý korter at ganga hvønn vegin. Eg var sjeý ár, tá ið eg fór at ganga til handils, men eg fylgdist við gentum, sum vóru eldri enn eg. Seinni vóru tað Hanna og eg, sum fóru til handils.

Pápi sigldi við Mjóvanes hjá Andreasi í Túni. Piddi Skaale, versonur hansara, hevði handil, har vit kundu skriva vøruna. So varð gjørt upp eina ferð um árið.

Tað vóru ikki nógvir pengar til, men onkuntíð kundu vit fáa eitt eitt- ella tveyoyra at keypa bomm fyri. Tað vóru kongabomm, blandað bomm ella kandisukur, sum vit fingu upp í eitt lítið kramarhús.

Vit áttu nógva familju á Toftum og á Nesi. Vit fóru altíð inn onkustaðni, og har fingu vit ein drekkamunn og okkurt gott afturvið.

Ræddust tarvin

Tað var ikki so ringt at ganga í haganum. Var eitt sindur av mjørka, so vóru varðar og telefonpelar at miða seg eftir. Men tað ringasta var tarvurin um summarið. Hann ræddust vit. Tá ið vit komu út um garðarnar fram við Promsgil, var ein stórur steinur. Vit klintraðu upp á hann at hyggja eftir, um tarvurin var í nánd. Vit høvdu hoyrt, at tarvurin bleiv illur, um hann sá reytt. Mamma hevði litað okkum reyðar troyggjur, sum vit ofta vóru í. Sú vit tarvin, lótu vit okkum úr troyggjunum og koyrdu tær í kurvina, sum vit høvdu at keypa uppí.

Keypti inn í stórum

Pápi plagdi annars at keypa inn í stórum, áðrenn hann fór til skips. Hann fórði vöruna við báti til Æðuvíkar. Hetta kundi vera mjöl í sekkjum, sukur, margarin, te og kaffibønir, sum vit mólu í eini lítlari kaffimyllu. Onkuntið var tað ikki brent, so brúnkaðu vit tað í ovninum. So vóru tað sviskur, rosinur, havragrýn og sagogrýn.

Ofta høvdu vit rísGREYt ella velling til nátturða. Eisini fingur vit bollamjólk. Bollarnir vóru gjørdir úr sandkøkudeiggi og kókaðir í mjólkini. Tað dámdi okkum sera væl.

Tað, sum vit vanligu keyptu, var kryddarí, bakipulvur, siropp og putursukur. Vöruna goymdi mamma úti á loft, so hevði hon alt við hondina.

Petroleumslampa var í hvørjum rúmi. Úti brúktu vit lummalykt ella flagermús. Var vindur, sloknaði hon. Tá var tað lummalyktin, sum var álitid.

Vit tendraðu ikki inni, fyrr enn tað var myrkt. Í skýmingini sótu vit og hugnaðu okkum, fortaldu søgur og gittu gátur.

Bøn fyri sjómonnum

Vit høvdu eisini bønamøti. Vit bóðu eisini fyri sjómonnum. Eina ferð var eitt skip á veg heim úr Íslandi, og tað var illveður. Menn úr Æðuvík vóru við. Tað var gingin long tíð, at tey ikki høvdu frætt frá teimum. Tá komu konur til mammu og bóðu hana biðja fyri hesum skipinum. Tað kom heim í øllum góðum.

Eisini sungu vit, og onkuntið hugnaðu vit okkum við pannukøkum ella nýbakaðum fransbreyði ella skuffukøku.

Vit bundu eisini nógv. Tá ið eg var 13 ár, bant eg mær eina gula mynstruta troyggju. Mamma hevði litað tógvið gult í sterkum tevatni. Mynstrið var reytt og grønt. Eisini seymaði eg mær ein kittil. Hann var smápuntutur, grønur og hvítur. Eg klipti sjálv toyið til. Tað fingur vit frá mostur míni á Tvøroyri, sum plagdi at senda okkum pakka. Annars seymaði mamma alt sjálv. Frakka plagdi Carina Maria á Skipanesi at seyma okkum. Pápi vaks upp hjá teimum, tí mamma hansara doyði. Hann kom aftur til Æðuvíkar til pápa sín, tá ið hann var 14 ár. Carina Maria var skraddari, hevði lært hjá skraddar Debes. Hon seymaði eisini klæðningar og ymiskt annað.

Nógv í haganum

Vit gingu ofta úti í haganum um summarið. Farið varð niðan á Nes til Nesvatn. Hanna systir lærði seg at svimja har. Eg tordi ikki at leggja meg, so eg vassaði bara.

Eisini fóru vit at leita eftir reiðrum. Vit kundu síggja nøkur likkuegg og eisini pisur. Tær vóru so fittar. Eisini vóru nógvar ternur. Tær vóru púra svakar, tá ið vit komu ov nær reiðrunum. Tá máttu vit halda hondina fyri, tí tær rendu seg beint niður í høvdið á okkum.

Vit høvdu kettu, sum skuldi halda rottur og mýs burtur. Hana vóru vit so góð við. Hon var ofta inni í køkinum. Tað var so stuttligt, tá ið hon legði kettlingar.

Í oktober kom slaktið fyri. Í Æðuvík var ein bóndi, Jógvan í Ólavstovu, hann hevði nakað av seyði. Annars slapp hvørt húski at hava ein seyð í Nes-haga. Vit høvdu eisini ein seyð í haganum umframt eina heimaær. Hon var á heimabeiti eina tíð á árinum. Tá mátti hon flytast viðhvørt, tað gjørdi abbi. Vit høvdu tvey kúfóður av jørð, tað var nokk av beiti til hana. Hon lembdi oftast tvey lomb. Pápi fletti lombini inni í køkinum. Vit vóru so spentar at fáa bløðurnar. Vit gjørdu okkum eitt rør av gásafjødur at blása luft í tær, koyrdu rísgrýn í og hongdu bløðurnar yvir komfýrin at torna. Tá ringlaði í teimum av rísgrýnunum. Tær vórðu brúktar sum fýrverk á nýggjárinum.

Alt av seyði varð brúkt uttan gallið. Vit gjørdu garnatálg, blóðpýlsur, kókaðu hjørtu og nýru. Vit gjørdur livurpostei úr livrini, eisini var tað sperðil-in, sum øllum dámdi væl. Høvdið varð lagt at ræsa. So varð tað sviðið og kókað. Mær dámdi best kjálkarnar. Kjálkabeinini brúktu vit at spæla við. Tey kallaðu vit kjálkamuur.

Ullin varð tikin av skinninum. Tá ið tað hevði ligið eina tíð, varð roðið barkað og seymað til rotuskógvar. So flættaðu vit tveingir til rotuskógvarnar. Gentur høvdu reyðar tveingir, dreingir høvdu hvítar ella bláar. Pápi gjørdi okkum tuflur til fint brúk. Annars gingu vit í gummistivlum, gummiskóm og løriftsskóm.

Um veturin var ofta nógur kavi. Tá vóru vit nógur úti. Beint uttan fyri húsini var ein brekka, har vit skreiddu. Pápi hevði smíðað okkum skíðufjalir. Vit áttu eisini eina sletu, sum systir mín hevði fingið. Har kundu vit báðar sita á. So gjørdur vit kavamenn og kavahús.

Tað kundi eisini vera ringt veður. Ofta stóðu vit í vindeyganum og eygleiddu, hvussu langt brimið kundi koma niðan móti húsunum.

Vit høvdu flagtak. Tá ið ódnarveður var, mátti leggjast bardun um takið, so tað ikki skuldi ríva.

Hjá okkum børnum høvdu allar árstíðir sína sjarmu.

Eina ferð eg var í Havn og ferðaðist, fekk eg einar lakkskógvar, og vóru teir so blankir. Tá helt eg meg vera fína.

Skógvarnir voru keyptir í Havnar Kontanthandli í Niels Finsensgötu. Her fingust klæði, skógvar og nógv annað bíliga. Handilin lýsti enntá í íslenska Morgunblaðnum, at her fingust vörurnar bíligari enn sjálvst í Keypmannahavn og Bergen!

Mammubeiggi sang seg inn í deyðan

Tann 20. september 1939 fingu vit eina systir afturat, Henny. Hon varð uppkallað eftir mammubeiggja mínum í Norðdepli, Johan Hendrik. Hann doyði í 1935 av meslingum 28 ára gamal.

Osvald Sivertsen greiðir frá, at tað segðist í Norðdepli, at Johan Hendrikur var av sterkastu monnum. Hann var til skips við Stellu Mariu við Stellu Poul sum skipara.

Beiggi Johan Hendrik, Poul Juel, fekk ein son 31. august í 1935. So óheppið var tað, at hann fekk eisini meslingar, og hann doyði samstundis sum pápabeiggin.

Mamma sat hjá Johan Hendriki, tá ið hann doyði. Honum dámdi so sera væl at syngja, og mamma segði, at hann sang seg inn í deyðan. Sangurin, hann sang á deyðastrá, var Eitt er landið so ljóst og so gott.

Mostir mín á Tvøroyri, Johanna Elisabeth, kallaði eisini Johan Hendrik upp. Ein dóttir hennara varð kallað Henrikka.

Í Æðuvík undir krígunum

Eingilsmenninir komu eisini til Æðuvíkar, har bygt varð eitt hús til teirra. Har búðu fyra hermenn skiftivís eina viku í senn. Teir komu av Nesi, sum var ein høvuðsstøð hjá bretska hervaldinum.

Vit áttu nógv egg, so teir komu javan at biðja okkum um egg fyri corned beef, kjøt í blikkum, sum var sera forkunnigt hjá okkum. Eisini fingu vit sjokulátu frá teimum. Teir voru so góðir við okkum børn og blivu sum hús-fólk hjá okkum. Ein genta í Æðuvík, Anna Sofía Elina Davidsen giftist við einum eingilsmanni, kallaður Bob. Hon fór til Bretlands við honum.

Fleiri æðuvíkingar arbeiddu hjá bretum við at byggja barakkir og annað á Nesi og aðrastaðni á Skálafjørðinum.

Bara ein telefon var í bygðini, og kom hon í 1925. Hana máttu bretarnir altíð sleppa til, og tí stóð opið alla náttina. Seinni fingu teir sjálvir telefon.

Eina ferð varð eitt týskt flogfar rakt í Havn. Tá ið tað kom út fyri Æðuvík, slepti tað eina bumbu, sum rakti á sjógv. Sjógvurin stóð fleiri metrar upp í loft. Tað sá ógvisligt út. Abbi gekk niðri á Bakkanum, tá ið hetta hendi.

Hann bleiv ógvuliga klökkur, men tað hendi einki meira. Flogfarið endaði á Gøtuvík, og manningin varð bjargað og send til Bretlands í fangalegu.

Vit fingi kostiskoyti frá bretunum. Eg haldi, at tað var sólberpuré. Eisini fingi vit hvør sína gassmasku. Ótti var fyri, at týskarar fóru at nýta gass sum vápn, men tað hendi kortini ikki.

Annars gingu skotar vakt í haganum og komu viðhvørt oman í bygdina. Teir bankaðu uppá og vórðu bodnir inn. Teir vóru ofta kaldir og vátir. Seinni bleiv eitt útkikshús bygt norðuri á Ártingi. Tað varð kallað eingilskmannahúsið. Har fingi teir so egna telefon.

Tá ið tað var loftávaringm skuldu vit fara í kjallaran. Vørur vórðu skamtadar, og vit fingi skamtanarkort upp á sukur, kaffi, te og sápu. Hetta skuldi alt drýggjast, til nýggj kort kundu fáast aftur. Mamma segði, at Hanna og eg brúktu ov nógv sukur. Vit koyrdu so okkara skamtan í hvør sítt blikk. Eg royndi so at drýggja mína skamtan, men Hanna varð vanliga fyrr liðug við sína.

Eina ferð vit høvdu verið í Rituvík, var loftávaring. Vit vóru næstan komnar til Æðuvíkar, til brúnna við Fossdalsá. Vit vóru so bangnar, at vit lögdu okkum niður við vegin. So hoyrdu vit, hvussu teir bumbaðu á Skálafjørðinum. Vit máttu liggja, til tað varð avblást.

Tað var ikki nógvur skaði hendur, men eini hús í Søldarfirði fingi stóran skaða. Familjan flutti út til okkara at búa. Maðurin, Hans Marius Solmunde, hevði fyrst verið giftur við fastur míni, Johannu, sum var deyð. Tey áttu fyra børn. Hann giftist upp aftur við eini einkju, Lenu, sum átti trý børn. Tey fingi fleiri børn saman, so hetta var ein stór familja. Eg minnst, at tey lógu øll og svóvu á gólvinum í stovuni.

Her skuldi nógv breyð til. Breyð vóru bakað hvønn dag. Tey vóru hjá okkum til tey kundu fara í húsini aftur. Tað gekk fínt, tí har tað er hjartarúm, er eisini húsarúm. Umframt úr Søldarfirði komu eisini fólk úr Havn til Æðuvíkar, tá ið tað gekk hart á har.

Undir krígnum funnu vit gummiballur, sum róku á land. Tað vóru plátur av gummi, sum vit hálaðu sundur. Hanna og eg gjørdur skógvar burtur úr tí. Eg klipti mynstrið, og Hanna límaði. Vit smeltaðu gummi til lím. Eisini gjørdur vit sandalir. Tað var finasta slag, líka gott sum aðrir skógvar.

Áin og hylur

Ein á rann tætt við húsini hjá okkum. Fastir mín plagdi at koyra øsku á áarbakkan. Eina ferð var Hanna systir farin at leita í dunganum, og tá fann hon

ein giftiring hjá fastir míni. Hann hevði tá verið burtur í nøkur ár. Hon var sjálvandi fegin um at fáa hann aftur.

Longri niðri var ein hylur, sum var so mikið stórur, at tað bar til at svimja í honum. Mamma segði, at vit máttu ikki fara út í hylin. Men eina ferð fór Hanna kortini í hylin. Mamma varnaðist tað, og tá var hon ikki blíð. Hanna varð koyrd í eitt kamar á loftinum og mátti vera har fyri dagin.

Bjargað úr vanda

Eg havi eisini verið við í hættisligum hendingum. Eina ferð vóru vit nøkur børn, sum vóru farin oman í fjøruna. Eg var tá 13 ár. So funnu vit uppá at fara at bakka omaneftir móti landingini og lunnunum, har bátar vóru drignir upp. Tá mundi endað galið hjá Hanusi, sum var um átta ára gamal. Hann var systkinabarn mítt, sonur Magninu fastur. Hanus hevði fingið nýggjar gummi-skógvar, sum vóru nokk so háilir. Tá hendi tað, at hann gleið á sjógv, tá ið hann var komin oman á tann seinasta lunnin. Har var djúpt niðurfyri, so vit blivu so ógvuliga bangin. Øll runnu avstað uttan systir Hanus, Hennebeth, og eg.

Ein systir hansara fór aftur um ein bát at biðja, og ein onnur genta fór aftanfyri ein bakka at biðja. Hini runnu til hús at siga frá, men tað hevði verið ov seint at biðað eftir hjálp. Har stóðu Hennebeth og eg. So segði eg við hana: „Vit mugu gera okkurt.“

Hon var long og kløn og hevði langar armar. Eg segði við Hennebeth, at nú skuldi eg halda í annan armin á henni. So spenti eg móti lunninum, og hon rætti seg út. Tá ið Hanus kom upp aðru ferð, fekk hon í hárið á honum, sum tíbetur var nóg stórt at taka í. Hann var tungur at hála upp á land, men tað eydnaðist okkum. Eg trúgvi, at bønirnar hjá teimum báðum hava hjálpt, tí vit vóru so róligar. Vit fingu Hanus til hús og undir dýnuna. Hann hevði fingið eitt sindur av sjógvi í seg, men annars bilaði einki. Hetta var eitt sterkt upplivilsi.

Eg kom út fyri eini slíkari hending afturat. Eg fór hesa summarfrítíðina at tæna hjá Petru Olsen, fødd Skaale, á Toftum.

Ein morgun, eg hevði kykað, fór eg út við øskuni og koyrði hana á sjógv tætt við kaiina, har bátarnir leggja at. Nú sá eg, at okkurt fleyt á sjónum. Tá ið eg kom nærri, sá eg, at hetta er Marjun, dóttir Petru. Tað eydnaðist mær at fáa fatur á henni og at fáa hana upp á turt. Hon fekk ikki skaða av hesi hending. Eg meti tað sum eitt undur, at eg skuldi júst tá fara út við øskuni og tískil fekk bjargað Marjuni.

Ein minnilig havnarferð

Eg var 14 ára gomul, tá ið eg fór úr skúlanum. Lærarin segði við pápa, at hann skuldi lata meg fara í handilsskúla, tí eg hevði góð evni at læra. Men pápi hevði ikki ráð, so eg fór til Suðuroyar at tæna hjá mostur míni á Tvøroyri.

At fara til Suðuroyar tá í tíðini var ikki bara sum at siga tað. Tað vanliga var, at fyrst varð farið av Toftum til Havnar við mjólkarbátinum. Gist varð í Havn og so til Suðuroyar við Smirli.

Pápi átti eitt fýramannafar við motori. Hann helt, at hann kundi sigla meg til Havnar. Hetta gjørdist ein minnilig ferð. Veðrið var ikki av tí besta, men pápi helt, at tað mundi ikki fara at bila. Eg var ikki bangin á sjónum, so tað mundi vera í lagi. Men sum vit sigldu, versnaði veðrið. Vit fingi ein sjógv, so motorurin steðgaði. Pápi fekk hann ikki í gongd aftur, hvussu hann enn royndi. Vit høvdu tvær árar, so pápi ætlaði sær at rógva. Men nú misti hann aðra árina, tá ið hann skuldi koyra hana í homlubandið.

Nú sótu vit har og fingi einki gjørt. Vit fóru at reka til havs. Hetta sá hættisligt út, men eg var ikki bangin. Eg bað til Jesus og visti, at komu vit ikki aftur til lands, komu vit til hansara. Eg veit ikki, hvat pápi hugsaði.

Eg fór tá at syngja ein sang á donskum, sum nú eisini er á føroyskum. Fyrsta reglan er: *Eg eri Guds barn og vil tað vera...*

Vit væntaðu bara, at vit komu ikki livandi burtur úr hesum. Men knappliga kom ein bátur úr Æðuvík undan Eystnesi. Vit róptu og veittraðu, alt vit kundu. Til alla lukku sá hann okkum, og teir sleipaðu okkum heim aftur.

Eg slapp so til Toftir við teimum, so til Havnar við postbátinum og dagin eftir til Suðuroyar. Tað var av ringasta veðri. Øll spýðu uttan eg. Ein kom og kravdi fyrri billettina. Hann segði við meg: „Tú er ein ordiligur sjómaður.“ Tá var eg errin.

Arbeiðsgenta á Tvøroyri

Eg kom sum sagt at vera í húsi hjá mostur míni, Johanna Elisabeth. Hon var gift við Hansi Jacobsen hjá Poul Nikkil. Hans var sera skilagóður og mintist væl til.

Hans hevði lært til timburmann, men hann koyrði lastbil. Ein av hansara uppgávum var at koyra arbeiðsmenninar, sum arbeiddu í kolinum, bæði til og frá arbeiði.

Mostir hevði arbeitt hjá tannlæknanum Kaaber í Havn. Hann vildi hava hana við sær, tá ið hann flutti til Danmarkar. Tað vildi hon ikki og endaði í staðin í Suðuroynni, fyrst sum arbeiðsgenta.

Við so stórum húski var nóg mikið at gera. Har skuldi vaskast, pussast og næstan gerast hövuðsreint leygardag. Dagurin endaði við at hava børnini í bað.

Mær dāmdi væl har suðuri.

Mostir gekk á mōti hjā Brōðrasamkomuni. Hon helt til í húsum, sum bókbindarin, D. J. Magnussen, hevði bygt. Hann var ein tann fyrsti í samkomuni á Tvøroyri. Aðrir leiðandi brōður, sum eg minnst, vōru Magnus Debes og Arnhold Jespersen. Fleiri ungdómar vōru eisini. Ein teirra var Dānjal av Rana.

Eg gekk eisini á mōti og fekk eina vinkonu, sum kallaðist Nilsia. Ungdómurin har var sera virkin. Onkuntíð høvdu vit mōtir í Hvalba. Tá vórðu vit bjóðað inn til drekkamunn. Hetta var áðrenn bergholini vōru komin, so vit gingu um fjøll.

Enn eitt undur

Eina ferð mostir hevði fingið gestir, skuldi eg fara í eitt annað hús at sova. Eg hevði havt børnini í bað. Ravmagnið var farið, so eg mátti hava kertuljós við mær.

Í kamarinum, har eg skuldi sova, var bara ein pappeskja við køkum. Eg setti hana framman fyri songina, tendraði ljósið og setti tað á eskjuna. Eg hevði langar flættur og reyð silkibond um tær.

Eg var so móð, at eg sovnaði, áðrenn eg fekk tikið silkibondini av, og ljósið var ikki sløkt. Nú knappliga vaknaði eg við, at eg stóð úti á trappuni. Eg vendi so inn aftur, og nú var kamarið fult av royki. Eldur var komin í gardinurnar, men hann var sloknaður, tá ið tað var brent nakað upp. Vindeygað var opið og eskjan tveitt út. Eg var so bangin, at eg tordi ikki at siga frá hesum dagin eftir. Men tey sóu sjálvandi, hvat ið var hent.

So gekk veturin. Tá ið eg kom norður aftur, spurdi mamma meg, um nakað bagdi júst hesa náttina. Hon var vaknað upp við eini sovorðnari trongd at biðja fyri mær. Hetta var júst ta klokutíðina, sum hetta hendi. Eg eri vís í, at tað var bønin hjā mamma, sum gjørði, at eg fór út á trappuna, so eg ikki varð roykeitrað.

Lønin var annars ikki tann stóra, eitt oyra av og á, men eg fekk seymað klæði, so eg leið onga neyð. Hetta var tað vanliga tá í tíðini.

So til Havnar

Í 1948 fekk eg eitt fyrrapartsarbeiði hjá Poul Guttesen, býarverkfrøðingi í Havn í mong ár. Lønin var 60 kr. um mánaðin, sum ikki var so galið. Eg búði hjá Petru Andersen og rindaði 20 kr. fyri kost og kamar.

Hvønn morgun, áðrenn eg fór til arbeiðis, las eg í Bíbliuni og bað eina bøn. Klokkan fyra seinnapartin fór eg eisini á møti í Evangeliihúsinum. Tann, sum altíð var fyrstur, var Tom Nicolaisen, millum annað kendur sum ferju-maður. Vit finga altíð eitt gott prát, áðrenn møtið byrjaði.

Tá ið veturin kom, fór eg at arbeiða fullan dag hjá Poul Guttesen, tá fekk eg 80 kr. um mánaðin. Tá fór eg eisini at bógva hjá teimum.

Har var eg til 1. mars í 1949. Tað var nóg mikið at gera. Tey vóru trý børn, Vøgg, Rolf og Ivy. Hvønn morgun skuldi eg fara upp at kyka og kóka havragreyt til Vøgg og Rolf. Onkuntíð vaskaði eg stórvask. Tá kundi eg fáa hol á knúgvarnar. So út á snór at hanga klæðini upp.

Eina ferð eg gjørdi døgurða, setti eg eina steikigrýtu útá. Eldur kom í hana, og eg fekk blakað hana út í tún. Tá var eg bangin fyri, hvat frúan fór at siga. Eg slapp bara væl frá tí. Har var gott at vera. Tey vóru fitt fólk. Vøgg dámdi væl at arga meg. Tann yngri, Rolf, var friðarligari. Ivy var bara 2-3 ár. Hana práti eg við viðhvørt.

Í Køkubúðina

So søkti eg arbeiði í Køkubúðini og byrjaði har 1. apríl í 1949. Ímyndin av Køkubúðini var jú Andrias, sum var ættaður úr Norðragøtu. Hann var giftur við Annefiu, sum var ættað av Skála. Tey vóru sera fitt at vera hjá.

Har var nógv at gera. Eg arbeiddi aðruhvørja viku í handlinum, og aðruhvørja í húsinum.

Bodil, systir Annefiu, og eg høvdu kamar saman. Vit báðar skiftust at vera í handlinum og í húsinum. Vit høvdu tað gott saman. Lønin var 140 kr. um mánaðin.

Ólavur kemur inn í myndina

Í Køkubúðini komu nógv fólk. Ólavur Højgaard var ein teirra. Vit blivu væl og blivu forlovað í 1949. Foreldrini hjá Ólavi vóru Olga hjá Søren í Hósvík og Hans Jacob hjá Tofta Óla.

Eg gavst í Køkubúðini 1. apríl í 1950. Tá fluttu foreldrini hjá mær úr Æðuvík til Havnar. Tey leigaðu íbúð, sum var í Evangeliihúsinum, og eg búði hjá teimum. Ólavur fór so í snikkaralæru hjá Johan Ziska, og eg fór at arbeiða í Ullvøruhúsinum.

Vit avráddu skjótt at giftast. Tá vóru vit 20 og 19 ára gomul. Nú var at fáa útstýr. Eg seymaði sjálv brúðarkjólan, og Clara Andersen hjálpti við beristykkinum.

Vit giftust 21. oktober í 1950. Brúðleypið stóð heima hjá foreldrunum hjá Ólavi. Millum gestirnar vóru Karen og Kurt Nielsen, trúboðarar hjá Hvítusunnusamkomuni. Tey sungu og spældu gittar, tað var so hugnaligt. Vit vóru eini 50 fólk í brúðleypinum.

Vit fluttu skjótt inn í húsini hjá Tom á Dalavegnum saman við mínum foreldrum.

Í 1951 fingu vit dóttрина, Sunrid.

Lærlingalønin hjá Ólavi var 13 kr. um vikuna. Tað gekk ikki fíggjarliga. Hann gavst at læra og fór til Grønlands við sluppini Oyrasker í fyra mánaðir. Eg fór at arbeiða á seymistovuni hjá Doru Johansen, ættað úr Syðrugøtu.

Ólavur forvann 4.000 kr. hetta summarið, sum ikki var so galið. Tá fór hann at smíða okkum eina íbúð í kjallaranum hjá pápa sínum, Hans Jacobi.

Í 1954 fór hann til Danmarkar á bíbliuskúla og arbeiddi eitt skifti á einum vevari í Klampenborg. Hann kom heim aftur og vildi halda fram at læra til snikkara. Andrias í Køkubúðini ringdi til Dia í Kunoy í Klaksvík, og tað var í lagi. Nú var lønin 96 kr. um vikuna. Tískil fluttu vit til Klaksvíkar, og eg fór at arbeiða á reinsaríninum hjá Arne Solmunde.

Vit fluttu aftur til Havnar, tá ið Ólavur var liðugur at læra. Sveinastykkið var eitt køksborð, og hann fekk bronsjumedalju. Borðið varð selt til elektrisitetsverkið við Strond, og til fyri kortum hevur tað í hvussu er verið har.

Ólavur fekk arbeiði at smíða kistur hjá Jákupi í Hornabø. Seinni arbeiddi hann eitt skifti á hvalatvøstsøluni á Skálatrøð. Tá fingu vit ráð at keypa borð og stólar til stovuna og eitt radio. Vit lurtaðu mest eftir norðmanninum og ikki minst Tórshavn Radio, sum tá í tíðini var fremsta undirhald sum kundi fáast. Útvarpið kom ikki fyrr enn í 1957.

Birgir hevði skund

Tá ið eg skuldi eiga Birgir í 1956, var tað rættiliga spennandi. Vit fingu ongan bil at koyra okkum, so jarðarmóðirin mátti fara út á gøtuna at steðga onkrum bili, sum kom framvið. Tað eydnaðist í síðstu løtu. Vit vóru ikki meira enn komin út á Landssjúkrahúsið, tá ið hann kom til verðina. Tá stóð nógv á jarðarmóðrini! Í 1958 var Kára fødd.

Í 1958 fekk Ólavur sær verkstað í kjallaranum hjá abba sínum. Hann keypti sær maskinur, og hann smíðaði mest køksinnbúgv. Tískil hevur hann smíðað nógvur køkar í Havn og eisini úti á bygd.

Eg havi sæð køk, sum sá líka væl út 50 ár seinni. Hann nútímansgjørði eisini handilin hjá Frants Restorff í Sverrisgøtu.

So var at fáa hús

Vit fingu grundstykki í Krossgøtu 6. Vit máttu fáa lán, men tað mátti eisini tjenast pengar.

Tá fór Ólavur yvir í Føroyinghavnina at arbeiða hjá Nordafar. Tá ið hann kom heim aftur, hevði hann tjent fyri grundstykkið, 5.000 kr. So var at fara í holt við at byggja. Ólavur smíðaði sjálvur.

Í húsunum var eisini verkstaður, har Ólavur keypti nýggjar maskinur. Hann hevði triggjar lærlingar. Teir vóru Páll Petersen, Martin Petersen og Steinbjørn Slættanes.

Fekk handil

Eg fekk ein fittan handil og fór at selja barnaklæði og tógv. Tað gekk bara væl. Nógv var at gera, so eg mátti hava arbeiðsgentu, meðan børnini vóru smá.

Í 1968 fór Ólavur til Íslands. Her vóru góðir arbeiðsmøguleikar, men hann visti sær einki arbeiði. Hann fór í trúgv um, at hetta fór at eydnast. Tá ið ferðamannaskipið hevði lagt at í Íslandi, visti hann sær ongastaðni at fara. Men tá kom ein íslendskur maður til hansara og spurdi, hvat hann ætlaði sær. Jú, hann ætlaði sær at fáa kjans við einum skipi. Íslendingurin spurdi Ólav, um hann ikki hevði hug at arbeiða hjá sær? Ólavur tók av, men seinni slapp hann við einum av teimum bestu garnabátunum har á leiðini.

Tøkk frá grønlandsmálaráðharranum

Í 1969 søkti Ólavur arbeiði sum timburmaður hjá einari danskari fyritøku í Grønlandi. Uppgávan var at byggja raðhús í Nuuk. Hann var har yviri í sjei mánaðir.

Eg hevði framvegis handilin at passa saman við gentum, vit høvdu. Fyrst í 1970 fekk eg fjórða barnið, Jórana.

Tann 14. mars í 1970 hendi ein ólukka í Nuuk. Eini raðhús fóru í luftina av eini gassspreinging. Tíggju mans doyði.

Ólavur hjálpti til at leita eftir fólki í húsaleivdunum og annars at rudda upp. Hann fekk seinni takkarbræv frá danska grønlandsmálaráðharranum, A. C. Normann, har hann segði Ólavi „tak for den bistand og hjælp De ydede under rednings- og oprydningensarbejdet efter katastrofen i Godthåb 14. marts 1970“.

Vit höyrdu um hesa spreinging í tíðindunum og sótu spent og bíðaðu. Eingin visti, hvussu stórir skaðin var, ella hvør, ið var deyður. Men um midnáttina ringdi frá telegrafstöðini, at eitt telegramm var komið frá Ólavi, at tað stóð væl til hjá honum. Tá kundu vit róluga fara til songar.

Tá ið Ólavur kom heim, fóru vit at víðka handilin og fóru eisini at selja matvørur og meira av klæðum.

Men tá ið SMS kom, minkaði sølan, so í 1978 gavst eg at handla. Eg fór tá at arbeiða í Línubúðini. Eg seymaði eisini fyri tey.

Í 1986 stovnaði Ólavur Havnar Byggivirki, sum gjørdi alt vanligt byggi-arbeiði.

Andlátslýsingin, sum ikki kom

Í 1987 varð eg innløgð á Landssjúkrahúsið at taka ein gallstein. Tað skuldi ikki havt nógv upp á seg, men hetta gekk ikki væl. Tað tók ilt fyri seg, og eg fekk bruna í stórum parti av kroppinum. Eg gjørdist so illa fyri, at eg endaði í respiratori. Sum frá leið ætlaðu lækarnir taka respiratorin frá mær. Men tá segði Ólavur nei, hann vildi ikki sleppa mær so. Hann sat eisini uppi yvir mær alla tíðina. Tað sama gjørdu børnini.

Tað varð nógv biðið fyri mær í ymiskum samkomum. Ung fólk komu eisini út á sjúkrahúsið at biðja og syngja fyri mær.

Tá eg hevði ligið í 49 dagar, hugsaði eg, at nú fór eg at doyggja. Eg var púra rólig, men helt, at tað var synd í teimum heima. Tann yngsta dóttirin var bara 17 ára gomul og gekk enn í skúla. Hetta vildi verið serliga hart fyri hana, um hon misti mammuna.

Eg kendi meg at ganga gjøgnum deyðaskuggans dal og helt tað vera so vakurt hinumegin. Tá höyrði eg eina rødd siga: „Tú skalt liva“. Tá fór ein kraft gjøgnum meg, líka sum ein gleðistreymur, og eg føldi, at eg vendi aftur til lívið. Eg tonkti, at tað má vera okkurt, eg skal útrætta í lívinum, áðrenn eg fari hiðani.

Hetta kom eisini at vísa seg, tá ið Ólavur fekk blóðtøpp í heilan og gjørdist púra avlamin og óhjálpin. Tá hevði eg Ólav heima tey fyrstu árin. At hetta læt seg gera vóru vit bæði takksom fyri.

Eg kom so líðandi fyri meg aftur. At tað hendi, var eitt veruligt undur. At lækarnir høvdu mist alla vón, fekk eg váttað nakað seinni á serligan hátt.

Meðan eg var á landssjúkrahúsinum, fór ein av læknum, sum hevði verið um meg, uttanlands at arbeiða í nakrar mánaðir. Tá ið hann kom heim aftur, steðgaði hann nakrar dagar í Keypmannahavn. Tá hitti hann ein kenning hjá mær. Læknin spurdi hann, um hann mintist at hava hoyrt eina lýsing í

útvarpinum, at Jovinu Højgaard var deyð. Men tað kundi hann ikki minnst. Hann skuldi havt lagt merki til eina slíka lýsing. Læknin ivaðist í, um hetta kundi vera rætt. So vísur var hann um, at eg var deyð.

Ólavur doyði 10. januar í 2001, 70 ára gamal, eftir eina langa og svára sjúkralegu.

Eftir tað at Ólavur doyði havi eg millum annað verið við í sendingum í kristiligu útvarpsstöðini Lindini.

Giftist uppáftur

Eg hevði ikki ætlað mær ein nýggjan mann. Men á einum ættarfundum hitti eg Erling Petersen á Eiði. Vit giftust í 2006.

Erling var føddur í Kollafirði, sonur Sofiu og Niklóa Petersen.

Men Erling gjørdist havnarmaður. Tvey ára gamal varð hann sendur til Havnar, har hann skuldi verða lagdur undir skurð. Á hospitalinum fekk hann meslingar. Hetta endaði við, at hann bleiv verandi í Havn hjá ommusystur síni og manninum, Nicodemusi, í Bøgøtu. Í Kollafirði blivu tey 12 systkin. Erling var kortini nógv og ferðaðist í Kollafirði.

Erling giftist til Eiðis, men kona hansara doyði í góðum árum. Tískil gjørdist eg eiðiskona, og á Eiði havi eg trivist væl. Eg havi kortini havt húsini í Havn at koma til.

Alt í alt havi eg havt eitt gott lív.

Hervør Djurhuus Misti foreldur og systkin

Hervør Djurhuus er fødd í 1932 í Húsavík. Pápin, Poul Johan, var virkin innan politikk og samfelagsvirksemi. Hervør misti bæði foreldrini og síni systkin ung. Komin til Havnar giftist hon við Andrew Djurhuus. Hann var ættaður innan Glyvur, og hansara ætt var eisini hart rakt av vanlukkum. Við einkarsoninum, Poul Jóhan, fekk Hervør eina stóra ætt.

Foreldur míni voru Marin Kristina og Poul Jóhan Danielsen. Pápi var upprunaliga fiskimaður. Hann hevði áhuga fyri jørð, og hann var eisini røkt-ingarmaður. Nakað av jørð var í húsinum hjá okkum inni á Kepilstrøðni. Pápi hevði tveir hagapartar at røkta. Annar hagin var í Húsavík, og hin var á Skarvanesi. Pápi gekk sera nógv upp í røktina.

Poul Johan, sonur mín, hevur hoyrt nógvar menn á Sandi sagt, hvussu serdeilis góður røktingarmaður pápi var.

Ein eldri maður segði honum einaferð um pápa, at á Skarvanesi høvdu teir fingið trupulleikar við vargaseyði. Teir bóðu pápa taka sær av trupulleikunum. Hetta gekk væl, og hann fekk eisini vargin úr seyðinum.

Pápi átti hest. Tey seinastu árinum sum røktingarmaður, tá ið hann var tyngdur av sjúku, sat hann á hestbaki og røktaði seyðin.

Ættarfólkini

Sunniva var elsta fastir mín, hon bleiv einkja ógvuliga tíðliga. Hon var gift við Hilmari Ole-Jacobsen. Tey komu saman á Stóru Dímun, har Hilmar vaks upp. Tey búsettust í Kirkjubø.

Ein mostir, Súsanna Sofia, var gift við Tummasi Paula Olsen, sum plagdi at vera valevni hjá Sambandsflokkinum. Tað skuldi góður hugur til, tí Sambandsflokkurin hevur ongantið fingið mann valdan í Sandoynni.

Tey fingi handil í Húsavík umleið í 1936. Mostir gjørdi regluliga ferð til Havnar at keypa inn hjá Poul Hansen. Tá ið hon var í Havn búði hon altíð hjá okkum, men Tummas Pauli búði sum oftast úti á Argjum hjá Dánjal Peturi Dam, pápa Thomas Dam. Tað var nakað serligt, tá ið mostir kom síni handilsørindi til Havnar. Sofia hevði handilin, til hon var 87 ára gomul.

Kundi ikki klemma mammu

Eg átti ein beiggja, Vilmund, sum var fyra ár yngri enn eg. Hann doyði bara átta mánaðir gamal av millumoyrnabruna. Mostrarnar hjá mær søgdu, at mamma tók sær hetta so nær, sum skilligt er, og at hon var ikki til at troysta. Hon fekk eitt ringt krím og endaði á Sanatoriinum. Tá hevði hon fingið tuberkular.

Eg minnst so væl, tá ið pápi fór við mær niðan á Sanatorið at síggja mammu. Har var ein svali við hálv taki út frá høvuðsbygninginum. Har vórðu sengurnar við sjúklingunum settar út, so teir kundu fáa fríska luft. Hetta var næstan einasta viðgerðin tá.

Eg sá mammu liggja har, men av smittuvandanum kundi eg ikki koma so nær, at hon kundi taka um meg. Hetta má hava verið ein tung løta fyri hana.

Men hetta var eisini ein tung lœta fyri meg, sum tá bara var seks ára gomul. Hetta var seinastu ferð, eg sá mammu. Hon kom aftur til Húsavíkar í kistu.

Eg spurdi einaferð Kristínu, mostur mína, hvussu mamma var. „Jú“, segði hon, „mamma tín var so still, hon tosaði ikki nógv.“ Kristína var í Havn um ta tíðina, mamma var í Hoydølum. Hon plagdi tá at vitja mammu.

Tá ið mamma doyði, var eg nógv hjá Sunnivu, fastur míni.

Enn eitt minni frá barnaárunum

Tá ið mamma fór á Sanatorið í Havn, læt pápi meg fara til mostur mína, Jensiu, sum enn var ógift og búði heima á bóndagarðinum Ovara Bø. Tá ið vit frættu, at kistan við mammu var komin í heimið hjá okkum, fóru vit báðar hagar. Eg minnst so væl, tá ið eg kom inn, at pápi sat við køksvaskið og græt.

Pápi hevði sjálvur mist mammu sína, tá ið hann var bara níggju ára gamal, so hann skilti, hvat eg føldi henda sorgardagin. Eg varð verandi hjá Jensiu, sum var eins og ein mamma fyri meg. Tá ið hon giftist við Hergarði fœldist tað, sum at eg misti nakað.

Pápi var einsamallur, so eg kom nú at vera nógv á Breytini hjá Onnu Elisabeth, sum var gift við Kristiani á Breyt, pápabeiggja. Tá ið pápi giftist uppaftur við Theklu, fór eg aftur til okkara at búgva.

Pápi hjálpti teimum raktu

Pápi hevði havt tuberkular, tá ið hann var yngri. Hann hevði tískil kent tuberkularnar á egnum kroppi og hevði eisini merkt, hvussu lítil almenni stuðulin var tá á døgum til teirra, sum rakt vórðu av hesi sótt. Tað vildi hann gera okkurt við.

Hetta kom eisini til sjóndar í hesi lýsing í Dimmalætting 31. januar 1939:

*Til tey, sum við peningagávum hava styðjað hjálpargrunn okkara
(Húsavík-Dal-Skarvanes) fyri tuberkulasjúk, veita vit okkara bestu tøkk.*

Fyri tey sjúku

Poul Johan Danielsen

Húsavík var hart rakt av tuberkulum. Hetta man eisini hava verið orsøkin til, at fiskimenn í Húsavík í 1936 sendu Fiskimannafelagnum eina áheitan um at fáa skipað fyri, at fiskimenn regluliga skuldu kannast fyri tuberkular. Áheitanin varð send lögtinginum. Hetta var væl undirtikið og kom í gildi longu árið eftir. Frá 1938 varð hetta krav lógarfest. Hetta var eitt munandi stig at basa tuberkulum.

Í Húsavík verður hildið, at tað var pápi, sum tók stig til hetta. Hann hevur í hvussu er verið uppi í, og eg veit, at pápi hevði samskipti við Vilhelm Magnussen, kenda tuberkulalæknan í teirri tíðini. At teir kanska ikki altíð vóru samdir, er ein onnur søga.

Tá var lívligt í politikki

Pápi var eisini íðin í politikki. Hann var fólkafloksmaður, sum nógvir vóru í Húsavík. Tá í tíðini kundi leika hart á, ikki minst tá ið orrusta var við Javnaðarflokkin, tí Viggo Dalsgaard í Skálavík sum javnaðarmaður var líka íðin sum pápi.

Ein søga er um ein politiskan fund í skúlanum í Húsavík. Viggo fekk øði í pápa og aðrar fólkafloksmenn, sum vóru á fundinum. Viggo gjørdist so ræddur, at hann leyp út gjøgnum eitt vindeyga og oman til sambandsmannin Thomas Paula at krógva seg.

Poul Jóhan minnist, at Líðar, ommubeiggi hansara, segði honum, at køks-hurðin brast upp, og í durunum stóð pápi og spurdi, um Viggo var her. Líðar mátti bara siga, at Viggo var ikki har, men sannleikin var, at Viggo krógvaði seg í spískamarinum. Politikkur var í hvussu er ikki keðiligur.

Pápi var ein oddamaður í 1943 at stovna ungmanna felagið Sólarris. Tey fyrstu árin helt felagið til í skúlanum, men í 1950-árunum varð egið hús fingið til vega.

Felagið fekk egið flagg, og tá ið pápi fór til gravar, var flaggið breitt yvir kistu hansara. Pápi var eisini virkin á øðrum økjum. Hann tók saman við øðrum stig til at stoypa ein svimjihyl. Leivdirnar síggjast enn.

Hann hevði eisini aðrar stórar ætlanir. Gjørði íløgur í ein lastbil. Sum vanlig var undir krígnum, varð hesin bilur keyptur í Bretlandi og kom heim við einum skipi, sum hevði selt ísfisk. Hann kostaði 12.000 kr.

Pápi ætlaði at koyra vinnuliga koyring. Hann fekk koyrikort í august 1943 og setti hús og jørð í pant fyri bilin. Men hann gjørdist skjótt sjúk. Tveir bróðursynir koyrdu fyri hann. Fyri sjúku fekk hann ikki tað burtur úr bilinum, sum hann ætlaði.

Lítlasystir doyði eisini

Pápi giftist umleið 1944 uppáftur við Theklu úr Hovi, tá var eg 12 ár.

Tá kundi eg koma heim aftur til okkum sjálvs at vera. Tey bæði fingi eina fitta dóttur, sum bleiv uppkallað Marin Kristina eftir mammu. Men tað var skjótt, at tuberkulir hjá pápa brutu út aftur, og hann doyði einans 41 ára gamal.

Pápi hevði verið á Sanatoriinum í fyrsta umfari, tá ið hann bleiv sjúkur, men hann doyði heima í Húsavík. Tá ið pápi var deyður, flutti Thekla suður aftur til Hovs við dóttirini. Tá var hon eisini smittað. Árið eftir doyði systir, bara trý ára gomul. So nú átti eg ongan eftir, hvørki foreldur ella systkin. Tekla giftist ikki upp aftur. Hon náddi høgan aldur. Eg hevði samband við hana alt lívið.

Sjólát og vanlukkur í Húsavík

Hósdagin tann 26. februar 1942 eyggleiddi eg eina syrgiliga vanlukku í Húsavík, sum kostaði tveimum ungum monnum lívið.

Motorbáturin Immanuel hevði verið á útróðri. Tað var gott veður, tá ið teir fóru. Men tá ið teir komu heim aftur, var vindurin vaksin nógv. Tá ið teir komu inn móti Rimilin, komu knappliga nøkur stór óløg. Samstundis hendi eisini tað óhepn, at motorurin steðgaði.

Fimm menn vóru við bátinum. Teir vóru Jóan Petur Magnussen, í Toft, Jákup Sørensen, undir Leitinum, Jógvan Joensen, hjá Dioni, Óli Johannesen, nevndur Ollin, og Søren Sørensen, sonur Antines Sørensen, løgtingsmann hjá Fólkaflakkinum.

Tað eydnaðist Jóan Peturi og Jákupi at kom upp á land, men hinir triggir fóru á sjógv. Søren fekk tikið í mastrina og eina ár, og hann varð bjargaður, men tann 26 ára gamli Óli Johannesen, og tann eitt ár yngri Jógvan Joensen druknaðu. Óli kom eina ferð nakað nær, og Søren royndi at skjóta eina ár til hansara. Men Óli rakk ikki eftir henni. Hann fór undir og kom ikki upp aftur.

Jógvan hjá Dioni hevði fingið fatur í eina línu. Men hann kom ongantíð rættiliga upp undan, áðrenn hann hvarv.

Báðir teir umkomnu vóru ógiftir. Mamma Jógvan, Anna Sofia, var einkja og sat eftir við tveimum børnum. Hon hevði mist mannin, Dion, av tuberkulum.

Jógvan varð tí roknaður fyri at vera forsyrgjari. Hetta hevði týdning fyri tryggingina. Mamman, sum var nakað veik frammanundan, kom ikki fyri seg aftur eftir at hava mist sonin.

Sagt verður um systrina, Fridrikku, at hon hevði sjáldsama góðar gávur. Hon fór á háskúla í Havn, har hetta rættiliga kom til sjóndar. Jóhannes av Skarði vildi hava hana í húsið hjá sær. Men mamman vildi hava hana suður aftur at vera hjá sær. Hon giftist ikki.

Eg minnst, at báturin rak inn móti skerinum, og at menn sendu boð eftir pápa, sum teir so settu eina línu á. So svam pápi út á skerið at fáa bjargað einum av monnunum. Pápi var ein óvanliga djarvur maður, men kanska legði hann stundum nakað nógv fyri.

Teir menninir, sum vórðu bjargaðir, vóru Jóan Petur Magnussen, Jákup Sørensen og bróðursonur hansara Søren. Hann búsettist í Noregi. Jákup hevði fyrst í januar fingið ein son, sum ikki var doyptur, tá ið vanlukkan hendi. Hann varð uppkallaður Óli Jógvan eftir teimum báðum, sum umkomust.

Líkið av Óla rak á land sunnudagin eftir, men einki sást aftur til Jógvan.

Hetta var sjálvsagt ein hvøkkur fyri alla bygdina og oynna.

Skúla- og kirkjugongd

Lærarin í Húsavík var Magnus Magnussen í Toft. Hann dugdi væl at greiða frá. Tað vóru tveir flokkar, sum var vanligt tá í smáum bygðum, yngri flokkur og eldri flokkur.

Tað var ein sjálvfylgja at ganga í kirkju. Vit vistu heldur ikki um nakað annað. Varð ikki farið í kirkju, so var einki sum æt at fara út fyri dyr í kirkjutíð.

Eg bleiv konfirmerað heima á Sandi 14 ára gomul. Presturin var danin Blicher Winther, sum í eitt mannaminni var prestur á Sandoynni.

Kríggið forskrekti neytini

Eitt, sum eg minnst frá mínum ungu døgum, vóru neytasýningar á Stálloypafløtu inni í Dalinum í Húsavík.

Hermenn vóru í Sandoy undir krígunum, men teir búðu ikki í Húsavík. Vit sóu teir onkuntíð marsjera við sekkjapípum. Eitt flogfar fleyg eina ferð so lágt yvir bygdini, at neytini vóru púra forskrekt. Men tað hendi ikki meira enn tað.

Minur vóru nógvar. Vit búðu ovarlaga í bygdini, so tá ið tað sá mest hættisligt út, komu nógv fólk niðan til okkara og til onnur hús, sum ikki vóru so nær sjónum.

Tríggir handlar vóru í Húsavík. Umframt tann hjá Suffiu, konu Thomas Paula, var handil hjá Antines Sørensen og hjá Gustav Viderø, beiggja prestin Viderø. Antines plagdi at taka ímóti fiski frá útróðrabátum.

Vaksin og húspláss

Tá ið ein genta varð blivin 14 ár, var farið heimani frá at fáa húspláss. Mítt fyrsta pláss var í Skopun hjá skiparanum, Andriasi í Hvannasundi. Kona hansara, Mona, var úr Skopun. Tey búðu fyrst í Hvannasundi. Men hann var sjómaður og var burtur ein stóran part av tíðini. Andrias hevði eisini siglt undir krígunum við teimum vandum, sum stóðust av tí. Hetta endaði so við, at tey fluttu til Skopunar.

Eg minnst eisini væl, hvussu hugnaligt tað var, hvørja ferð Andrias kom heim av skipi. Tey vóru nógv fólk í húsi, og har andaði av gestablíðni, offurvilja og kærleika. Hetta var ein deilig tíð í Skopun.

Tey fluttu seinni til Havnar. Vit komu at vera næstu grannar úti í Grønlandi í Havn. Hetta var so hugnaligt, og tað var altíð tætt tilknýti millum bæði húsini. Tá ið gestir komu úr Skopun til Andrias og Monu, so komu teir eisini til okkara.

Eg minnst so væl, at tá ið Andrias kom heim eftir langan skipstúr, tá fingu vit altíð trolarafisk frá honum. Poul Jóhan sigur, at eitt, sum hann minnst so væl frá barnaárunum og í samband við fiskin, sum vit fingu frá Andriasi, er tann turri fiskurin, sum Andrew tá bukaði á trappusteininum.

Poul Jóhan og yngsti sonur Andrias og Monu, Sonni, spældu nógv saman sum smádreingir.

Úr Skopun fór eg til Havnar á Dr. Alexandrines Hospital eina tíð sum gongsgenta. Hetta var í tíðini hjá yvirlækninum Paula Dahl. Hann var ógvuliga fittur, men hann kundi eisini físa, tá ið ikki alt gekk eftir vild.

Síðan fór eg at arbeiða hjá John Sivertsen, ættaður frá Gjógv. John hevði matstovu, og har komu nógv fólk. Har gistu fólk eisini.

Kona John var Hallgerð, dóttur læraran og politikaran, Johan Kalsoy á Eiði.

John gjørdist seinni stjóri í Føroya Vanlukkutrygging og seinni aftur flutti hann til Gjáar, har hann bygdi og rak Gjáargarð.

Komi at kenna Andrew

Tað var á matstovuni hjá John, at eg kom at kenna Andrew Djurhuus, ættaður innan Glyvur. Hann búði og át har, so tað lá væl fyri.

Andrew átti tá eitt grundstykki í J. Nolsøes gøtu. Tað var ein treyt fyri at varðveita grundstykkið, at bygt varð á tí innan eina ávís freist. Tað var nú einki at bíða við. Petur í Gong bygdi húsini. Vit giftust 3. apríl 1950 og fluttu inn í húsini í september sama ár.

Tá var hetta langtuttan fyri býin, og har vóru fá onnur hús. Tí var hetta kallað úti í Grønlandi. Um somu tíð bygdu brøðurnir Magnus, Absalon og Esmar Jacobsen úr Norðragøtu grannahúsini, sum vórðu kallað Gøtuborg, tí tey vóru tvær hæddir hægri enn hini húsini. Vit fingu eitt stak gott grannalag.

Tá í tíðini sást Gøtuborg allastaðni frá í býnum. Tað var vanligt, tá ið bygdarfólk komu til Havnar og skuldu vitja meg og Andrew, at vit søgdu teimum, at tey skuldu bara peila seg eftir teimum høgu gulu húsinum, so komu tey fram. Húsini sóust longu niðri á kaiini, har postbátarnir lögdu at.

Andrew vildi ikki bryggja øl

Tá ið Andrew fór til Havnar undan krígunum, fór hann at arbeiða á Restorffs Bryggjaríi. Hetta dæmði honum ógvuliga væl. Men so bleiv hann umvendur. Tá helt hann tað ikki vera hóskaði at arbeiða á einum bryggjarí og bryggja øl. Hann var ógvuliga avgjærdur maður.

Tá fór hann at arbeiða hjá Jákup á Dul. Har hevði hann tað ógvuliga gott. Jákup var ógvuliga góðhjartaður, og hetta kom Andrew eisini at merkja. Eisini fekk hann nógv samband við Jens av Reyni og konu hansara, Kristinu.

Í Havn fekk Andrew trúgvandi vinir, teirra millum Petur í Gong og Thorstein Dahl Christiansen. Thorstein koyrði eins og Andrew hýruvogn alt sítt virkna lív. Ein annar var Petur Petersen. Hann gjørdist prestur, men fekk sær konu úr Brøðrasamkomuni, Karolinu, millum annað kend frá ALV.

Ebenezer bleiv andliga heimið

Tá ið vit komu saman, fór eg at ganga á møti í Ebenezer saman við honum. Men mær dæmði so væl føroyskan dans, sum eg var von við frá heimbygdini.

Mánakvøld var navigatørdansur. Har plagdi eg at fara, men hetta var einki fyri Andrew.

Tað var tó skjótt, at eg bleiv umvend og at vit bæði fóru at ganga somu leið. Tá komu vit bæði at halda til í Ebenezer.

Eg varð doypt í gamla Ebenezer í september í 1963. Salurin skuldi takast niður, tí nýggja Ebenezer skuldi byggjast á grundini.

Havi altíð hildið, at eg var tann seinasta, sum varð doypt í gamla Ebenezer. Eg hugsar, at teir fóru undir at taka salin niður longu dagin eftir. Tað var í hvussu er í somu viku.

Í gamla Ebenezer var sum nú nógv virkseimi, eisini brúdleyp. Fyrsta brúdleypið, eg var til í Ebenezer, var hjá Onnu Oluffu og William Sloan, soni Andrew. Tey blivu gift 5. apríl, sum vit giftust 3. apríl í 1950. Hetta var eitt minniligt brúdleyp, og eg síggi tað fyri meg enn. Tað vóru tær gomlu konurnar í Ebenezer, sum serveraðu. Tær máttu renna upp og niður tann smala stigan oman í kjallarahæddina í fínum stási. Omaná var ísur sum varð lagdur við sukursløri, grønur, bláur og ljósareyður. Her var ordiligur stíllur í!

Eru komin víða um

Tey árin, meðan Poul Jóhan var smádrongur, ferðaðust vit á hvørjum sumri bæði til familjuna hjá mær í Húsavík og til Hovs, har Thekla, seinna kona pápa, búði saman við sínum foreldrum og systkjum. Eisini ferðaðust vit nóg inn á Glyvur og Strendur til familjuna hjá Andrew.

Poul Jóhan plagar at siga, at tað at vaksa upp í Havn og so kunna fara út á bygd at ferðast, var ein framihjárættur hjá havnardrongi at hava. Honum dāmdi sera væl at koma bæði til Húsavíkar, til Hovs og inn á Glyvur. Har var nógv hjá einum havnardrongi at fáast við, og har vóru eisini nógvir javnaldrar. Hann plagdi at siga, tá ið hann kom til Húsavíkar og kendi mykjuroykin, at „nú er tað fería“!

Andrew og eg fóru á hvørjari hvítusunnu til samfelagsmøti ávikavist í Vági og Klaksvík. So leingi Poul Jóhan var smádrongur var hann við okkum. Hetta eru sera kær andlig minnir at hava. Ígjøgnum hesi møtir finga Andrew og eg nógv góðar vinir.

Fekk verdóttur við fyra børnum

Poul Jóhan, uppkallaður eftir pápa, gjørdist okkara einasta barn. Tá ið hann var liðugur við fólkskúlan í 1964, fór hann í handilslæru hjá Valdemar Lützen í Vágsbotni. Hann fekk læruprógv í 1968.

Hann hevur hildið nógv av teimum fólkunum síðan. Nú eru tey gomlu, Mogens og Ellen, farin, men tey yngri hava tikið við.

Hann giftist blaðungur við Elsu, einkja eftir Brynleif Hansen, sum doyði í flogvanlukkuni í 1970. Hon átti fyra smá børn. Tey finga tvey børn saman. So frá at vera ein lítill familja, fekk eg eina stóra familju við seks ommubørnum og nógv langommubørnum og nú eisini olduommubørn.

Elsa kemur úr Keypmannahavn, dóttir Grethu og Henrik Thomsen, sum vóru partur av Brøðrasamkomuni í Thorsgade í Keypmannahavn.

Tá ið sonurin var flogin, arbeiddi eg fleiri ár á vaskarínum á Hotel Hafnia. Eisini arbeiddi eg í fleiri ár sum vaskikona á Fornminnissavninum á Debesartrøð.

Eg havi verið nokk so nógv í arbeiðinum í Zarepta í mong ár, har eg havi havt ábyrgd av klæðnavaskinum, tá ið legur hava verið. Hetta hevur dámað mær væl. Har eri eg eisini komin at kenna nógv fólk.

Stuðul hjá Peturi í Gong

Andrew var ein teirra, sum stovnaði P/F AUTO í 1952 og bleiv ein av teimum fyrstu partaeigarunum. Hann sat í nevndini frá 1960-62 og frá 1973-79. Andrew koyrði hýruvogn, til hann mátti gevast vegna sjúku.

Andrew var leingi stuðul hjá Peturi í Gong, sum í mong ár var óalmennur býarkongur í Havn. Hetta var ikki so lægið, teir vóru jú vinmenn frá ungum av, og familjurnar komu nógv saman.

Andrew var fleiri ferðir á listanum hjá Peturi til býráðsval. Hann var valdur til lim í hegnsýnisnevndini fleiri skeið. Í 1977 var tað saman við J.L.

Joensen og Børge Kristiansen. Henda nevndin skuldi síggja til, at hegn og garðar vóru í „seyðahøgum standi“, tá ið bøurin var friðaður fyri seyð um summarið. Hetta gav hesa tíðina nokk so fitt av arbeiði.

Lívið var eisini trupult innan Glyvur

Andrew fór ungur til skips. Hann var við Fossanesi, sum gekk burtur í 1938. Eisini var hann í Grønlandi í teirri tíðini, føroyingar høvdu so nógvar trupulleikar við donsku myndugleikarnar, sum eisini elvdi til politiskt rumbul í Føroyum.

Andrew varð umvendur 18 ára gamal, tá ið hann kom til Havnar og á mæti í Ebenezer. Tá ið hann fór til Íslands í 1945 at arbeiða, var tað sjálv-sagt hjá honum at leita tey trúgvandi upp. Tí kom hann nógv á mæti hjá Jóni Betuelsoni í Brøðrasamkomuni í Breiðaborgarstíg í Reykjavík. Eisini kom Andrew nógv í Frelsunarherin saman við øðrum føroyingum. Hann arbeiddi eisini í Vestmannaoyggjunum. Har hann kom á mæti hjá Hvítusunnusamkomuni.

Í Reykjavík møtti og hoyrði Andrew tann navnframa Friðrik Friðriksson. Hann stovnaði KFUM og K í Íslandi, sum kom at hava stóran týðning fyri íslenska samfelagið. Andrew tosaði mangan um henda mannin, sum hevði havt árin á hann. Friðrik kom til trúgv í Føroyum ígjøgnum Gamla Sloan seinast í 1800- árunum. Íslendingar hava heiðrað henda mannin fyri hansara avrik við at seta eina standmynd av honum í miðbýnum í Reykjavík.

Andrew arbeiddi eisini á Akureyri á Sildaverksmiðju. Har gekk hann til møtini hjá brøðrasamkomuni á Akureyri, kallað Sjónarhæð. Har kom hann at kenna bretska bíbliulæran og rithøvundan, Arthur Gook, leiðarin í samkomuni. Tá ið Andrew kom hagar, var samkoman stór og livandi. Andrew tosaði ofta um Arthur Gook. Hann gav út eitt kristiligt blað, Norðurljósið. Hetta blaðið fekk Andrew sendandi.

Arthur Gook byrjaði barnalegurnar við Ástjørn, sum hava verið hildnar har nú í 70 ár. Nógvir føroyingar hava hjálpt til har, eisini Poul Jóhan.

Andrew arbeiddi eisini á einum bóndagarði í Saltvík uttan fyri Reykjavík. Har var ein annar føroyingur, Justines Háskor, úr Svínøi. Tann, sum átti garðin, hevði apotek í miðbýnum í Reykjavík. Tað var annars vanligt hjá ungum føroyingum tá í tíðini at arbeiða eitt skifti á íslenskum bóndagarði.

Lagnur Innan Glyvur

Lagnan hjá ættunum hjá okkum báðum kom at vera nokk so lík. Foreldrini hjá Andrew vóru Petronella fødd Poulsen av Strondum, og Jósup Djurhuus,

innan Glyvur. Tey giftust í 1914 og fingu triggjar dreingir. Poul Johannes føddur 1915, Díðrik, føddur 1918, og Andrew føddur 1920.

Longu í 1922 doyði Petronella av tuberkulum. Tá var Andrew bara tvey ára gamal. Hann fór so út á Strendur til mammubeiggjan, sum var giftur við Marini, systur Símun Johansen. Ein annar mammubeiggi var Andrias Poulsen, bóndi Inni í Húsi við Sjógv. Hann bleiv 100 ára gamal.

Eftir at konan var deyð, fekk Jósup Poulinu Danielsen, ættað av Hvítanesi, at halda hús hjá sær. Tey giftust í 1925. Tá vildi Jósup hava Andrew at koma heim aftur at búgva. Tá bleiv Poulina fosturmamma Andrew.

Poulina og Jósup fingu fyra synir, John føddur 1925, Berint føddur 1927, Wensil føddur 1929 og Emil føddur 1931.

Søgan um Poulinu: Bíblían hjá Dollanum

Sum ung fór Poulina til Viðareiðis. Hon kom at tæna hjá Jóan Jakku Jacobsen. Har varð hon umvend.

Hon hevði nógv samband við Mariu hjá Conradi, mammu Jónu og Conrad Joensen og Sigurd Berghamar.

Poul Jóhan greiðir frá, at tað er eitt bræv frá Mariu til ommu hansara, sum hevur verið so dýrabart fyri hana, at hon hevði tað í pengapunginum hjá sær til sín doyggjandi dag. Tað varð funnið í punginum, eftir at omman var deyð.

Poulina kom at kenna sera væl Linu og Daniel J. Danielsen, kallaður Dollin, kendur frá hansara sínum leikluti í Congosøguni og trúboðaravirki í Føroyum. Tey bæði vóru nógv á Viðareiði, helst tí mamma Linu var ættað haðan.

Lina og Poulina hildu samband sínámillum alt lívið. Tá ið Dollin doyði í 1916, flutti Lina aftur til Skotlands og bleiv gift uppáftur har. Men tað eru funnin fleiri postkort, sum Lina hevur sent Poulinu úr Skotlandi. Lina skrivaði eisini postkort til Poulinu, meðan hon var á Finsen hospitalinum í Keyptmannahavn, har Dollin var innlagdur.

Lina læt Poulinu Bíbliuna hjá Dollanum. Hana hevur Poul Jóhan í varðveitslu.

Eisini hevur Poulina átt myndir, sum hava givið íkast til bøkurnar um Dollan.

Hon bleiv 91 ára gomul.

Vanlukkur og deyði

Poul Johannes, beiggi Andrew, gekk burtur við Immanuel í 1932. Tá fórust tveir mans innan Glyvur. Hin var Díðrikur Djurhuus, beiggi Jósup. Hann var

30 ár, giftur og átti ein son. Hetta var sjálvsagt ein rættiligur smeitur fyri eina so lítla bygd.

Jósup doyði longu 3. juli 1934, bara 47 ára gamal, eisini av tuberklum. Hetta var tvey ár eftir tað, at hann misti sonin við Immanuel.

Longu tvey ár seinni doyði Díðrikur, miðlingabeiggin. Andrew hevði verið í meslingagrindini í Gøtu í 1935. Hann varð smittaður av meslingum, og tá ið hann bleiv sjúkur, smittaði Andrew beiggjan, sum ikki hóraði undan. Hetta var enn ein smeitur fyri hesa familju.

Eingin jørð Innan Glyvur

Andrew er uppvaksin í øðrvísi korum enn eg sjálv. Hjá okkum í Húsavík var eingin neyð. Jørð var í húsinum, og tað gjørdi munin. Vit høvdu nokk av kjøti, eplum og mjólk. Men pengar kendu vit einki til. Troyggjur vórðu bundnar at lata í handilin. Tað sama var við eggum. So varð keypt fyri tað, sum hetta gav av sær.

Men heima hjá Andrew var eingin jørð. Pápin var sjúkligur og doyði í góðum árum. Almenn hjálp var eingin til fólk í slíkari støðu.

Eina ferð, tað stóð illa til, kom ein mjølsekkur at standa í túninum. Tað vóru tá tvinni hús innan Glyvur. Hini húsini vóru søgd at vera meira at kalla eini vala hús. Konan í hesum húsum kallaðist eisini Poulina og hevði Poulsen til eftirnavn. Hesin mjølsekkur skuldi veruliga verið latin henni. Men tá segði henda Poulina, at var sekkurin komin at standa hjá Poulinu hjá Jósupi, so skuldi hann eisini verða har. Hetta kom sum vera man væl við, tí tað var ikki breyðbiti í húsinum.

Eina aðra ferð var eingin døgurðamatur. Tá var ein ketta komin við eini haru, hon hevði tikið og lagt á trappuna. Hetta bjargaði døgurðan henda dagin.

Oluf Djurhuus, systkinabarn Andrew, skrivar í bygdarsøguni hjá innan Glyvur *At loysa úr lagði*, at „Poulina legði ikki árarnar inn, tibetur, men tók so mikið dyggiligari á í staðin, og væl royndist. Dreingirnir komu undan í øllum góðum, og hon megnaði at geva teimum eitt gott og gudsóttandi heim. Í hesum heimi havi eg havt mangar góðar løtur.“

Hetta er eitt gott ummæli at eiga.

Andrew andaðist í 1999. Men tibetur havi eg ikki verið einsamøll. Umframt alla familjuna hjá Poul Jóhan, eigi eg nógvar vinir, sum eg javnan síggi.

